

פרשת ויקהל • גליון מס' 89 • אדר א' תשע"ט

בְּצִילוֹ שֶׁל הַחֲזוֹן אִישׁ'

יריעה בפרסום ראשון:
ליקוט רשימות וזיכרונות
ממרון ה'חזון איש' זצ"ל,
אשר נשמר בצקלוננו של
תלמידו המובהק, מעתיק
שמועתו, שנפשו היתה
קשורה בנפשו,

הגאון רבי

יחזקאל ברטלר

זצ"ל

מגדולי תלמידי החכמים
והיראים בבני-ברק

שהסתלק לגנזי מרומים
למגינת לב ביום שבת קודש
פרשת כי תשא תשע"ט

לעילוי נשמת

הר"ד יהודה אריה הכהן כץ ז"ל

בן הרב שלמה הכהן ע"ה

מנהטן - מיאמי ביץ

נלב"ע טו אדר א תשע"ט

"שְׁמַעוּ דְּבַר ד' בֵּית יַעֲקֹב"

בית של תורה

שיחה מאלפת מאת מרן ראש ישיבת חברון

הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א

אוסף גליונות

מבית "צוף" הוצאה לאור

פניני הלכה

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה

תובנותיו של הרב הגאון
רבי מרדכי דוד נויגרשל שליט"א

אז נדברו

מחשבות לבני הישיבות

תוספת שבת

מעלת השבת וקדושתה

בירור הלכה

בירורי הלכה אקטואליים
מתוך הסוגיות והפוסקים

מים זכים

משא ומתן ופילפול
בנידונים ערבים ונחמדים

הפרשה המחכימה

לקחים מעשיים ואקטואליים מהפרשה

לענין הלכה

הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין

בצילו של ה'חזון איש'

יריעה נרחבת רשימות וזכרונות ממרן ה'חזון איש'
מתלמידו המובהק הגאון רבי יחזקאל ברטלר זצ"ל

חישבתי דרכי

נקודות אור במשנתו של
הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל

פניני זאת ליעקב

מתוך כתבי הגאון הגדול
רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל

נחל אליהו

משיעורי הג"ר אליהו דיסקין שליט"א

שיעורים על סדר המצוות

מפי הג"ר ישראל בונים שרייבר שליט"א

התבוננות בפרשיות התורה

שיחת הג"ר נתן רוטמן שליט"א

תמצית הש"ס

דף היומי – מ"ב ומוסר

עינינו גל

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט

דיוני הלכה אקטואליים

"ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד"

הוצאות האוסף מרובות, מצוה חשובה לתרום בקופת "נדרים פלוס"
או "קהילות", בחיפוש המילים: "אוסף גליונות" (ניתנת אפשרות הנצחה).

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 037630543 אוסף גליונות 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 0732757000 אוסף גליונות 9641

ניתן לפרסם בגליוננו מודעות פרסום על ספרים וכדומה, בפניה למייל ה'אוסף'.

ניתן להשיג את ה"אוסף גליונות" בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

בני ברק:

כולל "פוניבז"
כולל "בית הלל"
כולל שע"י ביהכ"ס הגדול
ישיבת "אורחות תורה"
ישיבת "בית מדרש עליון"
בית הכנסת "נחלת משה"
בית הכנסת "רמת אלחנן"
בית הכנסת "משכנות יעקב"
בית הכנסת "נאות יוסף"
בית הכנסת "מנין אברכים" פרדס כץ
בית הכנסת "אהל יעקב ולא" אוה"ח

פתח תקוה:

ישיבת "נחלת דוד"
ישיבת "לומזא"
בית הכנסת "אהל אברהם" גני הדר

חיפה:

ישיבת "נחלת הלוויים" נווה שאנן
ישיבת "תפארת ישראל" שכונת הדר
בית הכנסת "מקלט" נווה שאנן
בית הכנסת "צא"י" שכונת הדר
בית הכנסת "נדבורנא" שכונת הדר

רכסים:

בית המדרש "בית יצחק" גבעה ב'
בית הכנסת "שבת אחים" גבעה ב'

אשדוד:

כולל "עטרת צבי" רובע ז'
שטיבלאך "קהל חסידים" רובע ז'

נתיבות:

בית המדרש "משכן התורה"
בית הכנסת "בוכריס"

תל ציון:

בית הכנסת "אבי עזרי"

מודיעין עילית:

ישיבת "מיר"
כולל "עטרת שלמה"
כולל "יששכר באהלך"
כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב)
כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג)
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י
בית הכנסת "משכן תורה" ברכפלד
בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא
בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא"
בית הכנסת "שיח יצחק" קרית ספר
בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר
בית הכנסת "חסד לאברהם"
בית הכנסת "אהל אברהם"
בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי

בית שמש:

ישיבת "אור לישרים"
בית הכנסת "היכל אברהם" קריה
בית הכנסת "לב אליהו" רמה א'
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א'
בית הכנסת "משאת מרדכי" רמה א'
בית הכנסת "פני שמואל" רמה א'
בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג'

באר יעקב:

ישיבת "באר יעקב"
בית הכנסת "הכולל"

רחובות:

בית הכנסת "כולל בר שאל"

תל אביב:

מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב'

אופקים:

בית הכנסת "קוית השם"

טלזסטון:

בית הכנסת "קהילת בני תורה"

ירושלים:

ישיבת "מיר"
ישיבת "חברון" גבעת מרדכי
ישיבת "אהבת שלום"
ישיבת "הר"ן" – רמות ד'
בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן
בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב
בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה
בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה
בית הכנסת "יחי ראובן" גבעת שאול
בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול
בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול
בית הכנסת "זופניק" גבעת שאול
בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף
בית הכנסת "בוסטון" הר נוף
בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף
בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף
בית הכנסת "היכל אפרים" רמות א'
בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א'
בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א'
בית הכנסת "צא"י" רמות ג'
בית הכנסת "שומרי החומות" רמות ד'
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמות ד'
בית הכנסת "אהל יוסף" רמות
בית הכנסת "מנין אברכים" רמות
בית הכנסת "כנסת יהודה" סהנ"מ
בית הכנסת "בני הישיבות" סהנ"מ
חנות "גל פז" רח' מלכי ישראל

אלעד:

ישיבת "תורה בתפארתה"

גבעת זאב החדשה:

בית הכנסת "בית אליהו"

ביתר עילית:

בית הכנסת "ישיבת הר"ן" זוועהיל 2
בית הכנסת "זכור לאברהם" גבעה A
בית הכנסת "בני הישיבות" גבעה B

לכל ענייני 'אוסף גליונות', נקודות הפצה, פרסום ספרים וכדו', תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים), או באמצעות מייל: 9518479@gmail.com

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת ויקהל - שקלים תשע"ט | גליון מס' 85

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי

הקדים שקליהם לשקליו – בבח אותה מטבע של אש

כאשר אנו מדברים על מטבע שטבעו חכמים בברכות, איננו עוסקים במטבעות, כמובן, הכונה במטבע שטבעו חכמים בברכות היא שזאת הצורה והאופן שבו אנחנו מקיימים את אותו ענין הנדרש מאיתנו בברכה. אנו צריכים לברך, וכך קבעו חז"ל, ובעיקר אנשי כנסת הגדולה, הם טבעו את המטבע שבצורה כזאת צריכה הברכה להתקיים, היינו הם הטביעו אופן וצורה כזו, שכן יקויים העניין הזה. זהו מטבע שטבעו חכמים בברכות. כך אף בעניינם של גיטין וקידושין, מי שלא יודע בטיב גיטין וקידושין, היינו שאינו יודע איך הדבר הזה מתבצע, אינו יודע טבעו של דבר, איך קבעו חכמים את המטבע שהם טבעו בעניין זה של גיטין וקידושין, אל יהא לו עסק עימהם. זהו פירושו של טיב. וזה פירוש מטבע שטבעו חכמים.

כך היא אף טבעת המלך "כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב", חותם המלך נקרא טבעת המלך, ולא משום שהוא קבוע על אצבעו כטבעת, אלא להיפך, הטבעת עצמה היא החותם, פירוש הדבר, על ידי החותם הזה מוטבעת הצורה של הדבר. זהו הטיבוע, צורה המוטבעת בחומר מסוים וקובעת את ענינו, דרכו, ותכליתו של אותו חומר, וכך אותה הטבעת שיש למלך בידו, היא הקובעת את המטבע של ההנהגה במדינה.

זהו ענינו של טבע, טבעו של עולם, זה האופן היאך מנהיג הבורא את העולם. בדרך כלל, כאשר אנו מדברים על דרך הטבע, פירושו, שהדבר הוטבע בצורה כזאת, והוא טבוע וקבוע כך שאנו יודעים מראש שכן יהיו הדברים, כי כך הוא טבעם, אבל עיקר פירוש המושג טבע הינו האופן היאך הדבר הזה מוציא את עניינו לפועל. הצורה שעל ידה מתבצע ומתקיים אותו העניין המבוקש. כך הוא כאשר אנו מדברים על טבעו של העולם כולו או של בריות מסוימות, על טבעם של גברים או על טבען של נשים, המדובר הוא באופן שבו כל דבר ודבר מוציא את עצמו מהכח אל הפועל ומביא את עצמו לתכליתו. הצורה שבה הוא מגלה את עצמו. אלו הם טבעים שהם צורות מסוימות, שבצורה כזאת כל דבר ודבר מגלה את עצמו, ומוציא את עצמו מן הכח אל הפועל. זה מה שנקרא טבע.

כיון שחז"ל לא משתמשים במילה הכללית טבע, הם משתמשים במילה מטבע, והכוונה בזה לצורה מסוימת של חומר, אשר קובעת אופן התנהלות והתנהגות, אופן קיום וגילוי של דבר מסוים. זה ענינו של מטבע. אכן, צריך להבין, אותו מטבע שטבעו חכמים בגיטין או בקידושין, או המטבע שטבעו חכמים בברכות, וכדומה, מה לזה

מהו עניין כופר נפש על ידי מטבע של אש

איתא במדרש, (במדבר רבה י"ב ג') "ויהי ביום כלות משה, אמר רבי יהודה בן סימון בשם רבי יוחנן, שלושה דברים שמע משה מפי הקב"ה והרתיע לאחוריו. כיון שאמר לו ונתנו איש כופר נפשו אמר משה מי יוכל ליתן כופר נפשו. עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו ועדיין אינו מגיע, שנאמר, אח לא פדה יפדה איש לא יתן לא-להים כפרו ויקר פדיון נפשם", היינו, אין אפשרות שאדם יוכל לפדות את עצמו. לתת כופר נפשו. כופר נפשו זה מדיני כופר, וכופר, כידוע, הכוונה שהאדם נותן את דמי עצמו ותמורת זה הוא זוכה בנפשו. "אמר לו הקב"ה, איני מבקש לפי כחי אלא לפי כחך. זה יתנו, א"ר מאיר נטל הקב"ה כמין מטבע של אש מתחת כסא הכבוד והראה לו למשה זה יתנו כזה יתנו".

המשמעות הפשוטה בסדר הדברים במדרש זה היא שדברי רבי מאיר הם תשובה על אותה טענה שבגללה משה רבינו הרתיע לאחוריו כששמע מהקב"ה שאדם יוכל לתת פדיון נפש, היאך זה אפשרי לפדות את נפשו בכסף. על כך באו התשובות במדרש. לא כפי כוחי, אלא כפי כוחך. נטל הקב"ה כמין מטבע של אש מתחת כסא הכבוד והראה לו למשה זה יתנו כזה יתנו.

אכן, הדברים אינם ברורים, ועדיין, השאלה איך אדם יכול לקנות עצמו בכסף, מובנת הרבה יותר מהתשובה, שהראהו הקב"ה מטבע של אש מתחת כסא הכבוד ואמר למשה רבינו זה יתנו כזה יתנו, מין מטבע כזאת שבה יכול אדם יכול לפדות את עצמו, לתת כופר נפשו ולזכות בעצמו, וצריך ביאור.

טבעו של עולם – צורת ההנהגה של הדבר

בפי רבותינו הראשונים שגורה מאד המילה "טבע", [מילה זו כפי הנראה הומצאה על ידי הראשונים ואינה נמצאת בלשון חז"ל, אכן רבי יעקב עמדין כותב על לשון הגמרא בנדה (כ' ע"ב) "טבעה של בבל", כי הכונה למילת טבע, השגורה אצל הראשונים], דוגמא ללשון זו מצינו בדברי הערוך המבאר את לשון הגמרא בקידושין (ו' ע"ב) "כל מי שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין, לא יהא לו עסק עמהן", טיב, אין זה מלשון טוב, אלא הכונה היא למי שאינו יודע את טבעם של דברים, וכן "כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות" (ברכות מ' ע"ב). למדנו כי יש מושג מטבע, אופן גילוי מסוים של טבעו של דבר.

ולמטבעות. מטבעות בלשון חז"ל הן מטבעות כסף. ממון שמשלמים באמצעותו, ומה לזה ולמטבע שטבעו חכמים בברכות.

עניין המטבע קביעת ערך הדבר

הגמרא אומרת (ב"מ מ"ה ע"ב) כי הטעם שאין מטבע נעשה חליפין, כשאר כלים וחפצים, "דדעתיה אצורתא וצורתא עבידא דבטלא", כאשר אדם מתעסק במטבע אין דעתו על חומר הדבר, המטבע אינה חומר מסוים שהוטבעה עליו צורה והוא פועל בצורה הזאת, אלא שהמטבע היא צורה בלבד, ואין לה דין חפץ גליל, והואיל ודעתיה אצורתא וצורתא עבידא דבטלא, לכן היא לא עושה חליפין ואינה נקנית בחליפין. למדנו מדברי הגמרא שההתייחסות אל המטבע היא התייחסות אל צורה בלבד, ולא כמו שמתייחסים אל כל החפצים שבעולם, שהם חומר, שיש עליו צורה. כל עצמה של המטבע היא צורה בלבד.

המערכת כולה, השוק כולו, עניינו ערך, והיינו, יש דברים שערכם מועט ויש דברים שערכם מרובה, יש דברים שהם יקרים ונכבדים יותר ויש דברים זולים ופשוטים יותר, כל המערכת כולה, [ומשום כך היא נקרא מערכת], זה הסולם של הערך שיש לכל דבר ודבר. המערכת כולה בנויה ועומדת על שווי ועל ערך, דבר שערכו רב הוא מבוקש מאד, ודבר שערכו מועט הוא פחות מבוקש, ככל שעולה ערכו של דבר הוא מבוקש יותר. וחייהם של בני האדם סובבים סביב הדבר הזה.

ונתבונן, בדרך כלל אנשים מחפשים ומבקשים דברים שיש להם ערך, אכן, הבעיה הגדולה בזה היא, על איזו קרקע ועל איזה כותל נסמך סולם הערכין של אותו אדם. מהו סולם הערכין, מה בעיניו חשוב פחות ומה חשוב יותר.

ואכן מצאנו בפסוק, כי אם אנו רוצים לדעת את טיבו של אדם, על כך נאמר במשלי (כ"ז כ"א) "מצרף לכסף וכוור לזהב ואיש לפי מהללו". אם רוצים לדעת אם הכסף הוא כסף טהור או כסף סיגים, מכניסים אותו למצרף, שם ממסים ומתיכים אותו, ואז נפרדים ממנו כל הסיגים והכסף ניכר לעצמו וכל הסיגים ניכרים לעצמם. במצרף, אנו יכולים לעמוד על ערכו האמיתי של הכסף. וכך הוא בכור לזהב, כור הוא הכבשן, [כלשון הפסוק "ויוציא אתכם מכור הברזל"] ושם נקבע ערכו של זהב, עד כמה מעורבים בו סיגים, ועד כמה הוא זהב טהור. וערכו של אדם, אומר שלמה המלך, נקבע לפי מהללו.

רבינו יונה מפרש זאת, שערכו האמיתי של האדם נמדד לפי מה שהוא מהלל, היינו, לפי מה שיש לו ערך בעיניו. אם רוצים לבדוק אדם ולראות מה ערכו באמת, עד כמה הוא אדם של ערך, עלינו לראות מה האדם הזה מעריך, מה חשוב ונכבד בעיניו ומה מזולזל, מה הדבר היקר והחשוב בעיניו יותר ומה פחות, מיהו הנכבד ומיהו הנקלה בעיניו. כך, בצורה כזאת, האדם נבדק. ממש כפי שכסף נבדק במצרף, וזהב נבדק בכור, כך נבדק האדם כפי מהללו, כפי מה שהוא מהלל. בזה אנחנו יכולים לעמוד על ערכו האמיתי של אותו אדם.

ונתבונן, כי הרי כל אדם מבקש דברי חפץ, דברי ערך. יש אדם שערך בעיניו הוא דבר טעים ונעים, דבר חיצוני, וכל יתר הדברים אינם שווים כלום. כך מתנהג בדרך כלל תינוק, ילד קטן, כאשר הוא רק מתחיל לשלוט בסביבתו, הוא בודק כל דבר בפיו לפי הטעם, ואם זה לא שווה כלום אז הוא זורק, וכך בדרך כלל נראים בני האדם. ישנם המחפשים כבוד, גם זה נקרא דבר ערך, זה דבר חשוב, וזאת הנאה שמצד אחד היא לא הנאת חושים פשוטה של טעימה ואכילה, אלא הנאה קצת יותר מעודנת. כך משתנים בני אדם לפי אותם סולמות של ערכים. וישנם אף את אלו המחפשים ומבקשים דברי ערך ממש, דברים פנימיים יותר, אלו המחפשים את הכבוד האמיתי, כלשון המשנה "אין כבוד אלא תורה", והכבוד הנקרא בעולם כבוד הוא חסר ערך בעיניהם לחלוטין, אכן, כידוע, רוב בני האדם בעולם מחפשים את הדברים הפשוטים. ונדיר

למצוא ב"איש לפי מהללו" את הערכים הגבוהים, המקבילים לכסף הטהור שבמצרף לכסף ולזהב הטהור שבכוור לזהב. ככל שזה יותר גבוה בסולם הערכין כך הדברים נעשים יקרים יותר, ואנו פוגשים שם הרבה פחות בני אדם. נמצא, כי הצד השווה שבכל בני האדם בעולם שכולם מבקשים ערך, אלא שהם אינם שווים בעניין הערך, ולא הכל מודים מהו דבר ערך היקר והמבוקש. ישנם שהערך שלהם הוא כזה וישנם שהערך שלהם הוא כזה.

והנה, השוק, המערכת העולמית, בנויה כך שהמטבעות הן הערך של כל המערכת כולה. המטבעות אינן דבר של ערך, אלא הן הערך עצמו, כאשר נרצה לדעת ערכו של דבר בתוך המערכת העולמית הרגילה, הרי שהערך הוא כמה הדבר הזה שווה, כמה מטבעות משלמים עליו, מה מחירו בשוק, זהו ערכו של דבר. התרגום של כל דבר ודבר בעולם, לכסף, לממון, הוא תרגום של ערכו של אותו דבר. אם אדם מוכן לתת הרבה, או אפילו את כל נכסיו, כדי להשיג דבר, זהו סימן שהדבר הזה הוא היקר ביותר בעולם, ואילו אם האדם מוכן לתת תמורת הדבר הזה מעט, הרי שעד כאן מגיע ערכו של דבר. והדבר אכן משתנה כי אדם מסוים יתן כך ואדם אחר כך, אולם בכל אופן, מה שנקבע בשוק זה הממוצע של בני אדם בדרך כלל, זהו מחירו של דבר, וזהו ערכו.

כך הטביע בורא העולם את טבעו של עולם, שהמטבעות הן הצורה הקובעת את הערך של הדברים. כי אחר שהערך של הדברים זהו הדבר המבוקש שאותו רוצים ואליה שואפים, לכך ישנה מערכת שהיא הערך של כל הדברים כולם. אלו הן המטבעות, שהם הערך עצמו של כל הדברים כולם. וממילא, הם האופן איך מתנהלים כל הדברים, על פיהם נקבע טבע הדברים, וכפי שנתבאר, שהטבע, זהו האופן שבו מתנהלים ומתנהלים הדברים, זהו טבעם של דברים. משום כך, המטבעות נקראים מטבעות. על פיהם ישק כל דבר. כי כיון שסדר העולם הוא אותו סדר שקובעים בני האדם, ובני האדם הם מבקשי ערך, הם מבקשים דברים יקרים, בעלי ערך, והמטבעות הם הערך של כל הדברים בעולם, נמצא שזו ההתנהלות של העולם וזהו טבעם של דברים, טבעם של דברים נקבע לפי המטבעות. הם הם המידה, והם ערכם של דברים. לכן הם נקראים בלשון הגמרא טבעא, זה נקרא מטבע.

כך אנו מוצאים כי כל מלכות מוציאה מטבע, וידוע, כי בדורות הראשונים הדברים היו פשוטים יותר, העולם לא היה אחד כמו שהוא מסודר היום, ובכל מלכות היה את הערך שלה. אכן היום העולם הוא אחד, הערכין הם פחות או יותר משותפים לכל העולם כולו, ומה שחשוב בקצה אחד של העולם, חשוב בכולו, והוא שזה בכל כעניין טיב גיטין וקידושין, וכלשון הגמרא "מטבעם של קרובים אתה יודע את טבעם של רחוקים", ומי שרוצה לדעת מהו הדבר המבוקש, מיהו האדם הנכבד, הרי שישנה איזו שהיא הסכמה כללית, ששייכת לכל העולם כולו. ולכן באמת היום המטבעות הם מעטים, וישנם מטבעות המהלכות בכל מקום ומקום בעולם. אשר בדרך כלל הן המטבעות של אותן מדינות שקובעות בעולם גם בסוגיית הערך בכלל. מה חשוב, מה נקלה, מה יקר, מה זול, מה נכבד, מה פחות, אותן מדינות, אלו הן המדינות שקובעות, ואלו הן המדינות שיוצא טבען בעולם. זה דבר שצריך להתבונן בו.

מטבע של אברהם אבינו – הערך האמיתי

איתא בבבא קמא (צ"ז ע"ב) "תנו רבנן, איזה הוא מטבע של ירושלים דוד ושלמה מצד אחד וירושלים עיר הקודש מצד אחר, [וכפי שמבארים הראשונים שאין זה ציור אלא שכך נכתב על המטבע], איזה הוא מטבע של אברהם אבינו זקן וזקנה מצד אחד ובחור ובתולה מצד אחר".

המטבע של אברהם אבינו, זהו אותו המטבע שעליו הבטיח לו הקב"ה שאודיע טבעך בעולם (עי' רש"י בראשית י"ב א'), המטבע שלך תלך בכל העולם, וכפי שמצינו "וישקול אברהם לעפרון ארבע מאות

שקל כסף עובר לסוחר", "עובר לסוחר" פירושו שבכל מקום בעולם המטבע הזאת תכובד, המטבע הזאת היא מטבע שהיא קובעת ערך. דהיינו, אברהם אבינו הייתה לו מטבע שהיא קבעה ערכם של דברים בכל העולם כולו. זאת היתה מטבע שעל פיה נקבע ערך בכל העולם כולו, על מטבע זה אומרת הגמרא שהיו בה זקן וזקנה מצד אחד ובחור ובתולה מצד אחר.

המהרש"א מפרש שם בחידושי אגדות נדלא כרש"י שפירש בחור ובתולה על יצחק ורבקה וז"ל "ויותר נראה לפרש כולם על שם הנס שאחר שנעשו זקנים כמ"ש ואדוני זקן ואני זקנתי חזרו לימי נעוריהם דהיינו שנעשו הם בחור ובתולה כמ"ש אחרי בלותי היתה לי עדנה וק"ל", והיינו, שאותם זקן וזקנה בצד הזה של המטבע, הם עצמם נעשו בחור ובתולה בצד השני של המטבע, הם עצמם חזרו לימי נעוריהם. זהו המטבע של אברהם.

זה דבר נפלא להתבונן, המטבע, שזה על שם הטבע, על שם טבעו של דבר, המטבע של אברהם אבינו הייתה מטבע של זקן וזקנה שהופכים להיות בחור ובתולה. כך נראית דרך הטבע של אברהם אבינו. זה החידוש של אברהם אבינו בעולם. שקביעת הערך של הדברים, מהו ערכם של דברים באמת, הרי שערכם של דברים אינו נמדד כפי שהם נראים.

אנשי דור הפלגה, שהיו שפה אחת ודברים אחדים, רצו לצרף לעצמם את כל אנשי העולם בלי יוצא מן הכלל. אולם את אברהם אבינו הם לא יכלו לצרף, זהו אברהם העברי הנמצא מן העבר הזה כשכל העולם מן העבר השני, אמרו, נניח לו, פרידה זו עקרה היא, הם ביטלו אותו כעפרא דארעא ואמרו שחבל להשקיע מאמצים לצרף אותו אליהם, כי בין כה וכה אין לו עתיד, אין לו המשך, והוא דבר חסר ערך. כך באמת היה טבעם של דברים, ואברהם אבינו באמת היה חסר עתיד בדרך הטבע. אבל הערך של אברהם אבינו, מה שאברהם אבינו הכניס בעולם, זאת מערכת ערך אחרת. זהו ערך שהוא קבוע וקיים. זה ערך אמיתי. זקן וזקנה מצד אחד, ובחור ובתולה מצד שני, והיינו שכל המערכת כולה נתפסת בצורה אחרת. אם נבוא לשקול, כל הדור כולו מצד אחד, ומן הצד השני אברהם אבינו, חסר ערך לחלוטין שאפשר לבטלו כעפרא דארעא. ומתברר שאותו דבר חסר ערך הכריע את הכף מול כל העולם כולו, כאן נתגלה הערך האמיתי של כל הדברים. זאת המטבע של אברהם אבינו, שהבטיח לו בורא העולם, אודיע טבעך בעולם. זאת תהיה המטבע שתלך ותסתובב בכל העולם כולו.

הדברים האלו הולכים בעולם עד עצם היום הזה. אלמלא שהיה העולם כל כך נבזה ושפל, הרי שאם נבדוק עד עצם היום הזה איפה נמצאים הדברים היקרים ביותר, ואפילו לפי המושגים של העולם, איפה נמצא היוקר הגדול, כל האוצרות הגדולים והיריבוי העצום של זהב ואבנים טובות, רובא דרובא נמצאים באותם בתים שהוקמו לכבודו של בורא העולם שנתגלה על ידי אברהם, אכן בצורה מעוקמת כזו או אחרת, וזה מרוקן לגמרי מתוכן, רחמנא יצילנו מכל שייכות למקומות האלה, אבל שם נמצא כל היוקר של העולם. זאת המטבע של אברהם אבינו, שאודיע טבעך בעולם. זו תולדה של מה שאברהם אבינו גילה. המטבע היא שלו. היוקר הכבד שנמצא בעולם נמצא סביב כבוד אלוקים. כך נתקיימה לעולם ההבטחה שאודיע טבעך בעולם.

מטבע של אש קונה קניין אמיתי

הקושי שהרתיע את משה רבינו היה, איך יתכן שאדם יקח כסף פשוט, אותו כסף שהוא הערך של כל החפצים שבשוק, לקנות את "יקר פדיון נפשו" (תהלים מ"ט ט). בזה אדם לא קונה את כופר נפשו, זה לא יכול להיות ניתן בתמורה לנפשו של אדם. על כך באה התשובה כפי שאומר רבי מאיר, כמין מטבע של אש הראה לו הקב"ה מתחת כסא הכבוד.

המילה מטבע של אש נראית סותרת את עצמה. מהו אותו מטבע של אש, אכן באמת זאת המטבע של אברהם. אנו יודעים כי אברהם אבינו הסתובב בעולם וראה בירה דולקת, ואמר אי אפשר לבירה בלא מנהיג. אותה בירה, שמכלה את עצמה לערך גבוה יותר. מבטלת את עצמה לערך יותר גבוה ממנה, היא נושאת בתוכה ערך, וכך בצורה כזאת היא מתחברת לערך גבוה יותר. אין אפשרות להשיג את אותו ערך, רק עם מטבע של אש, וכפי שנבאר.

בדרך כלל נראה השוק באופן שאדם קונה חפץ הנושא בתוכו את ערכו, וניתן להמשיך ולמכור אותו, אכן, באמת זה לא קנין אמיתי, כי בכך הוא קנה את הכסף שמונח בו, אבל את הדבר לא קניתי. קניין אמיתי הוא כמו שמצאנו לדוגמא, כאשר אברהם אבינו קנה את מערת המכפלה בארבע מאות שקל עובר לסוחר, הקנין הזה לא היה קנין דוגמת קנין שוק, בהשקעה שנושאת תמיד את אותו ערך שהושקע בה, חלילה לומר כן, כאשר אברהם אבינו קנה, הרי שכמו שכתוב בפסוק "ויקם שדה עפרון" ומפרש רש"י "תקומה היתה לו שיצא מיד הדיוט ליד מלך", השדה קם ונעשה למערת המכפלה, והדבר הזה חדל להיות שווה כסף.

דוגמא יותר קרובה אלינו, בקידושי אשה הנלמדים משדה עפרון. ומוכן כי הדבר הנקנה זה לא הערך הכספי של הדבר. דהיינו, על ידי המטבעות, קונים משהו שהוא מעבר להן, הערך עובר את המטבעות. זהו ערך מסוג אחר שאין בינו ובין המטבעות שום יחס.

אם רוצים להבין באופן פשוט מה זה מטבע של אש, הכונה היא מטבע הניכרת כמטבע, אבל השימוש בה הוא שימוש כמו באש. משתמשים במטבע שמכלה את עצמה. השימוש במטבע מכלה את המטבע, ועובר למשהו מעבר למטבע. זה הקנין שקונים על ידי המטבע.

כסא הכבוד, כסא כבודו של בורא העולם, שם נמצא כל דבר יקר ונכבד בעולם. כבוד ויקר הן מילים נרדפות. כבוד בלשון הקודש הוא יקר בלשון ארמית. כלשון התרגום על הפסוק "ידי משה כבדים" "ידי משה יקרא", דבר כבד אינו מיטלטל בקלות ממקום למקום, קשה להעבירו בקלות מיד ליד. זהו היוקר. כך הן המילים נכבד ונקלה, נקלה זה מלשון קל ונכבד זה מלשון כבד. כמו שמדברים על יוקר וזול, כך מדברים על כבוד וזלזול.

מתחת כסא הכבוד, שם נמצא כל יוקר, שם נמצא הערך האמיתי, היוקר האמיתי, הכבוד האמיתי, שם נמצאים מטבעות של אש. זה מה שחידשה התורה. יש במטבעות האלו כח, אדם יכול לקנות במטבעות את מערת המכפלה, לקדש אשה, אדם יכול לקנות במטבעות דברים שהם מעבר לערך הפשוט של המטבעות. אפשר להגיע דרכן לערך אמיתי. אלו הן מטבעות של אש שנמצאות תחת כסא הכבוד.

זה כפי הנראה סוד מחצית השקל. המטבע נקראת שקל משום שהיא זאת ששוקלת את יוקרו, את כובדו, של כל דבר ודבר. המטבע נקראת שקל, משום שבה נמצא המשקל של כל דבר ודבר. כשמבקשים מאיתנו את מחצית השקל, פירוש הדבר, שהמטבע הזאת לא משיגה את כל משקלו של הדבר. ענין מחצית השקל זה שערכו של דבר הוא כך שאיני יכול להגיע רק לחצי ערכו, זה התרגום פה בעולם הזה של הדבר, אבל את כל ערכו של הדבר איני יכול להכניס בתוך המטבע. המטבע נתפסת כמחצית השקל.

כל מי שתופס את ערכו של הדבר רק מצד הבחינה של המטבעות, דהיינו, כמה הושקע פה וכמה זה שווה, אז הערך הזה ממשיך כך גם אחרי הקנין, כמה הוא שווה עכשו, האם ההשקעה היתה כדאית אם לאו, וודאי שבכסף כזה אי אפשר לקנות נפש. נפש אפשר לקנות רק באותה מטבע של אברהם, אשר עם המטבעות שלו קיים את הנפש אשר עשו בחי. אלו היו המטבעות של אברהם. עליהן הבטיח לו בורא העולם שאודיע טבעך בעולם, מטבעות שתלכנה בכל העולם כולו.

השקלים שלנו, את מחצית השקל שלנו, את אותה מטבע של אש, שעל ידה האדם יכול לתת כופר נפשו.

ברגע שאנחנו מצרפים את עצמנו לערך שנקנה רק במטבע של אש, ערך כזה לא יכול להיות נקנה בשום מטבע אחרת, ממילא, כלפינו, שקליו של המן הופכים להיות חסרי ערך. הם לא בני קנין כלפי דבר שנקנה רק במטבע של אש. מה שנקנה במטבע של אש, נקנה רק במטבע הזאת בלבד, ושקליו של המן אינם חלים על זה כלל. יקדמו שקליהם לשקליו, כדי שהשקלים שלו לא יהיו בני הכי בכלל לקנין של ערך כזה.

אנחנו נוטים לצרף את עצמנו לשוק העולמי. משום מה אנו חיים בהרגשה שבשוק העולמי אנו שווים יותר, ועל זה אנו סומכים. שאנחנו שווים יותר ותמיד נהיה שווים יותר. אלה הם בדיוק השקלים שאותם אנחנו צריכים להניח ככלי אין חפץ בו. להיפך, יתר על כן, אלה הם השקלים מהם אנחנו צריכים להיפטר. מי שאמר והיה העולם, מכיר את הנסתר של השוק העולמי, ויודע היטב שהמן שקל שקלים על ישראל לאבד, ומטבע כזאת קיימת, היא נמצאת בעולם. כשאסתר המלכה אומרת כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד, זאת לא מליצה. אנחנו נמכרנו באותם עשרת אלפים ככר כסף. ונמכרנו באמת.

כדי לצאת מזה, אנחנו צריכים שקלים שבהם פודים נפש. כאן נתחדשה הפרשה "ונתנו איש כופר נפשו לה' וגו' ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם", אלו הם השקלים שבהם אנחנו נותנים איש כופר נפשו לה', ובהם אנחנו קונים את עצמנו בחזרה, אחרי שנמכרנו אני ועמי. ה"נמכרנו" קיים, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, לפיכך אמר הכתוב יקדמו שקליהם לשקליו. זהו האופן היחיד. המכירה חלה ונמצאת, אלא שאנחנו צריכים לתת כופר נפשנו ולפדות בחזרה.

זאת המצוה שאנו עומדים לקיים בשבת זו. בגמרא מפורש, שיקדמו שקליהם לשקליו, זאת העצה האחת והיחידה להניצל משקליו שלו. המן הטביע שקלים להשמיד להרוג ולאבד, ואנחנו צריכים להטביע שקלים, שהשקלים האלה קונים את הערך האמיתי. אלו הן המטבעות של אש שבהם קונים דברים שהם מעבר למטבעות.

הצורה הזאת של התפיסה היא בנפשנו. התרגלנו משום מה לחשוב את המחשבה העקומה הזאת שמבחינת המערכת העולמית אז שקלינו חשובים יותר, אולם ההיפך הגמור הוא הנכון. מבחינת השוק העולמי, מבחינת הערך והשווי העולמי, אם במטבעות האלה עסקינן, אנחנו לא שווים פרוטה שחוקה אחת, הערך שלנו הוא אך ורק ביקדמו שקליהם לשקליו. כל מי שמשקיע רק בדמיון, של הערך שלנו בשוק העולמי, זה הנסיון הגדול שבורא העולם מנסה אותנו, והדבר יתנפץ על פניו. כלשון הפסוק (דברים ל"ב ל"ז) "ואמר אי אלוהימו צור חסיו בו אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם". כל מי שמשקיע בלהקטיר לאותם ר"ל אלוהימו צור חסיו בו, כל מי שמשקיע שם יותר חלב זבחימו ויותר יין נסיכם, כדי לטפח את אותם אלוהימו ואת אותו צור חסיו בו, עליו יאמר אי אלוהימו צור חסיו בו, מה נשאר ממנו, יקומו ויעזרוכם יהי עליכם סתרה. הכתוב צווח ואומר, הגיע זמן להבין ואוי למי שלא מבין. אוי למי שישאר כך באופן שבורא העולם יגיד לו, אם אתה רוצה עזרה, תבקש ממי שחסית בו כל הזמן. יקומו ויעזרוכם, יהי עליכם סתרה.

זוהי מצות היום תרתי משמע. זאת המצוה שאנחנו מצווים בשבת הזאת, ואף בכל התקופה אנחנו מצווים במצוה הזאת. אנחנו נמצאים בעת צרה, וכל מי שסומך ובוטח על כל מיני אלהימו וכל מיני צור חסיו בו, יבוא יום ויגיד לו, יקומו ויעזרוכם יהי עליכם סתרה. חלילה וחלילה. מוטב לנו לקיים, מהר ככל האפשר, ראו עתה כי אני אני הוא, ואין אלוהים בלעדי. אני אמית ואחיה, מחצתי ואני ארפא, ואין מידי מציל.

כל מי שיודע לצרף את ערכם האמיתי של הדברים, ערכם האמיתי נמדד רק עד כמה שהם נקנים במטבע של אש, אחרת אדם לא יכול לקנות במטבעות שלו, אלא יכול להעביר רק את המטבעות בעצמן, מן המטבע הזאת, אל השווה כסף שהוא כמו המטבע. הדברים נקנים רק במטבע של אש, אכן, כיון שהדברים נמצאים פה בעולם הזה, אז חלק מערכם אמנם מתגלה גם פה בעולם הזה, אבל זה נידון כמחצית.

יקדמו שקליהם לשקליו – זהו הכופר נפש

איתא במגילה (י"ג ע"ב) "אמר ריש לקיש, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהם לשקליו, והיינו דתנן באחד באדר משמיעים על השקלים ועל הכלאים". והנה, על הפסוק "ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על ידי עושי המלאכה", איתא בתרגום שני מי הם אותם עושי המלאכה, ושם מפורש "דעבדי מטבע", אשקול על ידי עושי המלאכה שהם יוצקים מטבעות, כך אמר המן. והיינו, להביא כאן מטבעות חדשים.

נמצא, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל. המן התכוין ליצור מטבע שהערך שלה יהיה האיבוד של כלל ישראל. זה חידוש נורא שהמן הרשע חידש בעולם. ישנה מטבע כזאת שהולכת בעולם. קיימת מטבע כזאת שנושאת איתה ערך, שזה חיסול כלל ישראל. זה כל הערך במטבע. דהיינו, להביא לעולם נקי, שלא ישאר זכר לכלל ישראל. אנו יודעים שישנם הרבה מאד אנשים בעולם שהמירו את כל כספם למטבע הזאת. מדינות ועמים. והם ראו בזה את ההשקעה המוצלחת ביותר שהם עשו. יש כזאת מטבע בעולם, היא קיימת והיא נמצאת.

על כך אומרת הגמרא, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך אמר הקב"ה יקדמו שקליהם לשקליו. דהיינו, אנחנו צריכים להעמיד מטבע כנגד המטבע הזאת. אנחנו צריכים להעמיד מטבע שקונה את הערך האמיתי. זאת המטבע שאנחנו צריכים לקנות.

איך אנחנו יכולים לקנות את נפשנו, אחרי שכבר יצא דבר מלכות, ואחרי "כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב" איך אנחנו יכולים לקנות בחזרה. לכן תיקנו לנו לדורות, כלשון הגמרא, "שיקדמו שקליהם לשקליו". לעולם אנחנו צריכים תמיד להקדים את השקלים שלנו לשקלים שלו, אחרת השקלים שלו מסתובבים בשוק, הם קיימים. אנחנו צריכים לקנות את עצמנו, לפדות את נפשנו, ונתן איש כופר נפשו, בשקלים האלה. המדובר כאן הוא שנקנה את עצמנו בחזרה, היינו, אחרי שכבר נתחייבנו ונעשינו נידונים, אנחנו קונים את עצמנו בחזרה על ידי כופר.

התורה מצווה (במדבר ל"ה ל"א) "ולא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות", היינו, אילולא שהתורה הייתה מצווה היה עולה על הדעת ללמוד באיזה אופן שהוא, שגם רוצח שנידון למות יכול להיפטר בכופר, אחרי שהנידון נידון והדין חל עליו, הוא פודה את עצמו עם הכופר הזה. אף אנחנו נעשינו נידונים, ונתחדש ונתנו איש כופר נפשו, כך היה עם שקלי המן, וכך משתמע פה, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו. אותו לכלותינו חל, קיים, ונמצא, בכל דור ודור. השקלים שהמן טבע, הם עדיין עוברים לסוחר. הם שקלים שמהלכים בכל מקום. בשום שקל משקלי השוק איננו יכולים לקנות את עצמנו בחזרה, משום שאלו שהמטבעות האלה הן המטבעות שלהם, הן יקרים עבורם יותר מכל שקל אחר. המטבעות האלה הם מטבעות שאת כל נכסיהם הם המירו במטבעות האלה. בתוך שקלי השוק, זהו אחד השקלים היקרים ביותר. יש כזאת מערכת. הדבר הזה קיים. העצה היחידה היא, להקדים שקליו לשקליו, שאנחנו נגלה את

פנינו זאת ליעקב

מתוך כתבי רבינו ראש הישיבה
הגאון הגדול רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל

פרשת ויקהל

"אלה הדברים אשר ציוה ה' לעשות אותם" - במשכן, אסורים בשבת

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר ציוה ה' לעשות אותם (לה א).

הנה צריך ביאור דהא אזהרת שבת הנזכרת כאן היא הימנעות מעשייה, ומאי לישנא ד"לעשות אותם".

ויש לומר בהקדם דברי רש"י להלן: "ששת ימים, הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת".

והנה איתא בשבת (ע' א): "דברים הדברים אלה הדברים, אלו שלושים ותשע מלאכות שנאמרו למשה בסיני", והם המלאכות שהיו במשכן (שבת צ"ו ב', בבא קמא ב' א').

והיינו דכתיב ד"אלה הדברים" - ל"ט מלאכות, "אשר ציוה ה' לעשות אותם" - במשכן, מצוה לשבות בהם בשבת.

לפני חטא העגל הציווי על מלאכת המשכן קודם שבת בבחינת מעשה אלקים, משא"כ אחר החטא ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' כל העושה בו מלאכה יומת (לה ב).

א] פירש רש"י: "ששת ימים, הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת".

יעוין בספר חסידים (סימן תקס"ח) שעמד אמאי בציווי הקדים את הציווי על המשכן לציווי על השבת ונלמד מאך (לעיל ל"א י"ג וברש"י), ואילו בעשייה הקדים את ציווי השבת על העשייה של מלאכת המשכן.

ויעוין במשך חכמה מה שתירץ דהציווי היה קודם חטא העגל והעשייה אחר החטא.

ב] ונראה בס"ד לפי זה באופן אחר, דהנה בענין המשכן כתב בספר שפתי כהן על התורה (לחד מגורי בית מדרשו של האר"י הקדוש) ריש פרשת תרומה: "ודע שאילו לא

עשו העגל היה הקדוש ברוך הוא עושה להם משכן מאותו האור הרוחני והיו יכולין לקבלו ולהסתכל בו, שנאמר (ישעיה ל' כ') והיו עיניך רואות את מוריך. כי במעמד הר סיני נתלבן חומרם ונזדכך שכלם והיה בהם כח לראות, שנאמר (שמות כ"ד י"ז) ומראה כבוד ה' כאש אוכלת לעיני בני ישראל. ואומר (שם כ' ט"ו) וכל העם רואים את הקולות, אפילו הקולות שאין בהם ממש שלטה בהם עינם. מכאן שראו דברים רוחניים והשיגו בהם, לפי שפשטו חומרם והיו כדאין להדבק בו ולהיות כמלאכים, מה המלאכים דרים בשמים במקום רוחני, כן היה עושה להם הקדוש ברוך הוא מקדש רוחני לקדשם שלא יחרב לעולם".

"אבל אחר שחטאו בעגל כבה מאור שכלם ונסמו עיניהם מהביט, ולזה אמר ויכס הענן את אוהל מועד. ציוו לעשות משכן וכלים מזהב במה שבחרו, שגם המה בחרו דרכיהם, ועם כל זה ועשו לי מקדש, הם לא רצו שאני אעשה להם מקדש הם יעשו לי. ושכנתי, ושכן ת"י לבד, לפי שהוא נבנה על ידי בני אדם".

והיינו דקודם חטא העגל היה צריך להיות המשכן בבחינת "מעשה אלקים", על דרך בנין העתיד כדכתב רש"י (ראש השנה דף ל' ע"א ד"ה לא). אבל אחר החטא הוא מעשה ידי ישראל. והוא דוגמת הלוחות, שהראשונות היו מעשה אלקים, ואחר החטא מעשי ידי משה, כמו דכתיב ויפסול שני לוחות וגו', ועל דרך זה במשכן הוא מעשי ידי צדיקים שבדור.

והיינו כמו שכתב בערוך לנר (סוכה דף מ"א ע"א) דאחרי שישאל יעמידו בעצמם המקדש ירד אחר כך בנין של אש, וז"ל: "דודאי בית המקדש לעתיד לבוא יבנה בנין ממש בידי אדם. ומה שנאמר מקדש ד' כוננו ידיך שנדרש בתנחומא שירד למטה, הוא בית המקדש רוחני שיבוא לתוך בית המקדש הנבנה גשמי כנשמה בתוך הגוף, וכמו שירד במשכן ובבית המקדש האש של מעלה תוך האש של הדיוט שנבער בעצים".

ג] ולפי זה י"ל, דהנה איתא בשבת (ס"ט ב') דנחלקו רב הונא וחייא בר רב, דרב הונא סבירא ליה דמי שמהלך במדבר ושוכח באיזה יום שבת, דינו שמשמר אחד ומונה ששה, וחייא בר רב סבירא ליה דמשמר אחד ומונה ששה. מר סבר כבריתו של עולם, ופירש רש"י: "ימי חול נמנו תחלה". ומר סבר כאדם הראשון, ופירש רש"י: "שנברא בערב שבת ויום ראשון למנינו שבת היה".

והגדר הוא דאצל אדם ראשית הכל הוא משבת, ואפשר להוסיף דשורש קדושת ישראל הוא השבת [כדברי הרי"ף (ברכות מ"ט א') ורבינו יונה (שם) דקדושת ישראל תלויה בקדושת השבת]. אבל אצל הקדוש ברוך הוא קודם ששת ימי בראשית - ששת ימי המעשה, ואחר כך שבת.

ולפי זה אתי שפיר קושיית הספר חסידים, דבמהלכים של מעשי הקדוש ברוך הוא הוא בגדר השביתה של הקדוש ברוך הוא, דקודם באים ימי המעשה ואחר כך השביתה. אבל בפרשת ויקהל שהוא אחרי חטא העגל והוא בבחינת מעשי צדיקים, הרי הסדר

הוא קודם שבת ואחר כך העשייה, ואתי שפיר היטב.

ד' אכן יש לומר בפשיטות, דהנה בכל ציווי מונח נתינת כח לעמוד בציווי. ועל כן זו בחינת מעשי הקדוש ברוך הוא, שהעשייה קודמת ואחר כך שבת. אבל בפרשת ויקהל שהיא פרשת העשייה שלנו שהיא מעשה אדם, הרי השבת קודמת לעשייה.

רק לפני חטא העגל היה חילוק בין הדברים שנצרכים לעצם המשכן לבין הדברים שהם צורך עבודה

ושמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטורת הסמים. ואבני שוהם ואבני מילואים לאפור ולחושן (שם ח-ט).

א' כאן כתיב הכל בוויין היינו ו' החיבור. אבל לעיל בפרשת תרומה (כח ו-ז) כתיב: "שמן למאור בשמים לשמן המשחה ולקטורת הסמים. אבני שוהם ואבני מילואים לאפור ולחושן" [והנה גם "אבני שוהם" כתיבי בלא ו', מ"מ עיין בגמ' (עבודה זרה דף כ"ד ע"א) דאמרין דכיון דכתיב בתריה "ואבני מילואים" הדר ערביה. ואם כן אפשר דגם שמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטורת הסמים נכללים ב"הדר ערביה"]. אף דכל הפרשה עד שם היא בוויין, וכדכתיב (שם ג-ה): "זהב וכסף ונחושת. ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועיזים. ועורות אלים מאדמים ועורות תחשים ועצי שיטים".

וטעם השינוי בפרשת תרומה בהנך דליכא ו', הוא משום דכל הדברים שנאמרו שם הם לצורך עצם המשכן, אך השמן בשמים ואבנים הם לצורך עבודה [עיין באור החיים הקדוש בפרשתנו בפסוקים י"ב י"ג י"ד-י"ט והובא להלן דבלא הוויין משום דהם באותו גדר, והיכא דהוי בחינה אחרת איכא וויין עי"ש]. ומעתה צריך ביאור הא דכתיב בפרשה דידן בוויין.

ב' ויש לומר על פי שלוש הקדמות וכפי המבואר לעיל: (א) שיטת הרמב"ן (שמות לה א) דהציווי על מלאכת המשכן היה מתחילה עוד קודם שבירת הלוחות, אלא שלאחר החטא הפסידו את המעלה הזו שתהא השכינה שרויה בקרבם. ולאחר שנתרצה להם הקדוש ברוך הוא ונתן להם לוחות שניות, וכתר עמם ברית חדשה שילך ה' בקרבם, הנה חזרה המעלה וחזרו לקדמותם ולאחבת כלולותם. ובידוע שתהיה שכינתו בתוכם כאשר ציוהו בתחילה כמו שאמר ועשו לי וגו', ולכן ציוה אותם משה עתה כל מה שנצטוו מתחילה. [וכן כתב הרמב"ן בפרשת צו (ויקרא ח' ב') ובפרשת בהר (שם כ"ה א') ובפרשת עקב (דברים י' א'), וכן הוא בתנא דבי אליהו רבה (פרק י"ז): "וכיון שקיבלו ישראל עול מלכות שמים בשמחה ואמרו כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע, מיד אמר הקדוש ברוך הוא למשה שיאמר לישראל שיעשו להם משכן"].

(ב) מה שכתב בענין המשכן בספר שפתי כהן על התורה (לחד מגורי בית מדרשו של האר"י הקדוש ז"ל) ריש פרשת תרומה דכתב: "ידוע שאילו לא עשו העגל, היה הקדוש ברוך הוא עושה להם משכן מאותו האור הרוחני וכו'. כן היה עושה להם הקדוש ברוך הוא מקדש רוחני לקדשם שלא יחרב לעולם. אבל אחר שחטאו בעגל כבה מאור שכלם ונסמו עיניהם מהביט וכו', ציום לעשות משכן וכלים מזהב במה שבחרו וכו', הם לא רצו שאני אעשה להם מקדש הם יעשו לי. ושכנתי, ושכן ת"י לבד, לפי שהוא נבנה על ידי בני אדם".

והיינו דקודם חטא העגל היה צריך להיות המשכן בבחינת "מעשה אלקים", אבל אחר החטא הוא מעשה ידי ישראל. והוא דוגמת הלוחות שהראשונות היו מעשה אלקים, ואחר החטא מעשה ידי משה. ועל דרך זה במשכן הוא מעשה ידי צדיקים שבדור.

(ג) ויש לצרף הדברים גם לדעת הרמב"ן דהציווי היה מתחילה עוד קודם שבירת הלוחות, וכדכתב בערוך לנר (סוכה דף מ"א ע"א) דאחרי שישראל יעמידו בעצמם המקדש ירד אחר כך בנין של אש, וז"ל: "דודאי בית המקדש לעתיד לבוא יבנה בנין ממש בידי אדם. ומה שנאמר מקדש ד' כוננו ירך שנדרש בתנחומא שירד למטה, הוא בית המקדש רוחני שיבוא לתוך בית המקדש הנבנה גשמי כנשמה בתוך הגוף, וכמו שירד במשכן ובבית המקדש האש של מעלה תוך האש של הדיוט שנבער בעצים". ועל דרך זה היה צריך להיות במשכן קודם חטא העגל.

אמנם יש להוסיף דאף בבחינה של קודם חטא העגל ושבירת הלוחות, הרי אך עצם המשכן הוא בגדר הכנה וגוף למקדש רוחני, אבל הדברים שבהם נעשית העבודה, כגון הקרבנות והקטורת והדלקת המנורה ובגדי כהונה, פשוט שהיו דברים טבעיים, שהרי העבודה הנעשית מצד בני אדם צריכה להיות נעשית בכלים טבעיים וגשמיים.

ג' ומעתה יש לומר דהנה בציווי בפרשת תרומה שנצטוו משה מפי הגבורה שהיה קודם חטא העגל, הרי באמת חלוקים המה אלו הדברים שהם לצורך עצם המשכן מן הדברים שהם לצורך עבודה, שהדברים שהם לצורך עצם המשכן הם בגדר הכנה וגוף למקדש רוחני. אבל הדברים שהם לצורך עבודה, הן הן העבודה בעצמותה, דהעבודה הנעשית מצד בני אדם נעשית בכלים טבעיים וגשמיים כנ"ל.

ולפיכך העמידה התורה את הדברים שהם לצורך עבודה, שהם שמן למאור ובשמים לקטורת הסמים ואבני שוהם ואבני מילואים לבגדי הכהונה, בלא וויין.

מה שאין כן בפרשת ויקהל דאז הציווי של משה לישראל הוא לאחר חטא העגל, שכל שהדברים שהם לצורך עצם המשכן הם עצמות המקדש, והם כדרך העבודה בכללותה. לפיכך חיברה תורה בוויין את הדברים שהם לצורך עבודה יחד עם הדברים שהם לצורך עצם המשכן, והוא אתי שפיר היטב עד מאוד בחסדי ורחמי השי"ת.

להערות והארות, תרומות והנצחות,
ניתן ליצור קשר: 052-7133271

יו"ל ע"י הועד להוצאת תורת רבינו בעל הזאת ליעקב
Z0504131412@gmail.com

מצוה כא

ליראה מבית זה

שנאמר ומקדשי תיראו

השבת דוחה בנין בית המקדש

כתב הרמב"ם בסה"מ "והמצוה הכ"א היא שציונו לירא מן הבית הזה הרמז אליו מאד מאד, עד שנשים בנפשנו משא הפחד והיראה וזה הוא מוראת מקדש והוא אמרו יתעלה ומקדשי תיראו". ויש לדקדק במה שהפליג במורא מקדש בתיבות "מאד מאד". מה כוונתו בהגדלת דרגת היראה עד שנשים משא הפחד והיראה בנפשנו, והיכן נרמזה הפלגה זו בקרא ד'מקדשי תיראו'.

ובגמ' (יבמות ו.) "דתניא יכול אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר, יכול ישמע לו, ת"ל איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו, כולכם חייבין בכבודי... יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת, ת"ל את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו, כולכם חייבין בכבודי", והדברים צריכים תלמוד, בשלמא כבוד אביו ואימו אינו דוחה שום מצוה מה"ט דכולכם חייבים בכבודי, אך מפני מה חשובה השבת ככבוד השי"ת יותר מן המקדש שאף המקדש חייב בכבודה ואין בנינו דוחה את השבת.

ברמב"ן (שם) מפרש שיש חילוק בין שבת למקדש וז"ל "דשמירת שבת כבוד הוא להקב"ה יותר מכיבוד אב ואם ומבנין בית המקדש ששמירת שבת אינה אלא לכבוד הקדוש ברוך הוא שברא עולמו בששת ימים, ובנין בית המקדש לכפרת ישראל ולהנאת כהנים". אולם רש"י (שבועות טו:) פירש "אתם והמקדש חייבין בכבודי שהזהרתי על השבת", ודבריו צריכים הסבר, אטו מקדש גברא הוא שנמסרו לו ציוויים ליזהר בכבוד השי"ת.

מורא מקדש - ממי שהזהיר על המקדש

עוד שם בגמ' - "יכול יתיירא אדם ממקדש, תלמוד לומר את שבתותי תשמורו ואת מקדשי תיראו, נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש, מה שמירה האמורה בשבת לא משבת אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על השבת, אף מורא האמורה במקדש לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש". פשטות הדברים הראיה משבת היא דבשבת אין כלל דין מורא דלא הוזכרה יראה בשבת, וה"נ המורא במקדש אינו אלא ממי שהזהיר על המקדש. ויש להתבונן בזה משני צדדים, א- הא לא הוזכרה יראה בשבת ואין ניתן ללמוד דיני יראת מקדש משבת. ב- אחר דילפי' דמורא מקדש הוא ממי שהזהיר על המקדש א"כ היראה היא יראת שמים כפשוטה, ומה ניתוסף בהאי יראה יותר מיראת שמים בה מחויב כל אחד ואחד בכל זמן ובכל מקום ואף שלא בבית המקדש. ומפני מה לומדת הגמ' את הציווי על מורא מקדש בשונה משאר דיני מורא, דבדיני מורא רב ומורא אב ואם אין צד בגמ' שהמורא ממי שהזהיר על מצוה זו אלא החיוב הוא כלפי הרב והאב והאם, ואילו במקדש לומדת הגמ' שהמורא הוא ממי שהזהיר על המקדש.

הראב"ד (בפי' על תו"כ קדושים פ"ז) מפרש דרשה זו - "שיכול אתה מתיירא מן המקדש" דהו"א שיש לעבוד ולהתפלל למקדש עצמו, לכך הוקש מקדש לשבת דכשם שאין אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על השבת כך אותו תיראו במקדש ולשמו תתפללו ולפניו תעבדו בתוכו ולא למקדש עצמו. והדברים מתמיהים עד מאד הכיצד תיתכן הו"א לעבוד את המקדש עצמו, והרי הוא איסור ע"ז ממש.

מורא שבת ממי שהזהיר על השבת

ביראים (ת-תיא) כתב דכשם שהוקש המקדש לשבת כך הוקשה שבת למקדש, וילפי' ממקדש דכשם שציוה הקב"ה על מורא מקדש כך ציוה על מורא שבת.

ומהו מורא שבת - "שיחשוב אדם בליבו לכבד את השבת ולשמור ולהיות חרד על הדבר, ולא מן השבת אתה ירא אלא ממי שהזהיר על השבת". ומתבאר בדבריו שמלבד האזהרה "שמור את יום השבת לקדשו" שנכתבה בדברות אחרונות לשמור את השבת בכל הלכותיה, נתחדשה מצוה נוספת בהיקש זה להיות חרד על השבת דהיינו ממי שהזהיר על השבת. וגם על דבריו יש לשאול הא מצווים אנו בלא"ה לירא ממי שהזהיר על השבת ועל המצוה ועל כל תרי"ג מצוות, ומה נתחדש ביראה ממי שהזהיר על השבת יתר על מה שנצטוונו במצות יראת השם.

הנהגות מורא מקדש

בהמשך מביאה הגמ' את ההנהגות המחויבות מדיני מורא מקדש - "ואי זו היא מורא מקדש, לא יכנס אדם בהר הבית במקלו במנעלו בפונדתו ובאבק שעל גבי רגליו ולא יעשנו קפנדריא, ורקיקה מק"ו", וברמב"ם (פ"ו מהל' בית הבחירה) מביא דינים אלו ומוסיף הלכות רבות מדין מורא מקדש - אסור לכל אדם לישיב בכל העזרה; אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד; אין לצאת מביהמ"ק ואחוריו להיכל אלא מהלך אחורנית בנחת; אסור לעשות בית בתבנית היכל, אכסדרה בתבנית אולם, תבנית שולחן ומנורה (וס"ל להרמב"ם שחלוק איסור זה מהאיסור לעשות דמות שמשי המשמשים לפני שהוא מדיני ע"ז (ר"ה כד. ע"ז מג.) אלא חיובו מדיני מורא מקדש, דלא כהשו"ע שכלל דין זה בהל' ע"ז); ומביא את הדין שבכל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין (וצ"ב השייכות של דין זה לכאן). ובהל' ביאת מקדש (סוף פ"א) הביא עוד דין שאע"פ ששתויי יין, פרועי ראש וקרועי בגדים אין עוברים בלאו אם נכנסים למקדש, מ"מ אסורים להיכנס מצד דיני מורא מקדש, שאין ראוי לבית הגדול והקדוש שיכנס בו כשהוא מנוול.

והנה כל ההנהגות הללו מיוחדות לשמירת רוממות המקדש ולכבודו ואין ענינם מיוחד למי שהזהיר על המקדש. וצריך ביאור מה שדרשו חז"ל שמצוה זו מזהרת על יראה ממי שהזהיר על המקדש, ומאידך פרטי הנהגות היראה הן כלפי המקדש עצמו.

והשימותי את מקדשיכם - קדושתן אף כשהן שוממין

עוד שם בגמ' "ואין לי אלא בזמן שביהמ"ק קיים, בזמן שאין ביהמ"ק קיים מנין, ת"ל את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו, מה שמירה האמורה בשבת לעולם אף מורא האמורה במקדש לעולם", והקשה בערול"נ דלכא"ו דין זה שנוי במחלוקת תנאים (שבועות יז.) אי קדושה ראשונה שקידש שלמה את הבית קידשה לשעתה ולעתיד לבוא או קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא. ונחלקו בזה הרמב"ם והראב"ד להלכה (פ"ו מהל' בית הבחירה הל' יד-טז), דעת הרמב"ם דקידשן אף לעתיד לבוא וכדדרשו חכמים "והשימותי את מקדשיכם קדושתן אף כשהן שוממין" (מגילה כח.), ולדעת הראב"ד אף מ"ד דקידשן לעתיד לבוא לא אמר אלא על כל ארץ ישראל ולא על ירושלים והמקדש ומסיים "כך נגלה לי מסוד ה' ליראיו לפיכך הנכנס עתה שם אין בו כרת". ואכן בטורי אבן (שם) למד דהגמ' ביבמות אתיא כמ"ד קידשה לעתיד לבוא, והיקש שבת למקדש הוא המקור ממנו למד הרמב"ם שיש קדושה במקדש אף בזה"ז. אבל המנחת חינוך (מצוה רנד ז) סובר שדין מורא אינו תלוי במחלוקת זו אלא מאחר וירושלים היא נחלה לעולמי עולמים נוהג בה דין מורא גם בזמן הזה. אכן, כתב בחינוך (מצוה צה) שאינו דומה קדושת המקום בחורבנו לקדושתו בישובו. ויש

לשאל דאם המורא שהזהירו עליו הוא ממי שהזהיר על המקדש מאי נפק"מ
אם המקדש בישבו או בחורבנו הא יראה זו לעולם עומדת ממי שקיים לעד.

להתיירא מן המצוות

מצינו הופעה נוספת של הפסוק "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו"
בפרשת בהר (ויקרא כט ב). ומביא ע"ז רש"י את דרשת התו"כ מהפסוק קאי על
שלפניו - "אל תפנו אל האלילים", ומיירי בישראל הנמכר לגוי שלא יאמר
הואיל ורבי עובד ע"ז אף אני אעבוד ע"ז וכן כל התורה - "ת"ל לא תעשו לכם
אלילים - את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו, הזהיר כן הכתוב על כל
המצוות. ומפרש הח"ח (בביאורו על תו"כ) שאין כאן חזרה על הדרשה הנ"ל
דפרשת קדושים אלא כוונת התו"כ לאזהרה שיש לו לאדם להיות ירא מן
המצוות, ונרמז בכתוב בלשון 'מקדש' לפי שהם דברים המקדשים את האדם
כדכתיב "ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלוקיכם". גם בתנחומא
(ויגש) מצאנו לשון דומה דאי' שם "אמר רשב"י אמר הקדוש ברוך הוא לישראל
היו מכבדין את המצוות שהן שלוחי ושלוחו של אדם כמותו אם כבדת אותן
כאלו לי כבדתני ואם בזית אותן כאלו לכבודי בזית", הרי שהמצוות מקודשות
בעצם כקדושת המצוה. ואף כאן יש להקשות דאנו מצווים ועומדים במצוות
"את ה' אלוך תירא", ומה ניתוסף במצוה לירא מן המצוות יותר מן היראה
המחויבת.

מורא מקדש - הנהגה של יראת שמים בדרגה גבוהה יותר

ונראה להציע את דברי הראב"ד (שם) בביאור פשט המצוה.

הוקשה לראב"ד שאלת התו"כ "ואיזהו מורא מקדש" ותשובתו בפירוט
ההנהגות המחויבות מדין מורא מקדש - שלא יכנס במקלו במנעלו בפונדתו,
דכיון דמוראו בכל מקום ובכל זמן למה הוזכר מקדשו אצל מוראו. ומפרש
הראב"ד דבאמת שני דיני מורא נאמרו בקרא ד"ומקדשי תיראו", דאחר דילפי'
בהיקש משבת שהיראה היא ממי שהזהיר על המקדש, מפרש בתו"כ שגם
מורא מהמקדש עצמו הוא אמת וצריך לנהוג בו במורא לפי ההנהגות
המפורשות שם, וא"כ כל הנהגות הכבוד והרוממות במקדש הן מדיני מורא
מהמקדש עצמו.

ואת מהות היראה ממי שהזהיר על המקדש יש ללמוד מדברי החינוך בשני
מקומות (מצוה רנד והאריך במצוה צה), זה תמצית דבריו - המקדש המוכן להשראת
השכינה הוא המקום המיועד ומסוגל ליראת שמים, וכעין שכתבו בתוס' (ב"ב
כא.) על משנ"א "כי מציון תצא תורה" שהעולה לירושלים ורואה קדושה גדולה
וכוהנים עוסקים בעבודה, היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה.
והוסיף בחינוך שהרבה בני אדם יש, שעושים המצוות מתוך השיקולים של
שכר ועונש בעוה"ז ובעוה"ב וגם אלה חלקם בחיים וזוכים לעדן גן אלוקים
ואולם לא הגיעו אל תכלית הכוונה הטובה. אבל יש אשר זכו ונתן להם השי"ת
לב לדעת ולהכיר במדותיו המעולות, ומתוך הכרתם יתקשרו מורשי לבם
באהבתו קשר חזק ואמין עד ששימו כל כוונת הכנת גופם כדי להשלים חפץ
השם יתברך לרוב חשקם אותו. והכין השי"ת מקום טהור ונקי שהוא המסוגל
לטהר מחשבות בני איש ולתקן לבם אליו בו, עד ששימו כל כוונתם להשלים
חפץ השם ית' לרוב חשקם אותו. המקום הזה המוכן להשראת השכינה הוא
המסוגל ומיוחד ליראת שמים בדרגה הגבוהה ביותר. ולפי"ז הציווי הוא
שכאשר עולים למקדש צריך להיות בדרגה אחרת של יראה טהורה ואמיתית,
המחייבת הנהגות גבוהות יותר ע"מ לקנות ולאמץ את היראה המיוחדת למקום
הזה.

(ידוע ההסבר של הרב מפוניבז' זצ"ל בדרש הפסוק "וירח את ריח בגדיו" (ב"ר
תולדות פר' סג) על יוסף משייתא שנכנס למקדש והוציא לעצמו מנורה של זהב,
אמרו לו השונאים "אין דרכו של הדייט להשתמש בזו". ולא הסכים להיכנס

שוב לביהמ"ק אלא אמר "דיי שהכעסתי את בוראי פעם אחת" עד שהרגוהו
ביסורים. ותמוה שהרי בתחילה היה רשע גמור עד שהסכים להיכנס לביהמ"ק
וחז"ל מכנים אותו "בוגד" וכיצד נתהפך עד שמסר נפשו שלא להיכנס
לביהמ"ק. ואמר ע"ז הרב זצ"ל שדי בכניסה פעם אחת לזמן קצר לבית המקדש
לקנות יראת שמים ולגרום לשינוי כזה שמוסר נפשו שלא לחזור ולהיכנס שוב.)

הרמב"ם - לירא מהמקדש עד שנשים בנפשינו הפחד והיראה

ונראה ששני הדברים הללו מופיעים בדב' הרמב"ם ודבריו בסה"מ משלימים
את מש"כ ביד החזקה. בהלכות בית הבחירה (שם) הביא את המצוה לירא מן
המקדש ולנהוג בו רוממות ומפרט את כל ההנהגות הראויות למקדש ויראה
עצמו שהוא עומד לפני ה' כמו שנאמר "והיו עיני ולבי שם כל הימים", ובסה"מ
כתב שיש מצוה לירא מן הבית מאד מאד, והוסיף עד שנשים בנפשו משא
הפחד והיראה. ומבואר בדבריו שיראה מביאה יראה, דהיינו שקיום ההנהגות
וההלכות המחויבות במקדש מדיני מורא מביא למטרה העיקרית שנשים
בנפשינו הפחד והיראה, וזה הביאור בהפלגת לשונו "מאד מאד" - שע"י יראה
זו מגיעים ליראה הנרצית והגבוהה המפורשת בדברי החינוך.

ונמצא שהראב"ד חילק שיש לירא מהמקדש דהיינו ממי שהזהיר על המקדש
ובנוסף יש לירא מהמקדש עצמו בהנהגות מורא מקדש, והרמב"ם חיברם
ליראה אחת עם שני חלקים והא בהא תליא - המצוה למעשה היא לנהוג
רוממות כלפי המקדש כמו שמחויבים במורא הרב, ובא ההיקש משבת ולימד
שאין המורא הזה מכוון כלפי המקדש ותו לא כמו במורא הרב, אלא שע"י
מורא המקדש יש לעלות ולהגיע למורא ממי שהזהיר על המקדש.

וכן מבואר שבאמת כשהמקדש בחורבנו אע"פ שקדושתו עליו ויש דיני מורא
מקדש במקום המקדש, בכל אופן יתכן שסגולת קנין יראת שמים אז פחותה
כמש"כ בחינוך.

וה"נ יש לפרש דרשת התו"כ בפרשת בהר שיש להתיירא מן המצוות, שיש
לנהוג כבוד במצוות שהן שלוחי של הקב"ה כדאי' בתנחומא, ובנוסף מבאר
הח"ח שהיות והמצוות הן קדושות הן גם מקדשות את האדם ומביאות אותו
ליראת שמים גבוהה יותר.

(וכן נראה בדיני בכל ההנהגות המחויבות מדיני קדושת ביהכ"נ שהוא דין בפ"ע
ואין כאן מקומו, שכל ענינו הוא יראת שמים.)

יראה מן השבת

וכך יש לבאר מש"כ ביראים שיש מצות "שמור את יום השבת לקדשו", שהיא
הציווי לדאוג לכך שלא לחלל את השבת, וכמו דאי' במכילתא (יתרו פר' ז)
דהכתוב "שמור את יום השבת" הוא המקור לתוספת שבת שיש להישמר
שלא להיכשל בשמירת השבת. ומלבד זה נצטוונו גם במצוה נוספת להיות
ירא וחרד מן השבת ולא מן השבת אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על השבת,
והמכוון במצוה זו כשם שהיראה מהמקדש אמורה להביא ליראה ממי שהזהיר
על המקדש כך שמירת השבת צריכה להביא ליראה ממי שהזהיר על השבת.

ומש"כ בראב"ד שהו"א להתפלל לפני המקדש, יש לפרש לפי זה, שמאחר
והמקדש הוא מקום עבודה ותפילה ("כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים")
וכמו שהביא בסה"מ (מצוה ה) מהמדרש "עבדהו במקדשו", הו"א שהמורא
מקדש יתבטא בכך שיש לילך ולהתפלל שם וקמ"ל שהמצוה היא להיות ירא
יראת שמים - ממי שהזהיר על המקדש.

נמצא שהמורא מן המקדש הוא להיות בהנהגה אחרת במקדש המחייבת
הנהגות מיוחדות למקום. הראב"ד והחינוך מפרשים שמצוה זו מחייבת יראת
שמים בדרגה גבוהה יותר המתאימה ומסוגלת למקום הזה, והרמב"ם מפרש
שהנהגת היראה מהמקדש מביאה לאותה דרגה גבוהה של יראת שמים.

ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם

התבוננות בפרשיות התורה | הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א

המשכן אינו דוחה את השבת

השבת והמשכן כרוכים יחד. השבת מופיעה בתוך פרשיות המשכן, הן בסוף הצוואה בפרשת כי תשא והן בתחילת עשיית המשכן בתחילת פרשת ויקהל, ופירש רש"י "הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינה דוחה את השבת", וכע"ז בפר' כי תשא "אך את שבתותי תשמורו - אף על פי שתהיו רדופין וזריזין בזריזות מלאכה, שבת אל תדחה מפניה. כל אכין ורקין מיעוטיין, למעט שבת ממלאכת המשכן". ננסה ללמוד את ענין השבת האמורה בפרשתן ונעמוד על כמה הערות בפרשה זו.

אות היא ביני וביניכם

בתחילת פרשת כי תשא נאמרה השבת ביחס למלאכת המשכן, ונתחדש בפרשה זו מושג חדש בענין השבת שנקראת לראשונה "אות" וגם "ברית", וכך נאמר "אך את שבתותי תשמורו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם". מצאנו ברית מילה, וברית על כללות התורה עם זריקת דם הברית במתן תורה, אבל לא מצאנו ברית פרטית על אחת מכל מצוות התורה. מצות שמירת השבת יוצאת מן הכלל שניתנת באות ובברית בין הקב"ה לישראל.

ויש להבין מדוע רק במקום שהשבת באה לאסור את מלאכת המשכן נאמרו האות והברית, ואילו בציווי על השבת בעשרת הדיברות נאמר "זכור את יום השבת לקדשו. ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך. ויום השביעי שבת לה' אלוך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך", ולא הוזכרו האות והברית של השבת.

זאת ועוד, התורה מציינת את האות כהנימוק לשמור את השבת - "כי אות היא ביני וביניכם", בשונה מהנימוק שהוזכר בעשרת הדיברות - "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בהם וינח ביום השביעי על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו", ומה נתחדש כאן.

עוד יש להתבונן מהי האות של השבת, על מה היא מאותתת ומה היא מראה. בכתוב מפורש - "כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם", ומפרש רש"י "אות גדולה היא בינינו שבחרתי בכם, בהנחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה. לדעת האומות בה כי אני ה' מקדישכם", האות מסמנת את הקדושה שיש בתוך עם ישראל שהם חלקו ונחלתו של הקב"ה כמו שאומרים בתפילה "ולא נתתו ה' אלוךינו לגויי הארצות ולא הנחלתו מלכינו לעובדי פסילים... כי לישראל עמך נתתו באהבה וכו'".

יש שהעירו על רש"י שיש עוד מצוות שמייחדות את כלל ישראל משאר האומות כגון ברית המילה שנאמר בה "זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריו" (בראשית י"ז), ואפשר לחלק ולומר שלא די בברית המילה שהיא מכוסה, ולכן ניתנה ברית השבת שהיא גלויה. אבל רש"י פירש את תוכן הברית השבת - "אות גדולה היא בינינו שבחרתי בכם, בהנחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה", דהיינו שהאות הזאת הכרחית לבחירת הקב"ה

בישראל. ולפי דבריו יש לפרש את הפסוק האחרון בפרשה זו בפסוק זה - ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם - השבת היא אות על כך שהקב"ה קידש את ישראל, ובמה היא משמשת לאות - כי ששת ימים... שבת וינפש - האות היא בכך שאת היום שבו הקב"ה שבת וינפש נתן הקב"ה לישראל.

וכן משמע מתחילת הפסוק "ושמרו בני ישראל את השבת", שאינו לשון ציווי אלא משמעו הבטחה - שמלבד הציווי על שמירת השבת, הקב"ה מודיע שהשבת היא ברית שצריך לקיים ובה להעמיד את צורת הקשר שבינינו. כשם שכרת הקב"ה ברית עם נח ואמר לו "את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ... והיה בענני ענן... והיתה הקשת בענן וראיתיה לזכור ברית עולם בין אלוךים ובין כל נפש חיה" (בראשית ט יג-טז), כך שמירת השבת עומדת לאות על קיום הברית שבין ישראל להקב"ה. והדברים צריכים הסבר מדוע נתינת המנוחה לישראל היא האות בינינו ובינו, וכיצד מגלה נתינת המנוחה במיוחד על הברית בין ישראל להקב"ה.

והנה איתא בגמ' בשבת (:) "ואמר רבא בר מחסיה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, שנאמר לדעת כי אני ה' מקדישכם..." ומסקנת הגמ' שמשנ"א לדעת כי אני ה' מקדישכם קאי על מתן שכרה דלא עביד לגלויי. ובפשטות נראה שגמ' זו דלא כמו שפירש"י, דלרש"י ההודעה היא כהיום שידעו האומות שאנו עמו של הקב"ה וכך גם המשמעות הפשוטה של הפסוק, ואילו בגמ' מפורש שההודעה היא שלעת"ל ישראל יהיו העם הקדוש להקב"ה. וצ"ב מה"ת שהפסוק מדבר על מתן שכרה, ומה האות שיש במתן שכרה.

קודש היא לכם

עוד מושג חדש בהגדרת השבת מופיע בפרשה זו. בד"כ יום השבת נקרא קודש לה' כמו שנאמר בו "ויקדשהו", יש לשמור ולהיזהר מלמעול ביום השבת ומלחללו מאחר והוא יומו של הקב"ה. כך נאמר בפסוק הבא "ששת ימים יעשה מלאכה, וביום השביעי שבת שבתון קודש לה'", וכך נאמר בעשרת הדיברות - "ויום השביעי שבת לה' אלוךין". וברמב"ן (ויקרא כה ב) מבאר שרק בשבת בראשית ובשנת השמיטה נאמר "שבת לה'", דכביכול זהו הזמן של ה' אלוךין, ובשביית בני האדם ביום של הקב"ה יש ביטול ידי הדיוט שבא לעסוק במלאכתו בעולם, וחלף זאת הוא מייחד עצמו אל ה' אלוךין.

אולם כאן התייחדה השבת כקודש לישראל - "ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם", ומסתבר שזאת הקדושה שנתחדשה בפסוק הקודם - "לדעת כי אני ה' מקדישכם", השבת מגלה את קדושתן של ישראל בהנחלת יום מנוחתו של הקב"ה לישראל למנוחה ובכך היא קודש לכם.

ולכשנדקדק בשני הפסוקים הללו נמצא ד' חילוקים בין הפסוק המתייחס אל השבת כקודש לכם לבין הפסוק שמעמיד אותה כשבת לה' -

"ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם מחלליה מות יומת כי כל

~ א ~

"ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קודש לה' כל העושה מלאכה ביום השבת מות יומת".

(א) בפסוק הראשון הוזכרה השבת עצמה בלא הששת ימים שקדמו לה, ובפסוק השני נאמר "ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קודש לה".

(ב) כאן הוזכרנו "ושמרתם את השבת", ואח"כ נקראת השבת "שבת שבתון", ופירש"י שבאה ההכפלה לומר שאין השבת כשאר ימים טובים שמותרים באוכל נפש, ובזה נתפסת השבת כיומו של הקב"ה.

(ג) בשבת שהיא קודש לכם נאמר "מחלליה מות יומת", ואילו בשבת לה' נאמר "כל העושה מלאכה ביום השבת מות יומת". העושה מלאכה ביומו של הקב"ה הוא העבריין הגדול שעונשו מות יומת, אבל החילול מוזכר על קדושת השבת שקודש היא לכם.

(ד) שתי פרשיות עונש נאמרו כאן, עונש הכרת הוזכר אצל השבת שהיא קודש לכם, ואצל השבת שהיא קודש לה' נאמר רק "מות יומת".

עוד יש לדקדק בלשון הכתוב בהמשך "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם. ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם", ומשמע שאתם עושים את השבת ע"י מציאות השביתה שלכם, ובזה מעמידים את ה"קודש היא לכם".

וכן יש לבאר הא דבתחילת הפרשה השבת נקראת "אות", ובסוף הפרשה חוזרת התורה ומזכירה את השבת כ"אות היא לעולם". מה תוכן החזרה על האות ובתוספת שהיא לעולם. ועוד טעון ביאור דמשמע שיש כאן הבטחה שישראל יקיימו את הברית בכל דור ודור וכן שהאות לא תופר ולא תופסק לעולם, ויש להתבונן מפני מה התייחדה מצוה זו שהובטחנו על קיומה לדורות עולם שלא מצינו כן בשאר המצוות.

בפרשת המשכן נתחדש שגם מלאכת שמים אסורה בשבת

ונראה תחילה את ב' ההבחנות הללו מצד ההלכה - בין השבת שנאמרה בעשרת הדיברות לבין זו שנאמרה בפרשת כי תשא.

נראה להוכיח שהמיעוט שבא לומר שאין השבת נדחית מפני מלאכת המשכן לא נאמר בציווי השבת שבעשרת הדיברות אלא דווקא בפרשת השבת שבמלאכת המשכן. בעשרת הדיברות כתיב - "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך. ויום השביעי שבת לה' אלוקיך לא תעשה כל מלאכה וגו'". ומדויק בפסוק שציווי השביתה הוא מאותה "מלאכתך" של ששת הימים. וכן מצינו בקדושת השבת הנזכרת בנביאים "אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדש, וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד, וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר" (ישעיה נח יג) - ד' פעמים מודגשת השביתה מצרכיך - רגלך, חפצך, דרכיך, חפצך. ודרשו ע"ז בגמ' (שבת קיג) "חפצך אסורין, חפצי שמים מותרין". השביתה מאותם דברים שאינם מלאכות אלא הם עניני העסק הדיבור והמחשבה של האדם, מחויבת רק בחפצי הדיוט ולא בחפצי שמים. עוד דרשו על פסוק זה במכילתא (יתרו ז) "וכי איפשר לו לאדם לעשות כל מלאכתו בששת ימים, אלא שבות כאלו כל מלאכתך עשויה", וכתב ע"ז באלהיו זוטא (ספרו של הא"ר על הלבוש סי' רמב סק"א) שעיקר עונג שבת מתקיים כשיראה לאדם כאילו כל מלאכתו עשויה. והפירוש בזה שבמה שאנשים יושבים ומתענגים בשבת בכל מיני עונגים באכילה ובשתיה אינו העונג המכוון, שהרי

אותו אדם של חולין יושב ומתענג. עיקר העונג הוא כלפי הנשמה היתירה באותו יום שבו האדם מתעלה מעל החיים הארציים ואינו אחוז בחבלי בוז בכל טרדותיו הגשמיות (ובאמת הוא עונג נפלא שאנשים בעולם מנסים למצוא מקום שבו יתפשטו מכל מעוקותיהם ויהיו בעיניהם שביקין ושביטין). ונמצא שהכתיב הכתוב מנוחה מכל **מלאכתך** דייקא, ולפי"ז כשם שחפצי שמים מותרים היכא שאינם מלאכה, כך אמורה להיות מותרת גם מלאכת שמים. ואדרבה באותו הזמן שהאדם מנותק מעול העולם הנמוך והשפל יבוא ויעסוק במלאכת שמים, ואשר על כן אין מקור מכאן לאסור את מלאכת המשכן בשבת.

לזה נאמר בפרשת המשכן המיעוט "אך את שבתותי תשמורו" למעט שבת ממלאכת המשכן.

ב' סדרי ל"ט מלאכות: מלאכת אדם ומלאכת המשכן

ונמשיך את הקו הלאה. יש ב' סדרים של איסור מלאכה של ל"ט מלאכות. האחד הוא סדר מלאכתו של אדם. הגמ' בבמה טומנין (מט:) אומרת שמנין ל"ט מלאכות הן כנגד מלאכה מלאכתו ומלאכת שבתורה, דהיינו כנגד מלאכת האדם. כך גם מנה תנא דמתני' דפרק כלל גדול (עג) את המלאכות לפי סדר מלאכתו של אדם, היינו כיצד האדם מארגן את העולם לצרכיו. וסידר התנא את המלאכות בכמה מחלקות לפי קומות האדם - צרכי גופו, רוחו ונשמתו. תחילה מנה צרכי הגוף, י"א מלאכות סידורא דפת - הן המלאכות הנצרכות לאדם כדי להתקיים, 'בזעת אפיך תאכל לחם' הביא לכך שאין האדם יכול לאכול אא"כ יתקין לעצמו את המזון הראוי לו למחיה באמצעות י"א מלאכות אלו. בנוסף לאלו, יתרונו של האדם בהיותו בעל רוח ובעל כבוד מזיקין למלבושים (מאני מכבדותא) ואלו י"ג מלאכות סידורא דבגד (מהגוזז את הצמר, דבד"כ הבגדים נעשים מצמר). ובהיות האדם בעל נשמה משכלת יש לו עוד צורך גבוה יותר להעלות את דברי תורתו על הכתב, ולכן נמנו ט' מלאכות סידורא דכתב (הצד צבי וכו'). אחר כל זאת באו עוד מלאכות הכנות מקום לשבתו (הבונה והסותר) והעמדת כלים כדי להכין את כל הטובין הללו (שעיקר עשייתם היא ע"י האש - המבעיר והמכבה ומכה בפטיש) ולבסוף המוציא מרשות לרשות - להזמין את הכלים למקומם. נמצא שסידר התנא את ל"ט המלאכות בהתאם ל"מלאכתך", ויום השבת לה' מורה שהוא יומו של הקב"ה שבו מתגלה הקב"ה כאדון כל הארץ ולכן יום זה אינו עומד לרשות האדם לעשות בו ככל חפצו ומלאכתו.

הסדר השני של ל"ט המלאכות הם אלו שנעשו במשכן. יסוד הדברים של הבחנת החלק הזה נאמר ע"י הגאון רבי לייב מינצברג זצ"ל וכך פירש - מלבד מה שהשבת היא יומו של הקב"ה, יש בשבת מנוחה, ומהפסוקים נראה שיש לנו לנוח את אותה המנוחה שבה נח הקב"ה.

מנוחת הלילה ומנוחת השבת

נגדיר את הדברים. המשמעות לכך שהעולם הוא עולמו של הקב"ה, אינה בשייכות העולם למלאכתו של הקב"ה אלא בשייכותו אל המנוחה שנח הקב"ה ביום השבת - עלינו לנוח ולהשתתף באותה המנוחה של הקב"ה. עצם הדבר שהקב"ה נח וכן הפלגת שבחי המנוחה שנסדרו בתפילה - "מנוחת אהבה ונדבה, מנוחת אמת ואמונה, מנוחת שלום ושלוה והשקט ובטח, מנוחה שלימה שאתה רוצה בה" - נעוץ בחילוק בין ב' סוגי מנוחה. יש מנוחה כמנוחת הלילה שהיא ביטוי של חולשה, האדם מצידי

תכליתם והשייכות אל התכלית מזכה את בני האדם שיהיה יום מנוחתו של הקב"ה למנוחתם.

בפרשת עשרת הדיברות מוזכר רק "על כן ברח ה' את יום השבת ויקדשהו", מכוח הציווי הזה של השבת כקודש לה' עלינו להקדיש את עצמינו בהוייתנו תחת הסדרים של הקב"ה, אך עדיין איננו שייכים ויודעים לאן מובילה דרכו של הקב"ה. אולם בפרשה זו התחדש ענין המנוחה של השבת "כי ששת ימים עשה ה'... וביום השביעי שבת וינפש", השבת נותנת תבלין וטעם לכל הימים המביאים אל השבת ("תבלין אחד יש לנו ושבת שמו" שבת קיט), המנוחה היא מתוך השייכות אל התכלית והמבוקש.

ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם

ישראל הם שקבלו מתנה זו, שענין תכלית הבריאה ניתן להם וזאת המרכזיות של ישראל בעולם, שהם המבינים את התכלית של קרבת אלוקים לי טוב המבוקשת מתוך המעגל הרחב של שית אלפי שנים. כלל ישראל חיים בכל שבוע מחדש את המנוחה של השבת, ולפיה כל סדר החיים שמובילים אל המנוחה בעלת התכלית. יום מנוחתו של הקב"ה היינו מה שהעולם עומד אל תכליתו, והיא שניתנה לישראל.

לכן אם כלל ישראל יעסקו במלאכת המשכן גם בשבת, נמצא שעובדים ועסוקים כל הזמן להעמיד את העולם לרצונו של הקב"ה ואין להם שייכות אל התכלית. הגר"ל זצ"ל התבטא בנוסח נפלא - **יסוד השבת הוא - ששה ימים עובדים ויום אחד חיים**. יש יום אחד בו טועמים את החיי עולם שסביבם כל העמל והיגיעה, ע"י השביתה והעונג והכבוד שנוהגים בה. ישעיהו הנביא (נח יג-יד) קורא ואומר "וקראת לשבת עונג... אז תתענג על ה' והרכבתך על במתי ארץ" בעוה"ב. תבין ותקשר את העונג הגשמי ביום השבת אל העונג על השייכות והקרבה להקב"ה. כך גם למדנו בדברי הגמ' (שם) שמספרת על רבי זירא כשהיה רואה את התלמידים מדברים בלימוד היה מזרזם "במטותא מינייכו, לא תחללוגיה" ומפרש רש"י שא"ל שלא יחללו את השבת בביטול עונג שבת. הקפידו האמוראים שהאופי של ת"ת בשבת יהיה כדרך שאדם מגיע אל מקומו ולא באופי של "ששת ימים תעבוד". כדרך שמשתעשעים בתורה בעוה"ב (כמו שאומרים "לא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי", ושנינו באבות "גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא") כך לומדים ומשתעשעים בה בשבת.

לכן אומר הרמב"ם (פ"ל מהל' שבת ה"ט) שהשבת ועבודה זרה שקולין כנגד כל מצוות התורה, אדם שמסיר עצמו מאלוהים אחרים הוא כנגד כל הלאוין, והשבת היא שמחברת את האדם ל'אנוכי ה' אלוקיך', במצות השבת האדם מכון את כל החיים שלו לקרבתו של הקב"ה שהיא התכלית ומקום המנוחה שלנו. ומבואר מדוע ועל מה נמסרה השבת כאות ברית ביני וביניכם.

המנוחה בהגעה אל התכלית

לפי זה נתיישבו כל הדקדוקים בפסוקי הפרשה.

מה אומר לאדם העובדה שהעולם נברא ע"י הקב"ה בששה ימים, די היה שידע שיש שכר ועונש, הלקחים ממעשה בראשית חלים כבר בעשרת הדיברות, שמאחר וכל העולם כולו שייך להקב"ה ובבעלותו ומונהג על דעתו ולא על דעתנו, לכן הוא קודש לה' ומיוחד למטרות שייעד הקב"ה ועלינו להתאים את עצמינו לרצונו

לא היה פוסק מלעבוד וכ"ש מללמוד יומם ולילה, אך חולשתו וחסרונו אינן מאפשרות לו להמשיך במעשיו בלי הפסק ומנוחה ולזה נועד הלילה. הקב"ה מאפיל את הלילה ובכך מביא את האדם למנוחה של ביטול המעש והפעולות של בני האדם. לכן הלילה מתייחס לחלק השפל של הבריאה, הא קמן שהמשנה בפסחים (ב) אינה פותחת "ליל ארבעה עשר", אלא לישנא מעליא נקט "אור לארבעה עשר". הלילה הוא זמן אפל ומסוכן יותר, שבו האדם חסר הגנה, ואי' בזוה"ק שכאשר נופלת תרדמה על האדם המביא לכבדות הראש על האדם הוא נכנס תחת שליטת הגהינם, מאחר והלילה הוא זמן ביטול המציאות. והדבר פשוט שבדין התורה הלילה הוא הטפל אל היום ועיקר הזמן נקרא ע"ש היום - "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד". אצל כלל ישראל הלילה קודם ליום כיון שכל המנוחה בלילה היא כהכנה אל מה שבא אח"כ, משא"כ או"ה שאין שכר לעמלם אזי כל ציפיתם לסיים העבודה ולנוח ולכן הלילה הוא התכליתי ועיקרי.

מי שנח באופן הזה בשבת הופך את השבת ללילה, השבת טפילה אצלו לימות השבוע והיא משמשת לו רק כהכנה לימות השבוע.

מנוחת השבת היא מנוחה מסוג אחר, היא אינה מחמת שכשל הכוח מלעבוד ומלעמול אלא מתוך שאין צורך יותר בעבודה. האדם נח בשבת מתוך שהוא על מקום התכלית והמבוקש - "שם ינוחו יגיעי כוח", זאת המנוחה האמיתית של השבת שלעת"ל, והשבת היא הזמן בו האדם יודע שכל הטירחה שלו הולכת ובאה אל המיועד.

השבת נקראת יום מנוחתו של הקב"ה ששבת מכל מלאכתו וינח ביום השביעי - וכמו שאמר הרב זצ"ל שדבר שהוא 'אות' בא להתפיס את האדם לענין אחד מסוים ואינו יכול לשמש כאות וסימן לפרטים מרובים. וממילא אין אות השבת מורה על הבריאה בששה ימים וגם על המנוחה ביום השביעי וכו', אלא אות השבת שהתחדשה בפרשה הזאת היא רק על השבת דלעת"ל, וכדדרשו חז"ל "מזמור שיר ליום שכולו שבת", השבת היא אות על המנוחה שלעת"ל. דבר זה נוסד כבר בששת ימי בראשית, כשנברא העולם בתבנית של ששה ימים ושבת - מהלך של עבודה והכנה לקראת התכלית, העולם מובטח בהגעה אל התכלית והמנוחה.

השבת - תכלית מעשה בראשית

אי' בתנא דבי אליהו (רבא פר' ב) שתקופת שית אלפין שנים בה העולם עומד מקבילה לימות השבוע בהם ברא הקב"ה את העולם והאלף השביעי מקביל לשבת קודש. אם הקב"ה היה מעמיד את העולם כ'היום לעשותם ומחר לקבל שכרם' בצורה מוחלטת - באופן שבתוך שית אלפי שנים אין שייכות וטעימה בנקודת התכלית אליה העולם הולך, אין ספק שתקצר נפש העם בדרך. רבי יהודה הלוי כותב בכוזרי (א קט) שההבטחה לקרבת ה' רק בעוה"ב כדרך שמבטיחות אמונות האומות אינה חוקית, היות ובעבודת בני אדם על האופן הזה אין טעם בעבודתם להבין לאן הם הולכים. באמונת ישראל בני האדם מיועדים להבין את קרבת ה' כאן בעולם ומתוך זה מקבלים מושג מה בחיי עולם נצחיים. אם אדם תופס את הקשר עם הקב"ה כאן בעולם אזי עניני העוה"ז והעוה"ב קשורים ומחוברים כאחד. הקב"ה ברא את השבת בכדי שנוכל להבין ולטעום את המציאות והתכלית אליה העולם הולך. זאת העמדת המנוחה בעולם - המנוחה שהקב"ה נח ביום השביעי העמידה את העולם במתכונת זו של ששה ימים שהולכים אל

של הקב"ה. אבל בוודאי שהנושא של שבת עולם הבא הוא עיקר הלימוד ממעשה בראשית - התרגום המפורט של הידיעה על מעש"ב אינו ידיעה על היסטוריה נכונה בלבד¹ אלא ניתנה ידיעה משמעותית יותר לבני האדם - העולם בתוך מהלך מסוים לקראת תכלית שעלינו להיות שותפים במהלך הזה.

מושג השביתה אינו שייך בעצם להקב"ה ד"בלא לאו שכלליה ובלא תששותא, ובאתא קלילא דלית בה מששותא", אין לו להקב"ה כל יגיעה וטירחה במעשה העולם, אלא השביתה והמנוחה הן מאותו מהלך שחידש הקב"ה בבריאת העולם. ישנה ראשית שמובילה לתכלית, צריכים להפוך את העולם שיעמוד לכבודו של הקב"ה, ומגיעה השבת ומוכיחה שהעולם עומד לכבודו על כל פנים, ודאי הדבר שלפי קצב הזמנים לשם הולך העולם, לכן בפשט הפסוקים נראה שאחרי הציווי של "ושמרתם את השבת" באה הבטחה "ושמרו בני ישראל את השבת", מוסיף הפסוק הבטחה שישראל שותפים באותה החלטיות ברורה שלשם העולם הולך, כביכול מעיד הקב"ה על המצב הזה שהברית תתקיים וישראל יהיו שייכים תמיד אל היעוד והתכלית - לדעת כי אני ה' מקדישכם. ומתאים הדבר שכיון שבחילול השבת מתחללת קדושתם של ישראל, לכן העונש הוא "ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמיה".

דברי רש"י נפלאים כאן "אות גדולה היא בינינו שבחרתי בכם, בהנחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה", הקב"ה אומר שהתכלית שלשמה בראתי את העולם ניתנה לכם. הגר"א (אד"א סוף בראשית) אומר שיש בשבת ברכה קדושה ויחוד, יחודו ואחדותו של הקב"ה בבריאה שהוא היעוד של העולם מתקיים במנוחה.

במלאכת המשכן דווקא נתחדש ענין האות ביני וביניכם, דמכאן למדנו שהאיסור של מלאכת שמים בשבת הוא בגלל היסודיות וההכרחיות של האות לעמוד תמיד ולהכניס את התכלית לעולם העבודה.

ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש לה'

ועלה בידינו שכל מעלתם של ישראל נלקחת מתוך שנמסרה להם השבת, שאנו קובעים ומכוונים את התכלית של העולם. לכן מתן שכרה הוא האות לדעת כי אני מקדישכם, דבוודאי "קודש היא לכם" עתה, ומ"מ הקדושה היא בזה שהנכם שייכים למנוחתך, אתכם לקחתי כשותפים באות ובברית להביא את התכלית של מתן שכרה בעולם הבא.

והטעם שהפרשה כאן מתחילה בשבת שהיא קודש לכם ועליה מזהירה התורה "מחלליה מות יומת", וממשיכה בשבת לה' אע"פ שכבר נודע לנו על כך בעשרת הדיברות, מפני שהאות מגלה על המגמה של הקב"ה בעולם וכהיום אנו שובתים שביתה חדשה מצד "שבת לה' אלוהיך", לא רק מפני שהקב"ה הוא הבעלים וצריך לבטל את מציאותינו כלפיו אלא יש לשבות כי גילה לנו את התכלית שלו בבריאה - חפצו של הקב"ה בבריאה הוא לקדש את ישראל בהבאתם אל השלימות והדבקות בו ית'.

וכן יש לבאר שאח"כ מפורט בפסוק "ששת ימים תיעשה מלאכה" - בכל הפרשיות בתורה שמופיעה השבת, לא באה רק לקבוע מה עושים ביום השבת, אלא באה לשנות את כל ספירת החיים, מי

ששומר שבת - גם ששת הימים שלו הם ששת ימי בראשית. אנו עובדים ששה ימים ונחים בשבת כי הקב"ה נח בשבת ואנו נחים במנוחתו התכליתית. האדם שחי בלי שבת אין לו ששת ימים, קצב העבודה שלו אינו לפי הקביעה של 'היום לעשותם' אלא הם ברצף אחד ללא יעד ותכלית.

אכן, אם היינו דנים את השבת רק מצד קודש לכם הו"א להתיר גם מלאכת אוכל נפש כמו שמותרים חפצי שמים, אך לאחר שהתורה מצוה גם על שבת לה' בא הפסוק "שבת שבתון" לומר שהעבודה אינה בכדי שנקבל עתה את השכר אלא העבודה היא קודש לה' - להעמיד את הבריאה לרצונו של הקב"ה, ואין בה אוכל נפש.

ושני לוחות אבנים הוריד בידו וכתוב בהם שמירת שבת

וע"פ הדברים האלו נראה לפרש חלק מוקשה בתפילת השבת. "ישמח משה במתנת חלקו... בעמדו לפניך על הר סיני ושני לוחות אבנים הוריד בידו וכתוב בהם שמירת שבת וכן כתוב בתורתך - ושמרו בני ישראל את השבת וגו'". ויש לשאול דהבירה מתחילה בפתיחה גדולה על משה רבינו שהוריד בידו שני לוחות אבנים ומדוע לא הובאו הפסוקים שנמסרו בעשרת הדיברות - "זכור את יום השבת לקדשו", ותחת זה הובאה פרשת "ושמרו בני ישראל את השבת".

ונראה להציע פשט בתפילה זו, דבאמת השבת שנאמרה לישראל ביום הקהל שמעו ישראל מפי הגבורה (גם אם משה רבינו היה צריך לפרש את ח' הדיברות, מ"מ נחשב לדבר ה' כמשנ"א "את הדברים האלה דיבר ה' אל כל קהלכם בהר" (דברים ה יט)), אבל היתה מסירה נוספת של הדיברות למשה רבינו בעומדו על הר סיני בקבלו את הלוחות. עשיית המשכן תלויה במסירת הלוחות, וכמו שמדויק בפר' תרומה שלא רק שיש דין להניח את הלוחות בארון, אלא השלמת בנין הארון הוא בהנחת הלוחות בתוכו. לוחות העדות עיקריים במשכן שעל שמם נקרא משכן העדות, השראת השכינה נצרכת ללוחות הברית, ועל ידם יש למקבלי התורה אחיזה בברית שבינינו ובין הקב"ה. משה רבינו עמד בארבעים יום בהר וביקש והפציר שתשרה השכינה בישראל - "אם אין פניך הולכים אל תעלינו מזה", ודרשו חז"ל שמכח זה קיבל משה בהר את כל הכתרים שניטלו מישראל ומהם קרן עור פני משה. השבת שביקש משה היא השבת דמשכן שבה ניתנה לישראל האפשרות לחיות כאן בעולם עם הקב"ה - לדעת כי אני ה' מקדישכם, אלמלא שהיינו מגיעים לשבת הזאת היה לנו רק את הציווי של שבת בלי האות והברית של שבת. לכן ישמח משה במתנת חלקו שזכה וזיכה לישראל את השבת, והוזכר משה רבינו בתואר עבד נאמן שכל מציאות החן שלו היא שהביאה לנתינת הלוחות השניות שבהם חזרה השראת השכינה לישראל בעשיית המשכן ועימה נמסרה הפרשה הזאת של השבת. ומוכן שהזכרת השבת כאן היא בפרשה שנמסרה לנו ע"י משה "ושמרו בני ישראל את השבת... ברית עולם", שבה מתגלה שבכל דורות ישראל הם שייכים אל סדר הבריאה של ששה ימים ושבת שממנו יונקים את השייכות התמידית אל התכלית לדעת כי אני ה' מקדישכם. ונזכה בעזר ה' שעוד קודם שיבוא האלף השביעי לעולם, הקב"ה יביא את ההכנה השלימה ויאמר לכל האומות "מי שטרח בערב שבת הוא יאכל בשבת".

¹ שהיא גם ידיעה נכבדה הדוחה המוני כרכים של הבל ורעות רוח, בפסוק הראשון "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ".

תמצית הש"ס

גליון 94

עוד באיסור גיד הנשה

צ"ו: מה צריך ליטול מגיד הנשה - לר"מ מדרבנן צריך ליטול את כולו ולחטט אחריו, אמנם מדאורייתא די לחותכו מלמעלה. ולר"י אף מדרבנן די לחותכו מלמעלה.

מלקות בגיה"נ- אם אכל כזית מהגיד לוקה. ואם אכל גיד שלם שאין בו כזית לתנא דמתני' ולת"ק דברייתא לוקה, דבריה היא, (ומלשון אכילה לומדים שאם יש בו כמה זיתים ואכל כזית חייב, ומ"אשר על כף" לומדים שלא אסרה תורה אלא מה שמונח על הכף, ו"הירך" היינו שהגיד האסור הוא זה הפנימי המתפשט בכל הירך והחיצון מותר, ולמעט עוף שאין לו כף לומדים מ"כף" נוספת שכתובה). ולר"י אינו לוקה, דכתיב ביה אכילה, (ומ"אשר על כף" לומד ר"י שאם יש בו כמה זיתים ואכל כזית חייב, וס"ל לר"י שלא רק מה שעל הכף נאסר, דכתיב "הירך").

אכל מהגיד הימני כזית ומהשמאלי כזית, לת"ק לוקה שמונים, ולר"י לוקה ארבעים.

תערובות טעם כעיקר

צ"ו: ירך שנתבשל עם גיד הנשה, משערים כאילו הירך הוא לפת והגיד הוא בשר, ואם הבשר היה נותן טעם בלפת בכזה שיעור הירך אסורה. ואם גיה"נ נתבשל עם הגידים, או שחתכה של דג טמא נתבשלה עם חתיכות כשרות, אם מכיר את האיסור, אוסר בנותן טעם, ואם אינו מכירו כולם אסורים, (ואין בטל ברוב, מפני שהוא ברירה. ואין החתיכה בטלה ברוב, אף למ"ד שרק דבר שתמיד דרכו להמנות אינו בטל ברוב, משום שהיא ראויה להתכבד בה לפני האורחים. ק.), אבל הרוטב נאסר רק אם האיסור נותן טעם.

ואיתא לקמן צ"ט: שדין זה הוא דלא כדעת רבי ישמעאל בנו של ריו"ח ב"ב דס"ל שאין בגידים בנותן טעם ומשליכו והשאר מותר. והלכתא אין בגידים בנותן טעם, בין נתבשל בין נמלח בין נצלה, אמנם שמנו אוסר בנותן טעם.

צ"ז: מתי טעם האיסור אוסר בצליה - גיה"נ שצלאו עם הירך, קולף ואוכל עד שמגיע לגיד. אמנם גדי שצלאו עם חלבו, אסור לאכול אפי' מראש אצונו, מפני שהחלב מפעפע בכל הבשר, ומה שמצינו שריו"ח התיר גם בחלב, י"מ דאיירי בגדי כחוש, וי"מ דאיירי בכליה שנצלחה עם חלבה ויש קרום המונע מהחלב להבלע בכליה, וי"א שהוראת ריו"ח היתה על כילכית דג קטן טמא שנמצא באילפס של בשר, והורה ריו"ח שקפילא (-נחתום) נכרי יטעם את התבשיל לראות אם יש בו טעם מהאיסור.

מתי סומכים על טעימת קפילא - קדירה שבישלו בה תרומה לא יבשלו בה חולין, ואם בישל יטעם קפילא כהן את התבשיל ויראה אם יש בו טעם מהתרומה. וקדירה שבישלו בה בשר לא יבשלו בה חלב, ואם בישלו יטעם קפילא נכרי ויראה אם יש בחלב טעם בשר. ואם אין קפילא, או בתערובת מין במינו, משערים אם יש בו שישים כנגד האיסור אינו אוסר, ואם יש פחות משישים הרי הוא אוסר.

צ"ז: ירך שנמלח יחד עם הגיד - רב אחא בר יעקב ורב אשי התירו, ורבינא אסר. הגמ' שואלת על רבינא, שהרי מליח הרי הוא כמו צליה, וצליה אינה אוסרת, (ורק כבוש הרי הוא כמבושל). קשיא.

מה מצטרף לשיעור שישים שכנגד האיסור - הרוטב והקיפה והחתיכות מצטרפות לשיעור שישים. ומה שמצינו שגם הקדירה מצטרפת, י"מ דהיינו הקדירה עצמה, וי"מ דהיינו מה שהקדירה בלעה.

אין משערים נותן טעם כשא"א לטעום - משערים כאילו האיסור הוא בצל או קפלוט. ואין משערים בפלפלין ותבלין שאינם בטלים אפי' באלף, משום שחכמים שיערו שאין דבר שנותן טעם יותר מבצל או קפלוט.

כחל שנתבשל עם הבשר, אם יש שישים כולל הכחל, הבשר מותר, אמנם הכחל אסור כיון שהבשר נתן בו טעם ואין בו ס' כנגד הבשר, ואם נפל לקדירה אחרת אוסר גם אותה, ואף שמשערים את טעם האיסור כנגד כל החתיכה ולא רק כנגד מה שיוצא ממנה ונמצא שאנו דנים שכל החתיכה התבטלה, מ"מ שוויה רבנן כחתיכה דנבילה.

ביצה שנתבשלה עם איסור צריך שיהיה שישים כנגד הביצה, ואין הביצה מן המנין, (וכן הדין בגיה"נ), וי"א שצריך שיהיה ס"א כנגד הביתנה. ומה שביצה אוסרת היינו בביצה שיש בה אפרוח ואפי' היא מעוף טהור אוסרת כיון שהיא נבילה.

צ"ח: כזית איסור שנפל לקדירת התר, אין מוסיפים לשיעור ההתר את מה שהאיסור בלע, שהרי האיסור בלע גם איסור ולא רק התר, והיינו שהאיסור נתמעט מגודלו, ואין לנו אלא לשער בשישים כמו שאנו רואים.

חצי זית שנפל לקדירת התר אין להתירו כשיש שלושים כנגדו, משום שאין לזלזל בביטול איסורים דרבנן, ועוד שהרי חצי שיעור אסור מן התורה.

הגמ' מביאה שרבי לא היה מתיר איסור שנתערב במ"ה או אפי' במ"ז התר כנגדו, וי"מ שהתיר בשיעורים הנ"ל, ומכוחו בניו התירו במ"ה או במ"ג.

צ"ח: שיעור הביטול ומקורו מזרוע בשלה -

שיעור שישים הנ"ל הוא שיטת רבי חייא בר אבא, אבל לרבי שמואל בר רב יצחק השיעור הוא מאה. ושניהם למדוה מזרוע בשלה, דכתיב "ולקח הכהן את הזרוע בשלה מן האיל", לת"ק בשלה היינו שלימה, ולרשב"י בשלה היינו שנתבשלה עם האיל. לל"ק בין לת"ק ובין לרשב"י היה מבשלה עם האיל, ונחלקו אם היה חותך את הזרוע לפני הבישול או לא, ואפשר ללמוד מזה את שיעור הביטול (וכדלהלן). ולל"ב בין לת"ק בין לרשב"י היה חותכה לפני הבישול, ונחלקו אם היה מבשלם יחד או לא, ולפי זה רק לרשב"י אפשר ללמוד מזה שיעור ביטול. והיינו שאם משערים בשר ועצמות של הזרוע מול בשר ועצמות של שאר האיל, א"כ שיעור הביטול הוא שישים דקים להו לרבנן שיש שישים כנגד הזרוע ורחמנא שריה. ואם משערים בשר כנגד בשר יש בשאר האיל מאה כנגד הזרוע אבל עצם אינה פולטת טעם.

והא דאמרינן שזרוע בשלה "זהו התר הבא מכלל איסור", אין הכונה שבשאר איסורים אין ביטול בשישים או במאה, אלא הכונה שאף לר"י דס"ל שמין במינו לא בטל, דכתיב "ולקח מדם הפר ומדם השעיר", הכא בטיל, ואין ללמוד מזרוע בשלה שמין במינו בטיל, משום שמחידוש לא גמרינן דשם הרי מותר לבטל אף לכתחילה, ולביטול בשישים או במאה אפשר ללמוד, כיון שזה חומרא, דמדאורייתא אי לאו האי ילפותא ברובא בטיל דכתיב אחרי רבים להטות.

צ"ט. ולרבה הקולא המיוחדת בזרוע בשלה הוא שלא אוסרים מדין טעם כעיקר כמו בשאר קדשים, אבל חולין לומדים מזרוע בשלה שבטלים בשישים או במאה, אלא לומדים מדכתיב בחטאת "כל אשר יגע בבשרה יקדש" שהנוגע בה ובלע ממנה דינו להיות כמוהו. (ואין ללמוד להקל מזרוע בשלה, כיון שזה חידוש, וכנ"ל).

ולרבינא הקולא המיוחדת בזרוע בשלה הוא שמקום חתך ג"כ מותר, ובכל האיסורים כשיש איסור והתר מחוברים כגון הוציא העובר את ידו או אבר המדולדל מקום החתך אסור.

ביטול במין במינו ובמין בשאינו מינו - איתא בערלה שבתערובת מין במינו יש חומרא על פני מין בשאינו מינו, שאם שאור של חיטים נפל לעיסת חיטים, אם יש בשאור כדי לחמץ את העיסה, אוסר אף אם יש בעיסה אחד ומאה כנגד השאור, ואם אין בו אחד ומאה כנגד השאור, אוסר אפי' אם אין בו כדי לחמץ. ואילו במין בשאינו מינו כגון גריסים של תרומה שנתבשלו עם עדשים של חולין, אם יש בעדשים טעם גריסים אינו מותר אף באחד ומאה, ואם אין בעדשים טעם גריסים מותר אף בפחות מאחד ומאה. הגמ' מבארת שלמ"ד שהביטול הוא בשישים החומרא היא שבמין בשאינו מינו מספיק שישים וכאן צריך מאה, ולמ"ד שהביטול הוא במאה ולא בשישים, צ"ל שהחומרא היא שצריך מאה ואחד ולא מספיק מאה. ומה שאינו בטל באחד ומאה אם יש בו כדי לחמץ, הטעם הוא משום ששאור חמוצו קשה.

צ"ט: אין המאכלים שווים בשיעור איסור נותן טעם, שהרי דג טמא צירו אסור, ורביעית ממנו אוסרת סאתים, שזה קרוב למאתים. ואף שלר"י מין במינו לא בטל, שאני ציר שהוא זיעה בעלמא.

ק. חתיכה נעשית נבילה - חתיכה של נבילה ושל דג טמא שנפלו לקדירה, אם הם נותנים טעם בתבשיל התבשיל נאסר. וחדש רב שבאופן זה החתיכה של התר נעשית נבילה עצמה, והיא אוסרת את שאר החתיכות מפני שהן מינה. הגמ' מבארת שרב מדבר באופן שסילק את חתיכת האיסור לפני שנתנה טעם בשאר החתיכות, אבל בלאו הכי יש לאסור מדין החתיכה הראשונה, דס"ל כר"י שמין במינו לא בטיל. או דאירי בלא קדם וסילקו, ואירי שיש בקדירה חתיכה ממין הנבילה וכן מין אחר, דאמרין סלק את מינו כמי שאינו, ושאנו מינו רבה עליו ומבטלו, ולכן רק כאשר קיבלה חתיכה אחת טעם בתחילה ונעשית נבילה, היא אוסרת את שאר החתיכות.

איסור גיד הנשה בבהמה טמאה, ואין איסור חל על איסור

ק. גיה"נ נוהג בבהמה טהורה לכו"ע. ובבהמה טמאה, לר"י יש איסור גיה"נ, שהרי בני יעקב נאסר להם גיה"נ לפני שנאסרה להם בהמה טמאה. ולחכמים אין איסור גיה"נ בבהמה טמאה, ולא נאסר גיה"נ אלא בסיני, דכתיב "בני ישראל" ולא נקראו בני ישראל עד סיני, אלא שנכתב במקומו. (והא דכתיב "וישאו בני ישראל את יעקב אביהם", זה היה לאחר אותו מעשה שנאבק עם המלאך וקראו הקב"ה ישראל, ואין לאסור גיה"נ באותה שעה, כיון שאז עוד לא ניתנה התורה. ק"א:).

הגמ' שואלת שהרי ר"י עצמו סובר שאין איסור חל על איסור, (ולכן נבלת עוף טמא אינה מטמאה בגדים בבית הבליעה, דכתיב "נבילה וטריפה לא תאכל לטמאה בה", לומר שאין מטמא את האוכל אלא מי שאיסורו משום נבילה, ולא מי שאיסורו משום טמאה), וא"כ איך חל איסור גיה"נ אחרי שחל איסור טמאה.

ואין לומר שר"י סובר שאין בגידים בנותן טעם, ולכן חל איסור גיה"נ כיון דליכא איסור טמאה. שהרי ר"י סובר שיש בגידים בנותן טעם, והאוכל גיה"נ של טמאה לוקה שתים, (ור"ש פטר, דס"ל שאין איסור טמאה כיון שאין בגידים בנותן טעם, ואין איסור גיה"נ כיון דכתיב "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה" והיינו במקום שרק הגיד אסור, אבל במקום שכל הבהמה אסורה גיה"נ לא נאסר).

ואין לומר שר"י סובר שאיסור גיה"נ נוהג בשליל, וממילא שני האיסורים חלים יחד, שהרי ר"י סובר שאיסור גיה"נ אינו נוהג בשליל. ואין לומר שבבהמה טמאה איסור גיה"נ נוהג בשליל, דמ"מ איסור טמאה קודם לאיסור גיה"נ, וכדמצינו שהנזיר מגלח על כזית מן המת, או על נפל שלא נתקשרו אבריו בגידים.

וצ"ל שר"י סובר שאף שאיסור טמאה קודם חל איסור גיד, כיון שהוא אוסר גם לבני נח.

ק"א. האוכל גיה"נ של בהמה אסורה

האוכל גיה"נ של נבילה, לר"מ חייב שתים, ולחכמים אינו חייב אלא אחת, אבל האוכל גיה"נ של עולה ושל שור הנסקל, אף לחכמים חייב שתים.

הגמ' מבארת שחכמים היינו ריה"ג שסובר שאף באיסור כולל אין איסור חל על איסור, אא"כ האיסור השני חמור יותר. וכדמצינו שאדם טמא שאכל קודש טהור חייב, אבל טמא שאכל קודש טמא, אם נטמא הגוף ואח"כ נטמא הבשר חייב, כיון שאיסור כרת קדים, שהרי כל טמא שאכל דבר טהור הבשר נטמא, אבל היכא שנטמא הבשר ואח"כ נטמא הגוף, לריה"ג פטור, דלא אמרינן שמיגו שחל האיסור חל חתיכות טהורות חל האיסור גם כלפי חתיכות טמאות, (ולרבנן חייב, דאמרין מיגו). ומה שטומאת הגוף לא חלה אף שהיא חמורה שהיא בכרת, ואילו טומאת הבשר אינה בכרת, י"ל דמאידיך טומאת הבשר חמורה שאין לה טהרה במקוה, ואילו טומאת הגוף יש לה טהרה במקוה.

ק"א: והא דאיתא בברייתא שלריה"ג מי ששגג ועשה מלאכה ביוה"כ שחל בשבת חייב על כל אחד מהם, דכתיב "שבת היא" וכתיב "יום הכיפורים הוא", ולר"ע אינו חייב אלא אחת, ומבואר שלריה"ג איסור חל על איסור כולל. צריך להפוך את השיטות. ואם שגג על שבת והזיד על יוה"כ חייב, אבל אם הזיד על שבת ושגג על יוה"כ פטור. לאב"י הטעם משום שהשבת קבועה ועומדת, ואילו יוה"כ תלוי בקביעת דירחא. ולרבה אין לחלק בזה, דסו"ס שניהם באים בבת אחת, והיתה גזירת שמד ושלחו להודיע שיקיימו יוה"כ בשבת אע"פ שחל ביום אחר כדי שלא ישכחו תורת יו"כ, ורק באופן זה אם שגג ביוה"כ והזיד בשבת פטור.

לתשומת לב - תרומות נצרכות, כל סכום יתקבל בברכה.
התרומים 300 ש"ח או ה"ק של 25 ש"ח לחודש, יקבלו בדואר
כל חודש 8 עותקים של תמצית מ"ב, וכן את כל החוברות
שיצאו עד כה. אפשרות להנצחה. לפרטים - 052-7692282.

ניתן לתרום בנדרים פלוס עבור "תמצית".
או ב"נדרים פון" 03-7630543. קופה 1450.
או בקהילות דרך ביהכ"נ אהל תורה, ברכפלד.

לפרטים והערות נא להתקשר ל-052-7692282.

גליון זה יוצא מידי שבוע על החומר של השבוע הבא, הנלמד בדף היומי, וכן בדף היומי בהלכה וספרי המוסר לפי סדר מבחני "דרשו".

הגליון מודפס במסגרת ה"אוסף גליונות".

כמו כן יו"ל מידי חודש סיכומים חודשיים על כל החומר של אותו חודש, וניתן לקבלם בנקודות ההפצה ברחבי הארץ או במייל -

A0527692282@gmail.com

תמצית משנה ברורה

סימן שס"א:

דין גג הסמוך לרה"ר – גג הסמוך לרה"ר בתוך י"ט, ולמעלה מ"ט לחצר, כיון שבני רה"ר משתמשים בו להניח שם כובעים וכלים קטנים, דינו כעין רה"ר, ומותר להבעל החצר להשתמש שם רק אם עשה סולם קבוע לחול ולשבת ואינו מסלקו משם לפעמים, אבל אם הסולם אינו קבוע אסור, ואם מצד רה"ר הוא גבוה י"ט, א"צ סולם. ואם הגג אינו גבוה י"ט לא לרה"ר ולא לחצר, אם רבים מכתפים עליו הוי רה"ר גמור, ואם אין מכתפים עליו הוי כרמלית, אך אם תחת הגג יש עומק י"ט, וכגון שחקק בקרקע שתחת הגג, דעת המ"א שדינו כרה"י אף בלי סולם, ורבים מהאחרונים סוברים שדין הגג ככרמלית וצריך סולם להתירו, ואם רבים מכתפים עליו אפשר שדינו כרה"ר ולא מהני סולם להתירו.

חצר שנפרצה לרה"ר במילואה או ביותר מ"א אמות, דין החצר ומקום המחיצה כדין כרמלית, ואסור לטלטל משם לרה"ר, וכן לרה"ר שלנו יש להחמיר, אבל בתוך החצר או במקום המחיצה מותר לטלטל עד ד"א, וכן מותר לטלטל ד"א משם לכרמלית אחרת. ואם הפירצה היא פחות מ"א אמות הוי רה"י, אמנם אם החצר נפרצה בקרן זוית, אפי' בפחות מ"א אמות אסור, דלא עבדי אינישי פתח בקרן זוית, ואם הפירצה פחות מאמה מסתבר שמותר (פמ"ג) אכן הרשב"א כתב שמג"ט ועד ד"ט צריכה ב' לחיים, וביותר מד"ט אין לה הכשר. אמנם פירצה בקרן זוית שעשה לה צורת הפתח, וכ"ש אם עשה שם ב' מזוזות ומשקוף ממש, בודאי הוי פתח והוי רה"י. ואם אין הפירצה בקרן זוית, אבל נפרץ הכותל בשניים מהצדדים, כל שאין פירצה יותר מ"א אמות, והעומד מרובה על הפרוץ, הוי רה"י.

בית שנפרץ לרה"ר אפי' ביותר מ"א אמות, ואפי' נפרץ כותל אחד במילואו, נשאר דינו כרה"י, דאמרינן פי תקרה יורד וסותם, (אמנם בתקרה משופעת לא אמרינן הכי), ולשיטת הרמ"א אמרינן פי תקרה יורד וסותם אפי' בנפרצו ב' כתלים, כל זמן שאין הפירצה ממול הפירצה השניה, אמנם דעת הרי"ף ור"ח והרמב"ם דבעינן ג' מחיצות שלימות, ואולי ג' הרמ"א לא התכוון להחליט כדעה זו. וכתב הרמ"א ש"א דלא אמרינן פי תקרה יורד וסותם אא"כ יש ברוחב בקרוי ד"ט, וכן הלכה, ולדעת השו"ע א"צ ד"ט. אבל בית שנפרץ בקרן זוית, ונפרץ גם הקירוי ונשאר באלכסון, אפי' בפחות מ"א אמות אסור לטלטל בו ביותר מד"א, ואם התקרה לא נפרצה כלל, הוי רה"י, דאמרינן פי תקרה יורד וסותם. דעת הרמב"ם שפי תקרה לא מהני אלא להתיר טלטול בתוכו, אבל הזורק מרה"ר לשם פטור, דלא הוי רה"י גמור, והתוס' והרא"ש והראב"ד והרשב"א והריטב"א סוברים דהוי רה"י מדאורייתא.

סימן שס"ב:

איזו מחיצה מתירה טלטול

הקדמה – מקום המוקף מחיצות גבוהות י"ט יש למקום שבתוכו שם רה"י, ומותר לטלטל בתוכו אף יותר מד' אמות, ואסור להכניס מרה"ר לתוך המחיצות. ויש בזה כמה פרטי דינים. א' מחיצה שלא נעשית לשם דירה אינה מתירה אלא הקף של בית סאתים ולא יותר. ב' צריך שהמחיצה לא תתנדנד ברוח. ג' מחיצה שנעשתה בשבת בשוגג מתירה טלטול בתוכה, אבל במזיד אסור. ד' מחיצה של ערב או שתי לבד, שאין

ביניהם ג"ט, מועילה להקיף רק עד בית סאתים. ה' כל דבר ראוי למחיצה, ובעלי חיים צריך שיהיו כפותים, ובני אדם מועילים למחיצה בשעת הדחק ובמקום הצורך, אמנם כדי שלא יבואו לזלזל בשבת צריך שהם לא ידעו מכך. ו' בפרוץ מרובה על העומד אסור לטלטל שם, אבל אם הפרוץ כעומד או פחות מותר, ובלבד שלא תהיה פירצה גדולה מ"א אמות. ז' צורת הפתח, והיינו ב' קנים בגובה י"ט וקנה על גביהם, מתירה אפי' בפירצה של יותר מ"א אמות, וצריך שהקנים יוכלו להחזיק דלת כלשהיא, ושלא ינודו ברוח, והקנה העליון כשר אפי' בכל שהוא, ואפי' הוא במרחק מהעמודים, אבל צריך שיהיה בדיוק מעל העמודים ולא בצד.

מחיצה שלא נעשתה לשם דירה, אלא לצניעות (כגון מנוחת הפועלים או אכילתם), או לשמור מה שבתוכה, או לישב בה כדי לשמור על השדות, הרי היא מחיצה לענין שמותר לטלטל בתוכה. אמנם אם המקום המוקף הוא יותר מבית סאתים, לא חשיב מוקף לדירה, ואסור לטלטל בתוכה. ומקום שהשומר יושב בו יום ולילה ואינו הולך ללון בביתו, הוי דירה. ומחסן מקורה מסתפק בה"ל אי חשיב דירה, ואם הוא משתמש שם ליתר צרכי ביתו, ודאי הוי דירה.

ענפי אילן היורדים עד ג"ט סמוך לקרקע, והם גבוהים י"ט, ובמקום הגבוה מ"ט יש רוחב ד"ט, צריך למלא את האויר שבין הענפים בעצים או בקש ולקשור את הענפים, כדי שלא יזוזו ברוח, ואז מותר לטלטל שם אפי' במקום שאינו גבוה י"ט, אע"פ שלא נטע את האילן לשם כך. אמנם אם יש שם יותר מבית סאתים אסור לטלטל שם אע"פ שנטעו כדי להסתופף בצילו, כיון שאינו עשוי לדור בתוכו. ואם מילא את הקש לשם דירה ממש, והקש הוא רוב הכותל, חשיב מוקף לדירה, אע"פ שלא נטע את האילן לשם כך. אמנם אם הענפים זזים ע"י רוח מצויה, לא חשיב מחיצה כלל, אפי' אם המחיצה נמצאת בביתו, שאין שם רוח.

תל הגבוה ה' טפחים או חריץ העמוק ה' טפחים, שעשה מחיצה בשפתם והשלימים ל"ט, הוי מחיצה לטלטל בתוכה, וכן לענין הפסק בין ב' חצרות. ואם התל הולך בזקיפה ועשה את המחיצה במרחק ג"ט וכ"ש ד"ט ויותר, יל"ע אם מצטרף.

מחיצה העומדת מעצמה כשרה, אפי' לא סמכו עליה מערב שבת.

מחיצה שנעשית בשבת, אע"פ שלא נעשית לשם מחיצה כשרה, ומותר לומר לנכרי לתקן עירוב בשבת, כדי שהרבים לא יבואו לידי מכשול, ואם רק נפסק החבל ויוכל העכו"ם לקשורו ע"י עניבה, זה עדיף. והני מילי בנעשתה בשוגג, כגון שלא ידע שהיום שבת או שלא ידע שאסור לעשותה בשבת, אבל בנעשתה במזיד הוי מחיצה להחמיר לחייב מי שזרק מתוכה לרה"ר, אבל משום קנס לא הוי מחיצה להתיר לטלטל בתוכה, אף לשאר בני אדם, והפמ"ג מסתפק אם לאותו אדם אסור לטלטל שם לעולם, ולדעת הגר"א אינו אסור אלא באותה שבת. ואם ראובן עשה מחיצה בשביל שמעון (בציווי או שידע וניחא ליה בזה), משמע ברמב"ם שאף ששמעון הוא שוגג לראובן זה נחשב מזיד. אמנם מקום שהיה שם מחיצה בתחילת שבת, והוסרה ממילא או שהסירה בידים, וחזרה ונעשית, לדעת השו"ע חזרה להתירה הראשון, אפי' כשנעשית במזיד, ולדעת רוב הפוסקים וכן הלכה אם המחיצה עשתה את המקום לרה"י, לא חזרה להתירה הראשון, ורק במקום שהיה רה"י, והיתה מחיצה פנימית לחלק בין הדיורים שלא עירבו יחד, ונפלה ונאסר שם הטלטול, בזה אם הוקמה מחדש אף במזיד חזרה להתירה הראשון, ואם לא היתה שם מחיצה מתחילה ונעשתה במזיד, אף שהוא רק לחלק דיורים אסור. (ומחיצה של מחצלאות שאינה נדה ברוח, הנמצאת בין כמה דיורים, רשות בידם לערב יחד, כיון שיכולים להשתמש זה עם זה דרך המחצלת).

ספינה נחשבת מוקפת לדירה, ומותר לטלטל בה אפי' אם היא יותר מבית סאתים. ואם כפאה כדי לדור תחתיה, מותר לטלטל אף עליה אף

ביותר מבית סאתים, דאמרינן גוד אסיק מחיצתא, ואם כפאה כדי לזפתה לא חשיב מוקף לדירה, ואין לטלטל בין בתוכה בין מעליה יותר מד"א, אם היא יותר מבית סאתים.

בכל עושים מחיצה, ואפי' בכלים ואוכפות אף אם הם עתידים להנטל אחר השבת.

מחיצה של ערב לבד כגון חבלים מתוחים על יתדות, או של שתי לבד כגון קנים הנועצים בקרקע, מועילה, ובלבד של יהיה בין חבל או קנה לחבירו או לקרקע ג"ט. אמנם מחיצה של שתי לבד או ערב לבד, אפי' הוקפה לדירה אינה מתרת אלא עד בית סאתים ולא יותר, וזה מותר אפי' ליחיד בישוב, אף שהוא יכול לעשות מחיצה טובה, וכ"ש בבקעה שמותר.

מחיצה בבעלי חיים - בעלי חיים אפשר לעשות מהם מחיצה, ובלבד שיהיה בהם גובה י"ט, ויהיו כפותים מבעוד יום, כדי שלא יברחו, וכדי שלא יהיה חלל ג"ט בין רגלי הבהמה לארץ.

מחיצה בבני אדם - אנשים שאין ביניהם ג"ט הוי מחיצה, אפי' כשהם מהלכים, וביניהם הוי רה"י, וכן הוי מחיצה להתיר לדבר ד"ת כנגד מקום שאינו נקי, ועיין בה"ל שדן למה אם יש ביניהם ג"ט אינו מותר מדין עומד מרובה על הפרוץ, שהרי סתם אדם רחבו אמה. אמנם אף שאין איסור בנין לעשות כזו מחיצה בשבת, צריך שאפי' אחד מאותם אנשים לא ידע שהעומד לשם מחיצה, כדי שלא יבואו לזלזל באיסור שבת, ואפי' בדיעבד אסור ודינו כדין מחיצה הנעשית במזיד וכו"ל, ואפי' אם לא הודיעם אם קרוב הדבר שידעו, כגון שעשה מהם מחיצה פעם אחת, לא יעשה מהם מחיצה פעם נוספת אפי' בשבת אחרת, אמנם באדם אחר הוי ספק אם מותר, והא"ר מיקל בזה. ואם באו מתחילה שלא לדעת, אע"פ שאח"כ הרגישו אין לחוש. ויש מי שאומר שגם אותו אדם שרוצה להשתמש במחיצה צריך שלא ידע שמעמידים אותם בשבילו, (אמנם לאחר שכבר הועמדו אין לחוש שידע), והרשב"א ושאר פוסקים מקילים בזה, וכן עיקר. וכתב הרמ"א שאין לעשות מחיצה של בני אדם אלא בשעת הצורך ובשעת הדחק, ואם שכח דבר ברה"י, עדיף שתניק יביא את הדבר בלי מחיצה,

מאשר שיביאנו גדול ע"י מחיצה של בני אדם, ובלבד שהתניק לא ידע שזה של אביו, דאל"כ בסתמא מביאו בשביל אביו וצריך כל אדם למחות בו וכ"ש שלא יביאו בשביל זה, וה"ה בחפץ של אחרים והתניק מכירו ויביאנו אליו, ואם אביו רואהו חייב לגעור בו ולהפרישו אפי' בעושה להנאת עצמו, ואפי' באיסור דרבנן.

פרוץ מרובה על העומד - אם יש ג' מחיצות, אף אם כל הדופן הרביעית פרוצה אלא שעשה לה תיקון כל שהוא (כמבואר בסימן שס"ג) מותר לטלטל שם. ואם יש שתי מחיצות שלימות, והדופן שבה הלחי או הצורת הפתח עשויה כדין, ובדופן הנוספת הפרוץ מרובה על העומד, אסור לטלטל אף כנגד העומד, אבל כשהעומד מרובה מותר. וי"א שמצדדים את שני צידי הדופן לעומד מרובה, ואפי' אם באותם צדדים עצמם יש פרצה, אלא שהעומד מרובה על אותה פרצה, נחשבת גם אותה פירצה לעומד, ואם עי"ז העומד מרובה על הפרוץ נחשב עומד מרובה על הפרוץ, אף שאם נצרף את הפרצות שבצדדים יהיה הפרוץ מרובה על העומד, אמנם אם העומד שבצדדים הוא עומד רק ע"י לבד אין להקל. ואם הפרוץ מרובה אסור כיון שהעומד מתבטל לפרוץ, ואם הפרצות הם פחות מג"ט מותר, דהוי כעומד מדין לבד, ואז אפי' אם בלי הלבד הפירצה היא יותר מהעומד, מ"מ נחשבות הפרצות לסתומות ונמצא העומד מרובה. ואם הפרוץ הוא כמו העומד או פחות, מותר בין בשתי בין בערב, בין כשהחללים מפוזרים בין כשהחלל הוא במקום אחד ומותר לטלטל אף כנגד הפירצה, ובלבד שלא תהיה פירצה יותר מי"ט.

דין עומד מרובה במחיצת ערב - במחיצה של ערב צריך שלא יהיה בתחתיתה חלל ג"ט, ואם יש חלל ג"ט, אסור אפי' אם המחיצה היא י"ט. ואם יש חלל באמצע המחיצה, צריך שהעומד שלמלעלה יהיה מרובה מהפירצה שבאמצע, דאם הפירצה שבאמצע גדולה מהעומד שלמעלה או שגודלם שווה, אף אם בכלל הגובה העומד מרובה, מצטרף האויר שמעל המחיצה לאויר שבאמצע ומבטל את העומד שלמעלה שכל אחד מהם מרובה ממנו.

תמצית ספרי מוסר:

ככל שהבורא מיטיב יותר לאדם מסוים, הוא חייב להוסיף בעבודת ד', כדמצינו גבי מעשר, וההסידים הראשונים כשהיתה באה להם טובה היו נבהלים שמא יקצרו מהעבודה וההודאה על אותה טובה, וכן שמא הם מקבלים שכר מצוותיהם בעוה"ז במקום בעוה"ב.

אמנם באופן טבעי אין האדם מסוגל לשלם לקב"ה עבור טובותיו עליו, ואף כאשר הוא בא לשלם או להודות עיקר כוונתו היא לתועלת שתצא לו מזה. ויש לזה ג' סיבות, א' אהבת האדם את עצמו, ורצונו בתענוגים. ב' מחשבה בטעות שאין הקב"ה מיטיב לאדם בלא שיבקש זאת. ג' מחשבה בטעות שהוא זכאי לקבל טובות גדולות ממנה שיש לו, ועי"ז אינו שמח במה שיש לו. (פרק ו').

עשרה כללים בעבודת השם, שע"י שהאדם מקיימם הקב"ה מיטיב לו - א' שלא ישתמש בטובות הקב"ה כנגד רצונו. ב' רבוי הודאה. ג' שיכיר בגודל הטובה. ד' שידע שהקב"ה מיטיב לו גם כשההטבה הגיעה ע"י אדם. ה' שלא יחשוב שמגיע לו שהקב"ה ייטיב לו. ו' שיאמין שהתמדת הטובה תלויה בקב"ה ולא בו. ז' שידע שאין ראייה שהוא יותר טוב ממי שלא קיבל את הטובות שהוא קיבל, כי אולי הקב"ה נתן לו טובות אלו כדי לנסותו בחטא. ח' אם אינו מוסיף מעשים או הודאה ושבת, לפחות לא ימעיט, ויהיה לבבו שלם עם ד'. ט' ישמח בחלקו ע"י התבוננות באלו שקיבלו פחות ממנו, (וראו שיתבונן על אלו שמרבים בעבודת ד' יותר ממנו ולא על הפחותים ממנו, כדי שישתדל להתעלות ולא יתגאה ויתרפה ממעשיו). י' שידע שהקב"ה יענישו על חטאיו, אף אם כעת אינו נענש. וכללים אלו הם המינימום ההכרחי לעבודת ד', ומי ששומר עליהם הקב"ה מיטיב לו, ואף אם אינו יכול להוסיף בעבודת ד' לפי הטובות שקיבל, הטובות יתקיימו אצלו תמיד, אא"כ טובתו היא שיסורו ממנו הטובות כדי לכפר על חטאיו, או כדי לתת במקומם שכר בעוה"ב שהוא

גדול בהרבה מטובות העוה"ז. וכל אלו שהקב"ה מיטיב לו והוא ממרה את פי ד', בהכרח שאינו שומר על י' דברים אלו. (פרק ז').

ביאור ענין ידיעה ובחירה - הנה אנו רואים בספרים שכל הכוחות בבריאה, דומם צומח חי ומדבר, פועלים רק לפי רצון הבורא, ובני האדם נבראו רק כדי למלא את העולם. ומאידך יש פסוקים שמבואר בהם שמעשי האדם נתונים לבחירתו, ולכן מגיע לו שכר או עונש עליהם, ועצם מה שיש בתורה מצוות ועבירות מוכיח שזה תלוי ברצון האדם. ובאמת גם במציאות רואים סתירה, שלפעמים האדם רוצה לעשות איזה מעשה או דיבור או ראייה או מחשבה והדבר עולה בידו, ופעמים אין הדבר עולה בידו, ולומדים מזה שהקב"ה לא נותן לאדם לעשות מה שהוא לא רוצה שהאדם יעשה, ובכל זאת ניתן לאדם שכר ועונש. ובאמת החכמים נחלקו בביאור ענין זה. י"א שכל הפעולות ביד האדם ולכן מגיע לו עליהם שכר ועונש, וי"א שכל מה שקורה ועושים בעולם הכל בידי שמים ומדוקדק כחוט השערה, ולדבריהם א"א להבין בשכלנו למה מגיע לאדם שכר ועונש, אך באמת אין אנו מבינים גם מהות השכר והעונש והכללים שלפיהם נתן השכר והעונש, אלא שהקב"ה שצדקתו גלויה, נאמן שדינו דין אמת. וי"א ששני הדברים נכונים, שהמצוות והמעשים הטובים הם בבחירת האדם, ולכן מגיע לו עליהם שכר ועונש, אבל שאר הדברים הם בידי הקב"ה, ועל האדם להאמין שהכל נעשה לטובתו. והאמת שאין לאדם אפשרות להשיג ענין זה, וטובתו שלא נשיג ענין זה, ובאמת הרבה מסודות הבריאה נעלמים מעינינו, ויש דברים שהאדם משתמש בהם הרבה, ולולא שהיה רואה בעיניו שזה פועל, לא היה מאמין שדבר כזה יכול להיות, (כגון המכשיר שמתבוננים דרכו בגלגלי הרקיע. וכן המאזנים שהצד של המשקולת ארוך מהצד השני, ובכל זאת אפשר לשקול דרכו במדויק, וכן לשקול במשקולת אחת משקלים שונים. וכן סיבוב אבן ריחיים כבידה ע"י גלגל עץ חלש המופעל ע"י מים), וא"כ בודאי שמהלך משפטי הבורא בענין זה נעלם מאיתנו, ועל האדם למסור עצמו להנהגת הקב"ה ולבטוח בו. (פרק ח').

והיו עינך רואות את מוריך

א. בפרשתן "ורוקם בתכלת ובארגמן בתולעת השני ובשש" תרגם יונתן: וצייר בתיכלא ובארגוונא וכו', ומבואר שהיה לבצלאל ואהליאב חכמת לב מיוחדת בכוח הצירוף. והיה זקוק לזה משום שע"ג הפרוכת היו מצויירים נשרים, והכרובים היו בצורת פני אדם, והמשכן עצמו היה בצורת אריה שרחב מלפניו וצר מאחוריו, ופי' הכלי יקר כאן שלכן בוניו היו בצלאל משבט יהודה, ואהליאב משבט דן, ששניהם נמשלו לאריות, ונמצא לפ"ז שהיה במשכן תמונת ג' חיות שבמרכבה (נשר אדם ואריה) זולת שור שקלקלוהו הערב רב ע"י עשיית העגל, לפיכך לא ראוי שתמצא תמונתו במשכן שבא ככפרה לחטא העגל, דאין קטגור נעשה סגור.

וצריך להתבונן בכל המושג של תמונה ודמות, שנחשבת כעבודה זרה כאשר אינה על פי ציווי ה', ונעשית למשכן ולמקום השראת השכינה בעת שהיא נעשית על פי צווי ה'. וידוע ההבחנה הנפלאה של הבית הלוי שבמעשה המשכן משנן הכתוב שוב ושוב "כאשר ציווה ה' את משה" להראות שהכל על פי צווי, שהוא להפך מן העגל שנעשה ע"פ דעתם.

ואכן גדול הכוח של תמונה לחקוק בלב את תוארה של הדמות הנשקפת, בבחינת "והיו עינך רואות את מוריך", כדי שיחקק דמותו של הרב בעיני רוחו של התלמיד לסייעו בעבודת ה', וכענין שמצינו ביוסף שדמות אביו נראתה לו בחלון לחזקו לעודדו שיצליח לעמוד ולהגבר בעת הנסיון.

ולהיפך חלילה להביט בדמותו של אדם רשע, כי בתווי פניו מונחים ברמיזה דקה כל רשעיותיו וזממותיו הרעים, והמביט בהם מתקלקל מתוארם הכעור, ומסופר על המגיד המופלא רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל שהיה חולה כעשר שנים, ורופאו האישי היה חילוני מחלל שבת, ושאל את מרן הגר"נ קרליץ שיבלחט"א אם מותר לו להביט בדמותו, וענה לו שנחשב כאדם רשע שאין להביט בדמותו, ונזהר במשך כל השנים לא להסתכל בדמותו, והחידוש הוא שהרופא לא רק שלא הרגיש בזה, אלא שאמר שמעולם לא היה לו כזה פציינט אסיר תודה, שבכל פעם היה מכבד אותו ומוקיר לו טובה גדולה, ופעם כשביקר אצלו מרן הגר"ק שליט"א אמר שיתנו לרופא ג"כ להתברך ממנו, אך בדמותו לא הביט.

ב. ובספר "פניני רבינו הגרי"ז" (עמ' קעו) כתב: שאלו את מרן הגר"ח מבריסק אם הוא מרשה לצלם אותו, והשיב: צלמו, צלמו, כדי שנכדי ידעו איך שיהודי צריך להיראות, עכ"ל. וידוע שבבית הגרי"ז אכן היתה תלויה על הקיר תמונת מרן הגר"ח מבריסק, אבל הוא רגיל לומר שבתמונה א"א לראות היטב את העיניים שלו שהיו ממש אש להבה...

וב"אורחות רבינו" מובא שהסטייפלער סיפר, שלמרן ה'חפץ חיים' היו שתי תמונות של צדיקים שהיה מסתכל עליהם מידי יום ביומו, ואמר: תראו כמה יראת שמים נראה על פניהם, וכך היה מראה לאחרים ומדגיש זאת באזניהם. ובאמת מי שמביט בתמונה החדשה של הח"ח יכול לחוש איך שמקבל חיזוק מהיראת שמים והעוונה שניכרת עליו.

ומסופר שבכנסיה הגדולה בווינה באו צלמים לצלם את האדמו"ר (רבי אברהם מרדכי) מגור זצ"ל, והוא כדרך כמה אדמו"רים הסתיר את פניו, אמר לו מחולל הדף היומי הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל: ירשה מעלת כבוכו להצטלם, יראו הדורות הבאים מהו דיוקנו של 'יהודי טוב'!

ג. את הסיפור הבא סיפר לי בשבוע שעבר, ידיד קרוב שיחי', שכלתן וליטאי קר. אחות אשתו ילדה תינוק עם מום מסויים בלב, סוג בעיה שלא כדאי להזניח אותה, ויש לה מענה רפואי, הוא ואשתו מאד האיצו בהורי התינוק שיגשו לניתוח, ואחרי בירורים וחקירות נקבע מועד הניתוח לשבוע שעבר. בלילה שלפני הניתוח הוא בעצמו חולם כיצד הוא פוגש את כ"ק האדמו"ר מקלויזינבורג זי"ע ומיד מבקש ברכה עבור התינוק להצלחה בניתוח, האדמו"ר שואל אותו לשם התינוק, ומרוב בלבול הוא טועה בשם, האדמו"ר אומר לו אין זה שם התינוק! הוא מצליח להיזכר ואומר לאדמו"ר את השם המדויק, ואז האדמו"ר מברך את התינוק בחום.

בבוקר מיד כשהתעורר שח את החלום המשמח לאשתו, אך ליטאים כידוע לא עושים עסק מיוחד מחלומות... לאחר הניתוח, התקשרה אם התינוק לספר לאחותה שב"ה הניתוח עבר בהצלחה ובסייעתא דשמיא, אז היא נצלה את העיתוי וסיפרה לה על החלום של בעלה אודות ברכתו של האדמו"ר מקלויזבורג, אולם כששמעה זאת האחות היא פרצה בבכי...

מה ההתרגשות...? ובכן, עתה הגיעה תורה לספר: "בדיוק אתמול בלילה לפני הניתוח החלטנו לתלות תמונה של האדמו"ר בסלון ביתינו, משום מה? משום שנזכרתי שאמא סיפרה לי שלפני שלושים ושלש שנה אני בעצמי נולדתי בזכות ברכתו של האדמו"ר מצאנז, ועתה לפני הניתוח של התינוק החלטנו לתלות דמות דיוקנו בסלון כדי להתחזק מטוהר פניו הידועים והק', כהכרת הטוב על עצם לידתי...!"

יתכן שגם דבר קל כזה נחשב בשמים זכות לנפטר הדגול, והרי הצדיקים אינם מוכנים להישאר חייבים כדי לא להנות מנהמא דכיסופא, ע"כ בתמורה הוא דאג לברך את התינוק...

ואשרי מי שזוכה לחנך ילדיו לנוכח דיוקן גדולי הדורות, להרגילם להביט בדמותם, וכ"ש אם זוכים לראותם בחיותם.

"כל יום פורים"!!

א. הנה לפורים צריך להתכונן בכמה מישורים... אבל אולי המשמעותי ביותר שבהם הוא - החיבור המיוחד שזוכים בו אל התורה, וכדברי חז"ל בשבת (פח,א) שאע"פ שבשעת מתן תורה קיבלו תורה מתוך כפיית הר כגיגית, וא"כ עדיין ניתנה לבעל דין זכות לטעון שנעשה הדבר מתוך אונס וכפיה, מ"מ בימי אחשוורוש חזרו וקיבלו עליהם את התורה מאהבה.

וכבר נודעו דברי רש"י שם שפי' שמאהבה היינו 'מאהבת הנס שנעשה להם', ולפי פשוטו הכוונה היא שהתעורר בליבם אהבת ה', שמתוך זה באו למסקנא המתבקשת, שכל נתינת התורה לישראל היתה גם כן מתוך אהבת ה' אליהם, שזה גרם שמפורים והילך הסכימו לקבל את התורה באהבה.

אך לפ"ז הלשון 'אהבת הנס' דחוקה ביותר דהיה לו לומר אהבת ה' מהנס? מאידך תמוה מה שייר אהבה לעצם הנס? עוד ידועה קושיית הראשונים שהרי גם קודם מתן תורה היו להם ניסים גדולים במצרים וניסים על הים, והרמב"ן מתרץ "שהוציאם ממוות לחיים, והיה זה חביב עליהם מגאולה של מצרים", וגם ע"ז תמהים שבים סוף ג"כ יצאו ממוות לחיים שהיו בתוך הים ואילו היה נכסה עליהם היו טובעים שם...?

ב. י"ל בזה מהלך נפלא. הנה כבר מפורסם החילוק בין חנוכה לפורים, שבחנוכה היתה גזירה רוחנית "להשכיחם תורתך" ומכיון שעלינו מוטל לשמור המצוות ולאחוז בתורה לכן שם נכנסו למלחמה, ואף הניסים ארעו בדרך מלחמה. משא"כ בפורים היתה גזירה גשמית להשמיד להרוג ולאבד, והחלק הגופני מסור ביד ה', ולכן שם השליכו יהבם על ה', וגזרו צום ובכי ומספד, וזהו שהנס של פורים מלוכש בטבע, כי כל השתלשלות אירועי המגילה, הם בעצם רצף עובדות יבשות הסטוריות שיתכן לעבור על ידן בלי להרגיש, ורק מי שמאמין שאין מקרה יכול לקרוע את ההסתרה ולגלות הנס.

ומעתה יובן מה גדר 'אהבת הנס' ומה זה שונה מגאולה מצרים, שבשלמא כשיצאו ממצרים היו כל חייהם הרוחניים והגשמיים בסכנה עצומה, וממילא נכנסו למהלך שלם של חיי ניסים מופלאים, והניסים הללו יצרו את עם ישראל. אולם בפורים התגלה חידוש גדול, שגם כאשר אדם מתהלך וחי בתוך הטבע, הקב"ה מנהל לו את העניינים בדרכי פלא, ומרדכי מצידו דבק לגמרי ברוחניות, ישב עם ילדי תשב"ר להרביץ בהם תורה, והקב"ה גלגל את תהלוכי הטבע להצלה.

והשתא ידוקדק לשונו הזהב של רש"י "מאהבת הנס" וכן יובן מה הקשר בין הנס לקבלת התורה מאהבה. דהנה מבואר ברמב"ן שם שנס פורים היה הקדמה לתקופת בית שני, ורבי צדוק הכהן מלובלין מבאר שהיה זה הכנה לתקופת לימוד תושבע"פ, ולזה הוצרכו לקבלת התורה מאהבה, וכפי דברי התנחומא הנודעים (בפר' נח) שתורה שבע"פ עזה כמוות וקשה כשאל ואין לומדה אלא מי שאוהב את הקב"ה בכל

ליבו ובכל נפשו ובכל מאודו. לכן בתחילה היו יראים מכל ההקרה המחוייבת בשביל לזכות לתושבע"פ, כי אין לזכות בה בלא עמילות ושקידה יומם ולילה תמיד, אבל עתה שזכו לטעום את 'אהבת הנס', קיבלו עליהם בשמחה מהלך כזה.

כי 'אהבת הנס' של פורים הוא כפשוטו, להצליח לפתח אהבה לסגנון חיים כזה שממשיך את התרחישים של מגילת אסתר אל תוך החיים הפרטיים. 'אהבת הנס' פירושו להבין ששטח המלחמה שלנו הוא סוגיות הש"ס - מול הראשונים והאחרונים, וכנגד זה חלק המלחמה הגשמי וקרב ההשרדות הכלכלי, יכול לצאת מהתחום שלנו, ולהיות מושלך על ה"ת שהוא כבר יסדר את העניינים וינהל את הטבע כרצונו יתב'.

ג. בברכת אהבה רבה, מתחננים: 'בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים כן תחננו ותלמדנו' כי ע"י הבטחון בה' יכולים להגיע לתובנה ששטח המלחמה שלנו זה סוגיות הש"ס, ולגשמיות כבר הקב"ה ידאג... ועינינו הרואות, כיצד הקב"ה מפרנס את האברכים וב"ב, במהלך שאיננו רק טבע.

כל מי שזכה לחיי אברכות, יבין היטב עומק מהלך זה. אברך הולך לסדר א', הוא יודע שעליו להשיג היום בדחיפות 2000 ₪ להפקיד בבנק, ולמרות זאת הוא נכנס ל'מלחמה' של סדר א' בסערה, כמו שוכח מכל מטלותיו... בהמשך אולי יחפש דרכים להשיג כסף... אך את ה'מלחמה' הגשמית הוא משאיר לרבש"ע שידאג לכסף הנצרך, ממש **כל יום פורים!**

סיפור לי ידיד אחד שליט"א, אברך שקדן ממיר. יום אחד היה צריך להשיג דחוף 2000 ₪ עמד במנחה בשיטבלאך ואמר: 'רבש"ע, אני צריך כסף אבל אין לי כוח להסתובב כדי להשיג אותו, אנא...' פסע שלש פסיעות אמר תחנון ועלינו, ופנה לאברך שעמד על ידו: אמור נא אולי יש לך 2000 ₪ לזמן מה...? כן, השיב מיד בחיוך...! ביצעתי הבוקר עיסקה באשראי עבור חבר שרכש שמלת כלה לבתו, הוא היה צריך לשלם באשראי והביא לי את המזומן, אוכל להלוות לך את הכסף בשמחה עד העשירי לחודש הבא, אז יורד האשראי... יום לפני תאריך הפרעון השיג מיודעינו את הסכום ושמח לעמוד בהתחייבות, אך המלווה איננו, בלעה אותו האדמה! עבר חודש חדשיים והמלווה איננו! ביום האחרון של הזמן פוגש אותו, ומיד שולף את הסכום... אבל המלווה לא מוכן לקחת את הכסף... וכך מספר: שבוע אחרי שהלוותי לך את הכסף, ידידי החזיר את השמלה, וביקש את המזומן בחזרה, אמרתי לו כבר הלוואתי את זה לאיזה אברך... שאל: "מדובר באברך נזקק?" עניתי: "אינני יודע זולת זאת שהוא אברך עם עשרה ילדים". פסק: "א"כ שהכסף ישאר אצלו!" **זכית!**

זוהי דוגמא קלה מ'חיי אברך', שזכה לפתח חיבה ואהבה לחיי נס המלוכש בטבע, ובעצם זהו מיקום רוחני שעשרות אלפי אברכים זכו לו 'אהבת הנס'...! להתרומם מעל מלחמת הגשמיות ההמונית, למסור זאת לה', ולחוש כל יום פורים...!

על שממתינות...

א. בפרשתן: "ויעש את הכיור נחשת ואת כנו נחשת במראות הצבאות אשר צבאו פתח אהל מועד". ורש"י מביא את דברי חז"ל: "בנות ישראל היו בידן מראות, שרואות בהן כשהן מתקשטות, ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן, והיה מואס משה בהן מפני שעשויים ליצר הרע, אמר לו הקב"ה, **קבל!** כי אלו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים, כשהיו בעליהן יגעין בעבודת פרך, היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה ומאכילות אותם, ונוטלות המראות וכל אחת רואה את עצמה וכו'..." עכ"ל. ומבואר כאן דבר נפלא ביותר, שהקב"ה חיבב מתנה זו יותר מכל המתנות היקרות שהביאו למשכן!

ידועים דברי חז"ל: "בזכות נשים צדקניות נגאלו ובזכותן עתידין להגאל", ומשמע מדבריהם, שאותו מעשה צדקות שעשו הנשים במצרים שבזכות זה נגאלו ממצרים, אותו מעשה צדקות יביא לגאולה האחרונה, וצריך לדעת מה הוא. ולפי דברי רש"י יש לומר, דמעשה הצדקות שאותו חיבב הקב"ה יותר מכל, הוא מעשה ההמתנה לבעל בסוף היום באופן של החשבה והערכה בכדי להעמיד צבאות, ועל כעין זה אמרו חז"ל בברכות (יז,א) נשים במאי זכיין? על ההחשבה שממתינות לבעליהן עד שישוב בסוף היום מבית המדרש!...

ב. שמעתי בזה הערה עמוקה, שהנה זה מובן מה שנזכר שם בחז"ל שבח האשה ששולחת בעלה ללמוד, וכלשון הגמ' שם: "באתנויי גוברייהו בי רבנן" שנוטלת על עצמה את עול הפרנסה בכדי שיתפנה לעסוק בתורה, או עצם מה שמכבסת ואופה ומבשלת ודואגת לכל צרכיו שיהיו לו את הכוחות ואת כל הזמן שבעולם ללמוד, זה בוודאי חיבור לתורה אבל למה הדגישו עוד ענין שנראה שולי כ'ממתנת'...

אך ההסבר בזה כך. נביא דוגמא, הבעל הלך למבחן חדשי על עשרים דף, הוא התכונן לזה רבות, המבחן עורך כשלש שעות, ומקום המבחן בשכונה רחוקה. בחצות הבעל חוזר עייף אך מרוצה, הוא נכנס לבית ורואה פתק על השולחן: "הייתי מאד עייפה, הלכתי לישון, מקווה שהיה בסדר, נדבר בבוקר..." אולי תהיה בליבו איזו צביטה, הוא ציפה שאשתו תחווה איתו את המתח ושאירת ההצלחה... נכון שהוא לא חשב שיוכל לעבור איתה על השאלות, מסתבר שהיא אפילו לא יודעת על איזה חומר המבחן, אבל כשהיא מקבלת אותו אחרי המבחן ומתעניינת 'איך היה'...? זה נותן לו גב בלימוד. ההמתנה לבעל מבטאת יותר מכל, שהיא מתייחסת אליו כעסוק בדבר שראוי להחשיב אותו, ולצפות אליו - 'תורה'!!

[בוודאי שה'ממתינות' היא 'כותרת כללית' לכל מיני החשבה לתורת הבעל, וגם כל מקרה צריך להיות נידון לגופו, כי מה אם כבר אכלו ביחד ארוחת צהריים וערב, או מה הדין כשהבעל חוזר מידי מאוחר ותפגע בריאותה ח"ו, וגם שאי"ז הפרמטר היחיד לזכותה.]

ג. אולי יש כאן עוד פן עמוק יותר. עיסוק הבעל רוחני, מטבע עיסוקו הוא עולה ומתרומם לדרגות של דביקות בה' ושקיעות בתורה, היה מקום לחשוב שכל היכולת הנשית להתחבר למהלך שלו, מסתכם בנקודת היציאה שלו בבוקר, שאז מעניקה לו את התמיכה להפליג למהלך המרומם הזה. אבל כשהוא חוזר ושכ משם, הוא כבר בעננים, עבר עליו יום נשגב ומרומם, ואולי כבר א"א לאשה להתחבר לנקודת גובה הענקית שלו, לכן אמרו חז"ל שאם למעשה היא: 'ממתינה לבעלה', זה סימן שרוצה להתעלות ולסיים את היום עם ה'שיעור קומה' שלו. וזה היה מנהגן של הנשים הצדקניות במצרים, שמתוך רצונם לעשות רצון ה', הגו רעיונות איך להתקשר לבעליהן בסוף היום, ונעזרו במראות הצבאות. וכ"ש זו שממתינה לבעלה שישב מלימודו, ומתפעלת יחד עימו מההספק היומי, ומסך שעות הלימוד שזכה אליהן, או מתייעצת עימו על חינוך הילדים, היא עם ה'שטייגער' שלו!

ג. כע"ז יש לפרש את ההושענות של שבת: "זכור ושמור מקיימת בשבת" חשה למהר ביאת שבת, טורחת כל משהה לשבת, **יושבת וממתנת עד כלות שבת**, ולכאורה בשלמא 'למהר אל השבת' ו'לטרוח מערב שבת' מובן שזה שבח גדול לישראל, אבל מהו 'יושבת וממתנת עד כלות שבת', וכי מה שמחכים שיגמר השבת הוי שבח...? ויש מפרשים 'כלות' לא מלשון 'סוף' כפשוטו, אלא מלשון 'נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'", וזו הכוונה: יושבת וממתנת (בתשוקה ובגעגוע) עד כלות (הנפש)... שבת! (להרגיש את נועם ומתיקות השבת!)

אך לדרכינו השבח מבואר. כי השבת הולכת ומתעצמת, והכוח של כלל ישראל לא רק לצאת בתחילה לקראת השבת, אלא חפצים ומתאווים להתרומם יחד עם השבת - "ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג"... וזהו "יושבת וממתנת עד כלות שבת" להמשיך לינוק מהדרגות הכי רמות וגבוהות שהשבת מייצרת. וידוע מנהג הישיבות, להאריך בסעודה שלישית ולשזור לתוך הלילה שירי חיזוק ודביקות, להשאר עם נקודת הגובה של השבת, ולהתחבר גם לנקודת הסיום...

ד. לאחרונה נסתלקו מעימנו כמה וכמה נשים צדקניות חשובות שזכו להתעלות עם תורת בעליהן ולהגיע לדרגות מאד נשגבות בעבודת ה', הלא הן (כסדר סילוקן): הרבנית אזרחי, הרבנית גניחובסקי, הרבנית גנס, הרבנית מאיר, עליהן השלום, ובתוך כל זה ארעה הטרגדיה בסילוקה של האשה הדגולה מרת ל. שרון ע"ה שרבים ומופלאים מעשיה הטובים, וכן התאונה המחרידה בה נסתלקו עוד שתי נשים וביניהן אשת אברך חשובה. יתכן שמעוררים כאן משמים להתחזק בכח המיוחד של נשים צדקניות שבדור, כי בכל דבר רוחני הכלל הוא, שכאשר אין מספיק הערכה כלפיו מתרופפת חלילה האחיזה בו. וכנגד זה יש להתחזק בדבקות התורה, שתשמח כ"א בעמל בעלה. והקב"ה יאמר למשחית הרף, ונזכה להרבות בשמחת התורה, ולהדבק בה' בכל ליבנו.

מאצי'נג' במקורות

א. השבת נקרא 'שקלים', ראשונה מארבע הפרשיות של חודש אדר. בעצם, משמיא אתרמויי איתרמי, שכבר מראש חודש אדר ראשון - עם פתיחת המאצי'ג של עולם התורה דעטרת שלמה - נשאבנו לתוך פרשת שקלים מתמשכת, כשמאצי'נג רודף מאצי'נג ופתאם אנו מגלים שיש להקב"ה אפשרות להמציא באחת, עשרות מיליונים של למען התורה.

והראוני שהמאצי'ג הוא המצאה עתיקת יומין שנזכרת במדרש רבה (ויקרא ה,ד) וכך היה המעשה: רבי שמעון בן לקיש הלך לבוצרה, והיה שם בן אדם אחד ששמו 'אבא יודן רמאי', ומדגיש המדרש: וחס ושלום לא היה רמאי, אלא דהוה מרמי במצוותה, כלומר, הוא לא היה רמאי אלא בלשון צחות כינו אותו כך, מפני שהיה רמאי במצוות הצדקה. "כד הוין פסקין כל עמה" כשהיו פוסקים צדקה כל העם, "הוה פסיק כל קבל כולהו" היה מוכן לתת כנגד כל מה שהם נתנו, והיה הדבר מאתגר אותם לתת יותר מיכולתם, כדי להגדיל את תרומת 'הרמאי', ולגודל חיבתו נטלו רשב"ל והושיבו אצלו במזרח, וקרא עליו הפסוק "מתן אדם ירחיב לו".

וכן פירש העץ יוסף עפ"י פירוש אחד ביפה תואר: "כד הוין פסקין כל עמא כו", כשהיה רואה שפסקו כל העם היה פוסק כנגד כולם, וזה רמאותו כדי שירבו הקהל בידעם שהוא יפסוק אחר כך כנגד כולם, ולזה היו מרבים כדי שיהיו סיבה שירבה זה על ידן, עכ"ל. הרי ששיבחו אותו על כך.

ומה שקרא עליו רשב"ל את הפסוק "מתן אדם ירחיב לו", יתכן שהוא במליצה, שבשמים נחשב לו שכר הנתינה פי שנים ממי שנתן, ונמצא שהמתן שלו התרחב. אבל באמת יש בזה גם ברכה גדולה שכאשר אדם פוסק צדקה הוא מרויח מזה שיקבל משמים עוד יותר ממה שנתן, עשר שתתעשר...

ודורש שם במדרש: א"ר אבהו כתיב (דברים יב) "השמר לך פן תעזוב את הלוי" וכתיב בתריה "כי ירחיב ה' את גבולך" וכי מה ענין זה לזה אלא אמר הקדוש ברוך הוא לפי מתנותיך מרחיבין לך. ופירש העץ יוסף: לפי מתנותיך מרחיבין, וזהו השמר לך פן תעזוב וראה לחזקו ועי"ז ירחיב ה' אלהיך, ולא תדמה כי ע"י הפיזור יחסר לך כי נהפוך הוא כי אם מוסיף מוסיפין לו. עכ"ל. ונמצא שע"י הנתינה מתברך עוד משמים.

ב. ויש שחוששים שחלק מהכסף הולך על הפירסום או על העוסקים במלאכה, וכביכול חבל על הכסף, אך כבר ידוע ומפורסם התשובה שהוציא על זה אבי הישיבות מרן הגר"ח מוולאז'ין מתוך פרשתו, היה זה בעת יסוד ישיבתו, הגר"ח שלח משולחים לכל קצווי ארץ, וראה בפנקס אחד שכפרי אחד נדב לתת בכל שנה מאה רובל כסף הון רב באותם ימים, והתפעל מאד מזה, כעבור תקופה ביקש המשולח שירכשו לו סוס ועגלה שלא יצטרך לחכות תמיד בדרך, והסכים לתת

לו כסף על זה וכן להלביש אותו במלבושים מהודרים שיהיה נכבד וירבו הנדבות, אולם כשבא המשולח לבית הכפרי הנ"ל חזר בו מנדבתו ואמר שמתחרט גם על מה שנתן. וכשחזר המשולח אל רבי חיים סיפר לו שהכפרי חזר בו מנתינתו.

החליט הגאון רבי חיים לברר את הענין, ונסע אליו לכפר, כשהגיע אל הכפרי חרד הלה ושמו לקראתו, ושאלו רבי חיים למניעת נדבתו בפעם הזאת, השיב לו הכפרי אמת שאני שמח מאד בהקמת הישיבה, אך כשראיתי שהמשולח לבוש בגדי פאר ויש לו סוס ונער לשמשו וכל זה עולה להוצאות גדולות איני רוצה שהמשולח יאכל את כספי.

שמע זאת רבי חיים, וניסה לברר האם הוא יודע משהו בתורה, השיב לו הכפרי שיודע רק חומש, פתח רבי חיים בפרשתן בפסוק "ראו קרא ה' בשם בצלאל וגו' וימלא אותו בחכמה בתבונה ובדעת וגו' ולחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף ובנחושת, ולכאורה הדבר תמוה, איך שיבח הפסוק את בצלאל בהשגות נפלאות באלוקות יחד עם ידיעתו בחכמת אומנות הזהב והכסף והנחושת, משל לאחד שהיה בילדותו חייט טוב, ולימים נפשו חשקה בתורה ונעשה לרב גאון, האם יכתבו לו במכתב עבור הגאון הגדול החייט הטוב.

אלא הביאור הוא כך, במשכן היו מקומות שונים, קדשי קדשים, היכל, עזרת כהנים וישראל, עזרת נשים וכו', וכל אחד מקודש מחבירו, בוודאי שכל אחד רצה שנדבתו תהיה במקום הכי מקודש, ובחר ה' בבצלאל שהיה יודע לצרף אותיות, ועי"ז היה יודע מחשבתו של כל נודב, ולמי שהיתה כוונתו לשמים היה נותן לקה"ק, ומי שהתכוון גם לכבוד היה נותן להיכל, ומי שנתן רק לכבוד נתן רק בעזרת נשים וכדו'.

וזהו כוונת הפסוקים וימלא אותו רוח וכו', שהיה יודע לצרף אותיות לחשוב מחשבות, וידע איך לעשות בזהב וכסף באיזה כוונה היה, ועיקר היה 'וחושב' ויודע מחשבות. לכן אע"פ שנצרכים אנו למשולח סוס ונער, מ"מ אם כוונתך לשמים מעותיך יאכלו רק ההוגים בתורת ה', ומי שנותן רק לכבוד, את מעותיו יאכל הסוס, וגם זאת למצווה יחשב, וכששמע זאת הכפרי הרים את נדבתו בכפליים, וכך כאן!!!

ג. נוכל לקחת את הסיפור הזה כמשל לעוד לקח חריף. דהרי על בצלאל אמרו שיודע לצרף אותיות, אבל באמת את הכוח הזה הוא קיבל מהקב"ה שמצרף אותיות זו לזו, להרכיב ישיבות ומוסדות תורה רבים, וכל ישיבה מורכבת ממרקם אנושי מסויים של רבנים ותלמידים כאלו וכאלו, והקב"ה יודע לצרף את הישיבות ולמקם כל אחד במקומו, וכן הוא אחד מהי"ג עקרים "אני מאמין שהקב"ה יודע את כל מעשי בנ"א וכל מחשבותם שנאמר היוצר יחד ליבם..." ועל כן אל יאמר אדם, אינני במקומי, נפלתי לכאן בטעות, שהרי הקב"ה צירף אותך למשבצת זו, אלא שלפי כוונתך הקדושה כך תשובץ בתפקיד יותר מכריע וחשוב בתפקידך, ודו"ק.

זריקת אשפה לפח בשבת

'קרפף שלא הוקף לדירה'

מקדמת דנא: מנהג פשוט מקדמת דנא בכל תפוצות ישראל, להתיר זריקת אשפה לפח בשבת, במקום שיש עירוב מהודר, כשאין חשש מוקצה כגון שהשקית אשפה מותרת בטלטול מדיון 'גרף של רעי', ואין לו אפשרות להשאירו בבית (מקוצר הגליון לא נדון בפרטי דיני מוקצה).

אוסרים: לפני למעלה מעשרים שנה חידש המומחה הגדול בעניני עירובין הג"ר מאיר רוזנר שליט"א בספרו **חכמת הלב** (עמוד יז, עמק החכמה סימן ב עמודים רצה-רחצ), שגם במקום שיש עירוב מהודר אסור לזרוק בשבת זבל לפח אשפה גדול המונח ברשות הרבים (פח פלסטיק גדול, צפרדע, פח טמון, dumpster), כי פח האשפה דינו כ'קרפף שלא הוקף לדירה', ואסור להוציא מבית לקרפף אפילו שהקרפף פחות מבית סאתיים. והוכיח לאיסור, מדברי הרא"ש והבית מאיר המובאים בהמשך. והוסיף (עמק החכמה עמוד רחצ) **שהגר"נ קרליץ** שליט"א צידד בזה להחמיר.

מתירים: מאידך בספר **חוט שני** (עירובין כתב יד) כתב בשם הג"ר ניסים קרליץ שליט"א, וכן הורה הג"ר צבי ובר שליט"א, והג"ר שבח רוזנבלט שליט"א, הג"ר ישראל דז'ימטורבסקי שליט"א (בספרו מחנה ישראל), שוודאי מותר לזרוק בשבת לפח האשפה המונח ברחוב במקום שיש עירוב כדיון, כמנהג ישראל קדושים מקדמת דנא, וכן נוהגים רבים כיום הזה, כי פח אשפה לא נחשב קרפף אלא נחשב שימושי דירה, וקרפף הוא סוג שימוש מיוחד, והוכיחו להתיר כמבואר בהמשך.

1. יסודות הסוגיא

קרפף שלא הוקף לדירה: בשבת יש ארבע סוגי רשויות: רשות היחיד, רשות הרבים, כרמלית, ומקום פטור. מבואר **במשנה** (עירובין דף כ.) ונפסק **בשו"ע** (סימן שנח סעיף י), קרפף שלא הוקף לדירה, כלומר שטח גדול המוקף בגדר מארבע רוחותיו שלא למטרת מגורים אלא למטרה אחרת, כגון גנות ופרדסים או לאחסון וצינעיות, אם יש בהם בית סאתיים (70.66)

משיב כהלכה

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגליון הבא, התשובות הנכונות ישולבו בגליון הקרוב, כל מי ששולח תשובה בכתב על השאלה נכנס להגרלה!

הפרס השבוע: 100 ₪

שאלה: האם סיגריות אלקטרוניות חייבות הכשר מהודר כמו כל דבר מאכל, ומדוע?

מקורות: מצד אחד, כמו שלא צריך הכשר על סיגריות רגילות, כך לא צריך הכשר על סיגריה אלקטרונית.

מאידך, שני הבדלים ביניהם, 1. עשן הוא 'הנאה' ואדים הם 'אכילה'. 2. בסיגריה רגילה רוב החומר נפסל לאכילת כלב, ובסיגריה אלקטרונית רוב החומר טעים וראוי למאכל.

תשובות ניתן להעביר עד יום ראשון הקרוב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, ישיבה) באחת האפשרויות הבאות:

- תיבת 'עומק הפשוט' בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים
- בפקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com
- בכל עמדות 'דברים פלוס', קופת 'עומק הפשוט'

המדור השבוע נודב על ידי ידידינו
הרב נחמיה חשין שליט"א
לרגל הולדת בתו תח"י בשעטנ"מ

שם הזוכה בהגרלת הגליון הקודם (204)
על סך 100 ₪

הרב יוסף גרינבוים שליט"א
ישיבת מיר ירושלים בית המדרש 'בית שלום'

קול רינה וישועה באהלי צדיקים

ברכת מזל טוב לבחור החשוב המופלג בתורה וחסידות עדין לגדולותו
הרב **פנחס דוד ניישלאס** שליט"א בן הרה"ג רבי **יחיאל מעכל ניישלאס** שליט"א מחשובי הרבנים בלונדון לרגל אירוסיו בשעטנ"מ עב"ח תח"י בת הרה"ג רבי **מרדכי זאב וואזנר** שליט"א אב"ד דקהלת 'מחזה אברהם' ברוקלין ניו יורק יהי רצון שיזכו לבנות בית נאמן בישראל ודורות ישרים מבורכים

המברכים בני חבורת החסידים בישיבת מיר

הלכה כשיטת הרא"ש: סברת האוסרים, מבוססת על שיטת הרא"ש, ולא מצאנו מפורש בפוסקים שנחלקו על הרא"ש, ולכן אפילו במקום שיש עירוב מיהוד ומטלטלים ברחוב, אסור לזרוק אשפה לפח ברשות הרבים שדינו כ'קרפף שלא הוקף לדירה' ואסור לטלטל מרשות היחיד לקרפף. וכמבואר **בבית מאיר** (סימן שנד סעיף ב), שעל כרחק רשות היחיד הקרוב לאשפה אינו בית, אלא חצר או קרפף או באשפה המוקף לדירה, אמנם מסיים הבית מאיר שצ"ע סתימת הטור והשו"ע שלא הזכירו את דברי הרא"ש להלכה.

ומה שהזכירו המתירים כשיטתם, מלשון **המשנה ברורה** (ס"ק יב), "מותר לזרוק על האשפה מחלון שבבית", יש לפרש כוונתו באשפה המוקפת לדירה דהיינו שהחלון מתחיל למטה מעשרה טפחים, ומה שכתב המשנ"ב שהחלון גבוה מעשרה טפחים כוונתו שמתחיל פחות מעשרה ונמשך עד למעלה מעשרה טפחים, אך מה שכתב המשנ"ב שהאשפה מופלגת ד' טפחים מהחלון צ"ע שהרי כהאי גוונא משמע ברא"ש שאינו מוקף לדירה.

בחדר אשפה, גם לשיטת האוסרים מותר לזרוק לתוך חלל החדר, שהרי יש לו פתח כדין, ורק בתוך הפח שבחדר האשפה אסור. [חשוב להזכיר, ש'דרך ארץ קדמה לתורה', ואם רוצה להחמיר על עצמו ולא לזרוק לפח האשפה בשבת, מומלץ שלא יהיה על חשבון הציבור כאשר יניח את האשפה ברחוב מחוץ לפח, אלא ישאירו בביתו עד אחר השבת].

3. ביאור סברת המתירים

אין הלכה כשיטת הרא"ש: מדברי הרא"ש מוכח שאסור לזרוק זבל לאשפה, אך **בתוס'** הרא"ש צידד בתירוץ האחרון שאשפה נחשבת מוקף לדירה כי זריקת אשפה הוא 'שימוש דירה', רואים שלא"ש בעצמו היה צד להתיר.

הרא"ש מוסיף "ורבנן אוקמוה במוקפת לדירה", וצ"ב כוונתו, וראה שם **בתפארת שמואל** מה שפירש, **וגאון אחד** שליט"א רצה לפרש שהתכוון לתרץ כפירוש האחרון בתוס' הרא"ש, והטור הכריע לדינא כיתירוץ זה.

ובקרבן נתנאל (על הרא"ש עירובין פרק ב סימן ב אות ג) דייק מסתימת לשון **השו"ע** (סימן שנד סעיף ב) שהתיר לזרוק לאשפה של רבים, מרשות היחיד לאשפה שברשות הרבים הגבוהה עשרה ורחבה ארבעה, ולא חילק כיתירוץ הרא"ש שאסור לזרוק מבית לאשפה ומותר רק בזרק מחצר לאשפה או מקרפף לאשפה, משמע שסבר שהאשפה אינה נחשבת קרפף אלא רשות היחיד, ומותר להוציא מרשות היחיד לאשפה, ודלא כהרא"ש, וסיים בזה הלשון 'והפוסקים לא שתו לבם לדברי רבינו בשמעתא דא'.

וביתור מפורש בלשון **המשנה ברורה** (ס"ק יב), "מותר לזרוק על האשפה מחלון שבבית", ונקט כשיטת **רבינו יהונתן** (דף לג. מדפי הרי"ף), שאפילו אם האשפה רחוקה מן הכותל ד' טפחים, וההפסק שביניהם הוא רשות הרבים מותר לזרוק מבית לאשפה, בתנאי שהחלון גבוה עשרה טפחים מן הארץ כדי שתהיה הזריקה מרשות היחיד לרשות היחיד דרך מקום פטור,

אמה X70.66 אמה - בערך 43-33 מטר) אסור מדרבנן לטלטל בהם, וכתב **המשנ"ב** (שם ס"ק פג) שקרפף פחות מבית סאתיים מותר לטלטל בתוכו, אבל אסור לטלטל מהקרפף לבית או מבית לקרפף, ואסור אפילו כאשר שני הרשויות בבעלות אדם אחד, ולא מועיל עירוב והיקף מחיצות. וכן 'כלי ששבת בבית', אסור לטלטלו מחצר לקרפף אפילו הכל של אותו אדם.

למדנו **במשנה** (עירובין דף צט:) אשפה ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים, חלון שעל גביו שופכין לתוכה מים בשבת. ופירש **רש"י** (ד"ה שופכין) דאשפה רשות היחיד היא. וכתב **הרא"ש** (עירובין פרק ב סימן ב) שאשפה נחשבת קרפף שלא הוקף לדירה, שהרי לא דרים בתוכה. ותמה הרא"ש, שהרי יש ספק האם קרפף פחות מגודל בית סאתיים נחשב רשות לעצמו ואסור לטלטל מבית אליו, ואם נאמר שאסור, איך המשנה התירה לזרוק זבל מהבית לאשפה? ותירץ הרא"ש, שמדובר באשפה שבחצר ומותר לטלטל מחצר לקרפף, או באשפה שבקרפף ומותר לטלטל מקרפף לקרפף. וכן הביא **בקרבן נתנאל** (על הרא"ש עירובין פרק ב סימן ב אות ג) בשם **תוס' ישנים. ובתוס' הרא"ש** (עירובין דף כג:) שואל ומתיר כמו ברא"ש, ומוסיף עוד תירוץ בזה הלשון - "אי נמי חשיבא כמוקפת לדירה".

2. ביאור שיטת האוסרים

פחי אשפה: כשנבוא לדון לגבי פחי אשפה בזמננו, האם מותר להוציא זבל מהבית לזרוק לתוך פח האשפה ברחוב, תלי בדברי הראשונים, לדברי הרא"ש אשפה שהיא פחות מבית סאתיים דינה כקרפף ואסור לטלטל מהבית לאשפה, וגם עירוב לא יועיל, ומותר רק באשפה שבחצר או אשפה שבקרפף. לפי התירוץ האחרון בתוס' הרא"ש, שהאשפה דינה כרשות היחיד המוקפת לדירה, כי האשפה היא חלק משימושי הבית, ומותר לטלטל מהבית לאשפה.

גובה: כיום, רוב פחי אשפה גבוהים מעשרה טפחים ורחבים ארבעה טפחים, וכלי ברשות הרבים חולק רשות לעצמו, כמבואר **בשו"ע** (סימן שמה סעיף ו) כלי ברשות הרבים שיש בחללו כדי ריבוע ארבעה על ארבעה וגבוה עשרה, דינו כרשות היחיד. ורק אם דופן הפח פחות מעשרה טפחים, בטל לרשות שנמצא בו, כמבואר **במשנ"ב** (סימן שמה"ס ס"ק טז), בשם **המגן אברהם** כשיטת **הרשב"א**, **חידושי הר"ן** ו**המאירי**, כלי שאין גבוה עשרה טפחים העומד ברשות הרבים, דינו כרשות הרבים, כיון שהוא בטל לרשות שעומד בו, וגם אין לו דין כרמלית כי 'אין כרמלית בכלים'. והוסיף **בשער הציון** (ס"ק טו), שזה דלא כאבן העזר בשם **הגהות אשר"י** שחולק על המגן אברהם, שנחשב 'מקום פטור', ואינו 'רשות הרבים' כיון שלא נוח להשתמש בו.

ובפרט בפחי האשפה הגדולים (המכונה צפרדע), המכילים ארבעים סאה, ומבואר **במשנ"ב** (סימן שצד ס"ק ז) לגבי דיני עירוב, שאם יש בכלי ארבעים סאה נחשב כמחובר לקרקע, ולא כדבר המיטלטל, כמו שמצינו לגבי הלכות בונה בשבת (סימן שיד סעיף א).

עוד סברא להתיר, שהרי הרא"ש מדבר כאשר האשפה עצמה משמשת למחיצה, והנחת האשפה לא הוקף לדירה, שמטרת ההנחה היא הפיגוי מהבית ולא למטרת דיורים בתוככי מקום האשפה. אבל בפחי האשפה המצויים, עשו 'הוקף לצורך אשפה' כמו בביתן אשפה, וזה ודאי נחשב 'הוקף לדירה'. מאידך יש לומר שסוף סוף, מבואר ברא"ש שאשפה לא נחשבת דירה, וגם כאשר בונה קיר לאשפה אינו שימושי דירה.

שעת הדחק: סברא נוספת להתיר אמר הג"ר צבי ובר שליט"א, שאמנם בשו"ע (סימן שעב סעיף א) ובמשנ"ב (סימן שנח) סתמו לאסור לטלטל מבית לקרפף, אולם **בביאור הלכה** (סימן שעב ד"ה או) הביא מחלוקת ראשונים בענין, **הרמב"ם**

מתיר לטלטל מבית לקרפף של אדם אחד או שעירבו ביניהם. ורש"י אוסר לטלטל מבית לקרפף. והסיק בשם **הבית מאיר** לכתחילה בודאי יש להחמיר בזה כפסק השו"ע, ובשעת הדחק נראה דיש לסמוך ולהקל. **והחזו"א** ציין כמה פעמים (סימן פח ס"ק כו, ועוד) שדעת הביאור הלכה, שאפשר להקל בשעת הדחק. אם כן כאשר אדם משליך אשפה מביתו בדרך כלל הוא שעת הדחק, שאם ישאיר את האשפה בבית מפריע לו הריח, ויש בזה עוד צירוף להקל אפילו אם האשפה נחשב קרפף, בשעת הדחק ניתן לטלטל מבית לקרפף. ועוד שיש כאן ספק

שלמעלה מעשרה ברשות הרבים הוא מקום פטור. ברבינו יונתן לא כתוב המילה 'בית', אבל במשנ"ב כתב להדיא 'בית'.

ומזה הוכיח **הגר"צ ובר שליט"א**, שאין הלכה כשיטת הרא"ש, מסתימת כל הפוסקים שלא כתבו את הדין של הרא"ש שמותר רק מחצר לאשפה, ואסור מבית לאשפה אלא הזכירו רשות היחיד בלי לפרט, וכמפורש בלשון המשנ"ב שמדובר בחלון שבבית, [שפסק כרבינו יהונתן שמדובר ברחוק ארבעה וממילא אי אפשר לתרץ שהחלון נחשב כפתח לאשפה], ולכן מותר להוציא אשפה בשבת מהבית לפח האשפה ברחוב, כי האשפה אין דינה כקרפף אלא כתשמישי הבית וטפלה לבית. וכך ביאר **הגר"נ קרליץ שליט"א** טעם ההיתר היות שהאשפה היא חלק מתשמישי הבית, ולא שייך להגדיר אותה כקרפף. וכתב **הגר"ר יוסף זונדל הוטנר זצ"ל** בספרו **גנזי חיים** (סימן שנד סעיף ב), הטעם שהפוסקים לא הביאו את הרא"ש, כיון שכל תשמישי האשפה לזרוק לה הוי כמוקפת לדירה.

בתוך בית: סברא נוספת להתיר כתב בספר **מחנה ישראל** (עמוד שלו), שגם לדעת הרא"ש, יש לומר שרק באשפה ברשות נפרדת אסור לזרוק מבית לאשפה, אבל באשפה שבתוך מקום המוקף לדירה ומשתמשים בהם תשמישי דירה, נטפל לשאר תשמישי החצר ומותר לזרוק מבית לחצר. ודימה זאת לנפסק בשו"ע (סימן שנח סעיף ד) שאילנות אינם ממעטים את הקרפף, וביאר **המשנה ברורה** (ס"ק מב) כיון שהדרך לעשות בקרפפות אילנות לשבת תחת צילם, אינו ממעט משיעור הקרפף, כיון שהוא מתשמישי הקרפף ובטל אליו, ולא ממעט רק דבר שאין דרכו בכך. ועוד שבדברי הרא"ש מצינו רק אשפה שהיא קרפף ליד הבית, ולא בתוך הבית, ופחי אשפה שלנו נמצאים בתוך העירוב והרי זה כמו בתוך הבית ומותר בטלטול, כעין שמצינו **במשנה** (עירובין דף פג:), שמותר לטלטל כלים מהבית על גבי הסלע שבחצר הגבוהה עשרה טפחים, למרות שסתם סלע היה שם מעולם.

מטלטל: סברא נוספת להתיר, וכעין זה כתב בספר **שערי זבולון** (עמוד קטט), כיון שיש גלגלים לפח האשפה ואינו מיועד להיות קבוע במקומו, ומתרוקנים למשאת על ידי הפיכתם, ומטלטל כל יום בריקון האשפה, הוי בגדר המטלטל והוי כאין לו שולים, ולא נחשב רשות בפני עצמו. [ב'פחי אשפה טמונים' יש לדון אם שייך סברא זו כי הרי בדרך כלל אין בהם גלגלים, ואף שמרוקנים אותם על ידי הרמה לגובה, ופתיחת המכסה התחתון, מכל מקום הבור עומד בעינו ואינו מוקף לדירה. מאידך אפשר לומר שהזורק לא מכניס לבור, אלא לתוך הפח, והוא מטלטל].

עשוי לפנות: סברא נוספת להתיר כתב בספר **שערי זבולון** (שם), שכל האיסור של הרא"ש נאמר רק באשפה קבועה שאינה עשויה לפנות, כמפורש בגמ' שמדובר באשפה של רבים שאינה עשויה לפנות, ולכן האשפה אינה מתשמישי הבית, שאדרכה האדם מפנה וזורק את האשפה מחוץ לבית, אבל פחי אשפה בימינו הדרך לפנות כל זמן קצר את האשפה, ומונח רק לזמן מועט עד הפינוי, נמצא שאשפה הוא תשמיש של דירה להחזיק את האשפה עד הפינוי, ואדרכה דירה שאין בה מקום לאשפה חסר בדירה.

עדכוני הלכה

כי ימצא חלל

מצוי כיום בבנייני מגורים, שחופרים חללים, ובונים בתוך החלל חדר נוסף או יחידת דיור, וחדש הג"ר מאיר רוזנר שליט"א כפי שפורסם בקונטרס הטלטול מדירה שבנויה בחלל, ובקובץ עיון הפרשה (פרשת משפטים תשע"ט עמוד לג), שחלל אטום שנפתח לבית, לא נחשב מוקף לדירה, כי מתחילה החלל אינו ראוי למגורים, ובפריצת החלל אין 'היקף' לשם דירה. ולכן אסור לטלטל בשבת מהבית לחדר החדש, וכלים ששבתו בבית אסור להכניסם לחלל.

ונחלק עליו הג"ר משה ברלין שליט"א בשיעורו, שבנית חלל חשיב 'היקף' לשם דירה, ודינו כמו כל רשות היחיד, ופשט שמותר לטלטל מהבית לחלל.

ספיקא, ספק אם הלכה כהרא"ש או לאו, וגם ברא"ש עצמו ישנו תירוץ נוסף, וגם אם ההלכה כהרא"ש שמא הלכה כדעת הרמב"ם שמותר לטלטל מבית לקרפף.

אינו מטונף: סברא נוספת להתיר, שהרי פחי אשפה בזמננו אינם מקום טינוף כל כך כבזמן הגמ', ובתוך האשפה מצויים גם דברים ראויים לשימוש, [והרי זה אחד הסברות של המתירים לפנות אשפה בשבת שאינו מוקצה, כי הרבה דברים באשפה ראויים עדיין לשימוש, כגון שיירי מאכל וכדומה]. וגם מצוי מסכנים המוחטטים בקביעות באשפות למצוא בקבוקים ופחיות למחזור, או חפצים ישנים וכדומה, ולא מופקע שאדם שנאבד לו חפץ יקר יחפש אחריו באשפה, נמצא שהאשפה כיום אינה מופקעת משימושי דיורים.

מכסה: אם הפח מכוסה, יש צירוף נוסף להקל על פי הספק של הפרי מגדים (ריש סימן שנח), הובא בביאור הלכה (ריש סימן שסב ד"ה או) האם התקרה מבטלת שם קרפף. ויש לדון האם מכסה נפתח נחשב גג לענין זה, ואולי תלוי בסוג המכסה האם חלק מהכיסוי נשאר קבוע תמיד.

סיכום הגיליון:

1. דינים העולים

- א. **דיני קרפף:** קרפף (שטח גדול המוקף בגדר) שלא הוקף לדירה (לא למטרת מגורים, אלא כמו גנות ופרדסים) אם יש בו בית סאתיים (70.66 אמה X 70.66 אמה = 33-43 מטר תלוי בשיטות), אסור לטלטל בהם, אין בו בית סאתיים מותר לטלטל בתוכו, אבל אסור לטלטל מקרפף לבית או מבית לקרפף, וכן 'כלי ששבת בבית', אסור לטלטלו מחצר לקרפף, אפילו הכל בבעלות אדם אחד, ומוקף בעירוב.
- ב. **דעת האוסרים:** יש אוסרים לפנות אשפה מהבית לפח האשפה ברחוב אפילו במקום שיש עירוב מהודר, כי האשפה דינו כקרפף שלא הוקף לדירה, כאשר הפח גבוה עשרה ורחב ד', ובפרט כשמכיל ארבעים סאה (אבל אם לא גבוה עשרה מותר).
- דעת המתירים:** רוב הפוסקים מתירים לפנות אשפה מהבית לפח ברחוב וכמנהג ישראל, מכמה טעמים, (להלכה לא פוסקים את הרא"ש, גם להרא"ש אשפה שלנו נחשבת תשמיש דירה מכמה סברות, יש מתירים לטלטל מבית לקרפף).

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גליון שבועי

שיעורים וימי עיון

מוקד למענה הלכתי

בידורי הלכה אקטואליים

קו הילכתא

חוברות הדרכה

נושא הגליון הבא:

האם צריך הכשר על סיגריה אלקטרונית

הגליון נועד לעודד את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"נ, לרפ"ש, וכדומה.
ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.
אפשר לתרום עבור הוצאת הגליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס'
'ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

מוקד הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי

קו הילכתא

02-5377-085

5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגדרות, ועוד...

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 61

פרשת ויקהל

תשע"ט

בענין נתינת מתנות לאביונים בן עיר לבן כרך ♦ הרב לוי יצחק רפפורט

לתרום מעשר כספים מחיוב שלו להשלים חיוב חברו ♦ הרב אליסף פרלמן

הרב לוי יצחק רפפורט

מתנות לאביונים בן עיר לבן כרך

יש לברר בן עיר שרוצה לקיים מצות מתנות לאביונים ע"י נתינה לבן ירושלים עיה"ק, האם אריך ושפיר דמי למיעבד הכי, או לאו.

א. במג"א סי' תרצ"ד ס"ק א' וז"ל "וכתוב במאור דלא יתן להם קודם פורים דילמא אכלי להו קודם פורים", ומבואר בדברי המג"א דבעצם שפיר דמי ליתן לעני קודם פורים, ורק מחשש דילמא אכלי להו קודם פורים הוא דאין ליתן. וכבר דייק כן הפמ"ג שם, וכתב דאע"ג דגבי משל"מ בעי' שיתן דוקא ביום פורים [כדלקמן], ואם נתן קודם לא יצא גם אם לא אכלו המקבל אלא בפורים. מ"מ סברא הוא דמתנות לאביונים שפיר דמי ליתן קודם פורים שיהי' לו פנאי לקנות בו צרכי סעודת פורים, ולכן דוקא משום טעמא דדילמא אכלי להו הוא דאין ליתן, הא בתענית אסתר וכו"ש בליל פורים, דכבר אין לחוש דיספיקו לאכול להו קודם פורים שפיר דמי, אתר"ד הפמ"ג.

והנה ברמ"א סי' תרצ"ה ס"ד כתב "ויש לשלוח מנות ביום ולא בלילה" וכ' שם המג"א ס"ק י"ג דה"ה למתנות לאביונים ע"ש, ויעור"ש בפמ"ג שהקשה דהרי ממג"א סי' תרצ"ד הנ"ל מבואר דלולא דילמא אכלי להו שפיר דמי ליתן קודם פורים, ותי' דגם שם כונת המג"א מה"ט דאם יתן בליל י"ד דילמא אכלי להו בלילה, וסעודת פורים בעי' ביום כדאמרי' בגמ' סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא יד"ח ע"ש, (וזה סותר למש"כ הפמ"ג סי' תרצ"ד דבליל י"ד אין לחוש דילמא אכלי להו). ונמצא לפי הפמ"ג דמה שהשוה המג"א מתנות לאביונים למשל"מ דשניהם אין ליתן בלילה, באמת אין טעמייהו שוה, דמשל"מ לא יצא כלל כשנתן בלילה, גם כשאין לחוש דילמא אכלי להו, ורק במתנות לאביונים ס"ל לבעה"מ דכך היתה התקנה דמצי ליתן קודם פורים, כדי שיהא

זמן לעני לקנות צרכי הסעודה, [ומשא"כ משל"מ שהוא אוכל בעין ומוכן אין טעם לתקן שיתן קודם]. מיהו בלבו"ש על המג"א שם כתב דגם במשל"מ הטעם משום דילמא אכלי להו ע"ש.

אכן יעויין בבהגר"א אדברי הרמ"א הנ"ל דכ' "כמ"ש ימי משתה ושמחה ומשלוח וגו' וקאי אכולהו, ואמרו שם ימי כתיב" עכ"ל, ומבואר בדבריו דכמו דסעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא כדילפי' לה בגמ' ז' ב' מ"ט ימי משתה ושמחה כתי', ה"נ משל"מ דכתיב בהאי קרא בעי' נמי דוקא ביום, ולפי"ד הגר"א הרי גם מתנות לאביונים בעי' דוקא ביום דכתי' נמי בהאי קרא, דבעי' מעשה נתינה ביום פורים דוקא, דמעשה הנתינה הוא המצוה, ובעי' שיעשנה ביום דוקא כמו דסעודת פורים בעי' ביום דוקא, וע"ע בערוה"ש סי' תרצ"ד ס"ב שכ' וז"ל "וחייב ליתן דוקא בפורים עצמו אבל קודם פורים אפי' נתן מפורש על פורים אינו מועיל, דזהו חובת היום דוקא", הרי דג"כ נראה כהגר"א הנ"ל.

ולכא' יל"ע בדברי הגר"א וערוה"ש דהרי מפורש בגמ' ד' ב' דבני הכפרים שהקדימו קריאת המגילה מ"א אדר נתנו ג"כ מתנות לאביונים בזמן הקריאה הואיל ועיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה.

ונראה לבאר דהנה בפורים המשולש (כשחל ט"ו בשבת) קי"ל סי' תרפ"ח ס"ו דמקדימין לקרא המגילה בע"ש (בי"ד) ונותנים בו מתנות לאביונים, ומקורו בב"י שם בשם מצאתי כתוב, והגר"א שם ציין עלה הש"ס ד' ב' הואיל ועיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה ע"ש. ולכא' יל"ע דהרי כתב הבעה"מ ב' א' [בביאור דברי הר"ף שם בטעם הא דביטלו תקנה דהקדמה לכפרים ליום הכניסה בזה"ז], דבזה"ז דאיכא דקדוקי עניות חיישי' שיוציא הכסף לפני פורים, ולא ישמח בו, ולכן גם הכפרים שמקדימין לקרא ביום הכניסה, מ"מ לא מצי לקיים אז מצות מתנות לאביונים [ולכן ביטלו לתקנה דהקדמה ליום הכניסה כיון דא"א לקרא בלי ליתן מתנות לאביונים דעיניהם כו'], ולכא' מ"ש פורים המשולש מהקדמה ליום הכניסה, והרי כיון שסעודת פורים אין

עושין אלא בא' בשבת כדקיי"ל שם, הו"ל למיחש גם בזה שלא יתנו מתנות לאביונים בע"ש מחשש שיוציאו הכסף בזה"ז לפני פורים.

וצ"ל דשאני הקדמת יום הכניסה שאינו יום קריאת המגילה בעצם מפורים המשולש דמעיקרא כך תיקנו דקריאת המגילה תהי' ב"ד ככל העולם, וכיון שהוא זמן הקריאה, ממילא לא חשו לסברת בעה"מ, דמעיקרא כך תיקנו שזמן הנתינה צמוד לזמן הקריאה ולא איכפ"ל שיתאכלו המעות קודם פורים, ורק הקדמת הקריאה דבני כפרים דהוא תקנה מיוחדת ואינו זמן קריאה בעצם, בזה בעי' שיהא המעות קיים עד פורים, ולכן בטלוהו בזה"ז.

ולפי"ז י"ל דס"ל להגר"א (וערוה"ש) דאין כלל מקום ללמוד משם דיוצאים יד"ח מתנות לאביונים כשנותן לפני פורים כשאין קוראים אז המגילה, וגם הבעה"מ קאי אבני כפרים שמקדימין קריאתם, אבל ליתן לפני פורים כשאין קוראים את המגילה לא יתכן כלל, דאינו זמן נתינה כלל, ולא יועיל שהאביון יצניעו עד פורים. והמג"א ס"ל דגם כשאינו יום הקריאה יוצאין בנתינה לפני פורים, והא דעיניהם של עניים נשואות כו' אינו אלא שלכך תיקנו שיתן דוקא אז, אבל אילו בעלמא לא הי' יוצא כשנותן לפני פורים, גם הקדמת הקריאה לא הוי מהניא, וס"ל למג"א דע"כ דגם בעלמא יוצא כשנותן לפני פורים.

ויתכן דהוכרח המג"א לזה, דס"ל דאם מפאת הקדמת הקריאה אתי עלה, הו"ל דיוצא גם כשנתאכלו המעות קודם פורים, דומיא דפורים המשולש שלא הזכירו הפוסקים שבנתאכלו המעות בע"ש לא יצא יד"ח, וע"כ דיום קריאה שאני וכמש"נ. וכיון דגבי יום הכניסה הא כתב הבעה"מ דבנתאכלו המעות לפני פורים לא יצא, ע"כ דהקדמת הקריאה ביום הכניסה אין בו הך מעליותא, כיון דאינו יום קריאה מעיקר התקנה, וע"כ דס"ל לבעה"מ דגם בלי יום הקריאה יוצא כשהקדים, ושוב ה"ה כשהקדים ליתן קודם י"א יצא כשלא נתאכלו המעות עד פורים. והגר"א י"ל דס"ל דלעולם גם בעה"מ לא קאמר אלא משום דהוי יום קריאה, אלא דב' גווני יום קריאה איתנייהו, דבפורים המשולש דעיקר זמן הקריאה הוא בע"ש יוצא גם בנתאכלו המעות קודם פורים, ואילו בקריאה דיום הכניסה, אם כי מועילה הקריאה לצאת יד"ח בנתינת המתנה באותו יום, מ"מ בעי' שלא נתאכלו המעות עד פורים, וע"ל דהגר"א הכריע לדינא כהרמב"ם דלקמן נגד הבעה"מ.

ב. ונראה דכדברינו הנ"ל בדעת הגר"א יש להוכיח מפיה"מ ש' להרמב"ם פ"ק דמגילה אהא דתנן ה' א' אעפ"י שאמרו מקדימין ולא מאחרין מותרין בהספד ובתענית ומתנות לאביונים וז"ל "ואמרו מתנות לאביונים ר"ל כי מי שנתן באותן הימים ר"ל יום י"א י"ב י"ג מתנות לאביונים יצא יד"ח עכ"ל, [וכ"כ תיר"ט פ"ק דמגילה מ"ג והוסיף דדוקא מתנות לאביונים יצא כשהקדים הא משל"מ אינו אלא ביום שנוהג בו סעודת פורים, כיון דהוא מידי דאכילה יעו"ש]. ומדייק בפיה"מ ש' הנ"ל דרק מי שנתן באותם הימים יצא הא כשנתן לפני י"א לא יצא, הרי דדוקא כשנותן ביום הקריאה הוא דיצא.

וכן נראה להדיא גם ברמב"ם פ"ב ה"ד ממגילה וז"ל "בני הכפרים שקדמו וקראו בשני או בחמישי, אם חילקו מעות לאביונים ביום קריאתן יצאו", (וע"ש בלח"מ דס"ל להרמב"ם דאין חיוב לחלק ביום הקדימה ע"ש), ומפורש דכשלא קדמו וקראו לא יצא כלל יד"ח כשחילק מתנות לאביונים לפני פורים. וצ"ל דהמג"א ס"ל דבעה"מ פליג, וכדיארנו, [ובדעת הרמב"ם אולי יסבור המג"א דבאמת גם בנתאכלו המעות קודם פורים שפיר דמי ודו"ק].

ומעתה נחזור לנ"ד בבן עיר שנותן לבן כרך, והנה אם יתן בן ה"ד לשליח שימסרנו לעני בט"ו מסתבר שלא יצא בן ה"ד, דהרי כשהגיע לעני כבר נגמר זמן חיובו, וב"ד עדיין נשאר הכסף של הנותן, [וכן ראיתי בתשו' והנהגות ח"ב סוס"י שנ"ב וח"ג סי' רל"ח]. מיהו להנ"ל מצי' בן ה"ד ליתן לבן הט"ו ב"ד באופן שלא יהא חשש דילמא אכיל לי' ושפיר דמי, וכן כתב באשל אברהם (בוטשאטש) סי' תרצ"ד בגליון השו"ע וזל"ש "בן עיר ששלח מנות לבן כרך והגיע לידו ב"ד יצא בו אם ידע שלא יאכלם כי אם בט"ו, דבתר שמחת המקבל אזלי" עכ"ל, הרי כנ"ל, (הנה הא"א קאי לענין משל"מ, ואע"ג דלעיל הבאנו דהפמ"ג ס"ל דמשל"מ לא יצא כלל כשנותן לפני פורים גם כשאין לחשוש דילמא אכיל להו, הא הכא בן עיר נתן ב"ד שאצלו כבר הוי פורים דמצד הנותן איכא נתינה בפורים, ולא דן הא"א אלא מצד שאצל המקבל עדיין אינו פורים, ואהא קאמר שכשאין חשש שיאכלנו לפני ט"ו שפיר דמי והיינו דנתינה ב"ד (פורים דנותן) המביאה לשמחת המקבל בפורים שלו (ט"ו) שפיר דמי הן מצד הנותן והן מצד המקבל). ולפי"ז ה"נ כשמקנה בן ה"ד הכסף ב"ד לבן הט"ו ומסרו לשליח שימסרנו להעני בן הט"ו בט"ו, יצא.

ונראה דגם להגר"א שפיר יוצא בן עיר כשמקנה לבן ט"ו ב"ד, דהרי סברת הגר"א הוא דבעי' שתהיה הנתינה בפורים עצמו כמו דשאר מעשה המצוות בעי' בפורים עצמו וכן"ל, וכאן הרי בן ה"ד נותן המתנה ביום פורים דידי'. ומה דאינו פורים לגבי' דעני לית לן בה, וכמו דגבי הקדמה דיום הכניסה דיוצא כשנותן מתנות לאביונים כיון דהוי אז יום הקריאה כנ"ל, וסתימת הדברים הוא דבן כפר הנכנס לעיר ביום הכניסה לשמוע מגילה, יוצא יד"ח גם כשנותן לעני בן עיר שאינו שומע מגילה ביום הכניסה, דלא אישתמיט שום ראשון לומר דביום הכניסה יש ליתן דוקא לעני בן כפר ולא לעני בן עיר הנמצא שם, וע"כ דבנותן תליא מילתא.

וכן ראיתי שנקט בתשו' קנה בשם ח"ב סי' ל"ב דתליא בזמן קריאה של הנותן ע"ש, וראי' לזה מד' האשל אברהם (בוטשאטש) הנ"ל דאיירי לענין משל"מ דשם לכו"ע לא יצא כשהקדים ליתן קודם פורים כמפורש בתיר"ט ובפמ"ג הנ"ל, ומ"מ קאמר דבן י"ד שנתן לבן ט"ו ב"ד יצא וכדהובא לעיל, וה"נ מתנות לאביונים להגר"א כשבן י"ד נתן ב"ד לבן ט"ו שפיר ודאי יצא.

ג. ואדרבה להנ"ל יתכן דגם כשהוציא בן הט"ו את המעות לפני ט"ו ג"כ יצא יד"ח, כמו דבפורים המשולש לא אישתמיט שום פוסק שאם הוציא העני את המעות בע"ש לצרכי שבת וכדו' דלא יצא הנותן יד"ח, וע"כ דכיון דהוא יום קריאה מעיקר התקנה לא משגחינן בזה

וכנ"ל, וא"כ גם בני"ד דלבן י"ד הוא יום קריאה בעצם, וגם הוי פורים ממש אצלו, די"ל דיוצא יד"ח בנתינה לבן ט"ו גם אם אכלו לפני ט"ו.

ובתשו' והנהגות שם נקט דתליא ביום קריאה של המקבל, ולכן נקט דבני"ד אם אכלו בן הט"ו לפני ט"ו לא יצא. ולכ' נראה טפי כהקנה בשם דתליא ביום קריאה דהנותן וכנ"ל.

ד. אכן מצינו בדינים והנהגות שהובא משמי' דהחז"א (בעמ' ק"ז) "השיב שהפרזים אינם יכולים לתת מתנות לאביונים לעני שבמוקפים" ע"ש, וכן הובא משמי' דהגרשז"א זצ"ל בהליכות שלמה פ"ט סכ"א (והובא שם עובדא באלמנה א' בת ירושלים, שגבו עבורה מתנל"א בב"ב, וצוה לה הגרשז"א זצ"ל שעלי' להיות ב"ד בב"ב שיהא יום פורים שלה ב"ד, כדי שיקיימו בה הנותנים מצות מתנל"א), וכ"כ בחוט שני שבת ח"ג ע"מ ר"ל דלכתחילה יתן בן עיר לבן עיר ע"ש. ולאור כל האמור צ"ב טעמייהו למה לא מצי בן עיר ליתן לבן כרך ב"ד.

ה. ונראה לדון בס"ד דס"ל להחז"א דכיון דענין מתנות לאביונים הוא בכדי שיהא לעני בשביל צרכי סעודת ושמחת פורים כמבוא' בבעה"מ הנ"ל, א"כ מגדר המצוה הוא שיתן דוקא לעני שיום שמחתו הוא באותו יום שהוא עצמו שמח בו, והיינו משום דמתנות לאביונים הוא סעיף ממצות השמחה של הנותן עצמו, שמצווה ביום שמחתו לדאוג שגם העניים ישמחו ביום זה, וכל' הרמב"ם כ"ב הי"ז "מוטב לאדם להרבות במתנל"א מלהרבות בסעודתו כו' שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים כו'", דמשמע שהוא חלק ממצות שמחה של הנותן, שבמקום להרבות שמחתו ע"י ריבוי סעודתו, מוטב שישמח ע"י נתינה לאביון. ולכן עיקר המצוה הוא שידאג עבור עניים שיום שמחתם הוא היום, ולכן איה"נ דכשיקדים ליתן לבן י"ד קודם י"ד יוצא יד"ח, אבל כשנותן לבן ט"ו גרע טפי, דבן ט"ו מצות שמחתו הוא ביום אחר, ואין בן הי"ד מצווה לדאוג לשמחתו של בן הט"ו, אלא לשמחתו של בן הי"ד, (ויתכן שנרמזה סברא הנ"ל בפי' יוסף לקח על מגילת אסתר ט' י"ט עשה"ט).

ומ"מ הדבר חידוש, ושמעתי מהגר"נ קופשיץ שליט"א דפשוט דגם החז"א לא קאמר אלא לכתחילה, אבל מעיקר הדין ודאי יוצא בן עיר בנתינה ב"ד לבן כרך.

הרב אליסף פרלמן

התורם מעשר כספים מחיוב שלו להשלים חיוב חברו

א. מעשה באחד מימי ההתרמה לאחד הכוללים [מאצינג], שהיה בדעת אחד לתרום למקום שעשה את יום ההתרמה, וקודם שתרם פגש אברך מאותו הכולל

שנתחייב לאותו מקום להתרים עבורו סך מסוים, והוא מבקש שיתרום דרכו את התרומה מה שבין כך חשב לתרום, ובכך יעלה לו להשלים מה שנתחייב הוא להתרים, ויש לדון האם אכן יכול לתרום זאת דרכו ללא חשש אע"ג שחשב בלאו הכי לתרום.

ונראה בהקדם דהנה כתב הט"ז יו"ד סי' רמ"ט סק"א וז"ל ולענין לקנות מצות בבית הכנסת במעות מעשר נ"ל דאם בשעת קניית המצות היה דעתו על זה שרי דהא המעות לצדקה אזיל ואף שהוא נהנה במה שמכבד לקרות אחרים לס"ת אין זה איסור שהרי בכל מעשר יש טובת הנאה לבעלים וכו' עכ"ל. וכתב רעק"א בגליון השו"ע וז"ל ובשל"ה כתב דמ"מ אם הוא מוסיף ליתן יותר מחבירו א"י ליתן ממעשר שלו רק כשיעור מה שהוסיף אבל לא כפי מה שרצה גם חבירו ליתן דהא בזה לא הועיל לקופה של צדקה כלום עכ"ל. וז"ל השל"ה מגילה נר מצוה אות ל"ז, ולפום ריהטא יהיה מוכח מזה, מי שקונה מצוה בבית הכנסת כגון הוצאה והכנסה או סגן או גלילה וכן שאר המצוות, מאחר שהמעות באים לקופה של צדקה יכול לקנות ממעות מעשר שלו. אמנם יש לחלק דדברי מהר"ם מ"ץ לא נאמרו רק כשקונה מצוה שלא היה לה שום קונה, אבל מה שמוכרין בבית הכנסת, זה נותן כך וזה מוסיף עליו ונשאר בידו, אין מן הראוי שיקח ממעשר שלו כפי מה שירצה חבירו ליתן דהא לא הועיל לקופה של צדקה רק במה שמוסיף על חבירו עכ"ל.

ולכא' יש לדון עפ"י דברי השל"ה ורעק"א הנ"ל דבנידון דידן שהראשון כבר גמר בדעתו לתרום ובא השני לצרף זאת שיעלה להתחייבות שלו, דאין לעשות כן, שהרי השני כבר נתחייב הסך המסוים להשיגו בכל אופן וכשהראשון תורם מכספי מעשר דרכו ובכך מונע שלא יתרים עוד הרי זה דומה לכה"ג של השני הקונה את העליה ובכך מונע את הראשון מלתרום, דלא התירו לו לשני לעשות כן מכספי מעשר שהוא כבר מחויב בהם וכל' רעק"א דהא בזה לא הועיל לקופה של צדקה כלום.

ב. ונראה לחלק בזה מדינו של רעק"א, ובהקדם דבעיקר דינו של רעק"א בשם השל"ה לכא' צ"ב מדוע חשיב זאת שהוא אינו מועיל לקופה של צדקה כלום, והרי כיון שהוא מוכן לקנות העליה לתורה ביותר כסף ואם לא שהוא מוסיף כסף לא יקנה כלל את העליה, הרי שהצדקה מרויחה מכך שהוא הקונה ולא הראשון דע"כ נמכרת העליה ביותר צדקה, ובכה"ג שהשני אינו רוצה לקנות העליה בסכום יותר מהראשון אלא אם כל כספו הוא ממעשר, א"כ מועיל לקופה של צדקה שיהא הוא הקונה ותקבל הצדקה יותר, ומדוע חשיב שלא הועיל לקופה של צדקה כלום.

ועוד יש להקשות דהנה הראשון הרי היה מותר לו לקנות מכספי מעשר את העליה והרי אם כן שהראשון מתחייב לקנות בכספי מעשר שלו, מדוע יאסר השני לקנות מכספי מעשר שלו במקום הראשון, והרי לקופה של צדקה אין שום נפק"מ מאיזה מעות מעשר יגיע הכסף, ומה לי האם הראשון יקנה בכספי מעשר את העליה, והשני יתן כסף מעשר שלו למקום אחר, או שהשני יזכה בעליה מחמת ההוספה ויתן כולה ממעות

מעשר, והראשון יתן כסף מעשר שלו למקום אחר.

ואם תאמר דינא הוא דכיון שזכה הראשון ונתחייב להיות הקניה ממעותיו שוב אין לקנות ממעות של אחר דחשיב שאין האחר מועיל לקופה של צדקה כלום דהא כבר עומדים לקופה המעות של הראשון, א"כ יקשה דגם אם השני מוכן לתת המעות השניות משלו ולא משל מעשר אבל כיצד הוא מחליף את הראשון הלא גם בהם נאמר שהוא אינו מוסיף בהם לקופה של צדקה והיאך הוא מחליף את מעות הראשון, אלא ע"כ דשרי להחליף במעותיו את מעות הראשון, וא"כ ה"נ כששניהם נותנים ממעשר מדוע לא יחליף את הראשון.

ועל כן נראה דכל דינו של רעק"א לא מיירי אלא בכה"ג שהראשון אכן קנה את העליה בהתחייבות חדשה של כסף צדקה ולא בכסף מעשר, ועל כן כאשר השני קונה בכסף מעשר הרי הוא גורם שהראשון לא יקנה את העליה ולא יתן כספי צדקה ונמצא שהכסף מעשר שלו שאמור להרבות כספי צדקה בעולם, אינו מרבה, שהוא אינו אלא מחליף כספי צדקה אחרים שאמורים להנתן, וע"י נתינתו שלו לא ינתנו הם, נמצא שאין כספו מועיל להוסיף כספי צדקה, וכיון שנתחייב מעות מעשר באופן שיתרבו הכספי צדקה והוא נותנם באופן שאינו מרבה כסף צדקה ואינו מועיל לכספי צדקה כלום בנתינתו ועל כן אין לו ליתנם.

ונמחיש הדבר בצירוף, הרי שהראשון בא לקנות בכ' זוזים את העליה והשני בא לקנות בל' זוזים ומשל מעשר, והנה אם הראשון יקנה העליה א"כ כספי צדקה מתרבים בכ' זוזים שלו ובעוד ל' זוזים שהשני יתן מעשר שהוא חייב ויתנם באיזה מקום שיהיה, וס"ה יתקבל נ' זוזים ריבוי כספי הצדקה, אבל השתא אם הוא נותן כתחליף להראשון והראשון לא יתן נמצא נתרבו כספי צדקה בס"ה רק בל' זוזים [במקום נ' זוזים בס"ה], שהם של מעשר שלו, ונתקזזו כ' מעות מעשר שלו כנגד כ' מעות שלא נתן הראשון, ולא הוסיף במעשר שלו ל' זוזים שהוא חייב להוסיף לצדקה, אלא רק עשר הוסיף, ולא הועיל לקופה של צדקה כלום בכ' ממעות מעשר שלו.

ומבואר בזה שפיר שכל היכא דגם הראשון נתן את המעות ממעשר שלו א"כ שפיר יוכל השני נמי להחליפו וליתן המעות ממעשר שלו, דהא בזה בכל אופן שהוא ינתנו כספי המעשר באותה מידה, או שהראשון יתן המעות לכאן והשני יתן המעות מעשר שלו למקום אחר, או שהשני יתן המעות מעשר שלו לכאן והראשון יתן למקום אחר, ובדואי הזכות למקום הזה להעמיד את העליה להשני שמרבה התרומה עבורם, וזהו טובת הנאה שבידם להחליט ליתן למי שירבה עבורם, ויוכל השני ליתן הכל ממעות מעשר. [ויש כאן חידוש בדברי רעק"א דאע"ג דהשני רק הציע תמורתו ועדין לא נתחייב חיוב גמור דהא נמצאים אנו באמצע המכירה ותליא במי שירבה במחיר מ"מ אין להפסיד את מה שכבר הסכים להתחייב, והביאור צ"ל דכיון שהציע זאת לצדקה חשיב כמו שיש להצדקה גם את הזכות כלפיו שהדבר כבר תלוי בהם להעמיד לו את העליה ולזכות בכספי צדקה שלו ושוב אין להשני לגרוע מהם, ויל"ע אם אינו יכול לחזור בו מאמירתו קודם שהכריז הגבאי פעם שלישית].

ג. והנה כשנבא לדון למעשה בזמנינו עפ"י פסקו של רעק"א ולומר דאין להשני ליתן מכספי מעשר אלא רק את ההוספה, לכא' יש לדון דכיון דרחוק הוא שהראשון לא התחייב מכספי מעשר, אי משום שהוא ת"ח ויודע הדין שמותר לו ליתן מכספי מעשר, אי משום שאינו ת"ח ואין לחשוש שנתן יותר ממה ששיעור מעשר, וא"כ למעשה לדינא יכול השני ליתן הכל מכספי המעשרות.

אלא שיש לדון היכא שהראשון אכן יתן את הכספי צדקה רק ממעשר שלו, אבל נראה שהוא אינו נוהג בעצמו ליתן כספי מעשר, רק אם יתנו לו העליה יתן, וא"כ בסופו של דבר הכל כאן מכספי מעשר, אך יש את החשבון שלא יפסיד הצדקה שהרי אם השני יזכה לא יתן הראשון את שלו, וצ"ע בזה וכי על השני מוטל לדאוג שהלה יקיים את חיובו המוטל עליו, עד כדי שמשום כך צריך הוא להוציא משלו, ואם נאמר שהראשון אינו מחויב בכספי מעשר מעיקר הדין, וכמש"כ בשו"ת שבט הלוי ח"ט סי' ר' 'ועוד דאין מדקדקים כ"כ במעש"כ דלהרבה דעות אינו אפי' חיוב דרבנן אלא חומרא של מצוה כשיטת הב"ח בס' של"א' [דלא כמשמעות השו"ע יו"ד וטור שם בס' רמ"ט].

אך א"כ גם השני אינו מחויב, וכי בגלל שהוא נוהג בהם ליתנם נקח הדבר לחומרא ונאמר הרי אתה מחויב בכל מקרה בל' זוזים של מעשר ואם לא תתנם כאן תתנם במקום אחר ואילו הראשון אם לא יתנם כאן לא יתנם כלל ועל כן אין לך ליתן כאן ממעשר, והדבר צ"ב שהרי הוא מחויב כמותי במעות ואם אני קורא בו שאינו מחויב גם אני איני מחויב, ושוב מה לי אם אני נותנם או הוא נותנם, אלא דיש לומר דמה שהשני נוהג ליתן מעשר הרי זה מחייבו כדין נדר ועל כן שפיר נקרא מחויב בדבר, והראשון כאינו מחויב, ויל"ע.

ד. נחזור לנידון דידן, דלפי מה שנתבאר לפרש בדברי רעק"א, אין לדמות כלל, דהכא גם הוא לא נתחייב להשיג הכספים מצדקה חדשה אלא אפילו מכספי מעשר, וכיון דהכי אין כאן נידון אלא מאיזה כספי מעשר יביא את התרומה לאותו מקום האם משל אותו שכבר התחייב לאותו מקום או משל אחרים, וא"כ בהכי מה לי שיתרום אותו האחד דרכו וכספי מעשר שהוא לא יגבה מאחרים ינתנו למקום אחר.

ואע"ג שאותו מקום מסוים מפסיד שעכשיו לא יקבל כפול גם את מה שהלה נותן וגם את מה שהלה יתרים, אבל י"ל דלהא מעיקרא לא נשתעבד להיות מביא רק מכסף שלא חשבו עליו, אלא כל מה שיוכל להביא לאותו מקום מאיזה מקום שהוא, ורק העיקר שלא יהא הפסד ממון כללי להקדש והרי נתבאר דכאן ליכא הפסד [ויתכן דלפי סברא זאת דמעיקרא לא נתחייב יותר, א"כ בכל מקרה אין כאן הפסד כללי אפי' אם יכול הוא לחייב אחרים בממון שאין חייבים בו, וכן היה עושה לולא תרומה זאת, אך י"ל דמעיקרא לא נתחייב יותר מזאת שאם ימצא מי שיש בידו חיוב יתן דרכו, ואע"ג דבפועל ע"ז יגמור להתרים מקודם ולא יגבה עוד, אין זה חשיב שמפסידים את ההקדש בכך, דהא לא נתחייב לכך, ולא דמי לקניית עליה שכבר נתחייב הראשון בפועל לתת מעצמו, ועכשיו ע"י השני לא יתן].

הקמת המשכן שבת ותורה – הערובה לקיום העולם

"הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת" (רש"י ריש ויקהל). מדוע היה עולה על הדעת שמלאכת המשכן תדחה שבת? הרי גם מה שפקוח נפש דוחה את השבת נלמד מפסוק ("וחי בהם" ולא שימות בהם) או מסברא ("חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה") ולולא הפסוק או הסברא אפילו פקוח נפש לא היה דוחה את השבת, מדוע אפוא צריך לימוד מיוחד ללמד שאין מלאכת המשכן דוחה את השבת?

תחילת התהליך לקראת הקמת המשכן החל מיד אחרי שהתבשרו שמשה ירד עם הלוחות השניים, והסכנה שריחפה עליהם בעקבות מעשה העגל חלפה, היה זה ביום הכפורים, ולמחרתו החלו מיד בהתרמה להקמת המשכן. נראה כי הקמת המשכן היתה נחוצה מאוד בעקבות חטא העגל. ויש להבין מדוע.

חטא העגל התרחש כי העם ראה ש"בושש משה לרדת מן ההר" ודרשו חז"ל שבא שש ומשה טרם הגיע, והרי הבטיח להם לחזור עד השעה הזו בתום ארבעים הימים בהם שהה בהר. והדבר כה תמוה, מה הבהילות? מדוע מיד כשמשה לא ירד נחפזים לעשות עגל? מדוע לא נתנו לו ולעצמם הזדמנות נוספת ולא המתינו ולו פרק זמן קצר ביותר?

כבר נאמר פעמים רבות מעל במה זו ובמקומות רבים נוספים כי חטא העגל לא היה עבודה זרה כפשוטה הם לא חשבו שהעגל הוא האלהים בורא העולם ומנהלו. הם ראו בעגל אמצעי דרכו יעבדו את האלוקים ודרכו תיווצר התקשורת בין האדם לאלוקים ובין האלוקים לאדם ולעולם, וכך ימשיך שפע הקיום לזרם לעולם.

עד מתן תורה היה העולם תלוי ועומד על בלימה ומתקיים בחסד אלוקי כמו שאמרו רבותינו, שבפרק קי"ח בתהילים נאמר כ"ו פעמים כי לעולם חסדו כנגד עשרים וששה דורות מאדם ועד משה שהעולם התקיים במידת חסדו של הקב"ה. במתן תורה היה העולם אמור להתחיל ולהתקיים על בסיס ההדדיות - עם ישראל מקבל תורה לומדה ומקיים מצוותיה ובאמצעותה מושך את שפע הקיום לעולם¹. ומשחטאו בעגל היה העולם בסכנת קיום מיידית ונוראה שכן מידת החסד שפעלה עד היום כבר אינה פועלת עוד והמהלך החדש להנהגת העולם לא יוכל להיכנס לפעילות.

להבין את היסוד האמור:

רבי יהודה הלוי מדמה את המשכן בעולם ללב באדם². אמרו חז"ל כי כשנולד האדם "נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמלא כן אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת" וברש"י מפרש שנפתח הסתום זה הפה ונסתם הפתוח זה הטבור שעד עתה היה אוכל דרך חבל הטבור. לאחרונה למדנו מפיו של קרדילוג ילדים יקה, שהדבר נכון גם ביחס ללב. כל עוד שהילוד ברחם אמו יש צנור שנקרא דוקטוס שדרכו זורם הדם לגוף. תוך ארבעים ושמונה שעות אחרי הלידה נסתם הצינור הפתוח הזה ואספקת הדם עוברת עתה לאבי העורקים. אם ייסתם הפתוח ומסיבה כלשהי אבי העורקים אינו נכנס במקומו למלא את התפקיד הילוד בסכנת מות מיידית.

כך גם העולם. עד מתן תורה היה העולם פועל באמצעות דרך עוקפת - ב"חסד ויתור" ואילו בזמן מתן תורה צריך להתחיל מיידית מהלך אחר, מהלך של "חסד משפט". מהלך זה היה צריך להיכנס עם לוחות ראשונים שמשה אמור היה להוריד מן ההר ועם כל המעשים והמצוות הקשורים לכך.

1. הרב הוטנר אומר שעד מתן תורה היה העולם קיים בחסד שהוא מכנה "חסד ויתור" ואילו אחר מתן תורה מתקיים העולם ב"חסד משפט" כלומר מעתה יש עבודה לבני אדם והם המקבלים את חייהם ושכרם לא בחינם אלא כשכר ומתן אפשרות להרויח שכר היא נקראת "חסד משפט" והיא חסד גדול יותר ממה שמכונה "חסד ויתור" ע"י פחד יצחק פסח מאמר מ"ח ובעוד מקומות בכתביו.

2. כוזרי מאמר ב' אות כ"ט.

משה בושש לרדת מן ההר, כבר חלפו ארבעים יום מאז שצריכה הייתה הנהגת "חסד ויתור" לחדול מלפעול והעולם עדין קיים כמו התינוק בארבעים ושמונה השעות שאחר הלידה. עתה "בא שש" ומשה לא בא והעולם בסכנה. יש צורך לדאוג לצינור שימשיך את השפע - ומיד, ולפי דעתם העגל יוכל למלא את התפקיד. ובכך טעו טעות חמורה... כפי שהוסבר במאמר בשבוע שעבר.

עתה אחרי שמשה עלה וירד ועלה ושוב ירד ושוב עלה וביום הכפורים הושגה הכפרה והובאו לוחות שניים. מה שצריך לבצע את התפקיד לקיים את העולם הוא המשכן ולכן דחוף מאד להתחיל ולפעול במלאכת המשכן³. כה דחוף שהדבר ממש בגדר פקוח נפש והיה מקום לחשוב שידחה את השבת ככל פקוח נפש.

ומדוע באמת לא? על פי האמור הרי היה מדובר בסכנת נפשות של ממש, סכנה לקיום העולם כולו.

התשובה היא שהשבת עצמה ממלאת את אותו תפקיד ומושכת שפע קיום לעולם כמו שנאמר שכל הימים מתברכים מן השבת וכמו שאמר האור החיים הקדוש בפרושו לפסוק "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם" אמר: כשברא הקב"ה את העולם נתן לו לעולם שפע קיום שהספיק לשהי' ימים ועם סיומו של היום הששי היה העולם אמור לחדול מקיומו, אז נכנסה השבת והשבת מושכת שפע קיום לעוד ששה ימים ושומרי השבת הם הם הפותחים את שערי השפע, וכך כל שבת ושבת. מאז בריאת העולם לא היתה שבת שלא נשמרה כ', אומר רבנו חיים בן עטר, כל עשרת השמות המנויים מאדם ועד נח ומנח ועד אברהם היו שמותיהם של שומרי השבת. כך ששמירת השבת עושה את אותה פעולה שעושה המשכן ואין כל הגיון שמלאכת המשכן תדחה שבת. ולכן הקדימה התורה ציווי נוסף לשמירת שבת לפני מלאכת המשכן כדי ללמד יסוד זה.

והדברים נאמרים על רקע התופעה המתחדדת בימים אלה בהם מנסים כל מיני אנשים קטנים למצוא חן בעיני ההמון על ידי הפגנות של חילולי שבת. עליהם ניתן לומר את שאמרו חז"ל על נבוכדנצר וטיטוס: לו ידעו נבוכדנצר וטיטוס מה משמעות בית המקדש בשבילם היו שולחים גייסות להגן עליהם. כך נאמר שלו ידעו אותם אנשים (כולל אלה היושבים בבית המשפט המכונה "העליון") מה משמעות השבת בשביל העולם כולו היו שולחים גייסות להגן עליו מחילולו.

כותב שורות אלה הוזמן להופיע בפני חברי המכון למחקרי בטחון לאומי שעל יד אוניברסיטת תל אביב בזמן שהנושא הנוער היה "שוויון בנטל" כלומר, שאלת גיוס בני הישיבות. חברי הפורום שמעו את הדברים דלהלן: איני נכנס להסביר כעת את כיפת ההגנה שנותנים לומדי התורה כמו שאומר ר' חיים מוואלאזין בספרו נפש החיים שזו "אמת בלתי שום ספק כלל שאם היה העולם כולו פנוי מהעסק שלנו בתורה היו כל העולמות הופכים לאפס ותוהו חס ושלום" אין אתם בעמדה שיכולים אתם להבין זאת. אומר לכם רק זאת: אתם מאשימים את לומדי התורה בכך שאינם נושאים בנטל בצורה שוויונית. יודעים אתם מה כל אדם דתי חושב עליכם? הרי גם אם פעלתם פעולות רבות ונפלאות למגר אויב ולהגן על העורף אין זה מהווה משקל נגד אפילו לחילול שבת אחד שלכם. שהרי לא חרבה ירושלים אלא על שחיללו בה את השבת. ומדוע אין אנו אומרים זאת בריש גלי? כי כשם שמצוה לומר דברים הנשמעים כך מצוה לא לומר דברים שאינם נשמעים, אין זה גורע כ"הוא-זה מאמיתותם של הדברים...

ובהעדר משכן ודאי שנותרנו עם שבת ולמוד תורה בלבד המושכים את שפע הקיום לעולם.

3. נשאלתי: והרי עתה, במוצאי יום הכפורים לא היה עדין משכן אלא שהחלו במלאכת המשכן? כנראה גם העיסוק במלאכת המשכן מושך את שפע הקיום ומעין מה שאמר רבי אליעזר בפרק י"ט במסכת שבת שגם מכשירי מצוה של מצוה הדוחה את השבת דוחים את השבת.

{ אז נדברו }

פרשת ויקהל תשע"ט | גליון מספר: 411 | לסדר: "מרבית העם להביא"

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

ניתן לקבל את העלון בשרות
פקס, השאירו פרטים בטל:

033060198

(המספר השתנה)

ניתן להשיג עלונים יחידים מידי
שבוע בבני ברק ברחוב חזון איש
34 (מניח דסלר מנח' דייטש)
0527117271

וברח' הרב גנחובסקי 26 קומה א'
קרית הרצוג.

גיליונות יחידים **מיושלים:**
בר אילן 39 קומה א'

ובביתר עילית רחוב החוזה
מלובלן 19/3

להשתתפות בהוצאות הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

"קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

אני מחפש וורט דחוף מהפרשה לשבת אופרוף... ואני לא מוצא...

אני לא צריך לספר לך את הקושי הגדול שיש לדרשנים בפרשת ויקהל או לכל מי שצריך להגיד דבר תורה בשבת הזו... וכמוכן גם... גם לאלו שכותבים עלונים... אין!! אין מה לכתוב על הפרשה הזו... הכל חוזר על עצמו מילה במילה... כל מה שהיה כתוב בפרשת תרומה... הכל חוזר על עצמו... אין כמעט מפרשים... אפילו רש"י כמעט ואין... מה זה?? למה זה?? התורה שבכתב - שעל כל קוץ וקוץ אפשר לדרוש תילי תילים של הלכות... אז איך פה פתאום בפרשת ויקהל פקודי... פתאום יש כמויות של פסוקים שחוזרים על עצמם מילה במילה... תבין: בפרשת ויקרא צו... יש פסוקים... שכל פסוק הוא עשרים דפי גמ' בזבחים מנחות ושבועות... בפרשת משפטים ושופטים יש פסוקים בודדים שנכתבו עליהם מסכתות שלימות בש"ס... האם אתה מסוגל להאמין שגם הפסוק הזה בפרשת ויקהל... שאתה לא מבין בשביל מה הוא חוזר על עצמו... אתה מאמין שגם בו יש סודות ודיוקים וחידושים על כל קוץ וקוץ כמו הפסוק "כי ישבו אחים יחדיו"???

אז זהו!!! שרק לשבר את האוזן... ברצוני לעדכן אותך... שנכון אמנם שרש"י ומפרשים כמעט אין על הפרשה הזו... ורייעד בגמ' בודאי שאין בכלל על הפרשה הזו... וגם המדרשים מאוד קצרים... אבל משום מה הזוהר הקדוש??? הזוהר הכי ארוך בתורה זה בפרשת ויקהל פקודי!!!

על זה!!! בדיוק על זה נאמר: דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר... **ולא כמו שאני הבנתי תמיד!!!** אני תמיד הבנתי שמה הכוונה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר?? שיש דברי תורה שעניים במסכת כתובות ועשירים במסכת עירובין... לא!!! זה הרבה יותר מזה.

יש דברי תורה שעניים בכחכלל הש"ס ועשירים במדרש או בזה"ק... ויש דברי תורה שעניים בזה"ק ועשירים בש"ס... כן... אם תחפש את סוגיית מודה במקצת בזה"ק ספק גדול אם תמצא... ואילו בש"ס זו הסוגיה הכי דומיננטית בבבא מציעא שבעולם הישיבות לומדים אותה בעיון כל זמן חורף. ואילו פרשיות ויקהל פקודי עניים מאוד בכל הנגלה כולם... ועשירים בלי סוף בתורת הנסתר...

אז זהו שיש!!! יש מה לעשות!!! יש הרבה הרבה מה ללמוד... וצריך להזדרז... אני עד היום לא סולח לאותו אחד שהכניס לי לראש שהיעד בחיים הוא לגמור את כל כל כל הש"ס... כששמעתי את זה בניתי לעצמי תכנית עבודה מסודרת ורגועה שעד גיל מאה אני צריך לגמור את כל הש"ס... ופתאום!!! יום אחד התברר לי שהש"ס זה רק ההתחלה... והגאון מוילנא סיים את כל הש"ס עוד לפני גיל בר מצווה... ועדיין!!! עדיין נשאר לו עוד הרבה הרבה מה ללמוד... כן... צריך לדעת שגם מי שידע את כל הש"ס... עדיין יש הרבה הרבה דברי תורה שעניים בכל הש"ס ועשירים במקצעות אחרים בתורה האינסופית שלנו... אז נכון!!! כעת... לעת עתה פרשת ויקהל פקודי עניה אצלנו... המפרשים המוכרים לנו לא מדברים על זה... ומצינו אנחנו עומדים מול פרשיות אלו בדומיה... כן... אבל הדומיה הזו היא בשביל להזכיר לנו שדרך ארוכה עוד לפנינו...

וכמו שעל כל פסוק בפרשת משפטים יש תילי תילים של דרשות וסוגיות בנשים נזיקין... כך צריך לדעת שעל כל פסוק בפרשת וירא חיי שרה ותולדות יש תילי תילים של עבודת המידות... ועל כל פסוק בפרשיות שמות וארא בא בשלח יש תילי תילים של אמונה ואמונה ואמונה... ועל כל פסוק "מיותר" בפרשת ויקהל פקודי יש תילים תילים של השגות בפרקי המרכבה... ואת כל זה אנחנו צריכים לדעת!!! בכל זה אנחנו צריכים לעשות שטייגן!!! וגם אם עכשיו אנחנו עדיין לא זכינו לנגוע בזה... וכעת... בשלב זה... הרי כל התורה שבכתב אצלנו היא אמצעי להכנת וורטים לפרשת שבוע או להסביר לילדים את הבנת המקרא...

אז זהו!!! שצריך לדעת שבסופו של דבר זו התורה!!! וכשאנחנו נעלה לשמים לא כ"כ בטוח שיתחילו לשאול אותנו... נו... מה כתוב במסכת ברכות... מה כתוב בפסחים... כי קח בחשבון שהרבה לפני כן!! ישאלו אותנו קודם כל מה כתוב בפרשת בראשית ומה כתוב באלופי עשיו ומה כתוב ב-ויקהל פקודי... האם יש לך מה לומר על זה או שזה נשאר אצלך בשנים מקרא ואחד תרגום ובמפרשים שלא כ"כ היו על המקום...?? כן... קח בחשבון שישאלו אותנו גם את זה...

אז כעת!!! נכון לעכשיו הפרשיות האלו הם נצבות כמו תזכורת בשבילנו!!! כן... אני כעת עובר עליהם באפס הבנה... אין לי מושג מה רוצה הפרשה הזו... כעת אין לי מה לדבר עליה... אבל היא עומדת מולי כתזכורת... ואני עובר עליה מילה במילה... ואני מפנים ומבין **שיש!!! יש פה הרבה מה ללמוד**... רק מה??? הפרשה הזו פשוט מחכה... מחכה לי בסבלנות...

אז הנה!!! אתה מחפש וורט מהפרשה שלנו לשבת שבע ברכות או לבר מצווה?? עזוב... במקום לנסות להוציא בכח איזה וורט מעניין מהקלעים או מהמסגרת של השלח... **עזוב!!! תגיד את האמת**... תפתח את החומש לפני הציבור הקדוש ותקריא את הפסוקים כמות שהם... ואז תפנה לחתן היקר ותשאל אותו: אתה מבין למה התורה מזכירה את זה?? ולמה כ"כ הרבה חוזרת על זה?? לא!!! אז זהו... כשתגדל תבין... יום יבא ואתה תבין כל מיני דברים שכעת אתה לא מבין... יום יבא ואתה פתאום תקלוט למה יש כל מיני דברים שהמבוגרים והתורה אמרו לך כמה פעמים ולא הבנת למה כ"כ מדגישים את זה... אבל רק כשתגדל תבין את זה... ובנתיים... עד אז!!! עשה אזור כאפרכסת ותקשיב טוב טוב למה שגדולים ממך מיעצים לך... ותסתער על משימת החיים מתוך הפנמה שיש לך עדיין הרבה מה ללמוד מהחיים... ותאמין לי שזה הוורט הכי נכון והכי אמיתי שאפשר להוציא מהפרשה הזו!!! פשוט לעמוד מול הפסוקים שאתה לא יודע מה הם רוצים... ולהפנים שיש מסרים משמעותיים שמחכים לנו בהמשך... ולא נותר לנו אלא להפסיק לחפש וורטים... אלא להתחיל לקחת את העניינים ברצינות... אגב: זה וורט טוב ונכון לכל הפרשיות הבעל"ט... מעכשיו ועד פרשת בהעלותך... מאוד קשה למצא וורטים... כן... זו תקופת ציון!!! זו הזדמנות לתת לעצמנו תזכורת שעם כל הכבוד לוורטים ולמנה אחרונה... בסופו של דבר יש מוצרי יסוד ביהדות שעדיין לא פגשנו אותם...

ניתן לקנות את הספר "אהבתי" העוסק בענייני תפילה ותקשורת יומיומיים עם אבינו שבשמים המבין ומאזין מביט ומקשיב לכל מחסורו ומשתוקק לשמוע את קולנו...

ניתן לקנות גם ספר זה במוקדי המכירה הנזכרים כדלהלן.

ניתן לקנות את הקונטרס בשנת שלוש למלכו עשה משתה...

שמונים

ומאת יום

ובו מאמרים בענייני ימי הפורים והמסכת...
בפלא': 0548446691

ניתן להשיג במוקדי המכירה כדלהלן:

ירושלים:

מרכז העיר: רחוב נחמיה 10.

בית וגן רח' הרב פרנק 29 קומה ב'

נווה יעקב- 0527171721

רמות- רובין 47 קומה ב'

רוממה: המ"ג 31. 0527682281

ביתר עילית גבעה ב' אזור רמי לוי 0548450998

בני ברק: קבוץ גלויות 9

משפחת בויס רחוב השלושה 11.

חזו" 34א (פנינת דסלר מנח' דרייפוס) 0527171721 (ניתן לקבל גיליונות יחידים מידי שבוע בכתובת זו)

בית שמש: נהר הירדן 9 רמה ב', מנח' צוויבל.

אשדוד- 0504120311

אלעד- 0548418684

קרית ספר: מרומי שדה 3 052-7174781

ברכפלד- 0533109169 (כולל עטרת שלמה)

גרין פארק- 0527644795

אופקים: שפירא 0534112035

נתיבות- 0548473542

צפון: חיפה: הדר, שכפולית רחוב ביתר.

נווה שאנן: חניתה 81 מנח' זלושינסקי

רכסים: הורדים 4 א' מנח' קריצ'ר לתאם 0548415410

כרמיאל- 0527136165 משפחת שטיימן.

צפת- 046970339

נצרת עילית הר יונה- ויזר 054-8431731

מה בחוברת??

א. איזה מאה שמונים מעלות עשה אחשוורוש באותם שמונים ומאת יום??

ב. למה לא קוראים את מגילת אסתר בתשעה באב?? הרי גם בה כתוב חציאות עגומה של גלות??

ג. הערה למזכירי התחפושות... קולקציה חדשה לתחפושות של מרדכי הצדיק ואסתר המלכה, פרטים בחוברת...

ד. מה פשרה של מסכת מגילה?? מה הקשר בין אוסף הסוגיות הלא קשורות שנקבצו למסכת זו??

ה. מה ההבדל בין עני לאביון? ומעניין מאוד: מי אני? האם אני אחד מהם? וא"כ מה?

פרטים בחוברת... [תשלח אי"ה למנויים בסיל]

אחת ולתמיד... מה זה כעס?? ומה עושים כדי להפסיק לכעוס??

לא תבערו אש בכל משבותיכם... בזה"ק מובא שע"פ הנסתר הכוונה היא לכעוס!!! אסור לכעוס ובפרט לא בשבת... מי שכועס בשבת הוא פשוט מבעיר אש... הוא מדליק אש של כעס ואש של גהינם... **אז אולי בהזדמנות זו נפתח אחת ולתמיד את הנושא ששמו כעס!!!**

מה זה כעס?? למה כעס זו מידה כ"כ חמורה?? למה מי שכועס כאילו עובד עבודה זרה??

תשמע סיפור בנימה אישית: פעם אחת בחיי יצא לי לנהל שידוך... עבדתי על השידוך הזה מאוד קשה... את הנששמה הוצאתי על השידוך הזה... וב"ה זה הלך והתקדם... וכבר הגיע כמעט לידי גמר... ומדובר היה בשני מבוגרים... כך ששני הצדדים כאחד מאוד רצו את טובת העניין... וכולם רצו יחד איתי לקדם את זה... ואז!!! הגיע איזה שלב שאני הגעתי למסקנה שלטובת העניין צריך לעשות פה איזה משהו... התקשרתי למשפחה והזהרתי אותם שחייבים לעשות כך וכך... אחרת זה מסכן את כל השידוך... ומשום מה הם לא התייחסו... אני שוב טוען בתוקף שכך צריך לעשות... ושוב הם מזלזלים... לא... לא מתרגשים ממה שאני אומר... ואני שוב מזהיר... והם סתם מזלזלים... אתה סתם פסימי...

ואז פתאום כעסתי!!!! ומממזה כעסתי... כעסתי מאוד!!!!

ואז... לא יאומין כי יסופר... עמוק עמוק במסתרי הלב... פתאום מצאתי את עצמי שאני כעת רוצה שבאמת הכל יתפרק... שהכל יפול... שהשידוך לא יצא לפועל... והכל בשביל שאני אוכל להגיד להם... הנה... אאמרתם לכם... אמרתם לכם שזה מה שיקרה... והנה זה קרה... הייתי בהלם מעצמי!!! רבש"ע: שאני ארצה שהשידוך הזה יפול?? אני הרי יורה לעצמי בגרלים... יש כאן שידוך שאני בניתי אותו בעשר אצבעותי (כמוכן ששידוך משמים... אבל עשיתי המון השתדלות בזה) ואת הנשמה הוצאתי עליו... וב"ה סוף סוף זה כבר הולך להסתיים במזל טוב... ובשניה האחרונה מיהו מכעיס אותי... ובום!!! פתאום מתחשק לי לשבור את כל הכלים... שהכל יתפרק... שכל מעשי ידי ילכו לטמיון... העיקר שאני אראה לכם... תראו מה קרה...

אז!!! אז לראשונה הבנתי פשט ב"קורע בחמתו!!! תמיד הייתי בטוח שהקורע בחמתו זה בן אדם שמשתולל מרוב כעס... עושה שטויות... קורע ומשחית ועושה נזקים מרוב כעס... אבל לא!!! **אתה יודע מה זה "קורע בחמתו"??** זה חייט שבמשך שבוע ימים אורג בגד... ותופר עוד חוט ועוד... ואת נשמתו הוא מוציא על הבגד הזה... וברגע האחרון מיהו הרגז אותו... ומרוב כעס הוא דופק את עצמו ומשחית וקורע בגד שהוא במו ידיו תפר אותו ברוב עמל!!! (כן... זה לא צחוק... אם לא הייתי לומד מוסר ומזהה את הטרופ הזה בעוד מועד... הרי אני במו ידי הייתי הורס את השידוך הזה... מי יודע כמה כאלו שככה שדופקים לעצמם את כל החיים מרוב כעס)

מה הפשט בזה?? איך יכול להיות שכן אדם ברגע של כעס יכול כ"כ להתעלל בעצמו??

אלא היא היא! זה גופא מה שחז"ל אומרים: כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה!! הרי בן אדם שעובד עבודה זרה... זה בן אדם שמוכן להקריב את עצמו ואת כל מה שיש לו למען האליל... **אותו דבר בדיוק בכעס**. כשבן אדם נכנס לטראנס של כעס... הוא פשוט יוצא מעצמו... הוא מוכן לקחת את כל מה שיש לו ולהקריב אותו על מזבח הכעס... זה בדיוק מה שהרגשתי באותו רגע!!! הרגשתי שאני כעת עושה פולחן לכעס שלי! אני לוקח דבר שהשקעתי בו ימים ולילות וכעת אני מוכן לקבל שכר על הפרישה ורק בשביל לשרת את מידת הכעס...

נראה לך שזה סיפור יוצא דופן?? אז זהו!!! שאין לך מושג כמה פעמים אני ואתה פוגשים את זה במשך החיים!!! אין לך מושג כמה פעמים אתה בעצמך שילמת מחיר יקר והקרבנות קרבנות לאלוהים ששמו כעס... הרי כל פעם שאתה מתעצבן ואז יש לך כל מיני פליטות פה... מי כמוך יודע מי הוא היחיד שנדפק מזה?? מי כמוך יודע כמה זמן יארוך לך לכבות את השריפה וכמה אנרגיות אתה תצטרך בשביל לקחת את המילים האלו בחזרה. ואתה הרי יודע את זה!!! וגם בשעת מעשה!!! גם אז אתה יודע את זה!!! ובכל זאת אתה עכשיו מוכן לעשות הכל... כי אתה כועס... למה?? כי עכשיו אני עובד עבודה זרה!!! כעת יש לי אלוהים ששמו כעס... שאני מתבטל אליו ואני כעת מוכן להקריב את הכל למענו... לדפוק את כל החיים שלי בשבילו... ולכן!!!! כעס זו עבירה כ"כ חמורה!!!

כי זה כפירה שמגיעה ממקום של מידות!!! יש לך בן אדם שכופר ממקום של מחשבה... הוא חושב שיש אלוהים אחרים... אבל יש אדם שהכפירה שלו מגיעה ממקום של מידות... עצבנות אותי... ולכן אני עכשיו עושה עגל ששמו כעס... ואני משתחוה אליו ומקריב לו את כל כולי...

עכשיו: מאוד קל להבין כמה הכעס הוא מידה חמורה... כי מי שיש לו נטיה לכעוס... מי כמוהו יודע עד כמה זה דופק לו את החיים... **נו... מה עושים?? איך מפסיקים לכעוס??**

אז יש את הדרך הפשוטה והיא: להרגיל את עצמך להתאפק... להתגבר... לבלום בכל הכח... לפתח כים אויר שלא יתן לך להתפוצץ... אבל זה לא שווה הרבה!!! כי בסופו של דבר אתה לא פרה... לפרה אפשר לשים חסום בתוך הפה וזה יחזיק שם מעמד... אבל כשאתה סותם את הפה עם מוצץ... זה לא מחזיק שם מעמד יותר מיד... בן אדם הוא דומיננטי מידי בשביל לקשור את עצמו בכח לא לעשות את מה שהוא רוצה לעשות... אין ברירה!!! הטיפול השורשי חייב להתחיל מלמעלה!!! מלוח הבקרה הראשי!!! מהשכל!!!

צריך להשקיע בשתי נקודות עיקריות!!! שהם הטיפול האבחנתי לבעיה הזו:

דבר ראשון: להשקיע באני מאמין הראשון: הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים!!! אליבא דאמת הכל בגזירת עליון... אף אחד לא יכול להועיל לי וגם לא להזיק לי... אף אחד לא מיצר את צעדי... הכל הכל בגזירת עליון!!! כך שאין באמת על מי להתעצבן... מי שיפסיק לכעוס בגלל שהוא החדיד לעצמו את האמונה הזו... הוא זכה בפיס... הוא זכה לרכוש קנין ביסוד היסודות... באמונה שהיא המצוה הגדולה ביותר ביהדות ("העמידן על אחת")

הנקודה השני היא: שיהיה ברור: **כעס הוא בנו חביבו של אדון גאוה!!!** אין כעס שלא עובר דרך מידת הגאוה... כי כעס נובע מזה שאני החלטתי... אני רציתי... הוד מלכותי החליט משהו... והנה... נעשה נגד רצוני... הנה כעס!!! או לחילופין אני פה החכם... אני המבין... אני השולט... אני אני אני... ואם מיהו החליט אחרת אז הנה אני כועס... זאת אומרת: כלל ברזל: כעס הוא תמיד יהיה תחנה שניה אחרי גאוה!!!! וכאן צריך להילחם בגאוה... כאן תשוב בינן לבין עצמך ותסתכל בראי... מי כמוך יודע כמה חולשות יש לך... וקניינים שכבר כן יש לך... מי כמוך יודע שבבאנא אחת מלמעלה הכל יכול להיעלם... ובקיצור: הקב"ה לא אוהב אנשים שחשים מעצמם... ומהר להירגע... מהר להוריד את האף... תפסיק לחשוב שאתה הכי צודק... כי זה לא חכם!!! ממש לא חכם!!!

זה אולי נשמע דמגוגי!!! אבל אם תתבונן... בסופו של דבר זו הנקודה הפנימית שכ"כ מעצבנת אותנו בכל

כל כלל ישראל נטל בו חלק...

זה כל הקונץ!! זה כל החשיבות שלו. וזה כל העניין של מחצית השקל!!

ואתה יודע מה?? מפחיד לומר: אבל כולנו מחכים שיבנה בית המקדש... כולנו מחכים לאיזה בית מקדש קדוש ונורא שעשוי מאש שירד פתאום מהשמים... ועד שהוא ירד... כולנו מסתכלים לשמים ומחכים... נו... שירד... אבל רגע רגע... עזוב... אל תסתכל על השמים... אל תרוץ לשמים... אל תלך רחוק. הרבה לפני זה... יש לי משהו הרבה יותר פשוט ופרמיטיבי... **יש כבש!!!!**
כבש אחד בלבד שעושה מ... מ... מממממה...

ואני שואל אותך: האם אנחנו מסוגלים להתאחד כל כלל ישראל סביב כבש אחד בלבד??? עזוב בית מקדש שירד משמים... לא בקשתי להרים בנינים באויר... אני בסה"כ מדבר על איזה כבש שעושה ממממע!!!!!!

האם אנחנו מסוגלים להתאחד כולנו סביב **כבש אחד יחיד** שככככולנו ביחד נשתתף בו כאחד ונגיש אותו בשותפות לפני הקב"ה??? מפחיד לומר: אבל ביום שאנו נהיה מסוגלים להביא כזה כבש שכולנו נעמוד מאחוריו כאחד **באותו רגע בית המקדש ירד באש מהשמים!!!!!!**

זה מה שחסר לנו!!!! יש לנו המון המון כבשים... אבל--- **חסר לנו כבש אחד שכולנו עומדים מאחוריו כאחד והוא מייצג את כולנו!**

אז זהו!!! שאם נתבונן בפנימיות... הרי המאציג הזה שהתחיל לרוץ היום... באיזשהו מקום הוא לאט לאט מגייס את הכבש המיוחל הזה...
מה אני מתכוין???

תבין: עד היום רשת הכוללים של עטרת שלמה היה שייר למעוז הליטאי!! אז אמנם בכל סדר א' היה בוקע לשמים קול תורה אדיר מאלפי בני עליה שעוסקים בחדוות דילי... והקול תורה הזה לא ספק היה מתקבל בשמים כאישים וניחוחים... **אבל אחרי הכל!! קרבן תמיד זה לא היה...** אישים וניחוחים כן... קרבן יחיד כן... אבל קרבן תמיד??? לא!!!

ולמה לא?? כי קרבן התמיד צריך להגיע מככל כלל ישראל... צריך שכל כלל ישראל ישתתפו בו... גם בעלזא וגם ויזניץ וגם נדבורנא וגם גור... ומה נעשה שהקרבן הזה הגיע כעת רק מהמעוז הליטאי של ישיבת עטרת שלמה...?? אז אישים וניחוחים יש כאן... קרבן יחיד גם יש כאן...

אבל מה יהיה עם קרבני לחמי לאישי?? מה יהיה עם קרבן התמיד???

אז הנה!!!! כעת היה מאציג של עטרת שלמה... וכל כלל ישראל הושיטו יד... כל אחד נתן כמה שקלים... כל אחד השתתף באיזה מחצית השקל כדי להיות שותף ולהיות חלק מהאישים וניחוחים שיוצאים מידי יום מהכוללים של עטרת שלמה... **ומעכשיו!!!! זה כבר משהו אחר לגמרי!!**

מכאן ואילך קול התורה שבוקע מכולל עטרת שלמה זה כבר תורה שלככל כלל ישראל יש

שותפות בזה... אוהו... כאן זה כבר מתחיל להיות קרבן ציבור... כאן מתחיל להתרקם בחינה של קרבני לחמי לאשי...

אותו סיפור בויזניץ ובבעלזא ובכל המקומות... כן... עבודת התפילה של ויזניץ זה שם דבר... כזו חיות והתלהבות... ברור שהתפילה של בית ויזניץ עולה עד כסא הכבוד כעולה וכקרבן... **אבל דא עקא!!!! זה לא קרבן תמיד!!!!** סו"ס זה קרבן יחיד של ויזניץ... גם אם יקריבו אלף עולות מידי יום זה עדיין לא יהיה שווה כמו **עולת תמיד אחת!!!!** כי בשביל שזה יהיה קרבן תמיד... צריך שגם אני הליטאי יהיה שם בפנים... וגם המודרני... וגם המיזריחסט... וגם החבדניק... ואז הגיע היארצייט של מרן בעל הישועות משה זיע"א וכל יהודי תרם כמה שקלים למוסדות ויזניץ... ומכאן ואילך... משהו חדש קורה בתפילה של ויזניץ!!!! עד היום זה היה קרבן יחיד... תפילה פרטית של עיירת ויזניץ... ואילו היום גם אני נמצא שם... וגם אתה... וגם הוא... כל כלל ישראל משתתף בעבודה הזו... וכן הלאה... כל מאציג נוסף שנפתח. הוא פשוט לוקח עוד קופסה סגורה של קרבן יחיד... ופותח אותו ומאפשר לו להיפך להיות לקרבן ציבור... **כן!! זה כל המסר העיקרי והעמוק כ"כ שטמון בפרשת שקלים!!!!**

ללמדך: שכסף זה לא רק עניין פיננסי... כסף זה לא רק עניין כלכלי ומסחרי... כסף הוא גם אמצעי להשתתפות ושייכות!! ברגע שהשתתפתי בכמה שקלים הרי הנחתי כאן רגל... אז נכון... זה מעצבן... עוד מאציג ועוד מצי'אנג... אבל בסופו של דבר הקופסאות הסגורות אט אט נפתחות וכלל ישראל לאט לאט נהיה עיסה אחת של לעשות רצון אלוקי חפצתי...

אנחנו צועדים בדרך הנכונה... בקצב הזה אנחנו כבר מתחילים לראות את השעפסאלע הקטן הזה קרוב מתמיד...

אבל כידוע!!!! סוף סוף לא הכל מתחיל ונגמר בכסף!!!!

זה אולי מתחיל שם... אבל העבודה העיקרית מחכה לנו בעבודת המידות שלנו!! **מה אני מתכוין?** יום אחד חסידות בעלזא עשו מאציג... נגשו אלי ובקשו ממני תרומה... תרמתי להם כמה שקלים... הם אמרו תודה רבה... וזהו... נגמר המצי'אנג... ושלוש שנים ולא להתראות...

אבל הההללו... חסידי בעלזא: אין לכם מושג איזה טעות עשיתם!! אתם חושבים שגמרתם איתם??? לא!!! **מעכשיו אתם תקועים איתי!!** נפלתם איתי רציני!! חשבתם שתעשו מצי'אנג... תוציאו ממני כסף... וזהו... תמשיכו הלאה... מעכשיו אתם תוכלו לסגור את הדלת... ולהסתכל מהקוקר ולהגיד: הכניסה לזרים אסורה?? הכניסה רק לחסידי בעלזא? **לא!!!! מהיום אני פה... איתכם...** התרומה שנתתי לכם... הופכת אותי לשותף וחלק בלתי נפרד מהאשה ריח ניחוח של העבודת ה' שלכם... **ואני לא אוותר על הזכות הזו!!** בעזה"ש בפעם הבאה שאתם תעשו מצי'אנג אני שוב אתמודד על הפריימריז... ואני שוב אתרום לכם בל"נ כדי לקבל שוב מקום בעבודת ה' שלכם. **אתם לא תתפטרו ממני כ"כ מהרה!!**

אבל!!! כעת מה שמוטל עליכם זה... זה לקבל אותי יפה!!!

אל תתנו לי להרגיש עלוקה!! שנדחפתי בכח לתוך

הקופסא שלכם...

אם את התרומה שלי רציתם...?? **כעת תרצו גם אותי בעצמי!!**

את השייכות הכספית שלי הייתם צריכים!!! כעת תבינו שאתם צריכים גם אותי בעצמי!! תבינו שהתיקון השלם תלוי גם בנוכחות שלי... (הבהרה: אתה מבין לבד שאם בתור דוגמא נטפלי דווקא לחסידות בעלזא... זה רק בגלל שהם הכי טובים בנקודה הזו... אז נא לא להוציא דברים מהקשרם ולא לפרש את זה שלילי...)

אותו דבר עטרת שלמה... אתם חושבים שאספתם כסף מכל כלל ישראל... ועכשיו אתם תגידו לכולם תודה ושלוש... זהו!!! הכניסה לבני אברכים לבד... לא!!!! כלל ישראל ממשיך איתכם הלאה... ואתם צריכים לדעת שכלל ישראל פה איתכם... ולהיות מוכנים לזה נפשית... לדעת שקרבן התמיד מחכה בסבלנות עד שגם אותם יהודים שלא זכו לגדול בקרית ספר ולא גדלו בחינוך שלכם... קרבן התמיד מחכה למחצית השקל שלהם... כן... אחרי הכל... כסף זה עוד הדבר הכי זול!!! כסף זה עוד הדרך הכי קלה להתאחד... אבל תכל'ס... העבודה העיקרית עדיין לפנינו!! להבין שיש נקודה אחת בסיסית ביהדות... שבנקודה הבסיסית הזו ככולנו צריכים להיפגש... ובנקודה הזו גם כולנו שווים!!!

כן... מה יפה ירושתנו!!!! מתי ירושתנו כ"כ יפה??? כשיכולים לחיות כ"כ הרבה ניגודים... וכ"כ הרבה תפקידים שונים ומגוונים בכלל ישראל... ובסופו של דבר כולם נכנסים בשער אחד!! וכולם מתפללים לכיוון אחד... וכולם כאחד מגישים מידי בוקר וערב לקב"ה כבש אחד שכולנו!!! כולנו שווים בו כאחד!! אכן... מה יפה ירושתנו...

זו לא סתירה שלפעמים צריך להתבצר ולשמור מרחק ממישהו שהוא פחות חזק בעבודת ה'... מותר גם להתבצר במדרגה הרוחנית שלי ולדעת שאני פה העשיר בדעת ואילו השכן שלי הוא עני...

אבל עדיין!!! ביהדות יש נקודת בסיס שבה העשיר לא ירבה והדל לא ימעט!! שנינו בנים של הקב"ה... ובחלק הזה שנינו שווים אותו דבר!!!! אצל מי רואים את זה בצורה מאד בולטת??? אצל אברהם אבינו... כשהקב"ה אומר לאברהם קח נא את בנך את יחידך... אשר אהבת... אברהם אבינו לא מבין למי הכוונה... והוא אומר: את שניהם אני אוהב... גם את יצחק וגם את ישמעאל!!! אה... ברור שיש הבדל שמים וארץ בין יצחק לישמעאל... יצחק הוא צדיק גמור ועושה המון נחת... וישמעאל עושה רק מורת רוח... אבל עדיין בנקודה הבסיסית של רחמי אב על בנים כאן יצחק העשיר לא ירבה וישמעאל הדל לא ימעט... שניהם שווים אצל אבא שלהם אברהם... ואותו דבר ביחס לאבינו שבשמים!!!!

צריך לדעת שבנקודת הבסיס של בנים!! כאן כולנו שווים אצל אבא שבשמים!! וממילא איזה טענות שיהיה לך על יהודי... סוף סוף הוא בן של הקב"ה... ואת זה אסור לשכוח... קרבן התמיד מחכה למחצית השקל שלו... תשמור על כבודו ותכיר בו... לא... זו לא סתירה שאתה יכול להיות יצחק והשכן שלך נעבאן פרא אדם... אבל עדיין הוא יהודי והוא בן של הקב"ה!! תזהר בכבודו של אביו ותלמד זכות על בנו...

להידודי- ויקהל:

א. "אין בנין המקדש דוחה יו"ט" (רמב"ם ביה"ב פ"א ה"ב)
קשה: לדעת התוס' (המנציג דף צ"ה ד"ה והחודה) דס"ל
דבנין אינו אסור ביו"ט אלא מדרבנן, למה בנין המקדש לא
דחה ביו"ט הרי שבות הותרה במקדש?

ב. "אמר בצלאל: כלים שאני עושה להיכן אכניסם?"
אמר לו משה: שמו בצל קל היית וידעת... (פרשת ויהי)
לברר: סוף סוף בכל אותם הדשים שאכן המושבן עמד כך
מפורק היכן הטמינו את הכלים? עוד יש להסתפק: מה
היה דינם של כלי המזבח שעמדו כך מפורקים מנ"ח
בכסליו עד א' בניסן? האם דינם היה כקדשי בדק הבית
שהייבם עליהם מושם מנילה או כהונתה בעלמא דלאו
מנילה היא??

ג. כשהעמידו את המושבן בתום כל אחד מהמסעות איך
הכניסו את הארון למקומו בלא להיכנס לקה"ק אלא
"פעם בשנה"? (בו בומן שקדושת קדה"ק הייתה גם
כשאין ארון, תדע: כל תקופת בית שני)

משוכנס אדר... וורט בניחוח פורימי...

מרדכי מבקש מאסתר שתלך למלך... ואסתר
מסבירה לו שזה לא כ"כ פשוט... "כל עבדי המלך
ועם מדינות המלך יודעים..." כולם יודעים שכל
אשה ואשה שיבא למלך... אשר לא יקרא אחת
דתו להמית... וכו' וכו'... מרדכי רק שומע את
ההסבר המנומק והגיוני של אסתר והוא מחזיר
לה כזה שפאכטעל... אל תדמי בנפשך להימלט כי
אם תחרש תחרישי בעת הזאת ורוח והצלח יעמוד
ליהודים ממקום אחר. מי יודע... מי יודע...

רבש"ע: מה קרה?? מה פשר ההתקפה?? מה
היא כבר אמרה? היא בסך הכל עידכנה את מרדכי
בנתונים היבשים שקיימים במלוכה ושה באמת
לא פשוט... והיא בסה"כ מעמידה לפניו את
הדברים ורוצה לשמוע מה יש לו לומר על זה... אז
למה הוא מחזיר לה בזו תקיפות???

וההסבר על דרך המליצה הפורימית הוא

ב:
הרי מה אסתר אומרת למרדכי: ככנכל עבדי
המלך ועם מדינות המלך יודעים!!! ככנכלם
יודעים... חוץ ממישהו אחד: חוץ ממרדכי!!! מיד
מרדכי משיב לאסתר: רגע... אם ככל עבדי המלך
ועם מדינות המלך יודעים... אז למה את חושבת
שדווקא אני לא יודע?? אם באמת כולם יודעים
והרי גם אני יושב בשער המלך כמו כולם... אז איך
קרה שבדיוק אני הוא הפרמטיבי היחיד שלא
יודע מה שכולם יודעים???

אז זהו... פונה מרדכי לאסתר ואומר לה: אני יודע
את כל מה שאת יודעת **ובכל זאת!!!** אני אומר
מה שאני אומר...

כן... מי כמונו מכירים את זה... כל עבדי המלך ועם
מדינות המלך יודעים שיש עסקנים שמסובבים
את הרבנים ומשפיעים עליהם ומרמים אותם...
כולם יודעים את זה... חוץ ממני??

חוץ מהרבנים עצמם!!! כולנו גאונים... כולנו
ערמומיים... כולנו קולטים עניין ואוחזים את
הלוקש... חוץ מהרבנים בעצמם... אה... איך זה
נראה לך??? איך בדיוק הרב הגדול שכולנו מבינים
שהוא יותר חכם מאיתנו... דווקא הוא לא מבין
את מה שכל עבדי המלך ועם מדינות המלך
יודעים...
לכן מגיע מרדכי ועושה נו נו נו... תפסיקו
להתחמק... אני יודע ומבין את כל מה שאתם
מגינים ובכל זאת אני אומר לכם לעשות אחד
שתיים שלוש... הוורט הכי חזק!!! אבל חס
ושלום... שלא יהיה מגלה פנים בתורה... ברור
שאתם המלכה לא העלתה על דעתה שמרדכי
לא יודע וכו'... ברור שלא זה הפשט... עדיין צריך
למצא הסבר מספק לשאלה...

הפעם: פניה דחופה מטעם הלשכה: יש מחסור בגזברי הקדש!!!

השבוע נתבקשתי מטעם לשכת המקדש לצאת בקריאה דחופה... לקראת תחילת שנת הכספים היהודית... ולקראת פרשת
שקלים... התעורר מחסור חמור בגזברים מתאימים לנהל את קופת הלשכה!!! מחפשים בנרות ועדיין לא נמצאו גזברים
מתאימים... **אי לך, אני פונה אליכם פה מע"ג גיליון זה, אנא.**

מי שמרגיש שיש לו את הכישורים המתאימים לגזברות במקדש שיזדרז לשלוח קורות חיים ללשכה...
האמת היא שבהתחלה חשבתי שאני מתאים... תמיד חלמתי להיות גזבר במקדש... אם לא זכיתי להיות כהן משרת ולא לוי
משורר... לפחות אהיה גזבר (אגב: לכאורה הגזבר גם צריך להיות לוי... עכ"פ לכתחילה) אבל בזמן האחרון גיליתי לאכזבתי ש... שאני?? אני
כנראה לא אוכל להיות גזבר במקדש!!! כי ברגע שהסבירו לי מה הם התנאים הדרושים להיות גזבר... **מהר מאוד הרסתי ידיים!!!**
התייאשתי מראש... אני גזבר לא אוכל להיות!!! **אתה יודע למה???** כי אני טיפוס פזרן... לארג'... אני לא יודע להיות מחושבן
בכספים... אני לא מהסוג הזה שידענים לעשות השוואות מחירים... אין לי כוחות נפש לחשבן שבנתיב החסד הסוכר עולה 2.90...
ובבר כל זה עולה 3.20 ובמשנת יוסף זה 5 בתשע שקל... אין לי את זה...

והנה!!! כשאתה מגיע להיות אחראי על הקופה של הלשכה... פתאום כל שלושים אגורות של בזבז... כל שלושים אגו' שהגזבר
חלילה בזבז אותם שלא בהצדקה הוא עובר על אחד מהאיסורים החמורים בתורה... איסור מעילה!!! הוא חייב קרן וחומש ואשם
מעילות - איל אשם ששווה לכל הפחות שתי סלעים לאשם...

ממילא הגזבר חייב להיות האדם הכי מחושבן בעולם!!! להיות מחושבן על כל שקית שעולה עשר אגו'... הוא צריך להיות
אחד כזה שיועד לעשות השוואות מחירים על דקויות של אגו'... וכל עיסקה שהוא עושה... הוא צריך להוריד מחירים עד מתחת
לריצפה... כי... כי כל חצי שקל מיותר שהוא יאלץ לבזבז ברשלנות... זה מעילה!!! ובמעילה יש כלל של "דין פרוטה כדין מאה!!! אז
כאמור: אני גזבר כבר לא יהיה!!!!!!

אז אנא ממכם קוראים יקרים... מי שכן מזדהה עם התכונה הזו... וחושב שהוא מסוגל להיות מחושבן כ"כ... אנא... שירים את היד...
שירים את הכפפה... שיתכונן... כי אנחנו צריכים אותו... **צריך גזברים וחסרי!!!**

אבל אני רוצה שתבין שיש פה עוד נקודה: קורה שאדם נקלע למצוקה כספית חריגה ואז הוא באמת מחושבן על כל שקית 10
אגו'... כי... כי האשראי נחסם... ויש לו רק מזומנים ביד והוא צריך את העשר אגו' האלו... ולכן הוא מחושבן... כאן זה לא חכמה
להיות מחושבן... בכזה מקרה כל אחד יודע להיות מחושבן... אבל!!! אל תשכח שקופת הלשכה של המקדש זה סיפור אחר לגמרי...
בקופה של המקדש יש המון המון כסף... הלשכה היא מאוד מאוד עשירה... רק תחשוב שכל כלל ישראל נותנים מחצית השקל
פעם בשנה... וחץ מזה יש כל הזמן תרומות לבדק הבית... אנשים תורמים שדות אחוזה ושדה מקנה וזהב בכמויות... יש!!! יש המון
כסף בלי הגבלה ובלי חשבון... כמה כסף שתוציא זה לא יורגש בכלל... אף אחד לא ירגיש שיש פה גרעון... **ובכל זאת ולמרות
זאת!!!** כל שלושים אגורות של בזבז... עברת על איסור חמור של מעילה וצריך להקריב קרבן מעילה!!! עכשיו אתה מבין כמה זה
מסובך??? בדרך כלל כשיש לך עסק עם קופה עשירה... הרי הבזבזים שם חוגגים על ימין ועל שמאל... הכסף שם נשפך לכל
הכיוונים ואף אחד לא מתרגש... אף אחד לא עושה דקדוקי עניות... ואילו במקדש!!! אם אתה רוצה להיות גזבר... אתה צריך מצד
אחד לגלגל כספים בכמויות... ומצד שני: ללכת על גחלים ולהיות החסכן הגדול ביותר במזרח התיכון עם דקדוקי עניות עד השווה
פרוטה הכי זעום... אתה מסוגל?? אני לא... אז אנא... מי שמסוגל שירים את היד...

אני רק אתן לך דוגמא קטנה לצורת חשיבה וניהול כלכלי של גזבר במקדש... הרי כך: ב"ד הגדול החליטו להוציא מלשכת המקדש
מימון מיוחד לשכור פועלים מטעם שליחי ב"ד... שהתפקיד שלהם ללכת בתקופה הקרובה - באביב ולעשות ביקורת שדות
מכלאים... הם עוברים בכל השדות שבא"י ובודקים אם יש כלאים... ואם הם רואים שהוסיף אחד ממאתים הם מפקירים את השדה
כולה... (נא להיערך בהתאם) נו... ההוראה עברה מהדרג העליון לגזבר... ואכן הגזבר קיבל משימה לצאת ולחפש פועלי גיזום
וכיסוח!!! והוא כמובן חשב על כל שקל!!! והוא יצא לחפש את המכסחי דשא הכי הכי זולים בשוק... ואחרי בדיקה מקיפה
והשוואת מחירים מול כל החברות... הגזבר יצא עם מידע שיש כמה ימים מתים בשנה בענף הגיזום... שאז יש ביקוש עבודה מאוד
נמוך וההיצע גבוה וממילא בימים האלו מחירי השכירות יורדים לריצפה ואתה יכול לשכור פועלים בחצי מחיר וגם פחות... תנחש
מתי?? בחול המועד פסח!!! כן... בחוה"מ פסח מי צריך גננים?? מי קורא למכסחי דשא?? בפרט שע"פ רוב זה מלאכות האסורות
במועד... אז!! התקבלה החלטה מטעם הגזברים שדווקא בחול המועד פסח... בדיוק אז שלוחי ב"ד יוצאים לשדות לבקורת
כלאים... למה??? בשביל שזה יעלה הכי פחות כסף להקדש... נו... אתה מסוגל לחשוב בכזה ראש? אתה מסוגל לעשות כאלו
שמיניות באויר בשביל לחסוך עוד כמה שקלים לקופת הלשכה שהיא כ"כ עשירה??? אני לא... אם אתה כן... תגיד... צריך אותך...

אבל!!!!!! מאידך!! שלא תבין לא נכון!!! זה לא שההקדש הוא קמצן... והוא קונה כל דבר סוג ב'... חס ושלום!!! אדרבה... איפה
שצריך ואיפה שזה המחיר... אז הגזברים יודעים גם לרשום וצ'קים מאוד מאוד שמנים... **וגם את זה הגזברים צריכים לדעת!!!** כן...
אותו גזבר שעשה את כל הדקדוקי עניות האלו ושכר פועלי גיזום ברבע מחיר בחוה"מ פסח... אותו גזבר יוצא מיד אחרי פסח להר
חברון... בשביל לסגור עיסקה יקרה מאוד על כבשים מיוחדים מזן מאוד משובח שגבהן כרחבן... ויהיה שם משא ומתן מתיש...
ובסופו של דבר הגזבר יתקפל ויתן איזה מחיר שיושת עליו... אפילו שהמחיר של הכבשים האלו יהיה פי מאה מכבש רגיל...
ולמה?? כי במקדש צריך להביא מהכי הכי מובחר... אז זהו!!! זה לא קמצנות... זה לא שבמקדש מתקמצנים על כל דבר... כי על מה
שצריך מוציאים... מה תגיד על בית אבטינס שכל שנה מגיעים כאן למקדש בתקופה הזו בחודש אדר ומפטמים את הקטורת
לקראת ר"ח ניסן (שאי מקריבים קטורת חדשה) וכל שנה הם מקבלים משכורת מאוד גדולה... ושנה אחת הגזברים רצו ליצור תחרות כדי
להוריד בגובה המשכורת... והם החליטו לשכור הפעם אומנים אחרים שיפטמו את הקטורת במקום בית אבטינס...
ואותם אומנים הגיעו ופיטמו... והגזברים ראו ש... שזה לא זה... זה לא יצא משובח כמו של בית אבטינס!!! לא הייתה להם ברירה...
והם נכנעו ובאו על ארבע לבקש מבית אבטינס שיחזרו לתפקידם... ואז בית אבטינס ראו שאין להם תחרות!!! אז הם עשו
שרירים!!!! ואמרו... אם ככה... אנחנו דורשים שיכפילו לנו את המשכורת... **ומה אתה חושב???** הגזברים נכנעו... ואם עד היום בית
אבטינס קבלו כל שנה כ"ד מנה (שזה כבר היה הרבה)... הרי מעכשיו הם קבלו מ"ח מנה... שזה הון עתק!!! והגזברים לא התנוכחו... הם הבינו
שבמקדש הולכים על הטוב שבטוב והם נכנעו גם למחיר כזה גבוה... בקיצור: בשביל להיות גזבר צריך מצד אחד לדעת לעשות עסקאות ענקיות
בשוי של מיליונים... וללכת על הכי הכי משובח והכי יקר... ומאידך!! סתם - לא לבזבז אפילו עשר אגו' לחינם... אתה מסוגל??? אני לא... אנחנו
מחפשים כאלו אנשים בנרות... **ואגב: אנחנו צריכים כאלו אנשים לא רק לבית המקדש!!! אלא גם לכל בית יהודי!!! זו ההשקפה
היהודית בכל מה שנוגע לכספים ודו"ק...**

משעמם לך...?? תדאג שזה לא יהיה משעמם.

כידוע: כל העניין של מסכת מגילה עוסקת בעבודת התפילה... וכאן עניינו של פורים הוא להתחזק בתפילה כמו שהרמב"ם הידוע אומר בסוף ההקדמה לספר המצוות... עכ"פ לפני כמה שבועות עוררתי כאן בגיליון מה לעשות שהתפילה משעממת אותי... והיו יהודים שזה צרם להם... איך אפשר להוציא כאלו מילים מהפה?? שהתפילה משעממת...?? הרי התפילה זה כל החיים שלנו... כן... ברוך ה'... זכינו ויש לנו כאלו יהודים שהתפילה היא החיים שלהם... ולכן זה מפריע להם... אבל תבינו אותי- אותנו... מה נעשה שאנחנו עדיין לא זכינו לעשות שטייגן בתפילה... ולעת עתה... בעקבות ההזנחה וחוסר ההשקעה שלנו בתפילה... נוצר מצב שהשעה הזו של התפילה מידי יום... היא שעה קצת משעממת...

ואדרבה... אל תכעסו עלינו... אנחנו לא משלימים עם זה!!! אנחנו בסה"כ רוצים לעבוד על זה... ומטכסים עצות **מה לעשות?? באמת מה לעשות??**

ובכן: בא נהיה ריאליים... סוף סוף יש כאן באמת טקסט קבוע שכל יום כל יום צריך לחזור עליו שוב ושוב... ממילא יש את כל הסיבות שבעולם שזה יהיה משעמם... **אז מה עושים?**

איך יוצקים טעם וחיות בתפילה?

אז תרשה לי לשתף אותך ברעיון מאד מאד פשוט שעלה במוחי:

פתאום תפסתי את עצמי... שבעצם לא רק התפילה הוא טקסט קבוע יומיומי שלא משתנה אף פעם... אל תשכח שבמשך היום יש עוד כמה וכמה דברים שהם גם קבועים ולא משתנים... **לדוגמא:** כל יום אנחנו אוכלים ארוחת בוקר צהרים וערב... כל יום אנחנו אוכלים לחם... וכל צהרים אנחנו אוכלים פחות או יותר תפ"א ואורז או עוף... ו... וזה גם קבוע!!!!!! זה גם חדגוני!!! נו... אז איך זה לא משעמם??

מה התשובה?? עקרונית אתה צודק!!! זה באמת משעמם!!!!

רק מה?? מישו פה דואג שזה לא יהיה משעמם!!!

כן... תשאל את אמא שלך... אוהו... זה אחד מהכאבי ראש הגדולים של האמהות... היות ולאכול כל יום זה באמת משעמם... אז כל אמא שוברת את הראש ומטכסת עצות מה לעשות כדי לגוון... לרענן... לחדש... ולשנות תיבול... ולעשות כל מיני קומבינות... והכל בשביל שהארוחת בוקר צהרים שלנו לא תהיה משעממת... **אתה מבין מה השתנה לי בראש??**

עד היום ידעתי שההבדל בין ארוחת בוקר לתפילה זה שארוחת בוקר היא **לא** משעממת והתפילה היא **כן** משעממת... אז זהו שלא!!!! כעת גיליתי שההבדל הוא שבארוחת בוקר **מישהו דואג שזה לא יהיה משעמם** ובתפילה אף אחד לא דואג לזה... אף אחד לא מנסה להשקיע בזה

וממילא זה באמת נשאר משעמם!!!!!!

זה בדיוק!!! אבל בדיוק מה שחז"ל אומרים (ברכות לג): שתפילה זה אחד מארבעה דברים שצריכים חיזוק... מה פירוש צריכה חיזוק?? התפילה צריכה ריענון... צריכה השקעה... צריך לדאוג שהיא לא תתייבש... ואם לא תדאג לזה... אז זה יראה בהתאם... וזה באמת נראה בהתאם... בינינו... לא נעים להודות... אבל פתאום שמתי לב שהתפילה שלי נראית בדיוק כמו הארוחת בוקר שלי... יאמר לשבח... יום אחד הלכתי לתפוס חיזוק ולאכול פת שחרית כל בוקר... אבל רק לשם שמים... יש גבול... אין לי סבלנות להתחיל להשקיע... לעשות סלט... אין לי כח עכשיו להתחיל למרוח משהו על הלחם... אני רק לוקח שתי פרוסות ודוחף לתוך הפה וקיימתי את המצוה... נו... מה קרה בסוף?? אני לא צריך לספר לך מה קרה... כשלא משקיעים בארוחת בוקר זה נראה כמו... כמו תפילה שלא משקיעים בה!!!! זה הכל! הכל נהיה מיובש!!!!

עד כאן ברור? עד כאן אתה מסכים איתי??

קעת למעשה... מה עושים?? איך דואגים שזה לא היה משעמם?

קעת צריך ללמוד מאותה אמא יודעת לגוון בארוחת צהרים... יודעת לגוון בצבע של המצעים... יודעת לגוון בביגוד של הילדים... כן... לנשים יש אומנות מיוחדת ליצוק תוכן וריענון בתוך השגרה והקביעות... וכעת צריך ללמוד מהם איך מגוונים ויוצקים חיות בתוך התפילה הקבועה... הגברים, כשהם רוצים לגוון... הם מחפשים משהו חדש... הם מחפשים כותרות חדשות בעיתון... מחפשים נייעס... מחפשים משהו חדש שלא היה אתמול... אבל אצל נשים זה נובד אחרת... לנושם יש את הכשרון לקחת את אותה חביתה ואותו לחם ואותו תפ"א ואותם בגדים ואותם ארבע קירות... ו... ולגוון אותם בטעמים!!! לשנות תיבול... לשנות עיציב... לרענן את הצבע... וליצור פנים חדשות בתוך הקיים!!!!!! זו אומנות שלימה!!!!!! וכאן אנחנו צריכים ללמוד מהן!!! כי בשלמא בדף גמ'... כאן אנחנו יכולים להיות גברים... משעמם לך הדף גמ' של אתמול... תעבור לכותרות הבאות... תעבור לדף גמ' הבא... לסוגיה הבאה... אבל כשמדברים על תפילה שכאן הקב"ה רוצה למקד אותנו באותו דבר? (או לחילופין... כשמדברים על חזרה של הלימוד... שגם זה מאוד קשה לנו... להחיות ארבע קירות... ו... ואנחנו לא כ"כ יודעים איך להתחדש בתוך הקיים... רק בחדש לגמרי... דו"ק) אין לנו ברירה! אנחנו חייבים ללמוד גם אנחנו את האומנות איך ליצור חיים תוססים ומגוונים ומתחדשים בתוך הקיים!!!!!!

אני אתן לך דוגמא של גיוון... ואני מכין אותך מראש: אל תתפס לדוגמא... אני מביא את זה רק בתור מדגם... **הרי כך:** הרי בשטחי החיים יש לנו המון משאלות לב... בהמון נושאים... אז מה עשיתי עד היום??? בכל תפילה הייתי מגיע כמו מכונת יריה... ויורה את ככלל משאלות הלב שלי ביחד... פרנסה... נחת... שידוך... בריאות... סיפוק בחיים... **פתאום תפסתי את עצמי... רגע רגע... מי אמר שבכל תפילה אני צריך להתפלל על הכל???** וכי אמא שמכינה ארוחת צהרים היא מביאה כל יום גם אורז וגם פתיתים וגם מוסקה וגם בליניצ'ס וגם עוף וגם שניצלס...??!!!!!! אמא מגוונת ודואגת שכל יום יהיה משהו אחר... יום ככה ויום ככה

אז אותו דבר כאן!!! אני הרי צריך להתפלל על מגוון של נושאים... אז אני פשוט אחלק את הבקשות שלי לתפילות... בכל תפילה אני אתמקד בנושא אחר... ואני כבר אסדר את זה איך שמתחשק לי...

אני אתן לך דוגמא: אדם שצריך ישועה כללית בנושא של פרנסה... מוכר לך מאישהו מקום?? עכשיו: לו יצייר שיש איזה קבר של צדיק ששם מתפללים רק על פרנסה... (ויש כאלו מקומות קדושים... כולנו יודעים...) אתה מסוגל להגיע לאותו קבר ולהגיד ספר תהילים שלם רק על הנושא של פרנסה ויש לך מספיק מה להתפלל ולבכות ולהתרכז רק בנושא הזה... נכון? אבל חכה... חוץ מפרנסה... יש גם נחת מהילדים... על כל המשתמע מכך... שזה נושא חשוב מאוד לכשעצמנו!!! וגם בזה אתה מסוגל לנסוע במיוחד לטבריה לציון השל"ה הקדוש בשביל להתפלל רק על הנושא של ילדים... זאת אומרת: הנושא של פרנסה חולק מקום חשוב לעצמנו!!! וזה לא סתירה שגם הנושא של נחת מהילדים... גם זה נושא שתופס מקום מספיק מרכזי לעצמו... והלאה... חוץ מפרנסה... וגם מחינוך ילדים... יש עוד נושא מאוד

טעון... הבריאות הרופפת של אחד מקרובי המשפחה הקרובים... של"ע צריך הרבה רחמי שמים... וזה נושא שמאוד נוגע ללב... וגם זה!!!!!! אם יום אחד יקראו לך לכותל המערבי לומר את כל ספר התהילים רק בשבילו ולא לבקש שום בקשה חוץ מזה... אתה תבא... אתה תבין את חשיבות העניין ותבין שיש צורך להקצות תפילה מיוחדת רק בשבילו... **אז מה אתה אומר על רעיון אחר...** במקום לחכות לקבר של הצדיק על פרנסה... או תפילת השל"ה בער"ח סיוון... או לתפילת רבים בכותל לרפואה... **עזובו!!! יש לנו פה כמה מבנים נטושים בלאו הכי...**

יש לנו כמה שחרית מנחה מעריב שבלאו הכי מוזנחים... שאני ואתה בקושי סוחבים אותם... אז בא נחליט שאת השחרית של יום חמישי אתה מרכז ומקדיש לתפילה נקודתית על הנושא של פרנסה!!!! כן... בתפילה הזו אני קובע פגישה מיוחדת עם הקב"ה אודות הנושא הפיננסי... תזכור! תכניס את זה ללוח"ש שלך... גם אם ביום ראשון אתה פתאום מקבל איזה תזכורת על האובדנרט או שנכנסת פתאום ללחץ מה יהיה... אז אמנם תמיד אפשר להתפלל... אבל בכל זאת אל תשבש פגישות!!! תזכור שקבעת פגישה רשמית שבועית עם הקב"ה בנושא הזה בשחרית של יום חמישי... את כל הדאגות והזעקות בנושא הנקודתי הזה... הכל תנקז ותשמור לאותו שחרית... ואם יש מישו לא בריא במשפחה ל"ע... שצריך עליו הרבה תפילות... אז קדימה... במקום להיאנח ולהגיד שצריך להתחזק ולחכות לתפילת רבים בכותל או למישו שיארגן אלף ספרי תהילים... עזוב... תפתח את יומן התפילות שלך... ותתפוס מעריב כזה שקט... נניח מעריב של יום שני!!!!!! מהיום תכניס לראש... שמעריב של יום שני!!!! לשם אני מרכז את כל התפילות שלי על ענייני הבריאות בכלל ועל אותו יהודי בפרט... (ושוב: כמובן שתמיד אפשר להתפלל... ואנחנו לא מרובעים... אבל עדיין יש את התפילה הרשמית... זה בדיוק כמו בבית חולים... יש תמיד חדר מיון שהוא פתוח 24 שעות... אבל יש את הביקורת שנקבעה ליום מסוים)

עד כאן הרעיון שלי... אתה לא צריך לאמץ את הרעיון הזה... זה נטו המצאה שלי... והאמת היא שאני בעצמי עדיין לא הצלחתי באמת לאמץ את הרעיון הזה למעשה... **אבל זה רק בתור דוגמא בעלמא!!!!!!**

עכשיו תאר לעצמך לו יצייר שהלכת על הרעיון הזה וזה הולך טוב... ופתאום כל תפילה נהיית אצלך פגישה עם הקב"ה... וכל פעם בנושא אחר לגמרי!!! וזה כבר נכנס אצלך ללוח זמנים ולסדר יום מסודר... שמנחה של יום רביעי עוסקת בשידוכים של הבן דוד המעובד (וכל השמות שנוספו אליו במשך הזמן...) ואילו תפילת ערבית של יום שני עוסקת בהודאה לה' על כל השבוע האחרון... ואילו תפילת שחרית של יום שני זה בנושא פרנסה... ותאר לעצמך שזה כבר נכנס לתקן ואתה התרגלת לזה... זה כבר נהיה חלק מהתכניה שלך... ואז!!!!!! אז מישו יבא ויגיד לך: תקשיבו!!! התפילה משעממת לי... כל יום אותו דבר... **אתה תסתכל עליו כאילו הוא נפל מהירח... מה הקשר אותו דבר???** כל תפילה זה עולם אחר לגמרי!!! יש לי כ"כ הרבה נושאים שונים להתפלל לקב"ה... בכל תפילה אני קובע פגישה עם הקב"ה בנושאים אחרים לגמרי... יש לי לוח פגישות צפוף... התפילה שלי כבר תפוסה שבועיים קדימה... אני מנסה לדחוף תורים... להכניס נושאים חדשים ו... ו... ואין!!!

הנה לך!!!! תפילה שהיא אמנם ממשיכה לחזור על עצמה... זה נשאר אותו טקסט... נשאר כל יום אותו דבר... אבל עם קצת אכפתיות ועם קצת נכונות להשקיע וליצור איזה דינמיקה בתפילה... אתה יכול להפוך את התפילה לעסק ח'... שוקק חיים... פורח... חווייתי... מגוון... עמוס וגשות... ומלא בתקשורות... מה עשית פה בסה"כ??

קצת השקעה!!!

אז שוב!!!!!! אל תתפס לדוגמא שלי!!! אני רק מעמיד אותך מול מדגם של אדם שבסה"כ החליט להשקיע בתפילה... ליצוק בה איזה תוכן מגוון... ולא להשאיר אותה רדומה וזקוקה כל הזמן לשירות יקיצה...

התחדש לי חידוש עצום... שיש כאלו שמאד כועסים עלי... על החידוש הזה הגמ' בברכות אומרת: העושה תפילתו קבע אין תפילתו תחנונים... והגמ' שואלת מה זה קבע?? **כל שאני יכול לחדש דבר בתפילותיו!!!**

אם אין לך שום בקשה מיוחדת לחדש בתפילה... אז באמת זה טקסט שחוזר על עצמו... זו באמת תפילה חסרת תחנונים... עד כאן ברור...?? **אז זהו שהתחדש לי בזה חידוש מאד מאד גדול:**

אני תמיד הבנתי שכל האלו האלו שתוך ארבע חמש דקות גומרים את השמו"ע זו הדוגמא הקלאסית לאדם שתפילתו קבע... מה... אין לך שום בקשות פרטיות?? אין לך שום דבר מה להוסיף?? אתה מריץ טקסט וגומר וזהו?? **אבל פתאום קלטתי!!!!** שרגע רגע... יתכן שגם אלו שתוך רבע שעה עשרים דקות גומרים את השמו"ע... גם עליהם הגמ' אומרת: העושה תפילתו קבע אין תפילתו תחנונים!!!! איך קרה שתמיד השמו"ע אורך לך כ"כ הרבה זמן...?? כן... אני יודע... אתה עוייבד... ויש לך סטנדרט גבוה בתפילה... אתה דורש מעצמך להאריך בכוונה וגם להאריך בבקשות פרטיות ולהזכיר בכל תפילה את כל מה שצריך... וזה באמת נובע אצלך ממקום של כבוד והערכה לתפילה!!! אבל עדיין צריך לדעת שלא תמיד זה נכון!!!! כי תפילה זה לא רק דבר מכוויד וחשוב... זה גם אמור להיות עסק חי... משהו פעיל... שיה ודיבור שאמור להשתנות לפי המצב ולפי הנושא... לא יתכן שהתפילה תהיה קבועה **לשום כיוון!!!!** כמו שתפילה יותר מידי קצרה זו תפילת קבע... **גם תפילה יותר מידי ארוכה... היא גם תפילת קבע!!!!** יש כזה מושג "אני מתפלל על הנושא הזה שלוש פעמים ביום..." צריך לדעת שלא תמיד זה נכון!!! מי אמר שצריך להתפלל על כל דבר שלוש פעמים ביום?? מה... אתה אוכל חביתה שלוש פעמים ביום?? מותר שהתפילה תהיה נושא משתנה... מותר שהעסק יהיה חי ומגוון... ומכובד שזה עניין פרטי של כל אחד... ואל תחכה שמישהו יעשה את זה במקומך!! כי זה תלוי רק בך!!!!

ואם אנחנו לא נתחיל לעבוד על זה... גם עיוד שמונים שנה אנחנו נשאר באותו מקום בתפילה... קדימה... פורים מתקרב... זו העבודה של ימים אלו... דברי הצומות וזעקתם... משימתנו ללמוד את מסכת מגילה בעיון... ללמוד איך להתפלל מעומק לב... להודיע שכל קוץ לא יבושו...

בירור הלכה

הנידון - גדר חיובי הקטן בעשה ולא תעשה. האם מותר לקטן לעשות עבירה, חלול שבת, גניבה, רציחה

ובאמת אפשר לבאר דאם נימא דקטן שייך בכל הלאוין ורק אינו נענש, (יתבאר להלן באריכות) א"כ הוא מצווה בלא תסור ולכן חז"ל יכולים לחיבו מדרבנן.

מצוות לא תעשה בקטן

והנה במצוות עשה בפשטות הקטן מופקע לגמרי מדאורייתא ואינו בר חיובא כלל, ולכן קטן פסול לכתוב תפלין דאינו בכלל "וקשרתם" וכמו כן קטן אינו מוציא יד"ח גדול בברכהמ"ז ע' ג"מ בברכות כ', ואינו מוציא בשופר דאינו בר חיובא ע' ר"ה כט' ומצוות לא תעשה דנו האחרונים האם קטן מופקע לגמרי ואינו בר חיובא כלל, או שמא בל"ת אף הקטן שייך ורק לא הוזהר ולא נענש ע"ז.

ובזה יש לדון האם קטן צריך להימנע מעבירות כגון חלול שבת או שאינו מצווה כלל, (הגדול אין מצווה להפרישו אף מחילול שבת, כמ"ש המ"ב שמג' א')

ובפשטות החילוק בן עשה לל"ת הוא, שבעשה המצוה היא על הגברא וקטן לאו בר חיובא, ול"ת בד"כ יש חפצא של איסור וזה שייך אף בקטן.

והנה מצאנו בכמה סוגיות שקטן אף שאינו נענש מ"מ האיסור שייך בו.

קטן אוכל נבילות

יש מחלוקת בג"מ ביבמות קיג' האם קטן אוכל נבילות מצווין להפרישו, ויש באחרונים שנקטו שהנידון הוא האם קטן שייך בל"ת ורק אינו נענש או ל"ש כלל, ובזה תלויה המחלוקת האם קטן אוכל נבילות ב"ד מצווין להפרישו, ולהלכה אין ב"ד מצווין להפרישו, ולפ"ז אין בקטן איסור כלל, וע' במשכנ"י אבה"ע מז' מש"כ בזה, וכ"כ הקרן אורה יבמות קיד', וכ"כ בשו"ת ערוגות הבושם או"ח עא', וכ"כ בשו"ת בית שער יור"ד ח"ב סימן שיג'.

ספיה לקטן

אומנם מבואר בג"מ שם דמ"מ יש איסור ספיה לקטן, דאף אם אין מצווין להפרישו מ"מ אסור לתת לקטן איסור בידים, ובאחרונים נקטו שלהלכה ספיה לקטן אסור בכל התורה, ויש

קטן פטור מכל המצוות שבתורה בין מצוות עשה ובין לא תעשה, ולהלכה קטן אוכל נבילות או מחלל שבת וכד' אין מצווין להפרישו, ובפשטות נראה שקטן לא שייך המצוות כלל, ולכאורה אפשר שאין מניעה לקטן מצד עצמו לעשות עבירה והרי הוא כגוי בעלמא.

ומ"מ יתבאר שיש שס"ל שאף בקטן שייך בו חיובים לכה"פ מדרבנן, ויש שס"ל שקטן שייך אף בלא תעשה מהתורה ורק לא נענש.

מצוות עשה בקטן, וגדר דין חינוך בקטן

יש דין חינוך מדרבנן ונחלקו הראשונים האם דין חינוך הוא על האב, או אף על הבן דהינו שמדרבנן יש חיוב במצוות לקטן, ע' רש"י ברכות מח' שס"ל שדין חינוך על האב, וז"ל "דאבוה הוא דרמי לחנוכיה" וע"ע רש"י חגיגה ב' "אע"פ שאינו חייב מהתורה הטילו חכמים על אביו ועל אימו לחנכו במצוות", וכ"כ הרמב"ן שמלחמות בברכות שם, וע"ע ר"ן מגילה יט' וע"ע הריטב"א שם וז"ל "והנכון דקטן שהגיע לחינוך אינו מחוייב במצוות כלל ואפילו מדרבנן אלא שאנו מצווין עליו לחנכו במצוות, ובפשות נראה סברתם דהיות וקטן מופקע מהמצוות לכן א"א לחיבו מדרבנן דהחיוב לשמוע לדברי רבנן זה מכח "לא תסור" ועשית ככל אשר יורוך" וקטן לא מחויב בזה.

ומאידך ע' תוס' ברכות מח' שהביא את רש"י שכתב "שקטן שהגיע לחינוך לא מיקרי מחויב דרבנן דאביו חייב לחנכו אבל עליו אין שום חיוב", וכתב לחלוק על רש"י וכתב "דדוחק לומר בקטן שהגיע לחינוך קרי אינו מחויב מדרבנן", וע"ע תוס' במגילה יט' שכתב שיש חיוב חינוך על הקטן, וע"ע תוס' בחגיגה ב' "משם והלאה הוה ליה הגיע לחינוך ומדרבנן הוא דמחייב"

הביאור בשיטה שכתב תוס' בחינוך

והביאור בשיטה זו כיצד חז"ל מחייבים הרי אין לקטן דין לא תסור, וע' בחקרי לב מו' מה שכתב בזה ובקובץ שיעורים ח' ב' דברי סופרים כא' כתב שלעשות רצון ה' כולם מחויבים וחז"ל אומרים מהו רצון ה' וזה סיבת החיוב, ובח' ר'ראובן סוכה הוסיף בזה שגם לולי לא תסור יש לב"ד לתקן ולגזור וכמ"ש הרמב"ם בסה"מ שורש א' שהורשו חז"ל מאתנו יתברך מפי קבלה לסדר ולתקן, והלא תסור מוסיף לרמב"ם שיהיה דאורייתא ועי"ש.

שבארו כנ"ל שהטעם שיש ספיה בקטן הוא מפני שהקטן שייך בל"ת ומוזהר על זה ורק לא נענש ולכן יש איסור ספיה בקטן, (ז"א אף שאין מחויבים להפרישו אסור לתת לו איסור בידים)

דיעוין בג"מ יבמות קיד' ומביאה הג"מ שם ג' מקרות לאיסור ספיה בקטן, וע' בג"מ צריכותא למה יש ג' מקרות לדין ספיה וז"ל הג"מ "לא תאכלום כי שקץ הם", לא תאכלום להזהיר הגדולים על הקטנים מאי לאו דאמר להו לא תאכלו לא דלא ליספו ליה בידים, תא שמע "כל נפש מכם לא תאכל דם" להזהיר הגדולים על הקטנים מאי לאו דאמר להו לא תאכלו לא דלא ליספו להו בידים, ת"ש "אמור ואמרת" להזהיר גדולים על הקטנים מאי לאו דאמר להו לא תיטמו לא דלא ליטמו להו בידים, וצריכי דאי אשמעינן שקצים משום דאיסורן במשהו אבל דם דעד דאיכא רביעית אימא לא, ואי אשמעינן דם משום דאיכא כרת אבל שרצים אימא לא, ואי אשמעינן הני תרתי משום דאיסורן שוה בכל אבל טומאה אימא לא, ואי אשמעינן טומאה כהנים שאני משום דריבה בהן מצות יתרות אבל הני אימא לא צריכא.

ודנו האחרונים האם בכל התורה איסור ספיה הוא דאורייתא, ע' ב"י מש"כ בדעת הטור שמדאורייתא יש איסור ספיה רק בשרצים דם וטומאה, ובשאר איסורים זה מדרבנן, ובמג"א ובט"ז וכן כתב המ"ב שאיסור ספיה אסור מן התורה בכל התורה, וז"ל "וילפינן לה מדכתיב בשרצים לא תאכלום וקרא יתירא הוא וקבלו חז"ל דר"ל לא תאכלום לקטנים וכן בדם כתיב כל נפש מכם לא תאכל דם וקבלו חז"ל דר"ל לא תאכל לקטנים וכן בטומאת כהנים כתיב אמור ואמרת ואחז"ל אמור לגדולים שיאמרו לקטנים. והנה משלש מצות אלו אנו למדין לכל התורה כולה דכל איסורי תורה אסור להאכילם או לצוותם שיעברו. ולכן אסור ליתן לתינוק דבר מאכל של איסור" וע' בפרמ"ג שמג' מש"ז א' וע"ע שם בא"א א', ובקרבן אורה כתב שלוקין עליו וכ"כ בקרית ספר מאכלות אסורות יז'.

טעם איסור ספיה

טעם איסור ספיה ע' תרה"ד סי' סב' וז"ל, "והא דאסרה תורה דלא ליספי ל' בידים נ"ל הטעם דקפיד רחמנא שלא ירגיל אותו לעבור עבירות וכשיגדיל יבקש לימודו, וע' חת"ס שו"ת או"ח פג' שכתב שמשמע מדברי התרה"ד דבשוטה דלא אתי לכלל דעת מותר ליספי ליה בידים, והק' שהרי מוכח בג"מ וכן כתבו הראשונים והפוסקים ששייך איסור ספיה אף בשוטה, וע' מש"כ שכיון שזה איסור אף שאינו מוזהר אסור.

וע' בקובץ הערות עה' ב' שכתב בתחילת דבריו שקטן לא מוזהר כלל, ואח"כ כתב לבאר שאף שקטן אינו מוזהר יש לו את סיבת האיסור ולכן יש איסור ספיה.

וע' שהביא את הסוגיא ביבמות סו"פ חרש קיד' דקטן אוכל נבילות דקיי"ל דאין ב"ד צריכין להפרישו, אבל מ"מ אסור להאכילו בידים, וילפינן מקרא לא תאכלום - לא תאכלום, אבל אי לאו קרא היה מותר גם להאכילם בידים, ויש פוסקים דס"ל לפי האמת כן, דמדאורייתא מותר גם להאכילם בידים

בכל האיסורים, לבד מהנך תלתא דכתיבי קראי, ומוכח מזה דליכא לאו דלפני עור להכשיל לקטן. ואף דלענין גדול אפילו באונס איכא לפ"ע, ומשום דגם אונס הוא מכשול, אלא שאינו נענש, דרחמנא פטריה מעונשו, אבל בקטן אינו מכשול, משום דאינו מוזהר כלל. והקשה דבסוגיא דתקלה וקלון סנהדרין נ"ה ע"ב מבואר שם דקטן במזיד חמור מגדול בשוגג, דלענין שוגג קלון איכא, תקלה ליכא, ולענין קטן במזיד תקלה נמי איכא, א"כ חזינן שקטן שייך באיסורים, וע' מש"כ לבאר דבאמת הדבר האסור לגדול, ראוי להיות אסור גם לקטן, אלא שהקטן לא הוזהר, משום דחס רחמנא עליו. והיינו משום דקטן לאו בר קבולי אזהרה, כמו שפרש"י בנדה (מ"ו [ע"ב ד"ה איסורא]) עיין שם. ומשום"ה איכא תקלה גם לגבי קטן, דסיבת האיסור שייכת אצל הקטן כמו אצל הגדול, אלא דהאיסור בפועל ליכא גביה, שלא הוזהר, מפני שא"א להזהירו. ומ"מ ליכא גבי המאכילו לאו דלפ"ע, דלאו זה אינו אלא במכשיל את המוזהר.

וע' שו"ת עונג יום טוב סימן צו' שכתב לבאר הטעם של איסור ספיה לקטן, וכתב לחלק למ"ד אין ב"ד מצווין להפרישו (וכן ההלכה) ורק הזהירה תורה דלא ליספו להו בידים, הוא משום דלמא אתי למסרך לאכול בגדלותו ע"י שיזכור שהאכלנו אותו בידים, (וזה כהתרה"ד), אבל למ"ד קטן אוכל נבילות מצווין להפרישו א"כ לדידי' ע"כ דקפיד קרא על אכילתו של קטן רק דקטן לא בר קבולי אזהרה התורה הוא אבל הגדול מוזהר עליו להפרישו, (וזה כמ"ש הקוה"ע)

כמה נפק"מ בטעם

מדוע יש איסור ספיה לקטן

ויש כמה נפק"מ במחלוקת זו מדוע יש איסור ספיה לקטן, א' לענין חירש ושוטה, דלטעם של התה"ד שלא יתרגל הקטן לעשות איסור וכשיגדל ויתחייב יהיה רגיל לעשות איסור אי"ז שייך בחירש ושוטה שלא יהיו חייבים, ומאידך אם הטעם שהקטן שייך באיסור ורק בגלל שאנוס לא נענש שייך שפיר בחירש ושוטה, (ע' שו"ת חת"ס פג' ובאחיעזר ח' ג' פא' וע"ע בפרמ"ג בפתחה כוללת ח' ב' א' ובסימן רסו' מש"ז ד')

ב' באופן שהקטן לא יודע שעושה איסור (וזה מאד מצוי שהקטן לא יודע שזה אסור) או שיש אופנים שזה מותר וכד', טעם תרה"ד ל"ש, דאין חשש שיתרגל לאיסור, אבל הטעם השני שייך, (ע' בא"א מבוטשטאש שמג')

ג' האם שייך ספיה בקטן בן יומו, לתרה"ד ל"ש, ולטעם השני שייך, (ע' ח"א כלל סו' וע' מה שהביא מהא"ה ומה שהק', ע' מג"א שמג', גר"ז, ומ"ב שמג' ד')

ועולה שאם ננקוט שקטן לא שייך כלל בל"ת ע"כ הטעם כמ"ש התהרה"ד משום שלא יתרגל באיסור, ואם ננקוט שקטן שייך בל"ת מובן שפיר שזה סיבת איסור ספיה לקטן.

סתירה בג"מ האם קטן שייך באיסורים

והנה מצאנו בכמה ג"מ משמעות שקטן שייך באיסורים, ע' סנהדרין נה', מתבאר בג"מ שיש תקלה בקטן הבא על הבהמה

וכמ"ש בג"מ שם "תקלה איכא וחס רחמנא עליה", משמע שהקטן שייך באיסורים.

וע"ע בג"מ חולין ב' ובתוס' שם ששחיטה כשרה בקטן בעע"ג מוכח שחשיב בר זביחה (דהרי בתפלין קטן פסול לכתוב ואף בעע"ג דאינו בר קשירה) חזינן שקטן שייך באיסורים, (וע"ש"ך יור"ד א' ס"ק כז' ובתבואות שור א' ס"ק מט').

וע' כתובות מד משמעות הג"מ "קטנה לאו בת עונשין" משמע ששיכת באיסור ורק ל"ש בעונשין, וע' נדרים לה' כתוב שהם בני כפרה ושייכי בקורבן.

א"כ הסוגיות אלו נראה שאף שקטן לא מוזהר ולא נענש מ"מ ודאי הוא שייך באיסורים (וודאי שאין הוא כגוי ואין לו לעבור על איסור בקטנות)

ומאידך נזיר נז בסוגית הקפת הראש נראה שאינו שייך כלל, וכן מוכח בג"מ יבמות לה' בד"ק איסור חל על איסור שקטן ל"ש באיסור כלל וע"ש

שוב הסתירה

ע' בקובץ הערות עה' ב' שכתב לבאר שבאמת אין הקטן מוזהר כמו שמוכח בג"מ ביבמות, אבל סיבת האיסור שייכת בו והאיסור בפועל אין לו כי הוא לא הוזהר מפני ש"א להזהירו (ואינו כעכו"ם שאף סיבת האיסור לא שייכת בו) ולכן מיושבות הג"מ דאין לו איסור בפועל אבל סיבת האיסור שייכת בו. וכעין זה כתב הקה"י יבמות לא' שאף שקטן אינו בכלל הזהרה מ"מ יש במעשה שלו מעשה עבירה.

מצאנו בכמה סוגיות שהג"מ מביאה מיעוט על קטן לענין כמה איסורים, ע' בג"מ סנהדרין סח' בבן סורר שהק' מדוע צריך למעט שקטן לא נעשה בן סורר הרי קטן לא בר עונשים, וע' בג"מ מה שמת' שהו"א שמשום שנידון ש"ע סופו יהיה דין בן סורר אף בקטן, וע' בג"מ בערכין ג' שמרבה קטן לענין טומאה וממעטת קטן מעונש כרת, וע' תוס' שהק' מדוע צריך פסוק למעט קטן מעונש הרי הוא לאו בר עונשין, וכן מצאנו בסנהדרין שממעטים קטן שבא על אשת אביו, וממעטים גם קטן בא על הזכר, וקטן בא על א"א, ויל"ע אמאי צריך למעט הרי קטן ל"ש באיסורים, וע"ש מה שת' תוס'.

ויש שת' שאם ננקוט שקטן שייך בל"ת ורק לא נענש דהרי הוא כאנוס צריך את הפסוק למעט שבכה"ג פטור לגמרי ונפק"מ לקלבד"מ, ואפשר שתוס' שהת' באופ"א ס"ל דקטן ל"ש כלל בל"ת ולכן הק' מדוע צריך למעט קטן הרי א"ש בל"ת.

קטן לענין רציחה וגניבה

א' אם ננקוט שקטן שייך בלאוין ואינו מופקע ורק לא נענש לכן אסור לקטן לרצוח.

ב' ויש להוסיף שהיות ויש ברציחה יהרג ואל יעבור ז"א שגם אנוס לא פוטרו באיסור זה והפטור של קטנים הוא כאנוס (וכמ"ש"נ שאינם מופקעים מהמצוה)

ג' יש שבארו שכל מצוות בני נח אף קטנים מחויבים דאין לבני נח שיעור גדלות (אלא לפי הבנתו) ואף בנ"י מחויבים במצוות

בני נח ולכן אף קטנים אסורים בזה (ויש הרבה להאריך בזה ואכ"מ ואי"ה יבואר במקום אחר)

ד' עברות שבאל"ח כתב ברמב"ם הלכות גניבה פרק א' "ראוי לבית דין להכות את הקטנים על הגנבה כפי כח הקטן כדי שלא יהיו רגילין בה, וכן אם הזיקו שאר נזקין", וע' מגיד משנה שם "ראוי לב"ד להכות לקטנים וכו'. זה לא מצאתי מבואר אלא נראה פשוט, ואפי' למאן דאמר קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו ה"מ בעבירות שבין אדם למקום אבל בעבירות שבין אדם לחבירו ודאי לא אבל מפרישין אותו כדי שלא יארע תקלה על ידו" וודאי שרציחה מונעין אתו דאין לך הזיק גדול מזה, וע' בשו"ת שואל ומשיב תנינא ג' מד' מש"כ בזה.

מדוע קטן בשחיטה נחשב "בר זביחה"

ובתפלין אינו "בר קשירה"

ובאמת מצאנו לכאורה סתירה דלענין תפלין נחשב כאינו בר חיובא, ע' ג"מ גיטין מה' קטן פסול לכתובת תפלין ולס"ת ולמזוזה "וקשרתם וכתבכם" כל שישנו בקשירה ישנו בכתובה ולא מהני גדע"ג ע' שער"ת לט א' ומ"ב ס"ק ח'.

ומאידך לענין שחיטה נחשב בר זביחה, ע' בג"מ חולין ב' שקטן ששחט וגעע"ג מהני וע' תוס' ג' בד"ה "קסבר".

החילוקים בקטן בן שחיטה לתפלין

ומצאנו בזה כמה ת':

א' ע' בפרמ"ג פתיחה ב' ג' שחילק בין עשה לל"ת, ובעשה ודאי פטרה אותו התורה ולכן אינו בכלל "וקשרתם", משא"כ בל"ת כמו שהתבאר שהקטן אינו נענש אבל שייך באיסור ולכן הוא בר זביחה, וז"ל "צ"ל דמצות עשה קום ועשה רחמנא פטריה לגמרי לקטן, משא"כ לא תעשה קטן חייב אלא דלאו בני דיעה הוה.

ב' ועוד ת' כמה אחרונים ע' שו"ת מהרי"ל קצו', וכ"כ הש"ך יור"ד סימן א' ס"ק כז' ועי"ש בפרמ"ג, ובפרמ"ג בפתיחה ב' ג', וכ"כ היד אברהם, וכ"כ הנדב"י סא, שמשום שבגדול מוזהר לא להאכיל את הקטן דהינו שיש איסור ספיה ולכן נחשב הקטן בר זביחה, משא"כ בתפלין אינו בר קשירה, וז"ל הפרמ"ג "מכל מקום אחרים אסורים ליתן לו, ולכן הוה בר זביחה".

ויש שחלקו וכתבו שאף שאחרים מוזהרים עליו, מ"מ היות והאיסור על הגדול ולא על הקטן אל מיקרי בר זביחה וכ"כ בשו"ת ערוגות הבושם עא'.

ולכאורה מחלוקת זו תלויה בטעם של איסור ספיה דאם נימא הטעם כמ"ש התרה"ד דאית' למיסרך, לכאורה מחמת זה לא נחשיבהו לבר זביחה, ואם ננקוט שקטן שייך בל"ת ורק לא נענש, לכן יש איסור ספיה וחשיב בר זביחה.

ג' ומצאנו ת' נוסף חכמת אדם בינת אדם א' שיגדיל יתחייב ויהיה אסור בזה, משא"כ בתפלין כתוב "וקשרתם" ממש שכעת רואי לקשור.

והעולה לכאורה גדר דין הקטן בפוסקים שאינו מצווה מ"מ יש במעשה עבירה "תקלה" ועבירה על רצון ה'.

אפשר שיהיו בנידון זה האם קטן שיך בל"ת או מופקע לגמרי תלויים כמה נידונים.

א' מעשה קטן לענין שבת

מעשה קטן לענין שבת ע' במג"א ופרמ"ג שכה' א"א כב' וע' ובבה"ל י' (ואפשר שלא קנסו וצ"ע)

ב' האם קטן צריך לחזור בתשובה על עברות בקטנותו.

האם קטן צריך לחזור בתשובה על עברות בקטנותו, ע' תרמה"ד שכותב שמדינא א"צ הקטן לעשות תשובה דבקטנותו אינו שיך בזה כלל, והובא ברמ"א סימן שמג' וז"ל "קטן שהכה את אביו או עבר שאר עבירות בקטנותו, אף על פי שא"צ תשובה כשיגדל, מ"מ טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה, אף על פי שעבר קודם שנעשה בר עונשין" (פסקי מהרא"י סי' ס"ב).

והתרה"ד לשיטתו שדין ספיה זה לא מטעם שיש שיכות לקטן בלאווין אלא איסור ספיה זה כדי שלא יתרגל לעשות עבירות בקטנותו וז"ל התרה"ד "נראה דלקטן אפילו כשהגיע לחינוך לאו בר עונש ואזהרה הוא כלל ועיקר, אפילו שעה אחת קודם שהביא שתי שערות, כדמוכח להדיא פ' ארבעה אחין יבמות לג ע"א דקאמר דאייתי שתי שערות בשבת ע"ש. ובפ' חרש יבמות קיד ע"א נמי מוכח דאפילו עונש כל דהוא ליכא עליה, מדאמר קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, ואי הוי עליו עונש ב"ד אמאי לא מחייבין להפרישו מן העונש. ובקטן שהגיע לחינוך איירי התם כדמוכח להדיא בתוס' שנ"ץ בפרק בתרא דיומא, דמקשה חד חינוך קטנים דהתם אההיא דפ' חרש. והא דאייתי קרא דאסרה תורה דלא ליספו ליה בידים, יש לומר הטעם דקפיד רחמנא שלא ירגיל אותו לעבור עבירות, וכשיגדל יבקש לימודו. (אמנם בה"ג שם כתב דחייב לשלם לכשיגדל. ונראה נמי אי דייקי תלמודא בכמה דוכתין, דסימן רעה הוא לקטן שנעשו מכשולות מתחת ידו, לכך נראה טוב הוא שיקבל איזה כפרה").

וע' אגר"מ יור"ד ב' י' מש"כ לבאר את דברי הרמ"א בזה, וז"ל "ומש"כ הרמ"א בסימן שמ"ג בקטן שהכה לאביו ועבר על שאר עבירות טוב שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה אינו ענין דינא משום שעבר איסורין, אלא כמפורש בתה"ד סימן ס"ב בפסקיו שאין עליו שום עונש ושום אזהרה אלא שמשמע בתלמודא דסימן רע הוא לקטן שנעשו מכשולות מתחת ידו, לכן נראה שטוב הוא שיקבל איזה כפרה, וזהו גם כוונת הרמ"א שלכן כתב מתחלה אף על פי שא"צ תשובה כשהגדיל ואינו סותר למש"כ תיכף לזה מ"מ טוב שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה ואם היה לו אף חטא קטן מאד יש להצריך תשובה מדינא, אלא דסובר דליכא לקטן שום חטא במה שעבר אך מ"מ מצד שהוא סימן רעה עיין ביומא ריש דף פ"ז טוב

שיקבל איזה דבר לתשובה וכפרה כדי שיסולק ממנו הסימן רעה ויטיב דרכיו ומעשיו".

(לכאורה אם ננקוט שקטן לא צריך לעשות תשובה יש ראייה שהדין דרבנן של חינוך אינו מוטל על הבן כלל אלא רק על אביו, דאם כמ"ש תוס' שחינוך מדרבנן אף על הבן מדוע לא צריך לעשות תשובה על זה).

ג' מהו הבנת ברכת "ברוך שפטרני"

ע' ברמ"א סימן רכה סעיף ב' "א"א מי שנעשה בנו בר מצוה, יברך: בא"י אמ"ה שפטרני מעונשיו של זה (מהרי"ל בשם מרדכי ובר"ר פ' תולדות), וטוב לברך בלא שם ומלכות" וע"ע במג"א רכה' ה' שהביא מהלחם חמודות הטעם "דעד עכשיו נענש האב כשחטא הבן בשביל שלא חנכו", וע' משנה ברורה ס"ק ז' שכתב "פי' דעד עכשיו נענש האב כשחטא הבן בשביל שלא חנכו למצות התורה ועכשיו שנעשה איש מחוייב הוא להתחזק בעצמו למצוות הש"י".

ובלבד פ' איפכא "דעד עתה הבן נענש בעון האב".

ומצאנו באחרונים שהק' כמה ק' על הטעם של המג"א

א' ע' בשו"ת הלכות קטנות רכב' שכתב לתמוה על הטעם שהאב מברך דכעת כשבנו בן יג' אינו מחוייב בחינוך, והק' דמנ"ל דאחר יג' פטור מחינוך ואדרבא בבן סורר שהוא אחר יג' רואים שיש חינוך, וע' במ"ב שנראה שנחת לזה וכתב "ודע דאע"פ ששוב אין עליו ענין חינוך מ"מ יש על האב מצות הוכחה כשרואה שאינו מתנהג כשורה וכשאינו מוחה בידו נענש עליו דלא גרע משאר ישראל וכידוע מה שאחז"ל כל מי שיש לו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה נתפס בעון אנשי ביתו" א"כ מחלק המ"ב שחינוך אין אחר יג', ודין הוכחה יש גם אחר יג', ולפי"ז מיושבת ק' ההלכות קטנות.

ב' ע' א"ר שם ד' שכתב שהלבוש לא ניחא ליה בטעם של המג"א שכעת האב כבר לא נענש על בנו, דהרי בן קטן אינו בר עונשין ואין במעשהו עבירה כלל ועל איזה עבירה אפשר לחייב את אביו, ובאמת יל"ע על מה נענש האב, האם על כל עבירה שעשה הקטן, או נענש על זה שלא חנך את בנו, והיה אפ"ל שבזה נחלקו הלבוש והמג"א האם האב נענש בכלליות ע"ז שלא חנך טוב, וכך הבין המג"א או נענש על כל עבירה שעשה הקטן, וכך הבין הלבוש ולכן חלק דהרי הקטן אינו מחוייב כלל.

אבל באמת נוסח הברכה "פטרני מעונשיו של זה" נראה שאין העונש על מה שלא קיים האב כדבעי את מצוות החינוך שלו, אלא "מעונשיו של זה" משמע מעונשיו של הבן.

ולכן נראה לבאר כמו שבארנו לעיל שס"ל למג"א שקטן שיך בל"ת ורק אינו מוזהר דאינו נענש כיון שהוא קטן ולא בר דעת, אבל ודאי שיש במעשהו מעשה עבירה, ואביו שלא חנכו כראוי שיך אצלו עונש על מעשה הקטן וע"ז מברך ברוך שפטרני מעונשיו של זה.

דברי חיזוק נפלאים מרבינו החפץ חיים זיע"א וכו' בואר גודל החיוב של לימוד תורה ביום השבת

כתב השו"ע בס' ר"צ "אחר סעודת שחרית קובעים מדרש לקרות נביאים ולדרוש בדברי אגדה..." וכתב המשנ"ב בס' ק' ו' וז"ל: והעיקר יהיה אז ללמד לרבים את חוקי האלוקים ואת תורותיו להורות הלכות שבת, והאסור והמותר גם ללחמשיך לב השומעים באגדה, המדריכים לב האדם ליראת שמים, וכדאיתא בילקוט ריש פר' ויקהל אמר הקב"ה למשה עשה לך קהילות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת וכוכ להורות לישראל איסור והיתר וכו', ולא כמו שנוהגים עכשיו. עכ"ל. וכן כתב הח"ח בספרו שם עולם פרק ו' וז"ל: אחז"ל שהתורה שאלה לה' יתברך כשישראל יכנסו לארץ זה רץ לזיתו וזה רץ לכרמו אני מה תהא עלי השיב לה שבת יהיה בן זוגך, וכעין זה איתא ג"כ בירושלמי לא ניתנו שבתות ויו"ט לישראל אלא כדי לעסוק בהם בתורה. והענין הוא מפני שכל ימות החול הם טרודים במלאכתם ומסחרם ואין להם פנאי לעסוק בה בקביעות ובשבת הם פנוים ממלאכה ויכולים לעסוק בה כראוי ומשום זה איתא בגמרא [גיטין ל"ז] בתלת מילי נחת בי בע"ב מנכסייהו וחד מינייהו דקבעי סעודתא בשבתא בעינן בי מדרשא [היינו בשעה שדורשין בבית המדרש ד"ת ברבים אחר השינה כנהוג בזמנינו] אלא יקדים אותה או יאחר אותה. וזהו תוכחת מגולה לאותן האנשים שמטיילין בעת ההיא בשוקים ורחובות כי אפילו סעודת שבת שהיא מצוה אסור או מפני בטול תורה וכ"ש לטייל ולהרבות אז בשיחה בטלה שאסור. והנה הכתוב אומר בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך, והכוונה שבכל פעולותיו שעושה בעסקיו ובעניניו יכוין שרוצה להשתכר כדי שיהיה לו במה לחיות ויוכל לעבוד הש"י בלימוד התורה ובקיום המצוות, וממילא חושב לו הש"י לכל דרכיו שהם ישרים ותמימים ומקבל שכר עבור כולם. וכל זה דוקא אם בעת שנשאר לו פנאי ללימוד או ביום שבת שהוא בודאי בטל ממלאכתו הוא רץ ללימוד התורה לא כן אם אפילו בעת שנשאר לו פנאי הוא עוסק בטיול ובדברים בטלים אז לא די שהוא מפסיד אלו השעות גופא אלא הוא מפסיד כל פעולותיו של כל ימות השבוע, והרי דבר זה דומה למי שבנה חצר גדול והוציא עליה עשרים אלף ר"כ עד שגמר אותה והיו בה עשרים דירות להשכיר ולהוציא מהן שלשת אלפים ר"כ לשנה ואחר שגמר ושכלל אותה כהוגן נטרף דעתו ויסגור כל דירות החצר ולא נתן לשום אדם לכנס בו כל השנה בלא שום טעם, ופגע בו איש אחד ואמר לו הרי סכל הפסדת עשרים אלף ר"כ לחנם כיון שהחצר עומד סגור כל השנה, כן הוא ממש הדבר הזה אם בעת שהוא בטל ממלאכתו כגון ביום השבת וכדומה הוא רץ ללימוד התורה א"כ היה תועלת בכל פעולותיו שעשה כל ימות השבוע ויכול הש"י להתחסד עמו ולחשוב כל פעולותיו שעד היום ג"כ לדרכים ישרים וכמו שכתוב והוא יישר אורחותיך לא כן אם אז הוא עוסק בעניני הבלים ממילא מינכר למפרע שכל פעולותיו שעשה עד עתה ג"כ לא היה לכבוד הש"י כלל א"כ לשוא היה כל עמלו עד עתה. וכעין זה שמעתי בשם ספר תולדות יהושע שפירש מה דאיתא באבות אם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך ואם עמלת בתורה וכו', ר"ל אם בטלת בעת שיש לך פנאי אז יתבעו ממך עוד על יתר הזמנים שבטלת כדי להשיג הבלי הזמן אחרי שנראה בעליל שלא היה כונתך כלל לכבוד הש"י ואם עמלת בתורה בעת שהיה לך פנאי יש לו שכר הרבה ליתן לך והיינו

אפילו בעד יתר כל הפעולות שעשית אחרי שכולם היו סיבות להשלים רצון הש"י. היוצא מדברינו שצריך האדם להחזק בכל כחו שלא ילך אצלו יום השבת לעניני ריק אלא חוץ מסעודת שבת ושינה לפי מה שהוא צריך לבריאותו יראה לעסוק בתורה ועבודה ואז עי"ז גם ששת ימי החול יהיו חשובין אצלו עבודת הש"י, וכן נפסק באו"ח סימן רצ"א דפועלים ובע"ב שאינם עוסקים בתורה בימות החול עליהם החיוב יותר לעסוק בתורה מאלו שעוסקים בתורה כל ימות השבוע. ואיתא בתנא דבי אליהו וז"ל אדם עושה מלאכה כל ששה ונח בשביעי נתרצה עם בניו ובני ביתו. שוב אדם עושה מלאכה בששה ימים ונח בשביעי שוכח כל צער שהיה, כך הוא מדתו של אדם יום טוב משכח יום רע וכו' אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל לא כתבתי לכם בתורתי לא ימוש ספר התורה זה מפיו אף על פי שאתם עושים מלאכה כל ששת ימים שבת יעשה כולו תורה מכאן אמרו ישכים אדם וישנה בשבת וילך לבית הכנסת ולבתי מדרשות ויקרא בתורה וישנה בנביאים ואח"כ ילך לביתו ויאכל וישתה לקיים מה שנאמר לך אכול בשמחה לחמך וכו' כי כבר וכו' לפי שאין מנוחה להקב"ה אלא עם עושי התורה בלבד כו' מכאן אמרו שיקרא אדם שיהיה תפוס בידו כדי שלא תשיגנו בושה וכלמה ליום הדין בשעה שאומרים לו עמוד וערוך מקרא שקרית וערוך משנה ששנית:

דברי רשכבה"ג מרן הגר"א שטינמן זיע"א

ראיתי במקום שכתוב שרבי אלי' לאפיאן היה פעם בשבת אצל הח"ח, ואמר לו הח"ח היות ששבת שקולה כנגד תרי"ג לכן כל דבר מצוה שעושים בשבת נחשב תרי"ג, כפול שש מאות ושלש עשרה. אם אחד לומד תורה = תרי"ג, אפילו אם לומד מילה של תורה שזה גם כן מצוה, כמו שהגאון מביא מהירושלמי שאפילו מילה אחת של תורה תלמוד תורה כנגד כולם, אפילו מילה אחת! [וק"ק האיך יצויר שידבר רק מילה אחת של תורה, כי אם אומר למשל תיבת "בראשית" מה הראיה שנתכוין לומר תורה, וצ"ל דמסתמא הוא מתכוין לתורה.] עכ"פ כל מילה של תורה זה מצוה, וכל מצוה שעושים בשבת נחשב תרי"ג. ושמעתי בשם הבן איש חי שאומר שכל מצוה שעושים בשבת נחשב אלף, אבל החפץ חיים אמר תרי"ג - ת' ר' י"ג מצוות. ממילא יוצא שמצוה בשבת היא כל כך גדולה, אם הוא מתפלל כאילו קיים תרי"ג מצוות של תפילה, אם לומד שעה הרי זה כאילו למד תרי"ג שעות, ואם למד עשר שעות זה תרי"ג פעמים עשר, הרבה מאד מאד!

דברי חיזוק מרבינו האור החיים הקד' זיע"א

על הפסוק "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת" (שמות ל"א ט"ז) מובא שני באורים בענין "תוספת שבת". באור אחד – "ירצה על דרך אומרים ז"ל (יומא פ"א) שצריך להוסיף מחול על הקודש – ולא להמנע ממלאכה אחר שיגיע ויתנוצץ יום השבת, אלא צריך להכין עצמו בקדושת שבת ויצא כחתן לקראת כלה, ויהיה יושב ומשמר עד שיגיע השבת לעשותו – פי' לקיים מעשים הצריכים בו".

הבאור השני באר ה'אור החיים' הק' באותו ענין – "עוד ירצה באומרו 'לעשות את השבת', [א.ה. שהרי אין מצוותה בעשייה אלא בשמירה וזכירה] כי מה שמוסיף מחול על הקודש יסכים ה' לקרותו שבת ונמצא זה האיש עושה שבת ממש, כי שעות מיום השישי וגם שעות מיום ראשון שהם חול – בני ישראל עושים אותם שבת". עכ"ל. נמצא א"כ

בצר להם פנו אל רבינו זצ"ל בדמעות, עד שנאות לערוך להם גורל הגר"א בקדושה ובטהרה, ולאחמ"כ ישב והדריכם בפרוטרוט היכן לחפש באומרו להם שכבר חושש הוא שמא אינו בין החיים. ואכן ע"פ הוראותיו הברורות ושרטוטיו המדויקים של רבינו זצ"ל סממן את המקום לפרטיו אף בלא להיות שם מעודו, מצאו בני המשפחה את גופתו של בנם בעיבורו של יער עבות ברומניה, וזכו להביאו לקבר ישראל. ככלות ימי השבעה באו בני המשפחה לרבינו ובקשו דרכי תיקון ותשובה לצרות הרבות הפוקדות אותם. רבינו נאנח מעמקי ליבו ולבסוף אמר "קבלו שבת חצי שעה לפני הזמן, כתוב בפסוק "לקראת שבת לכו ונלכה, כי היא מקור הברכה", אם מקבלים שבת מוקדם זה עיקר הברכה! קבלו על עצמכם להקדים את השבת ולהוסיף על קדושתה, ותתפארו". משפחה זו שכלל לא שמרה את השבת קודם לכן כדבעי, החלה מאותו שבוע לא רק לשמור שבת אלא אף להקדים בכניסתה מחצית השעה קודם, וראה איזה פלא – ברכת השבת שרתה עליהם והצרות סרו מעל ראשם. ("רבי משה שמואל")

הגריצ"מ שפירא עבר דירה כשראה המנעות בתוספת שבת אצל שכיניו

בירושלים עיה"ק התגורר צדיק מופלג וירא שמים רבי יהושע צבי מיכל שפירא זצ"ל. פעם אחת בערב שבת בעברו ליד בית בנו ר' בן ציון בדרך הליכתו לבית הכנסת נוכח לראות כי שכנו של ר' בן ציון עומד ומצחצח נעלים לכבוד שבת. השבת עדין עוד לא נכנסה אך יהודי השכונה כבר הלכו לבית הכנסת. סר ר' יהושע צבי מיכל זצ"ל מדרכו, נקש על דלת בנו ר' בן ציון, קראו ואמר לו 'בני יקירי, אבקשך לעזוב את דירתך מוקדם ככל האפשר. מדוע ולמה? ראה ראיתי כי שכינך מקבל את השבת מאוחר ואינו מקפיד לקבלה כיאה וכראוי לשבת מלכתא בנחת וברוח זמן, חוששני כי אם תמשיך לגור בשכונתו לבסוף תתקלקל ותלמד ממעשיו, וגם אתה עלול לקבל שבת ברגע האחרון, אנא בני עבור דירה'. וביום ראשון עזב ר' בן ציון את ביתו ועבר לדירה אחרת!

בימים אלו שמונה שנים למכתב רשכבה"ג מרן רה"י זיע"א

לאחינו בני ישראל שלוכט"ס כרגיל אנשים קרוב לשקיעת החמה בערב שבת מאד לחוצים ובאים לידי קטטות, וכן מבואר בגיטין דף נ"ב, ולפעמים גם מתוך לחץ נכנסים לעשות דבר האסור אחר שקיעתה של החמה אשר זה מאד חמור. וטוב מאד להתרחק ולמנוע מלעשות דברים האסורים בשבת חצי שעה לפני השקיעה (ובודאי שאין הדברים אמורים לאותם המקומות אשר מקדימים להדליק נרות שבת 40 דק' קודם השקיעה), באופן שלא יקרה חלילה שיכולים לעבור אחרי השקיעה. ושכר עושיה אין לשער חזקו בזה ותזכו לכל טוב ברוחניות ובגשמיות. אהרן יהודה ליב שטינמן הנני מצטרף להנ"ל - יוסף שלום אלישיב, ג.א. מצטרף ניסים קרליץ,

ג"א מצטרף לדברים הנכונים והברורים הנ"ל חיים קנייבסקי

ניתן להצטרף ולקבל העלון כל שבוע במייל
a 0732951324@gmail.com בטלפון זה ניתן לשמוע שיחות בנושא.

שמלבד ה'שבת' שהיא ביום ש"ק ישנה שבת נוספת שבני ישראל עושים, והוא "תוספת שבת" שהופכים את החול לשבת.

וכתב על זה ב"אדרת אליהו" וז"ל: 'ובזה יובן נמי ממילא הפסוק בפרשת ויקהל' (שמות ל"ה) 'שבת שבתון לה' - לרמוז על התוספת'.
על פי זה ביאר הרה"ק ה"יטב פנים זי"ע (לשבת הגדול אות ב) את דברי חז"ל (שבת קיח): 'אלמלי משמרינן ישראל שתי שבתות מיד נגאלין', דקאי על שני סוגי השבתות, א' - השבת שה' עושה, והב' - השבת שבני ישראל עושים על ידי התוספת מחול על הקודש, ואם הם משמרינן את שתי שבתות אלו – בהוסיפם מחול על הקודש, מיד נגאלין, כי 'במידה שאדם מודד מודדין לו' וכמו שאנחנו עושים שבת קודם זמנו כמו כן ימהר לגאלנו קודם הזמן לעשות יום שכולו שבת במהרה בימינו.

סיפר הגה"ג ר"י זילברשטיין שליט"א

מעשה שהיה באחת ממדינות אירופה: אדם אחד עבר עברה חמורה ע"פ חוקי המדינה ההיא והובא לדין, ובית המשפט החמיר מאוד בעונשו באופן יוצא דופן ודרש ממנו לשלם תשלום חודשי גדול לקופת המדינה במשך כל שנות חייו. אותו אדם חשש שלעת זקנתו לא יוכל לעמוד בזה, אי לזאת חישב מהו הסכום המשווער שיצטרך לשלם במשך יובל השנים הבאות, נטל את כל חסכוניותיו והוסיף עליהם סכומי עתק שלוה ממקורות שונים עד שהיה בידו את כל הסכום (פחות או יותר) הנתבע ממנו למשך ימי חייו. את הכסף הפקיד בידי עורך דינו והורה לו לשחרר בכל חודש לקופת המדינה את הסכום הנדרש. כאשר נודע לשר האוצר דבר השתדלותו היוצאת דופן של הנאשם, התפעל מאוד מנאמנותו וממסירותו לביצוע גזר הדין ואמר: "אם כך הוא נהג אין צל של ספק שהוא סר מדרכו הרעה". מתוך כך הגיע למסקנה שהעונש כנראה עשה את שלו, ויתר לו ופטרו מכל תשלום.

מסיפור זה אנו למדים שאף במלכותא דשמיא אם האדם מתאמץ מעבר למחויב נחשב הוא לעבד נאמן ומסור, לפיכך כל מי שמתייצב ומוכן לשבת קודש עוד בטרם הזמן הנדרש ממנו ודאי עבד נאמן הוא ועל כן מגיע לו חיים. כי בזה שמקבל שבת קודש קודם זמנה מזהיר בזה שברצונו לקבל עליו עול מלכות שמיים.

וזהו הבאור במה שכתב ה"פרי מגדים" בסימן רנ"ו "המוסיף מחול על הקודש – מוסיפים לו חיים", וכן בספר "רמזי שבת" כתב "המרחיב גבולות השבת ומצמצם שעות החול יצמצם לו הי"ת גבול צרותיו". וה"בן איש חי" בספרו "בן יהודע" כ' שדברי הגמרא (שבת קי"ח) "המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים" מוסיבים על המוסיף תוספת שבת. ובספרים הקדושים מובא שהמזיקים נוצרו, כידוע, בערב שבת בין השמשות (אבות פרק ה' משנה ו') ועל ידי תוספת שבת אנו מבטלים את כוחם.

עוד מסופר על מרן הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל, אשר אחד משכניו היה אדם למוד סבל, חלק מבניו נפטרו וחלקם חלו במחלות קשות. והנה ניתן עליו אסון נוסף – אחד מבניו נסע לעסקיו לרומניה ושם נעדר בלא להשאיר עקבות.

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת ויקהל

דאמרי דיזעי ולא איכפת להו (דהיינו, שאע"פ שהוא יודע את מה שמספרים בגנותו בעוה"ז, אך מ"מ זה לא מצער אותו כלל, כיון שלא איכפת לו כלל מה שמדברים עליו בעוה"ז), ע"כ. - **ומ"מ כיום יש תקנת וחרם הקדמונים, שלא להוציא שם רע על המתים**, (שו"ע או"ח סי' תרו, ג).

ומעתה י"ל, דלהאיכא דאמרי השני, שס"ל שהמתים כלל לא מצטערים במה שמדברים בגנותם בעוה"ז, א"כ לפי"ז באמת צ"ב, מדוע נתנו ללבן רשות לצאת מהגיהנם ולרדת לבית הכנסת.

והרי בזה שלבן הארמי הוצרך לראות את חכמי ישראל מגנים אותו מאוד על הרמאויות הגדולות שלו, לא הי' זה עונש בשבילו, כיון שלהאיכא דאמרי השני, המתים כלל לא מצטערים במה שמדברים בגנותם בעוה"ז, - וא"כ צ"ב מדוע נתנו ללבן רשות לצאת מהגיהנם ולרדת לבית הכנסת.

- ג -

אמנם להאיכא דאמרי הראשון, שס"ל שהמתים כלל לא יודעים את מה שהחיים מספרים עליהם בעוה"ז, וזה הטעם לכך שכשמספרים בגנותם של המתים, אין זה מצער אותם כלל, - א"כ לדעתם יתכן לומר, דבציור שהמת כן יודע מה שמספרים עליו בעוה"ז, אזי בכה"ג לדעתם המת כן מצטער כשמספרים עליו דברי גנות.

וא"כ לדעתם יש ליישב, שבנידו"ד הרי כאשר לבן הי' בבית כנסת, הוא שמע את כל הדרשה של האלשיך הק', וכמו שהעיד האריז"ל, וא"כ בכה"ג שהמת יודע שמספרים עליו דברי גנות בעוה"ז, הרי לדעתם י"ל דהמת כן מצטער בזה, וא"כ שוב יש ליישב בזה, דבדווקא הוציאו את לבן מהגיהנם, בכדי שימשיך ויקבל את עונשו הראוי לו, בבית הכנסת של חכמי ישראל הנ"ל, כאשר יראה כיצד הם מגנים אותו, ויהי לו בזה צער גדול מאוד.

- ד -

אמנם באמת גם להאיכא דאמרי הראשון, אכתי צ"ב מדוע נתנו ללבן רשות לצאת מהגיהנם ולרדת לבית הכנסת, - דהרי האריז"ל העיד, שעל רמאות אחת שמנה האלשיך הק', לבן הארמי השיב: 'חבל שלא חשבתי על זה' וכנ"ל.

ומוכח שלבן הארמי עדיין נשאר ברשותו, עד כדי כך שהוא הצטער גם לאחר שעברו שנים רבות, 'חבל שלא חשבתי על זה', וכידוע שהגויים הרשעים נשארים ברישעותם גם בעוה"ב (עי' בגיטין נז).

וא"כ יש לדון, שיתכן שלבן לא הצטער במה שראה את חכמי ישראל מגנים אותו, - וא"כ שוב צ"ב, מדוע נתנו ללבן רשות לצאת מהגיהנם ולרדת לבית הכנסת, והרי לא הי' זה עונש בשבילו.

לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת: (לה, א-ג).

הנה יעוי' במש"כ 'בעל הטורים' וז"ל, 'לא תבערו אש - אמר הקב"ה אור שלי, פי' של גיהנם, שובת בשבילכם, גם אור שלכם יהא שובת'.

והנה ידוע מש"כ מוהר"ח ויטאל ז"ל (שערי קדושה ח"ב שער ו) וז"ל, 'וכל הרשעים יש להם מנוחה בשבת, ואש של גיהנם כבה בו, - ומחללי שבת, אישם לא תכבה אפי' בשבת', עכ"ל.

והנה רבינו מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל, שאל בזה שאלה נפלאה, - דהנה ידוע ומפורסם, המעשה שמסופר על האלשיך הקדוש, שדרש בבית הכנסת בשבת, והוא מנה ופירש בדרשתו, את מאה הרמאויות שלבן הארמי רימה את יעקב אבינו ע"ה.

והאריז"ל הי' שם וחייך, - ושאלוהו למה חייך, ואמר שלבן הי' כאן, ועל כל רמאות שהאלשיך מנה ופירש, לבן ניגע בראשו להסכמה, חוץ מדבר אחד שאמר 'חבל שלא חשבתי על זה', - וי"א שבאמת לבן עשה גם רמאות זו, אלא שלא הודה עליה משום שהוא רמאי, - (א.ה.) ויש בפרטי המעשה הנ"ל גירסאות רבות, ואכמ"ל).

ומעתה הקשה מרן זצ"ל, דלכא' צ"ע מדוע נתנו ללבן רשות לצאת מהגיהנם ולרדת לבית הכנסת, - ואע"פ שזה הי' בשבת, ובשבת האש של הגיהנם שובתה, - אך מ"מ הרי מי שאינו בשמירת שבת בעולם הזה, גם בעולם הבא אין לו מנוחה בשבת מהגיהנם, וא"כ צ"ע כיצד לבן יצא מהגיהנם וירד לבית הכנסת, ('אילת השחר' בראשית לא, ז).

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה לכא' הי' נראה לומר דאדרבה, הרי בהא גופא שלבן הארמי ירד לבית הכנסת, הי' זה עונש גדול מאוד בשבילו, - שהוצרך לראות את חכמי ישראל מאזינים לדרשתו של האלשיך הק', ובשעת הדרשה הרי ודאי שכולם גינו מאוד את לבן הארמי על הרמאויות הגדולות שלו, - והי' ללבן בזיון ועונש גדול בזה.

וא"כ י"ל דבדווקא הוציאו את לבן מהגיהנם, בכדי להמשיך ולקבל את עונשו הראוי לו, בבית הכנסת של חכמי ישראל הנ"ל, - וא"כ לכא' צ"ב, מה הי' קשה לרבינו בעל האילת השחר זצ"ל.

- ב -

והנה איתא בגמ' (ברכות יט.), **'אמר רבי יצחק, כל המספר אחרי המת** (המספר בגנותו של מת אחר מיתתו), **כאילו מספר אחרי האבן** (דהיינו, דאין בכך כלום, מעיקר דינא דגמרא), - **איכא דאמרי דלא ידעי** (דהיינו, שהסיפור שמספרים בגנותו של המת, לא מצער אותו כלל, כיון שהוא כלל לא יודע את מה שהחיים מספרים עליו בעוה"ז), **ואיכא**

והנה יעווי' בספר 'שיח הלכה' (ח"ג עמ' קד), שהביא ששאלו למרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, על מש"כ בספה"ק, שאלו שחילו שבת בעוה"ז ר"ל, אינם יוצאים מהגיהנם בשבת, דצ"ע מהא דאיתא בגמ' (סנהדרין סה:), 'ואף שאלה זו שאל טורנוסרופוס הרשע את ר"ע, אמר לו (טורנוסרופוס לר"ע)... מי ימר דהאידנא שבתא (ודילמא אחד משאר ימים הוא שבת)'.

'אמר לו (ר"ע לטורנוסרופוס)... קברו של אביו יוכיח, שאין מעלה עשן בשבת (דקברו של אביו של טורנוסרופוס, כל ימות השבת היה מעלה עשן, שהי' נידון ונשרף, ובשבת פושעי גיהנם שובתין - רש"י) ע"כ, - ומוכח דאף אצל נכרי רשע, הגיהנם שובת בשבת, ואע"פ שהנכרי לא הי' שייך בשמירת שבת בעוה"ז, והשיב מרן שליט"א וכתב וז"ל, 'גוי שאני, שאין מצווה על השבת, ואין שייך בו חילול שבת', ע"כ.

וכן כתב רבינו בעל 'האילת השחר' (שם), על מה שהקשה על המעשה עם לבן הארמי הנ"ל, שבאמת מוכח מהגמ' בסנהדרין הנ"ל, שגם לנכרים יש מנוחה מהגיהנם בשבת, עיי"ש.

לא תבצעו אש בכל משבתיכם ביום השבת: (לה, א-ג).

הנה יעווי' במש"כ 'בעל הטורים' וז"ל, 'לא תבצעו אש - אמר הקב"ה אור שלי, פי' של גיהנם, שובת בשבילכם, גם אור שלכם יהא שובת'.

והנה כתב הרמ"א (או"ח סי' רצא, ב) וז"ל, 'י"א דאסור לשתות מים בין מנחה למערב בשבת, דאז חוזרות הנשמות לגיהנם...', (רוצה לומר, דאז קרוב לזמן החזרה לגיהנם, ואיתא במדרש 'כל השותה מים בשבת בין השמשות, כאילו גזול קרוביו המתים' - משנ"ב).

ולכא' יש לעיין בזה, דהרי זמן יציאת השבת אינו שווה בכל העולם כולו, דיש מקומות שהשבת יוצאת מוקדם יותר, כיון שהלילה אצלם מתחיל מוקדם יותר, - ויש מקומות שהשבת יוצאת מאוחר יותר, כיון שהלילה אצלם מתחיל מאוחר יותר.

וא"כ יל"ע בהאי דינא, דאסור בכל העולם כולו לשתות מים בין מנחה למערב בשבת, משום דאז חוזרות הנשמות לגיהנם, וצ"ע דהרי יש מקומות שבין מנחה למערב אצלם, זהו זמן רב לאחר יציאת השבת בארץ ישראל, וא"כ יש לעי' מדוע אסור להם לשתות שם מים בין מנחה למערב, והרי לכא' נשמות הרשעים כבר חזרו לגיהנם ר"ל.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

דהנה בספר 'מור וקציעה' (סי' א) כתב לגבי תיקון חצות וז"ל, 'בספר הזהר האריך... להגדיל עניין קימת חצות לילה דווקא... והנהיגוהו כמה בני אדם בכל מקום שהוא, כאילו הוא חיוב גמור... והנה יקשה מאוד, כי הלא אין עת ורגע בכל כ"ד שעות היום, שסובב הגלגל היקף אחד, שלא יהא חצות לילה באיזה מקום, ויתחלף לפי מצב המקומות והמדינות בכדור הארץ לאורכו...'

'א"כ איפה במה יודע, שעת החצות האמיתית... עת שבמקום אחד הוא חצות לילה ואפילה, במקום אחר המקבילו הוא חצות היום ואור, וכל ישראל פזורי הגולה אין חצות לילה אחד להם, לכן לא מצאתי מקום בשכלי להכיל דבר זה'.

'אם לא ע"פ מש"כ הכוזרי... ששבתות ה' ומועדי ה' תלויים בנחלת ה' שהיא העיקר ושאר ארצות טפילות... א"כ מה שעושים תיקון חצות בשאר מקומות בחו"ל, אינו רק זיכרון בעלמא... עיי"ש, והיינו דדעת המור וקציעה, דהעת רצון של חצות לילה נקבע לפי הזמן שבירושלים, ובשאר הארצות אין בהן את העניין של עת רצון בחצות לילה, וכמבואר.

אמנם ב'ארצות החיים' (ארץ יהודה סי' א סוף ס"ק ג) השיג על דברי המו"ק הנ"ל וכתב וז"ל, 'ואחר כל הדברים ביררתי היטב, כי כח היום והלילה סובב גם ברקיע, גבוה מעל גבוה שמש חמה חרס, למעלה למעלה למשכיל, וכן סהר לבנה ירח, פועלים דין ורחמים למשול ביום ולילה, וסובבים לפי סיבוב של מטה, כי כל מה שיש למטה, נמצא שורשו למעלה...'

'וכל אחד מתקדש למטה, לפי העת והרגע שמתקדש לעומתו בעולמות העליונים אשר למעלה, ונתפס קדושת השבת בכ"מ לפי מקומו בשפל ובמעל... וכ"ש כי כן הוא לענין עת רצון של חצות, שמתעורר בכ"מ לפי זמנו ומקומו... עיי"ש, - ועי' במשנ"ב (סי' א, ט) שכתב 'זמן חצות הוא 'תמיד' באמצעות הלילה ממש, בכל מקום...', ועי' בשעה"צ שם, שציין להארצות החיים הנ"ל, ואכמ"ל.

ומעתה הי' נראה, דלדעת המו"ק הנ"ל, שהעת רצון בשמים נקבע רק לפי הזמן שבירושלים, א"כ לכא' גם לגבי קביעת הזמן שהרשעים נכנסים ויוצאים מהגיהנם בשבת, לכא' יהי' לפי ירושלים, ומעתה לכא' צ"ע במש"כ הרמ"א הנ"ל בפשיטות, 'י"א דאסור לשתות מים בין מנחה למערב בשבת, דאז חוזרות הנשמות לגיהנם', וזהו ע"פ מה דאיתא במדרש, שהמתים שותים ורוחצים ומצטננים במים.

ולפי מש"כ במו"ק הנ"ל לכא' צ"ע, דהרי ישנם מקומות רבים בחו"ל, שכאשר שם עומדים בין מנחה למערב, הרי כבר עברו שעות רבות מזמן יציאת השבת בירושלים, והרשעים כבר נכנסו שוב לגיהנם, וא"כ מדוע אסור במקומות הנ"ל לשתות מים בין מנחה למערב.

אמנם שוב ראיתי, שמרן בעל 'האילת השחר' זצ"ל (בראשית לא, ז), הביא את מש"כ הטור (או"ח רצה) וז"ל, 'ואומרים (במוצאי שבת) סדר קדושה, לפי שהוא זמן חזרת רשעים לגיהנם ששבתו בשבת, וע"כ מאריכין בענייני תפילות, כי ממתניין להם עד שיסיימו כנסיה אחרונה של ישראל תפילתם...', והעיר 'האילת השחר' דהנה יש מדינות, דיציאת השבת אצלם, הוא זמן רב לאחר יציאת השבת בא"י, ויש לדון מתי נחשב שסיימו כנסיה אחרונה של ישראל תפילתם, עיי"ש.

ומעתה אי נימא דממתניין לרשעים עד שיסיימו הכנסיה האחרונה של ישראל בכל העולם כולו את תפילתם, ורק אז מחזירים את הרשעים לגיהנם, א"כ יש ליישב את מה שהקשינו לעיל, ד"ל דבכל העולם כולו אין לשתות מים בין מנחה למערב, ואפי' שכבר עברו שעות הרבה מזמן יציאת השבת שבא"י, אך מ"מ כיון שלא סיימו כל ישראל שבכל העולם כולו את תפילתם, אכתי לא החזירו את הרשעים לגיהנם, ולכן אסור לגזול את המתים, וכמבואר.

[אמנם לכא' אכתי יל"ע בזה, משום דיקשה לאידך גיסא, דהרי יש מקומות שבהם השבת יוצאת מוקדם בכמה שעות לפני א"י, וכ"ש שיציאת השבת מוקדמת שם ביחס לעולם כולו, וא"כ שוב צ"ע מדוע אסור לשתות שם מים בין מנחה למערב, והרי המשנ"ב ביאר, דהאיסור לשתות הוא בזמן הקרוב לזמן חזרתן של הרשעים לגיהנם, ובמקומות הנ"ל הרי אכתי איכא שעות רבות עד שיחזרו הרשעים לגיהנם].

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות

בקו 'מים זכים': 02-633-5850

[כיום ישנם כ-60 תלמידי חכמים שליט"א
המאזינים לתגובות שהתקבלו במערכת]

הפרשה המחכימה

פירושים מבית 'הפרשה המחכימה' – אוצר מופלא של לקחים מעשיים
פרשת ויקהל תשע"ט, גליון 72 ואקטואליים מהפרשה.

בס"ד

ניצול כוחות מיוחדים לרוחניות

שאלה: כיצד צריך כל אדם להתנהג, בפרט מי שיודע שחזא בעל כוחות מיוחדים?

א. שמות לה, כא: "ויבואו כל איש אשר נשאו לבו, וכל אשר נדבה רווחו אותו הביאו את תרומת ה'". כתב הרמב"ן "על החכמים העושים במלאכה יאמר כן, כי לא מצינו על המתנדבים 'נשיאות לב', אבל (אלא) יזכיר בהם 'נדיבות' (פירוש שמה שאמר 'ויבואו כל איש אשר נשאו לבו' דיבר על האומנים, ולא על המתנדבים התורמים שעליהם אמר 'נדבה רווחו'), וטעם (ששייך בהם) 'אשר נשאו לבו' לקרבה אל המלאכה, כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד, או מי שאימן בהן ידיו כלל, אבל (אלא) מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו בדרכי השם' (דברי הימים ב' יז, ו) לבא לפני משה לאמר לו: אני אעשה כל אשר אדני דובר". כלומר, שמי שהרגיש שיש לו מיוחדות במלאכה מסויימת, נשאו לבו לומר: אני מתאים לעבוד זאת בבית המקדש, ובא למשה והציע את עצמו לכך. מעין זה היה אצל דוד המלך, בשעה שגלית הגיבור בא להלחם בישראל, בא דוד המלך ואמר לשאול (שמואל א' יז, לו) "גם את הארי גם הדוב הכה עבדך", כלומר, מזה שראיתי שהקב"ה נתן לי כוחות מיוחדים להתגבר אף על חיות טרף, הבנתי שמשמים הביאו לי כוחות שאצליח להלחם גם עם גלית. וכך צריך כל אדם מוכשר לנהוג, לקחת את הכשרונות והידיעות המבורכים שלו, ולהוציאם לרוחניות. למשל אדם שמומחה בחכמת התכונה יכול להוציא את כוחו לפועל בלימוד הלכות קידוש החודש והסברתם לאחרים, המומחה בחכמת הציור יכול לצייר דברים מוקשים בסוגיות מסובכות (כמו במסכתות חולין, יבמות, כלים ועוד), המומחה בחכמת ההנדסה ומיחשוב יכול לפצח סוגיות בעניני הזמנים.

ולאו דוקא מי שמומחה במקצוע מסויים, אלא גם כל יהודי באשר הוא, יש לו מיוחדות שאינה בחבירו, כדברי המהרש"א (בבא בתרא עה.) ורבי צדוק מלובלין, ולכן עליו להיות בבחינת "ויגבה לבו בדרכי השם", לבדוק במעלתו מהי המיוחדות שבו, לפתחה ולשכללה, ועל ידה יצליח יותר ויותר לעלות במעלות התורה והיראה. יש גם אדם שמיוחדותו להיות אברך שעמל

בתורה ומחזיק את העולם בתורתו, ולפעמים אף מצויין באיזו מידת חסד או מידה טובה אחרת, כגון אם אינו בנוי ללימוד, יכול להיות גם 'בעל חסד' גדול וכדו'. ואם קשה לו להכיר את מעלתו, יוכל להוועץ בזה גם עם רבותיו, או עם מכיריו. וכן מסופר שבישיבה מסויימת בה כיהן משגיח נפלא המפורסם בבניית מעמדם של מאות בחורים, ובעיצוב אישיותם, דרך עבודתו היתה לעודד את תלמידיו בעידודי אמת, הוא היה מגלה את הנקודה החיובית שבתלמיד ומורה לו את דרכו בעבודת ה'. פעם ניגש אליו אחד הבחורים, וביקשו אם יוכל לשוחח עמו ביחידות, קבע לו המשגיח זמן וכשנפגשו פרק הבחור את מועקת לבו, ואמר: מרגיש אני שהנני בחור 'לא יוצלח' מכיון שאין לי כשרון, וממילא ספק אם יצא ממני משהו וכו'. המשגיח שהכיר היטב את כוחותיו הרוחניים, אמר לו: כל טענתך שאינך כשרוני, זה רק לפי הרגשתך במצבך עכשיו, כיון שחסרה לך ההכרה העצמית על כוחך האמיתי בבהירות ההבנה, ובשכל ישר. כפי הנראה, אם תשתמש ותוציא את תכונת כשרונותיך שניחונת בהם, בצורתם הטבעית שנטע בך ה' יתברך, עוד תזכה להיות גאון בישראל בעזרת ה', מה שאתה צריך היא עבודה מתמדת בבחינת "ויגבה לבו בדרכי ה'", כמובא ברמב"ן הנ"ל. הבחור קיבל את הדברים על מנת לקיימם, עיין בהם והתקדם מעלה אחר מעלה, עד שנהיה בן עליה גדול.

תשובה: על כל אדם לחכיר את מעלותיו המיוחדות, ולפתחם ולכוונם לרוחניות.

ההרגשה בקיום המצוות

שאלה: מה ראוי האדם להרגיש בשעה שמקיים מצוה?

ב. שמות לה, כב: "ויבואו האנשים על הנשים". פירש האור החיים "כי רמז באומרו 'על הנשים', שהביאום עליהם, ובבואם לפני משה הורידו עדיים (תכשיטיהן) מעליהם, ונתנו לתרומת השם" (ועיין עוד ברש"י ובבעל הטורים). וקשה לאיזה צורך הוצרכו הנשים לבא מקושטות בתכשיטיהן ולא הביאום צרורים לבית המקדש. ואולי הוא כדי שתהיה נתינתן כבר מתחילה תיכף לתרומת ה', כמו שנתבאר (במקום אחר) שהנשים

העדיפו לטוות למלאכת המשכן 'על העזים' ממש, כדי שיהיה קדוש לשם המשכן מתחילת ברייתו.

והגר"מ פיינשטיין (דרש משה כאן) ביאר שהוא כדי להורות שרצון ה' יתברך שיתן האדם לא מחמת שלא חשבו בעיניו הכסף והזהב, אלא אף שחשוב בעיניו מאוד מכל מקום ידוע לו שהמשכן עוד יותר חביב. וכן בכל צדקה ובכל מצוה, וכל שכן בלימוד תורה, אפילו שידע שיכול בזמן זה לעשות מסחר ומלאכות להרויח הרבה, אבל התורה חביבה לו יותר. וללמד דבר זה, הראו הנשים שהתכשיטים חביבים עליהן מאוד, שהרי הלבישום בכל רגע שיכלו ובכל זאת נתנו למקדש משום שהמקדש יותר חביב, עד כאן דבריו.

מעין זה אמרו חז"ל (תורת כהנים סוף פרשת קדושים) שהמקיים את הלאוין שלא לעבור עליהם, גם במקום שאינו חפץ בקיומם כגון כשמזיר עצמו מאכילת החזיר, יאמר "אפשי ואפשי אלא שאסרה תורה", כלומר למרות שהחזיר טעים ומשובח אסרתו תורה, נמצא שטעם מניעתו מן העבירה אינה משום סלידתו הטבעית מכך אלא משום ציווי יתברך. (והלן לא, ב כתבנו בזה). וכך מבואר כאן לגבי המצוות, שיכוין בקיומם שלא עושה כן מחמת טבעו וכדו', אלא יכול לעשות דברים אחרים כנגדם, אבל רוצה הוא בקיום המצוות ולימוד התורה, ובכך גם יקבל שכרו כראוי משום שעושה פעולתו זו לשם מצוה ולא לשם עצמו.

תשובה: בעשיית המצוות ראוי שיחשוב כי על אף שחיה יכול לעשות דברים אחרים, מכל מקום רוצה לעשות פעולה זו כדי לקיים המצוה כרצונו יתברך. וכן בעבירה, מה שנמנע ממנה אינו מחמת סלידתו מכך אלא משום ציווי יתברך.

מסירות נפש למצוה

שאלה: מהי המעלה של מסירות נפש על המצוה?

ג. שמות לו, א: "ויעש בצלאל את הארון". פירש רש"י "לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר החכמים נקראת על שמו". ובעיקר שפתי חכמים (באות ש) פירש שבכל המלאכות כתוב "ויעש" ולא הזכיר שמו, אלא לגבי הארון שנאמר "ויעש בצלאל", והטעם כי בכל הכלים לא עשה לבדו אלא הראה לאהליאב ולתלמידיו כיצד לעשות, אך בארון מרוב קדושתו עשאו בעצמו, וכיון שנתן נפשו עליה נקראת על שמו. **ובמדרש** (במדב"ר יב) אמרו "כל מקום שאדם יגע ונותן נפשו על הדבר, אין הקב"ה מקפח שכרו, שלמה בנה בית המקדש, ובשביל שנתן דוד את נפשו על דבר זה קראו הקב"ה על שמו, ככתוב (תהלים ל, א) 'מזמור שיר חנוכת הבית לדוד'. 'לשלמה' לא נאמר אלא 'לדוד', היינו משום ש'נוצר תאנה יאכל פריה' (משלי

כו, יח). **זהו שמצינו גם בכתוב** (בראשית ט, כג) "ויקח שם ויפת את השמלה... ויכסו את ערות אביהם", ופירש רש"י (ומקורו בסנהדרין ע). "אין כתיב 'ויקחו' (אף שהיו שנים), אלא 'ויקח', לימד על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת, לכך (גם) זכו בניו לטלית של ציצית", ומבואר שאף על פי שגם יפת עשה בדיוק אותה מצוה כמו אחיו שם, שניהם החזיקו את השמיכה על כתפיהם וכיסו את אביהם, בכל זאת המצוה נקראת דוקא על שמו של שם שנאמר 'ויקח שם', משום שנתאמץ במצוה יותר מיפת.

כעין זה אמר רבא (עבודה זרה יט.) בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר (תהלים א, ב) "כי אם בתורת ה' חפצו, ובתורתו יהגה יומם ולילה". וברש"י (קידושין לב: ד"ה ובתורתו יהגה) הוסיף קצת, "בתחילה היא נקראת תורת ה', ומשלמה וגרסה היא נקראת תורתו". הרי שהאדם העמל בתורה נקראת היא על שמו. וכן פירש רש"י (עבודה זרה יט.) שבתחילה "עושה לו חפצו... כי אם בתורת ה' עושה חפצו", ואחר כך "נקראת על שמו – של [אותו] תלמיד שטרח בה, ככתוב 'ובתורתו' שמשמע (בתורתו) של כל אדם". **וכן מצינו** בכמה מקומות בתלמוד שהגמרא מביאה "תני רבי פלוני" על אחד מהאמוראים. וביאר בשו"ת הריב"ש (סימן שעה) שכל מקום שיש לשון זו של "תני רבי פלוני", אף שהוא אמורא, ברייתא היא. אלא לפי שהיה מקובל בה ושונה אותה, נקראת על שמו (ועיין ברש"י חולין קד: 'הוא תני' – כך קיבלה סדורה מרבו'). מוכח שאף על פי שהוא רק חזר ושונה מימרא שהיתה שנים רבות לפניו, הואיל וחזר עליה ומשנהה נקראת על שמו.

וכן ידוע על חידושים רבים שנאמרים בבית המדרש בשם אחרונים מסויימים, אף שנכתבו כבר בגדולי האחרונים או הראשונים שלפניהם, למשל חידושו של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שמי שהלך לישון בסוכה מותר להוציאו אם צריכים מקום, משום שעיקר המצוה היא 'ללכת' לישון, אך לאחר שישן הוא פטור מהמצוות, והואיל ו'הלך' לישון שם מותר אחר כך להוציאו. ואף שכבר דיברו בזה האחרונים רבים כמו השד"י חמד, בכל זאת הדבר נתפרסם על שמו. וכן שיעורי המצוות של החזון איש והגר"ח נאה, אף שמפורש בזה בגדולי עולם שלפניהם, וכל זה כאמור משום שיגעו ועמלו בדין זה, נתפרסם הדבר על שמו. **וכן סיפרו חז"ל** (חובא במנורת המאור פ"ה נר ג כלל ח ה"ג בשם התנחומא, ואינו לפנינו) מעשה בחסיד אחד שלמד כל ימיו מסכת חגיגה, וכשמת – הלבשה (מסכת חגיגה) את עצמה בדמות אשה והספידתו.

תשובה: דבר שאדם עמל ויגע בו ומסר נפשו עליו, חזר נקרא על שמו.

לענין הלכה

הערות מעשיות בהל' טבילת כלים

גליון 208

גליון זה מודפס לעורר לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה

הל' טבילת כלים

יש לציין שלפעמים כלים של יהודים נמכרים בסופרמרקט של גוים (כגון בחו"ל) או לחברות גדולות בארץ שהם רוב גוים, ושוב מתחייבים בטבילה (ע' בשו"ת והנהגות ח"ד ס' קצא).

אופן הטבילה

צריך לטבול כל הכלי בבת אחת, וצריך שיהא הכלי רפוי בידו בשעת טבילה שאם מהדקו בידו הוי חציצה ע' בשו"ע (ס' קכ ס' ב) ואם לחלחל ידיו לפני שמטבילים הכלי בימי המקוה כך שיהיה מים בשיעור טופח על מנת להטפח אין צריך לדקדק לאוחזו דווקא ברפיון וע' שו"ע ס' קכ ס' ב ורמ"א שם. ויש עצה לשנות את מקום אחיזתו כשהכלי בתוך המים, רק יזהר שלא יפול הכלי לתחתית המקוה (שלפעמים אין דרך להוציאו).

ברכת על טבילת כלים

אם טובל כלי אחד "ברוך אתה ד' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על טבילת כלים" ואם הם שנים או יותר מברך על טבילת כלים (שו"ע שם ס' ג וקיצור שו"ע ס' לו ס' א). לכתחילה אין להפסיק בדיבור בין כלי לכלי (ע' שו"ע יו"ד ס' יט ס' ה).

מצד הדין די להטביל את הכלי במקוה רק פעם אחת, אמנם יש נוהגים להטביל הכלים שלש פעמים, כי זה דרכן של חכמים לעשות כל דבר שלש פעמים לחיזוק הענין, כמו שנוהגים בהתרת נדרים לומר שלש פעמים "מותר לך" (שערי תורת הבית עמ' עד).

מים בחלל הכלי

כשמטביל הכלי יש לזהר מאוד שיגיעו המים לתוך חלל הכלי שפעמים נוצר ואקום ולא מגיעים המים לכל מקומות הכלי וכגון שפיו צר וכפה פיו כלפי מטה (שו"ע יו"ד ס' רב ס' ו הבית בכשרותו עמ' קנה).

האם אפשר לסמוך על המקוואות לטבילת כלים אשר מצויים בחנויות למכירת כלים?

זהירות הכשר בחנות: כתב הגר"י בעלסקי זצ"ל בס' שלחן הלוי (ח"א פרק כ"ד אות ל"ו) "ק"ל שטבילת כלים דאורייתא (ע' רמב"ם הל' מאכ"א פ"ז ה"ה ובלח"מ שם; ט"ז יו"ד ס' קכ ס"ק טז), ועל כן כל מקוה לטבילת כלים צריך שיהיה כשר לטבילה דאורייתא. והנה רובא דרובא של המקוואות המיועדים לטבילת כלים, לא הקפידו בבנייתם בחומרות המובאות בראשונים או באחרונים כלל, ואין בהם לא בור השקה ולא בור זריעה. ודוקא משום כן צריך שיהיה רב שבדק והכשיר מקוה זה, שעכ"פ הוא כשר מעיקר הדין. ואם אין שם שלט המורה שמקוה זה תחת השגחת רב ידוע וכיו"ב, לא יטבול בו עד שיברר מיהו הרב המכשיר. ואם אין שם רב מכשיר, או שבעל החנות ממאן לגלות מיהו הרב, אזי לא יסמוך ע"ז כלל ולא יטבול בו כליו".

מוכרים לא נאמנים: יש לזהר מלסמוך על מוכרים שאומרים

בהתקרב ימי הכנה לחג הפסח הבעל"ט נתעסק בהל' טבילת כלים. בנוסף יש נ"מ בימי המשתה והשמחה שמרבים בהם בסעודות גדולות.*

טעם מצות טבילת כלים

(מעין הפרשה "ויעש את הכלים" קדושת כלי שרת)

הקונה כלי סעודה מנכרי צריך טבילת כלים (ע' ירושלמי סוף ע"ז) "לפי שיצאו מטומאת נכרי ונכנסו לקדושת ישראל". וכתב בחוט שני הל' טבילת כלים עמ' טז "ורואים מכאן שיש בחיוב טבילת כלים רעיון עמוק, שאדם מישראל האוכל מאכליו בכלים המיוחדים לאכילה, הרי הם צריכים להיות מקודשים ככלי שרת" (ע"ש לפי זה ביאור ההיתר לאכול בכלי גוי שעדיין ברשות גוי כגון בהשאלה (שו"ע ס' קכ ס' טו) כיון שזה צורה עראית).

סוגי כלים הטעונים טבילה

כלי סעודה – לאכילה ושתייה (צלחות, כוסות, כוסיות, סכו"ם וכדומה), או כלי בישול, טיגון אפיה והכנת צרכי סעודה (סירי בישול ואפיה, מחבתות, שפודים ועוד) אפילו אין מביאים אותם לשולחן לאכול ולשתות בהם, בין חדשים בין ישנים, בין ששימושם בחמין ובין ששימושם בצונן, שנעשו ע"י גוי, או שנקנו מגוי אף שנעשו על ידי ישראל – צריך להטבילם (ע"פ יו"ד שו"ע ס' קכ ס' א ס' טבילת כלים להגר"צ כהן שליט"א פרק א ס' א). וכן כסוי הקדירה צריך טבילה (רמ"א שם ס' ה).

במה דברים אמורים כשנעשו ממתכות (אלומיניום, בדיל, ברזל, זהב כסף, נחושת, נירוסטה, עופרת וכו') או מזכוכית (הנ"ל צריכים טבילה עם ברכה אם קנה מיבוא חו"ל ראה בחוט שני טבילת כלים עמ' כ שמניות של ישראל במפעל של גוים אינו פוטר מטבילה בברכה ונאריך בגליון הבא).

אבל כלי חרס המצופים במתכות או בזכוכית, יטבול בלי ברכה (שערי תורת הבית עמ' עז) וראוי לטבולו עם כלי אחר המחויב בברכה ולכוין על כלי הספק. לפי שאין להפסיד הברכה בידיים (הבית בכשרותו עמ' קנב ע"פ מ"ב ס' שכג ס"ק לו ושער הציון ס' קלג), אבל כלים שנעשו מעץ, עצם, אבן או חרס שאינו מצופה – אינם צריכים טבילה (טבילת כלים שם).

פלסטיק – י"א שגם כלים העשויים מפלסטיק קשיח צריכים להטבילן כמו שגזרו חז"ל בכלי זכוכית (שאם נשברו שייד להתיכם וזה דמי לכלי מתכות (ע"ז דף עה ורש"י שם)), עכ"פ בלי ברכה (שו"ת מנחת יצחק ח"ג ס' עז – עח), ע' שו"ת תשובות והנהגות ח"ד), וי"א דפטורים מטבילה (דינים והנהגות החזון איש זצ"ל, ארחות רבינו ח"ג עמ' פה ע' בס' טבילת כלים עמ' רכז) וכן דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (הרמ"ד ליון שליט"א) ספר המטבח כהלכה עמ' 88 שאין לך אלא מה שגזרו חז"ל, וכן מנהג העולם (חוט שני שבת ח"ב עמ' שכט).

* בענין טבילת כלים במשלוח מנות נאריך בגליון הבא בס"ד.

שכלי פלוני לא צריך טבילה, שאם לא מכירים את המוכר שהוא יהודי ירא שמים, אינו נאמן.

כלי אלומיניום

ע' תפארת ישראל בהקדמה לסדר טהרות אות מד, ערוך השולחן סי' רכ ס"ק כג וכן בקובץ מבית לוי ח"ז עמ' כ"ב אות א שכל מיני מתכת אפילו אינו מפורטים בקרא חייבים הטבילה מן התורה וכן ע' בחוט שני טבילת כלים (עמ' כה). וי"א שאינו אלא מדרבנן מאחר שהוא סוג חדש של מתכת ואינו מפורט בקרא, ומ"מ מברכים על טבילתו כדין זכוכית (אגרות משה יו"ד ח"ג סי' כב ע' שו"ת תשובות והנהגות ח"א סי' תנא).

תבניות אלומיניום חד פעמי – 'מיובא מחו"ל'

כלים המיועדים לשימוש חד פעמי כגון תבניות אלומיניום נחלקו פוסקי זמננו אם חייבים בטבילה אם כתוב 'מיובא מחו"ל' או 'ייצור חו"ל' ודבר זה נוגע עכשיו להרבה תבניות בגדלים שונים ולמטרות שונות, כגון תבניות אפייה, תבניות למנה ארוזה, סירים חד פעמיים – אם מיוצרים ע"י גוים לדעת הרבה מגדולי הפוסקים חייבים בטבילה מדאורייתא במקוה קודם השימוש בהם.

לדעת שו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' לב, ח"ח סי' סט) אינם טעונים טבילה, כי אינם נחשבים ככלים כלל מאחר שתשימשם עראי. וכן דעת הגר"ש אויערבך זצ"ל (שלמי מועד עמ' תקמ"ו מהגר"י שוב שליט"א) שכלים העומדים לשימוש חד פעמי העשויים מחומרים הטעונים טבילה, כשמשמשם בהם פעם אחת וזורקים לאחר השימוש אין צריך לטבולם.

וכן דעת הגר"ש וואזנר זצ"ל (קובץ מבית לוי ח"ה עמ' כ"ד אות ג' חט"ו עמ' ע"ח אות ט"ז ועוד) "כלי אלומיניום חד פעמיים באם כוונתו להשתמש בהם פעם אחת בלבד אינם חייבים טבילה, אבל אם כוונתו להשתמש בהם יותר מפעם אחת חייבים טבילה, [ואף לשימוש הראשון]."

וע' בס' טבילת כלים פ' א סי' ז כלים העומדים לשימוש חד פעמי, ובדעתו לזורקם לאחר השימוש אינם צריכים טבילה והביא שם בהע' דברי הגר"א בלוט שליט"א דנוטה הדבר אם משתמש בכלי פעמים רבות אגלאי מילתא דלכלי עבד וממילא דומה לסתם כלי דבעי טבילה קודם שיכול להשתמש בו, אפילו בפעם הראשון – ואחשביה לכלי לחיבו בטבילה.

וכן בתשובות והנהגות (ח"ג סי' רנ"ט) "מתבניות אלומיניום לשימוש חד פעמי שאין צריך טבילה, נראה שרק אם זורקו מיד אחר שימוש ראשון לא נקרא כלי תשמיש דסעודה ופטור מטבילה, נעין רמב"ם פ"ה מכלים גבי חותלות] אבל אי משתמש בו אחר כך שנית אסור אפילו דעיקרו עומד לשימוש חד פעמי, דעכ"פ נקרא כלי סעודה, ע"ש". וכן דעת בעל הקנה בושם (שמענו מהגר"מ ברנסדורפר שליט"א).

אכן לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (מהגר"ד מורגנשטרן שליט"א ע' סי' מטבח כהלכה עמ' 91) והגר"נ קרליץ שליט"א (חוט שני טבילת כלים עמ' כה) תבניות אפיה וכיוצא בן חד פעמיות

² ע"פ הרמב"ם הל' כלים פ' ה ה"ז "חותל של הוצין שמניחין בו הרוטב וכיוצא בו אם הוא נותן לתוכו ונוטל מתוכו מתטמא, ואם אינו יכול ליטול מה שבתוכו עד שיקרענו או יתירנו או שחשב לאכול מה שבתוכו ולזרוקו טהור וכן קרן שהוא משתמש בו ומשליכה אין לו שם כלי לענין קבלת טומאה" וע' בס' מטבח כהלכה עמ' 92 מה שהביא מדברי המג"א או"ח סי' שיד דדוקא חותל דלאו כלי גמור.

³ [בסי' חוט שני הל' שבת (ח"ד עמ' צה) כתוב, כוס חד פעמית העשויה מפלסטיק, אם מנהג העולם באותו מדינה שאחר שימוש אחד זורקים אותו לאשפה, אין לקדש עליו, אבל אם לפעמים משתמשים בו שוב לאחר ששופכים אותו כמו שעושים כן לפעמים בארץ ישראל, הרי הוא כשר לקידוש, ואפשר ליטול ממנו ידים לסעודה]. וראה בשו"ת מנחת יצחק שאין ליטול ידים בכלים חד פעמיים.

⁷ אע"ג שמניחים עליה נייר כסף ועליהם מניחים תבשילים לאפותם

העשויות ממתכת, אם אפשר להשתמש בהם יותר מפעם אחת, חייב בטבילה, אף אם אין דעתו להשתמש בהם יותר מפעם אחת. שכלים חד פעמיים נחשבים 'כלי' וחייבים בטבילה בברכה ככל כלי. וכן שמענו מהגר"נ קופשיץ שליט"א שודאי חייבים בטבילה.

[לענין ברכה ראוי לא לברך על טבילת כלים אלו כיון שנחלקו בזה הפוסקים שו"ת תשובות והנהגות ח"ד סי' קצב].

ודעת בעל האגרות משה ראה בהע'.

בהשגחת בד"ץ עדה החרדית ירושלים מקפידים לרשום על תבניות חד פעמיות שמיובאות מחו"ל: "מיובא מחו"ל". [מדריך הכשרות עדה החרדית]. כיון דיש נוהגים להחמיר לטבולם [ושמענו מועד הכשרות שההכשר הוא רק על האלמנטים שלא מעורב עם שומנים לא כשרים ולא על טבילת כלים]. שמענו מהגר"ח"י כהן שליט"א שהמנהג אצלם שאין מטבילים כלים חד פעמיים אפילו בשימוש כמה פעמים. וכן ע' גליון חוקי חיים 93 סי' י ע"פ דברי שו"ת מנחת יצחק הנ"ל.

לפלפולי – נביא עצות לפטור תבניות חד פעמיות מחשש טבילת כלים אפילו בשימוש חוזר ראה בהע' נשמח לשמוע הערות והארות על כך.

זהירות בענין טיסות

הבאנו בגליון פ' ויחי אודות המכשול המצוי בטיסות ממדינה למדינה, ובפרט בטיסות מארצות הברית לארץ ישראל, שרבים אינם יודעים את זמני קריאת שמע ותפילה כשהם על המטוס, ובאים ע"י זה להפסיד מצות קריאת שמע ותפילה בזמנם, ולברכות לבטלה בתפילות שלא בזמנם, ושמצוי במשך השנה שיש רק כשעה בין הנץ עד סוף זמן קריאת שמע, ורק כשעתיים בין הנץ עד חצות.

כעת התפרסם עוד דרכים להשגת לוח זמנים אלו ראה בהע'.

לע"נ מרת אסתר אשקע ב"ר משה יחיאל ע"ה
לע"נ מרת לאה ברכה בת הגאון הרב משה ע"ה

להערות והארות, 0533-163-916 נא להשאיר הודעה

(מ. הרסקין סדר א' נר גבריאל)

ניתן לקבל הגליון במייל g089285647@gmail.com

או לבשלם, אף דהמאכל עצמו אינו נוגע כלל בתבנית, וגם אם אין התבנית בולע מטעם המאכל והרי קי"ל דדוקא אם הכלי בולע חשיב כלי סעודה וכמו שכתב הגר"א מהרשב"א, מ"מ כיון שהנייר בטל להכלי ועיקר הכלי הוא הכלי התחתון, חשיב הכלי התחתון כלי סעודה. (חוט שני עמ' כו).

^ה ע' בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סי' כ"ג שכלי שראוי להשתמש בו כמה פעמים, רק לא משתמשים בו משום שזה זול, צריך טבילת כלים. ויש לדון בזמננו כיון שכלי של אלומיניום ראוי לשימוש כמה פעמים ובפרט לדברים יבשים ומניחים בהם נייר אפייה וכדומה שנשארים נקיים) ולכאורה לפי דבריו צריכים טבילה. אכן שמענו כעת מתלמידו הגר"ר שמואל פירסט שליט"א ששמע מהגר"מ פיינשטיין זצ"ל שאם הוא משתמש בזה רק פעם אחת אין צריך לטבולו, אך אם דעתו להשתמש בזה יותר מפעם אחת צריך לטבולו וכדברי הגר"ש אויערבך זצ"ל והגר"ש וואזנר זצ"ל הנ"ל (וואמר שהתשובה הנ"ל יו"ד ח"ג סי' כג) כנראה לא נכתב ע"י בעל האגרות משה ואין לסמוך עליו למעשה).

¹ 1) לקפל צדדי הכלי ואז להחזירו ע' סי' מטבח כהלכה (2) למיני מאפה כגון אפיית חלות לכאורה סגי לחתוך הכלי חתך גדול ואז אם מכסים אותו בנייר אפייה עדיין ראוי בשימוש, ולרווחא למילתא אפשר להניח עוד תבנית למטה (אכן אם זה דבר נזולי זה לא מהני שצריכים שימוש הכלי שלמטה) 3) לקפל הכלי בפנים לחוץ ומחוץ לפנים דאז הוה פנים חדשות שבאו לכאן (תוס' זבחים זה וכן ע' תפארת ישראל על משניות שם). (שמענו מהגר"ח סלמן שליט"א).

² להשיג לוח זמנים לטיסות לוחות – יחי – זמנים

chaimkeller@yahoo.com

או להשיג לוח זמנים "הזמנים שלי" air@myzmanim.com

נא לשלוח שם, טלפון, וכל פרטי הטיסה, לפחות שבוע לפני הנסיעה.

נחל אליהו

פרשת
ויקהל פקודי

משיעורי הרב אליהו דיסקין שליט"א

לימוד מיוחד איך לכוון את מעשינו לשם שמים ע"י קיום צווי ה' כפשוטו

תוספת על המינימום, חפתים מזהב, שעון זהב - דברים שאינם מוכרחים, אבל כיון שהאבא מחבב את בנו, אוהב אותו, הוא קונה לו גם דברים שאינם הכרחיים, מותרות, להראות לו את חיבתו אליו.

ועם מה הוא מתחיל, את מה הוא קונה קודם?

תלוי, לפי שיעור החיבה יתירה שיש לו אליו. אם האבא מחבב את בנו ביותר, ואוהב אותו במיוחד, דבר ראשון הוא קונה לו את המותרות, הדברים שמעבר - עניבה מיוחדת, חפתים, מרוב חיבתו אליו הוא מתחיל בדברים שאינם מוכרחים לבטא את עוצמת אהבתו אליו ורק אח"כ הוא יקנה לו גם את כל שאר הדברים ההכרחיים, כל הבגדים הרגילים וההכרחיים. אבל כשאין חיבה יתירה בין האב לבנו, הוא בתחילה קונה את מה שחייבים, את המינימום שבכל מקרה אין לו ברירה והוא צריך לקנות, ורק בסוף הוא קונה לו עוד דברים מעבר אפילו שאינם הכרחיים.

אומר הבית הלוי: כך גם נוהג הקב"ה עם ישראל, הקב"ה נתן לבני ישראל מתנות, יש מהם הכרחיים יותר, ויש מהם שהם מעבר, הם כביכול מותרות, שבת - זה הכרחי, אי אפשר בלי שבת, גם כשבני ישראל נמצאים בגלות, כשאינם על אדמתם, שבת נוהגת, שבת - זה כמו להלביש את החתן במינימום, לקנות לו חולצה, מכנסים, נעלים, פראק, את זה חייבים. אבל משכן - נכון זה דבר חשוב, אבל זה כבר מעבר למינימום, זה לא ההכרח, בגלות מסתדרים גם בלי המשכן, זה כבר נקרא מותרות - כמו חפתים ושעון זהב, וזה תלוי לפי שיעור החביבות.

בפרשת כי תשא קודם חטא העגל, אחרי מתן תורה לפני שחזרה זוהמתו, היו ישראל חביבים מאד לפני הקב"ה, וכשאבא אוהב את בנו במיוחד עם מה הוא מתחיל? עם המותרות! ולכן גם התורה מתחילה קודם עם המשכן - עם החפתים, עם המותרות: ועשו

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' כל העושה בו מלאכה יומת (שמות לה א-ב).

הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן
לומר שאינה דוחה את השבת (רש"י ע"פ מכילתא).

הבית הלוי שואל קושיה: שבת נסמכה למלאכת המשכן, ללמד שהקמת המשכן אינו דוחה את השבת בשתי מקומות, בפרשת כי תשא (לעיל פרק לא): ראה קראתי בשם בצלאל... ועשו את כל אשר צויתך את אהל מועד ואת... אך את שבתותי תשמורו" וכאן בפרשת ויקהל. אולם יש חילוק ביניהם: בפרשת כי תשא נאמר קודם הציווי של הקמת המשכן ואחריו נאמר: אך את שבתותי תשמורו, וכאן בפרשת ויקהל נאמר קודם אזהרת שבת: וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון, ורק אחריו נאמר: זה הדבר אשר צוה ה' לאמר קחו מאתכם תרומה... - הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן. שואל הבית הלוי, מאי שנא? מדוע בכי תשא נצטוו קודם על המשכן, ובויקהל הוזהרו קודם על מלאכת שבת?

נביא תחילה את המהלך של הבית הלוי - דרוש נפלא, ואח"כ נציע בעזר ה' עוד דרך.

קודם חטא העגל היתה חיבה מיוחדת לכלל ישראל

הבית הלוי אומר: משל למה הדבר דומה, אבא מחתן את בנו, הוא הולך לקנות לחתן בגדים לחתונה, להלביש את החתן כמנהג בעלי בתים חשובים. יש כמה סוגי בגדים שצריך לקנות - יש את המינימום המקובל, הבגדים ההכרחיים, חולצה, מכנסים, נעלים, פראק - זה חייבים, ויש את הדברים שמעבר,

את כל אשר צויתך את אהל מועד ואת... ורק אח"כ התורה מזכירה גם את הדברים ההכרחיים: אך את שבתותי תשמורו. אבל בפרשת ויקהל, אחרי חטא העגל, שכבר לא היתה כזו חיבה, כאן התורה מקדימה קודם את ההכרחי, את השבת: וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון, ורק אחרי זה מוסיפה התורה גם את הדברים שמעבר - את המשכן: זה הדבר אשר צוה ה' לאמר קחו מאתכם תרומה...

זו דרכו הנפלאה של הבית הלוי.

שורש חטא העגל שלא עשו מחמת רצון וציווי ה'

ונראה שאפשר בעזר ה' להציע עוד דרך, נשמע מה אתם אומרים על זה:

הזכרנו כמה פעמים יסוד גדול, שהאריכו בו הבית הלוי, השם משמואל, הבריסקע'ר רוב: מה היה היצה"ר של חטא העגל, מאיזה תאווה זה בא? מה היה שורש החטא? איך קרה שדור דעה כאותו הדור נכשלו בחטא גדול כזה?

כלל ישראל היתה להם תשוקה עצומה להשראת השכינה בישראל, הם רצו לגרום שתשרה השכינה לישראל, זה היה עיקר כוונתם כשביקשו עשה לנו אלהים, הם רצו שיהיה להם מקום של השראת השכינה, ובאמת עיקר כוונתם היתה לטובה, אבל החטא היה שהם רצו לפעול לא בדיוק לפי מה שהקב"ה צוה לעשות - עצם הדבר שרוצים דביקות בקב"ה זה מעלה גדולה, אבל אם עושים שתהיה דביקות לא לפי התורה, לא לפי צווי ה', זה שורש החטא של העגל!

ולכן על המשכן נאמר בפרשת פקודי (לח, כא): משכן העדות, ופירש רש"י: עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם. מדוע השראת השכינה ע"י המשכן היא עדות שנתכפר להם עוון העגל?

בהקמת המשכן בפרשת פקודי נאמר על כל דבר ודבר שעשו בבנין המשכן "כאשר צוה ה' את משה", שמונה עשרה פעמים! נאמר בפרשת פקודי "כאשר צוה ה'", מדוע הוזכר שנעשה כציווי ה' כל כך הרבה פעמים?

אומר הבית הלוי: להגיד, שכל דבר שהם עשו הם לא עשו בגלל שהם רוצים השראת השכינה, בגלל שהם הבינו שבצורה כזו תשרה שכינה ביניהם, אלא הם עשו כאשר צוה ה' - בגלל ציווי ה', אם עושים את המשכן בגלל שרוצים השראת השכינה, נשאר שורש החטא של העגל! אבל כשעושים את המשכן, מקום השראת השכינה בגלל שצוה ה' את משה, זהו התיקון של חטא העגל - ובזה היה עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על חטא העגל.

הארכנו ביסוד הזה בפרשת שמיני ובפרשת משפטים, ונביא את עיקר הדברים בקצרה: בפרשת שמיני (ויקרא ט, ו) כתוב, שבשמיני למילואים: ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא עליכם כבוד ה'. הפסוק הזה נראה כהקדמה שלכאורה מיותרת, משה הולך להגיד לבני ישראל מה לעשות, מה הוא מתחיל ואומר להם 'זה הדבר'?

אומר התורה כהנים: אמר להם משה לישראל: אותו יצה"ר העבירו מלבכם, ותהיו כולכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום, כשם שהוא יחידי בעולם כך תהא עבודתכם מיוחדת לפניו, שנאמר: ומלתם את ערלת לבבכם, מפני מה? כי ה' האלוקים הוא אלוקי האלוקים ואדוני האדונים, עשיתם כן? וירא עליכם כבוד ה'.

אמר להם משה לישראל: אותו יצה"ר העבירו מלבכם - על איזה יצה"ר מדובר? ומה אמר להם כך תהא עבודתכם מיוחדת לפני.

הנסיון הגדול במצוה לעשות מחמת הציווי ולא בגלל פרומקייט

ביאר בזה הבריסקע'ר רוב דבר נפלא, את הדבר הנפלא הזה של הבריסקע'ר רוב שמעתי מר' חיים יענקל גולדריך, שהיה מאד קשור לבריסקע'ר רוב ז"ל ששמע את זה מהבריסקע'ר רוב, והוא שידע גם ספרי חסידות, אמר לי שאת הביאור הזה ביארו כבר ר' צדוק והשם משמואל, ובהעמק דבר גם יש דברים דומים - כולם כוונו לדבר אחד:

מי הוא אותו יצה"ר שהעבירו מלבכם?

היצה"ר שגרם והביא את חטא העגל! מה היה אותו יצה"ר שהביא את חטא העגל? שבן אדם רוצה

דביקות בבורא עולם, אבל הוא חושב על עצמו! הוא לא חושב לעשות את צווי ה', אלא למלא את רצונו להיות דבוק בקב"ה - דביקות לא לפי מה שצוה ה'.

אמר להם משה רבינו לישראל: אם אתם מתלהבים להקים את המשכן בגלל שאתם רוצים מעלה של דביקות, נשאתם עם היצה"ר של חטא העגל, המשכן והעגל יהיו אותו דבר! ויאמר משה: זה הדבר אשר צוה ה' תעשו - אותו יצה"ר העבירו מלבכם, אל תעשו בגלל שאתם רוצים דבקות בקב"ה, אל תקימו את המשכן בגלל שאתם רוצים השראת השכינה, אלא זה הדבר אשר צוה ה' תעשו - בגלל שצוה ה' תעשו, תהיה עבודתכם מיוחדת לפניו - לחשוב רק על הקב"ה. ועל זה מסיים התורה כהנים: עשיתם כן? וירא אליכם כבוד ה' - תזכו שירא אליכם כבוד ה', אבל אל תעשו את זה בשביל שאתם רוצים שירא אליכם כבוד ה'.

זה יסוד גדול בעבודת שמים - לעשות בגלל שהקב"ה מצוה. מה הכוונה הכי גדולה בשופר? רחמנא אמר תקעו!!

סיפר לי פעם אברך: על יהודי אחד באיזו קהילה אמריקאית שהיה להם רב חשוב, ואותו יהודי, הרופא אמר לו שהוא צריך לאכול ביום כיפור, המצב שלו היה פיקוח נפש ואסור לו לצום, אבל היהודי אמר: אני לא מסוגל לאכול! ביום כיפור לאכול? אני לא מסוגל! בא אליו רב הקהילה, והסביר לו ושיכנע אותו שהוא חייב לאכול, וזה המצווה שלו היום, ויש לו איסור לצום, אבל כמה שהוא ניסה לשכנע אותו זה לא עזר! שום דבר!

כשראה הרב ששום דבר לא עוזר, אמר לו הרב: תשמע, אתה יותר לא מקבל עליה בבית הכנסת שלנו! לא נותנים לך עליה לתורה!

היו לפעמים מחללי שבת שהיו נותנים להם עליה, בשביל לקרב אותם, ואמר לו הרב: מחללי שבת לפעמים מקבלים עליה! אבל אתה לא תקבלי!!

שאל אותו היהודי: למה? מה עשיתי? אמר לו הרב: אתה יותר גרוע ממחללי שבת! כן, אתה יותר גרוע - אתה עובד ע"ז!! התפלא היהודי: מה ע"ז? שבעים שנה אני צם ביום כיפור, אני לא מסוגל לא לצום! איזה עבודה זרה אני עובד?

אמר לו הרב: נכון, אתה לא מסוגל לא לצום, אבל זה פיקוח נפש! ויש מצוה בתורה: ונשמרתם, ומי שכתב בתורה לצום ביום כיפור - ועיניתם את נפשותיכם, אותו בורא עולם כתב לך: ונשמרתם מאד לנפשותיכם, וחי בהם ולא שימות בהם. אם אתה מחליט שאתה לא מסוגל לאכול ביום כיפור, אפילו שאתה חייב ומצווה לאכול, זה מגלה שכל השבעים שנה שצמת, למה צמת? לא בגלל דבר ה', אלא בגלל שאתה לא מסוגל לאכול ביום כיפור! אז את מי אתה עובד? לא את הקב"ה, את עצמך אתה עובד! ממילא אתה עובד עבודה זרה!!!

זהו היצר הרע של חטא העגל!

ועל פי יסוד גדול זה, נראה לבאר טעם החילוק בין פרשת כי תשא לפרשת ויקהל בסדר הציווי על הקמת המשכן ועל אזהרת שבת:

כלל ישראל מצווים לעשות משכן, הם מתלהבים מאד מהמשכן - מתלהבים לתת נדבה, לעשות מלאכה בשביל שתשרה ביניהם השכינה, ופתאום כשהם נמצאים באמצע העבודה, באמצע המלאכה, יש הכרזה: רבותי, עוד מעט שבת, צריך להפסיק לעבוד, חצות היום - צריך להתכונן להכין צרכי שבת, אין לעשות מלאכה, והם ברוב ההתלהבות אומרים: עוד מעט, עוד שעתיים! אבל הרבנים אומרים: אסור, צריך להפסיק מיד!

וכעת המבחן שלהם: מי שיש לו את המבט הנכון, וחושב מה הקב"ה מצוה, הוא מיד יפסיק, אבל מי שחושב על ההתלהבות שלו, יש לו את אותו יצה"ר שהוא חושב על עצמו, הוא יכול להיכשל מרוב ההתלהבות שלו במשכן - הוא יכול להיכשל בשבת.

הרבה פעמים בנסיונות של החיים, בן אדם שקוע מאד במצוה, ומרוב שהוא מתלהב מהמצוה הוא יכול לשכוח ולרמוס דברים אחרים - זה חלק גדול בעיקר הנסיונות. וזה שורש הדברים הנאמרים בהפטרה של פרשת זכור: ויאמר שמואל החפץ לה' בעולות וזבחים כשמוע בקול ה', הנה שמוע מזבח טוב להקשיב מחלב אלים - יכול להיות הרבה פעמים שיהיה עולות וזבחים, אבל זה לא יהיה לשמוע בקול ה', ובזה אין חפץ לה', אלא ששמוע הוא טוב מזבח.

אותו יצר הרע של חטא העגל ממשיך לדורות ומאד מטעה את האדם

הזכרנו כמה פעמים בשם אדוני אבי מורי ז"ל, שאלה עצומה: מי שלמד מלכים רואה אצל מלכי יהודה, שעל חלקם כתוב: ויעש הישר בעיני ה', ועל חלקם כתוב: ויעש הישר בעיני ה', אולם גם באלו שנאמר בהם: ויעש הישר בעיני ה', אצל רובם נאמר: עוד העם מזבחים ומקטרים בבמות. איסור במות - זה כמו בזמן המקדש לשחוט בחוץ! לעשות במות זה איסור כרת! וגם המלכים שנאמר בהם: ויעש הישר בעיני ה' - שהצליחו לעשות הכל, הישר בעיני ה', את הבמות הם לא הצליחו לבטל! איזה מין יצה"ר משונה זה? בשלמא אדם שעובד עבודה זרה, עוד אפשר להבין. אבל אדם שלוקח בהמה ששווה חמשת אלפים שקל, והולך ושוחט אותה, למי? לגבוה! לקב"ה! - בבמות הקריבו קרבנות לשם גבוה - בשעה שהקב"ה שאליו הוא מקריב את הבהמה כותב בתורה שיש על זה כרת, כמו חמץ בפסח, כמו אכילה ביוה"כ, כמו עריות, כמו חילול שבת, איזה שגעון זה? מה ההגיון שעומד מאחורי זה?

אמר על כך אבא שלי: אנחנו לא מבינים, ולא יכולים להבין, מה זה היה אצלם קרבן! כזה דביקות, כזה קרבת אלוקים, כאלו תיקונים, עד שאפ"י במחיר גבוה כל כך שהם יודעים שיש בזה כרת, הם לא יכלו לעצור את עצמם מכך, עד כדי כך שאפ"י המלכים שנאמר בהם: ויעש הישר בעיני ה', את זה לא יכלו למנוע. וזהו אותו יצה"ר של חטא העגל!

ועכשיו נראה פלאי פלאות, לפני שבני ישראל חטאו בעגל - לפני שהיה להם את היצה"ר של חטא העגל, אפשר היה לצוות אותם קודם על המשכן, ורק אחרי זה על השבת, ולא היה סיבה לחשוש שמרוב ההתלהבות שלהם מהמשכן הם לא ישמרו את השבת. אבל בפרשת ויקהל, אחרי שהיה כבר את היצה"ר של חטא העגל, עכשיו יש חשש שמרוב ההתלהבות של המשכן הם יכולים ליפול בכניסת השבת, להמשיך לעשות מלאכה עד שזה יגלוש ח"ו לשבת, ולכן עכשיו צריך להזהיר על השבת לפני המשכן - אחרי שנכנס בהם אותו יצה"ר שכן אדם חושב על ההתלהבות של המצוה, ולא חושב מה דבר ה', הוא יכול לחשוב על ההתלהבות של המצוה, של קרבת אלוקים, על חשבון דבר ה', ופה צריך להזהיר על שבת לפני המשכן.

יסוד הקשר בין מלאכת המשכן למלאכת שבת

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' כל העושה בו מלאכה יומת... קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'... וכל חכם לב בכם יבואו ויעשו... את המשכן את אהליו...(שמות לה א-כ). חז"ל במסכת שבת בכמה מקומות, לומדים ממה שנסמכה פרשת שבת לפרשת המשכן, שאבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד עבודות המשכן, והמלאכות האסורות בשבת הם רק אותם מלאכות שהיו במשכן.

מה הקשר בין מלאכת שבת למלאכת המשכן?

הגמ' במסכתא ברכות (נה, א) אומרת: אמר רב יהודה אמר רב: יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ, כתיב הכא (לה, לא): וימלא אותו רוח אלוקים בחכמה בתבונה ובדעת, וכתב התם (משלי ג, יט-כ): ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, בדעתו תהומות נבקעו.

בשביל מה בצלאל היה צריך לדעת לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ? מה מוסיף למלאכת המשכן הידיעה לצרף אותיות?

צריך לדעת, המשכן הוא עולם קטן - המשכן כולל את כל מעשה בראשית, שמים וארץ, כל מעשה המשכן הוא כנגד העולם, ולכן הקרבנות שמקריבים במשכן נותנים קיום לכל מעשה בראשית, ולכן בשביל לעשות את המשכן צריך לדעת לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ - ע"י אותו צירוף שבו נבראו שמים וארץ, אפשר וצריך לעשות את המשכן. בבריאת שמים וארץ היה חכמה, תבונה ודעת - ואף למלאכת המשכן היה צריך חכמה תבונה ודעת ולפיכך: וימלא אותו רוח אלוקים בחכמה בתבונה ובדעת.

וכיון שמלאכת המשכן מקביל למלאכות שבהן נבראו שמים וארץ, כשם שהמשכן נעשה ע"י ל"ט מלאכות, כך שמים וארץ נעשו ע"י ל"ט מלאכות. אמנם, שמים וארץ בדבר ה' נעשו - בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, לא היה בהם מלאכה ממש, אבל דבר ה' ורוח פיו יצרו שורש של ל"ט מלאכות, שמהם נארגו שמים וארץ, והם כנגד ל"ט מלאכות שהיו במשכן.

שבת זה שביתה ממלאכת בריאת העולם - כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש. ממה הוא שבת וינפש? ממלאכת שמים וארץ - ממה שעשה ששת ימים, וכיון שמלאכת שמים וארץ הם ל"ט מלאכות, כמו מלאכת המשכן, לכן גם השביתה של שבת צריכה להיות מל"ט מלאכות, ומי שעושה מלאכה בשבת פוגם בשביתה של שבת.

לזכות ולע"נ
ר' יצחק ב"ר שמואל נתן
גלב"ע י"ב אדר תשנ"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

לזכות ולע"נ
ר' יוסף ב"ר יהושע זליג
גלב"ע ו' שבט תשע"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות להוצאת הגליון ניתן לפנות לפל': 052.7683029

להצטרפות בלבד לקבלת הגליון בדוא"ל:

2132817@gmail.com

להערות ותגובות בדוא"ל:

n0527683029@gmail.com

בְּצִילָוֹ שֶׁל הַחֲזוֹן אִישׁ

יריעה מיוחדת בפרסום ראשון, ליקוט רשימות וזיכרונות ממרן ה'חזון איש' זצ"ל, אשר נשמר בצקלונו של תלמידו המובהק, מעתיק שמועתו, אשר נפשו היתה קשורה בנפשו,

הגאון המובהק רבי יחזקאל ברטלר זצ"ל

שהשיב את נשמתו הטהורה ליוצרה - בפניא דמעלי שבתא - פרשת כי תשא תשע"ט

אבד חסיד מן הארץ

אבל כבד ירד השבוע על עולם התורה וההלכה, עם סילוקו לגנוי מרומים של אחד מגדולי תלמידי החכמים והיראים בדורנו, הגאון המובהק רבי **יחזקאל ברטלר** זצ"ל. גברא רבא בכל מקצועות התורה בחריפות ובקיאיות מעוררת השתאות. אשר בין היתר נודע בשערים ככתובת מוסמכת ומקובלת לבירור תורת רבו המובהק, רבן של ישראל, מרן ה'חזון איש' זצ"ל, ומעתיק שמועתו בדקדוק רב.

כבר מצעירותו זכה להיות בן ביתו של ה'חזון איש', עימו למד חברותא במשך מספר שנים במשך שעות רבות ביום, וליבן עימו סוגיות עמוקות בש"ס ובהלכה. לישון עימו יחד בחדר אחד בלילות. להתלוות אליו בפעולותיו, לבצע עבורו הרבה שליחויות שונות, ובעיקר לנשום את אויר הפסגות במחיצת ענק הדור, חכימא דיהודאי - אשר כל בית ישראל נשען עליו.

רבי יחזקאל היה לומד עם ה'חזון איש' בריתחא דאורייתא גדולה. הרב **משה גורא** שליט"א העיד בפנינו כי פעם נכנס בעת לימודם ושמע את רבי יחזקאל תמה בקול באוזני החזו"א: "למה הרַבֵּעַ אומר כך? למה?" והחזו"א מטעים לו ברצינות וכובד ראש את דבריו. מסופר כי פעם כשהגיע מקורבו של ה'חזון איש' רבי **יעקב שכטר** ז"ל [אשר לימים נעשה רבי יחזקאל חתנו], וראה את המחזה שאל את ה'חזון איש': "מדוע אתה נותן לבחור צעיר שיצק עליו כל כך?" הגיב ה'חזון איש': "זה בסדר! זה בסדר!". נוסח אחר אומרים כי ה'חזון איש' השיב: "הוא חביב עלי כמו בני". עוד התבטא פעם אודותיו ה'חזון איש': "בעלי כשרונות כמותו גם פעם היו מועטים", וכן: "הוא מבין כל דבר את הנקודה האמיתית".

כמו כן היה מוערך ביותר על מרן הרב **מפוניבז' הגרי"ש כהנמן** זצ"ל, בעודו ילד כניצול שואה גדל ב'בית אבות' של מוסדות פוניבז'. עובדה מפורסמת מסופרת מאז, כי פעם אחת בעת שנשא הרב מפוניבז' מדברותיו במקום אמר בין הדברים: "אומרים 'העולם אומר', מה הוא העולם? עולם התורה, רק עולם התורה". והוסיף הרב מפוניבז': "יש לי ראייה על כך מדברי מהר"ם שיף, כי המהר"ם שיף כותב מקשים העולם, צאו נא לרחוב רבי עקיבא ותשאלו את העוברים ושבים האם קשה להם משהו במסכת גיטין, ואיך כתב המהר"ם שיף שמקשים העולם? הרי לנו כי העולם היינו עולם התורה לומדיה וחכמיה".

קם אחד הנערים, יחזקאל ברטלר, הצביע וביקש את רשות הדיבור, והרב מפוניבז' נענה לו בחיוב. "לי יש על כך ראייה מגמרא מפורשת, ולא רק מהמהר"ם שיף". הרב ביקש לשמוע את

הראיה של הנער, שאמר כך: "הרי למדנו בגמרא גיטין כולל עלמא לא פליגי (גיטין יד, ב) בבריא דכולי עלמא לא פליגי, והכא במאי עסקינן בשכיב מרע. ובגיטין (דף טז) נאמר: "ורבה אמר לך דכולי עלמא בעינן לשמה והכא במאי עסקינן לאחר שלמדו ובגזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו קמיפלגי דמר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן". מרן הרב מפוניבז' התפעל עמוקות והגיב: "הנה לכם ילד כשרוני, אבעל כשרון", והכניסו בעודו ילד לפני הבר מצוה לשיבת פוניבז'.

בפוניבז' סיפרו, כי כאשר הגיע רבי יחזקאל לשיבה בעודו ילד צעיר, היה עדיין לפעמים משחק בחוץ, ומדי פעם היה אומר מרן הגר"ש **רוזובסקי** זצ"ל: "תקראו לחצקיל פנימה יש לי משהו טוב לומר לו שיהנה..."

דבקתו של רבי יחזקאל ב'חזון איש' ושימושו אצלו היה עד יומו האחרון ועד בכלל. רבי יחזקאל נוכח אף בעת פטירתו בליל שבת קודש – י"ד חשוון תשי"ד, וכפי שמתואר בספר 'פאר הדור': "האסון המר בא בחטף. קרוב לחצות עלה ה'חזון איש' אל ערש יצונו בחדר מגוריו, שלא היה מואר, ונרדם. אותו לילה נשאר ללון במעונו אחד מצעירי התלמידים: רבי יחזקאל ברטלר. לפתע, אחרי חצות לילה, הותקף ה'חזון איש' בטרשת הלב וניעורו בו כאבים עזים, שטלטלוהו ממיטתו. אף נשימתו נתקטעה. הוא העיר את הצעיר שלן בחדרו וקרא לעברו: "אני חש ברע" ("איך פיל זיר גאר ניט גוט"). ביקש להושיט לו גלולת־הרגעה ומעט תה לשתות. הבחור עשה כדבריו, ובעוד הוא חוזר למיטתו מתפתל ביסורים, מיהר ויצא להעיר את גיסו של ה'חזון איש', את רבי יעקב ישראל קנייבסקי, שהתגורר באותו מעון. בראותו שהמצב חמור ציווה היסטיפלער להזעיק תיכף ומיד את הרופא. עשו כמצוותו. אבל הקץ הקדים.

"ליד מיטת ה'חזון איש' ניצב רבי יחזקאל ברטלר, שלמד הרבה תורה מפיו. הוא רמז לצעיר שיניח את ידו על לבו, וכעבור רגע קט, כשמחוגי השעון הראו על השעה 2.30 אחרי חצות, הרגיש שחדל מלפעום. נדם לב האומה. ככה, באין משים, ברגע כמימרא, נאספו הכנפיים הטהורות ששככו על דור עני וכואב. ניצחו אראלים את המצוקים". **עד כאן התיאור.**

הסתלקותו של רבי יחזקאל בחטף בפניא דמעלי שבתא לסדר 'כי תשא את ראש בני ישראל', היכה בהלם את המוני תלמידיו, מעריציו וההולכים בדרכו - כמכות אש, ונותרו מזועזעים ודווים על השריפה אשר שרף השם.

מערכת 'אוסף גליונות' פנתה לחלק מתלמידיו החשובים, הרבנים הגאונים שליט"א לאחר מסע הלוויה, על מנת לשמוע מעט אודות הרב הגדול והנערץ, דמות מופלאה שפיארה את עולמנו עד השבת האחרונה, אך נענינו בסירוב. הם מתקשים עדיין לדבר, וממאנים לעכל את גודל האבידה.

עם זאת, אחד מחשובי תלמידיו, הרב הגאון רבי **שמואל דוד רייסנר** שליט"א, אשר זכה ליהנות מאורו של רבי יחזקאל ולשמשו בשימוש חכמים עשרות בשנים, פתח בפנינו את אוצרותיו, ובטוב ליבו נתן לנו לעלל מעט בין רשימותיו וזיכרונותיו אשר שמע במשך השנים, בעיקר מה שסיפר רבי יחזקאל אודות רבו מרן ה'חזון איש' זצ"ל, וניאות לפרסמם לתועלת הרבים. הוספנו על כך עוד דברים שכבר פורסמו בספר 'מעשה איש' ובעוד מקומות, כדי

להרחיב את היריעה. אולם הדברים לא סודרו בצורה נאותה לפי סדר מסויים, והבאנו אחת הינה ואחת הינה כפי שהיו פזורים ברשימותיו.

"צריך לשמוע בקול הרב"

כאשר קרא רבי יחזקאל בפני ה'חזון איש' בגמרא ואמר: "ר"א בן פֶּרְטָא אומר", תיקנו ה'חזון איש': "צריך לומר פֶּרְטָא". שאלו רבי יחזקאל: "מניין זאת לוי". השיבו ה'חזון איש': "כי כך לימדני הרב שלי, וצריך לשמוע בקול הרב, כי אם לא כן איך היינו יודעים איך לומר בגמרא רבא ואיך לומר רבא".

השולחן ערוך המפרש הכי גדול של הגמרא

רבי יחזקאל היה מספר, כי כאשר למד עם ה'חזון איש' גמרא, כאשר היו מתקשים בפשט, היה ה'חזון איש' אומר: "לך תביא שולחן ערוך, זה המפרש הכי גדול של הגמרא".

עדים בחופה שעברו טיפול רפואי מטריף

רבי יחזקאל סיפר, כי נודע ליחזון איש' שיש כאלו החוששים לקחת עדים בחופה אנשים שעברו פעם ניתוח במקום שפעם היה מטריף, כגון במעיים, והגיב על כך ברוגז: "אה! זה לא נכון! כי היום יש רפואות! וכי כיום מי שיהרוג אדם שעבר ניתוח ייפטר למיתתו?! ודין טריפה שנשאר כיום זה רק כבהמה בהגם, דגם בהמות אנו יודעים לרפאות, אבל באיסורים דהיינו באיסורי טריפה אמרינו ע"ז אלפיים שנות תורה, וזה נקבע למה שהיה אז טריפה", והוסיף על זה ה'חזון איש': "דאם נטען נשתנו הטבעים נאמר לו – מה בכך שנשתנו הטבעים, אז תהרוג מי שיהרוג את אותו אדם שאמר ניתוח, אבל מה זה נוגע לטריפות".

הוסיף על כך רבי יחזקאל: "לדעתי כיום, מי שיהרוג אדם באמצע ניתוח מעיים עוד לפני שתפרו או הדביקו ותחייב מיתה, דהרי כיום שידועים לרפאות אין הוא נחשב לטריפה, והוסיף: "גם אם אין זה מאה אחוז יש יותר סיכוי שימות אילולי הוא ינותח כלל.

"לא גוזרים על אירונים אלא על אנשים"

רבי יחזקאל סיפר, כי היתה תקופה בה נפלו אירונים די בסמיכות זה לזה, והגר"ש גריינמן זצ"ל פחד לנסוע באוירון. והיו שתי נוסחאות מה השיב לו ה'חזון איש': א. "לא גוזרים על אוירון שיפול אלא על אנשים שיפלו". ב. "לא אִוִּירָנִים נִפְּלִים אלא אנשים נִפְּלִים".

לעמוד בקדושה דסדרא

רבי יחזקאל אמר, כי ה'חזון איש' המציא לעמוד בקדושה דסדרא, ואמר: "הרי כתוב שעל זה העולם עומד ואינני יכול לשבת". הוסיף ה'חזון איש' ואמר: "אני יודע שהעולם כן יושבים, אך אינני מסוגל לשבת", והטעים: "מה שביוצר אורי' אומרים כן ולא עומדים, כי ביובא לציון' גם אומרים וגם מתרגמים". ה'חזון איש' אמר: "אני אומר כן, למרות שהר"ץ גיהות כותב שיושבים".

בדיקת חמץ בפנס

רבי יחזקאל שאל את ה'חזון איש' לגבי בדיקת חמץ, אם אפשר לבדוק בפנס, והשיבו ה'חזון איש': "פנס זה כמו נר, שהרי כל הסיבה שאין בודקין באבוקה זה שמא ישרוף, וזה אין שמא ישרוף. וכשם שאור הנר יפה לבדיקה כן אור הפנס יפה לבדיקה.

חולי לגבי המתנה בין בשר וחלב

ה'חזון איש' אמר לרבי יחזקאל כי בחולי קצת סגי לחכות שעה בין בשר לחלב, וכך ה'חזון איש' היה מיקל לעצמו.

סכין השחיטה חד וחלב

רבי יחזקאל זוכר, שפעם שוחטים שבבני-ברק, הביאו ליחזון איש' לבדוק סכין, וה'חזון איש' ידע לבדוק סכנים, וה'חזון איש' אכן בדק זאת באצבעו, ולאחר שה'חזון איש' בדק אמר החזון איש בזה הלשון: "חד וחלק".

ניילון על הכובע

רבי יחזקאל סיפר, כי ה'חזון איש' לחם שבשבת לא ילכו עם ניילון מעל הכובע, באומרו שגם ביום חול אין זה מלבוש. אולם פעם בא הרב קליין [שהיה הרב החרדי של חיפה, חותנו של הרב הצדיק רבי אברהם יוסף וולף זצ"ל], ליחזון איש' ואמר לו: "אם נרטב לי הכובע כואב לי הראש", וה'חזון איש' התיר לו ללכת עם ניילון על הכובע, כי אצלו זה מלבוש.

רבי יחזקאל הוסיף ואמר: "לא ירדתי לסוף דעתו בזה, הרי אם יראו את הרב של חיפה הולך עם ניילון על הכובע, וכי לא יהיו יהודים טובים שילמדו ממנו לעשות זאת?". והוסיף, כי לגבי מעיל גשם העשוי מניילון, כדי שלא ירטבו, המעיל הזה נקרא מלבוש. כי יש לזה שררולים וזה נראה כמעיל, ואין זה כניילון המניחים על הכובע".

ניחוח אבלים ביום הראשון

קרבי יחזקאל סיפר, כי ה'חזון איש' היה רגיל לנחם אבלים למחרת הלוויה בבוקר לאחר הנץ, יתכן לאחר שטעם משהו. בהטעימו: "מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה".

הפסד שכר פסיעות

רבי יחזקאל המתין פעם עם ה'חזון איש' בברית מילה שעה ארוכה עד שבא המוהל, ובינתיים הרבה מהקהל התפור לביתו. אמר ה'חזון איש' לרבי יחזקאל: "אלו שהלכו הפסידו שכר פסיעות".

משלוח מנות לשלושה רבנים

ה'חזון איש' מינה את רבי יחזקאל שליח לתת משלוח מנות לשלושה רבנים שהיו אז בבני-ברק, הוא שלח לכל אחד בקבוק יין ותפוח..

עם ידידו ורעו הגאון הגדול רבי **משה דויטש** זצ"ל, מראשי כולל יחזון איש'

עם ידידו ורעו הגאון הגדול רח"ש **גריינמן** זצ"ל

הקונגרס, שם לא נשאו פנים לתורתו, ואף לא הטו אוזן לתביעותיו.

לא לו שהזכירו לו את הבטחתו שיפרוש, ענה: "אני עוד אפעל בענין זה". הוא פנה במכתב לרב ריינס וקבל באזניו על אותו זלזול שזלזלו בו הציונים. הרב ריינס אישר בדברי תשובתו, כי זו דרכם הנלוזה של הציונים, והתרופה היא התאחדותם של כל הדתיים במסגרת אחת, הלא היא המזרחי.

גדולי הדור יצאו אז בקריאות חריפות נגד הציונות ומעלליה, ולעומתם ענו ראשי המזרחי בדברי ריב ומדון בשם תשעים ושש רבנים. הם חפצו להגיע להיתר מאה רבנים אך לא השיגו יותר מתשעים ושש רבנים שהסכימו לקרוא תגר על גדולי הדור. כמה מהם אף יצאו בחוצפה גדולה נגד קריאתם של הגדולים. זו היתה שנת מותו של הרצל, ואותו בן עיר הוצרך לניתוח בווינה ונפטר שם ונקבר כציוני ליד

עם רבו מרן ראש הישיבה הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל

קברו של הרצל.

סיים ה'חזון איש' את סיפורו ואמר: "לו היה נשבע שיפרוש לאחר הקונגרס ודאי היה פורש, אלא שהוא רק הכריז ולא נשבע". (מתוך ליקוט שמובא בסוף ספר 'עקבתא דמשיחא').

על הגאון מטשיבין

בפני רבי יחזקאל ברטלר התבטא פעם ה'חזון איש' אודות מרן שר התורה הגאון מטשיבין זצ"ל, כשהוא מחווה על כף ידו הקדושה: "בארן טשעבינער רב איז די גאנצע תורה אזוי וויא פון דא ביז דא, פון איין זייט האנט צו די צווייטע זייט". (מאסף 'ישורון' יג).

הלחם משנה מקשה את הקושיות החזקות ביותר

ה'חזון איש' אמר פעם לרבי יחזקאל ברטלר, כי מכל מפרשי הרמב"ם: ה'הלחם משנה' מקשה את הקושיות החזקות ביותר, עוד אומר: "כי הרמב"ם היה לו הבקאות של הרגאטשווער". עוד אמר: "השך והט"ז הם ראשונים". על ה'מגן אברהם' התבטא: "גדול מפרשי השולחן ערוך". את הסמ"ע כינה ה'חזון איש': "א"ג גרזיסקע".

סיני ועוקר הרים הי מהם עדיף?

איתא בהוריות (דף י"ד): "רבי יוסף סיני ורבה עוקר הרים", וברש"י: "רב יוסף קרו ליה סיני לפי שהיו משניות ובריות סדורות לו כנתינתן מהר סיני, אבל לא היה מפולפל כרבה" עכ"ל. וממשיכה הגמרא: "שלחו לתמן סיני ועוקר הרים איזה מהם קודם? שלחו להו סיני קודם, שהכל צריכין למרי חטיא. ע"כ

רבי יחזקאל ברטלר אמר ל'חזון איש', בשם מרן הרב מפוניבז', הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, שאמר כי אע"פ שאמרו חז"ל סיני ועוקר הרים סיני עדיף משום דהכל צריכין למרי חטיא, מ"מ בכל מקום הלכה כרבה חוץ משדה עניין ומחצה, והרי רבה היה עוקר הרים ורב יוסף היה סיני ומ"מ הלכה כרבה חוץ משדה עניין ומחצה ורואים שמ"מ החרף והלמדן עדיף.

הגיב ה'חזון איש' כי ודאי סיני עדיף, כדאיתא בגמרא, והא דמ"מ

הלכה כרבה שהיה עוקר הרים היינו משום שבכל מקום שנחלק עם רב יוסף ורב יוסף הביא לו את כל הראיות שהיה לו מהמשניות והתוספתות ורבה תירץ לו על כל קושיותיו ולהכי בזה רבה עדיף, שהרי אחר שהביא ר' יוסף את כל הבריות והתוספתות רבה גופיה נעשה סיני, שהרי יודע הוא כל מה שרי

אתרוגי מרוקו

שמעתי מפי דודי רבי יחזקאל ברטלר, שכאשר בדק ה'חזון איש' את אתרוגי מרוקו, וראה תוכנם אמר כי הם מורכבים. (אחינו רבי זאב שכטר, בספרו 'אהלי שם' חלק ט).

לוקס ביום טוב

שמענו מרבינו מרן ראש הישיבה הגרמ"י שטיינמן זצ"ל, כי רבי יחזקאל ברטלר זצ"ל אמר לו פעם, כי שאל את ה'חזון איש' אם לא הותר מלאכה לצורך אוכל נפש ביום טוב רק כשעושה מלאכה באוכל נפש עצמו, אם כן מדוע מותר להדליק לוקס ביום טוב? הלא גם שם הוא מתקן ועושה מלאכה בדבר נוסף? והשיב לו ה'חזון איש', כי אף על פי בלוקס אין איסור ביו"ט. (אעלה בתמר).

יחסו של ה'חזון איש' לרבי חיים מבריסק

קרה פעם, כאשר עיין ה'חזון איש' בספר חידושי הגר"ח הלוי על הרמב"ם, פנה לתלמידו רבי יחזקאל ברטלר ואמר לו באירוניה: "רבי חיים היה כה גדול שדורו והדורות הבאים התקשו להבין את עמקות דבריו". (הקדמת חידושי הגר"ח סוגיות הש"ס).

בשביל ההברקה הזאת צריך את רבי חיים מבריסק?

סיפר ה'חזון איש': מעשה ביהודי שזרק לאשתו גט בעל כורחה כדי שלא תדע שהוא גט. הגט הוכנס בתוך מעטפה וכך זרקו לה. העיר נעשתה כמקרה על המעשה אשר לא יעשה, לגרש אשה בעל כורחה. למדני העיר דנו שקלו וטרו בסוגיות הש"ס, אם ככהאי גוונא האשה מגורשת.

כאשר בא העובדה לפני הגר"ח מבריסק אמר פשיטא כי אינה מגורשת, כיון שהגט היה בתוך מעטפה והר"ז כליו של מוכר ברשות לוקח ולא קנה, כיון שאין אפשרות להקנות את המעטפה בעל כרחא.

הוסיף על כך רבי יחזקאל ברטלר, כי כאשר השמיע ה'חזון איש' עובדה זו באוזניו בתור בחור הוא שתק, כי חשב והרהר בעצמו בהבנת דברי מרן הגר"ח להלכה. פנה אליו ה'חזון איש' ואמר לו: "מה אתה דן בדין, הלא דין פשוט הוא שכליו של מוכר ברשות לוקח לא קנה, לא צריכים על זה את רבי חיים, אך לתפוס שגט בתוך מעטפה הוי כליו של מוכר ברשות לוקח בשביל הברקה זו צריכים את רבי חיים". (הובא בספר 'זכור לדוד' חלק ב').

יחסו של ה'חזון איש' לציונות

המשנה בתחילת יומא אומרת: "משביעים את הכהן גדול שלא יהיה צדוקי". שאל ה'חזון איש', מה מועילה שבועה זו? הרי אם הכהן גדול הוא צדוקי ודאי חושב כי הדין כמו הצדוקים וממילא השבועה שהוא נשבע היא נגד התורה ואין היא חלה? שכן נשבע נגד מה שהוא מאמין שזו כוונת התורה? ותירץ רבנו (חזו"א מועד סי' קכ"ו) שאם היה נשבע אז היה פורש מהצדוקים.

אמר רבי יחזקאל ברטלר, כי באמת תירץ זה תמוה, וכאשר שאל את פי רבו ה'חזון איש' לפשר התירץ, סיפר לו ה'חזון איש' את הסיפור הבא:

בעיירת מולדתו קוסובה היה תלמיד חכם אחד שנטה חיבה לציונות,

תנועה שהיתה אז בחיתוליה. לא הועילו כל אותן הטענות שהעלו באוזניו נגד הציונות שמחבלת בכרם ישראל. אך פעם הכריז: "אם בקונגרס הבא לא יצליח לשכנע בדבריו את ראשי התנועה הציונית בענין יחסם לדת, הרי יפרוש מן הציונות". אך כמובן שחזר מאוכזב מן

מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א יוצא מביקור חולים בחדרו של רבי יחזקאל באשפוזו לפני כשנתיים

איש' אומר: "לא לקרוא לאלו שדרכם להתפלל בנוסח ספרד בנימוק שזה יקלקל להם את הקבלת שבת". (מעשה איש).

מתרחק ממכוניות

סיפר רבי יחזקאל ברטלר, כי כאשר היה הי'חזון איש' הולך ברחוב והיתה מתקרבת מכונית, היה מתרחק לצד, באומרו: "אולי הנהג אינו זוכר את התוספות בבא קמא (דף כ"ג ע"א ודף כ"ז ע"ב) שכותבים כי יותר יש לו לאדם לזוהר ולשמור עצמו שלא יזיק אחרים משלא יוזק.

חשמל של שבת במקום חילול ה'

בליל שמחת תורה של שנת תשי"ד לא היה חשמל בהיכל ישיבת פוניבז' מהגנרטור אלא של חברת חשמל. הדבר לא נודע עדיין והי'חזון איש' שהתפלל אז תפילת החג בהיכל כולל 'חזון איש' היה בדעתו לעלות לישיבה כמנהגו מדי שנה בשנה. אך לפתע אירעה הפסקת חשמל של כל העיר ב"ב, ואז התברר לעין כל כי החשמל שבהיכל הישיבה הוא מזרם חברת חשמל, וכשהחזו"א נוכח בזה הלך לביתו.

על הסיפור הידוע הנ"ל הוסיף רבי יחזקאל ברטלר לספר: כי ימים מספר לאחר שמחת תורה נודע לי'חזון איש' מפי בחורי הישיבה, כי היה מי שרגז מאד כאשר התברר לו שהאור הדולק בהיכל הישיבה אינו מהגנרטור, ומיד אמר כי מן הסתם בעוד זמן מועט תתקון התקלה בעיר ואז יחזור האור לישיבה ואין לך חילול ה' גדול מזה, ולכן היה בדעת הנ"ל למחר לקחת איזה קטן שיכבה את כפתור החשמל שהיה באותה עת כבוי מחמת ההפסקה הכללית בזרם החשמל ובכך למנוע מחילול ה'. אלא שהדבר לא יצא לפועל כי תוך כדי העיסוק בדבר חזר אור החשמל להאיר, ולא ניתן עוד לכבותו ע"י קטן.

הוסיף רבי יחזקאל ואמר בפני הי'חזון איש': "היה זה נס שלא הספיקו לכבות ע"י קטן, כי הרי הי'חזון איש' פוסק שבהדלקת החשמל ובכיבוי איכא משום איסור בונה" (עיין חזו"א או"ח סי' נ'), ויש בעצה זו משום חילול שבת. לשמע הדברים כי היה זה נס הגיב הי'חזון איש' על אתר ואמר: "ומי אומר שהיה זה נס, הרי איתא בחז"ל שביקש דוד לעבוד עבודה זרה משום חילול השם, והדברים מבהילים. (מעשה איש).

לחפש את הקושיא ולא את התירוץ

פעם התעוררה לי'חזון איש' קושיא באיזו סוגיא וביקש שיחפשו בספרים אם כבר הקשו כן, שהרי אם לא הקשו סימן שצריך ללמוד שוב את הסוגיא, ולעמוד על הטעות. ואמנם אם שואלים כבר את הקושיא סימן שלומדים ישר, ואמר "לחפש את הקושיא לא את התירוץ".

חושש אני לדברי הגמרא

פעם קצצו אילן שהיה נטוע בחצר הי'חזון איש' אשר שורשיו היו גדולים באופן מיוחד והגיעו עד לכותל הבית. רבי יחזקאל ברטלר שאל לרבינו על הסיבה לכך, והשיבו: "היה כאן יהודי אחד שעורר אותי שהעץ הזה מזיק לבית". שאלו תלמידו: "וכי בשביל שיהודי אחד מדבר בגנות העץ צריך מיד להמית את העץ", והשיבו הי'חזון איש': "יש לך טעות לא ליהודי אני מאמין אלא מדינת דגמרא, אין לנטוע עץ סמוך לכותל כי השרשים מזיקים לכותל, אך ראיתי שאף אחד אינו חושש לזה החלטתי לשתוק כי שמא השתנו הטבעיים, אך כששמעתי מאחד שזה מזיק אזי חושש אני לגמרא ולא למה שאמר היהודי".

שלום עליכם

רבי יחזקאל ברטלר היה מוסר, כי דעת הי'חזון איש' היה, שכל השנה אין לומר שלום עליכם בליל שבת דומיא דהתכבדו מכובדים שאין לומר משום שאין אנו מחזיקין את עצמנו כי מלוים אותנו מלאכים.

יוסף יודע בעניין זה, ולהכי בזה רבה שהיה עוקר הרים עדיף, ומשו"ה הלכה כרבה כי בסברא רבה עדיף, אבל ודאי בעלמא אם לא הביא לו לרבה את ראיותיו של ר' יוסף בוודאי סיני עדיף. (קובץ 'מעדני כהן', מהגר"ן קופשיץ שליט"א).

מיד אמיתך

בבני ברק היה בית מרקחת בסוף רחוב רבי עקיבא, אשר בעליו היה שומר תורה ומצוות. ואמר הי'חזון איש' לרבי יחזקאל ברטלר כי יש להעדיף לקנות אצל השומר תורה ומצוות על פני אחרים גם אם הדבר כרוך בהליכת מרחק רב. (מעשה איש).

חדל מלאכול בשר בהמה

פעם אמר הי'חזון איש' לרבי יחזקאל ברטלר: "חוששני שהשוטט אינו ירא שמים כראוי", ומאז הפסיק לאכול בשר בהמה. ונימק כי מצא שיש צרירת דם בריאה, ואף שאין בזה שום חשש טריפה, מכל מקום הרי במליחה צריך לחתוך מקום צרירת הדם. שאלוהו: הרי עושים את זה לפני המליחה? ומה שייך לשוטט? והשיב: "שוטט ירא שמים כיון שבדק הריאה ורואה צרירת דם צריך לחתכו למנוע חשש מכשול, שמא לא ישימו לב על כך בעת המליחה, וכיון שלא עשה כן חוששני שאינו ירא שמים כראוי".

שאלוהו אם נמצא ריעותא בשוטט אחד מדוע חושש הוא על כל השוטטים? השיב הי'חזון איש': "השוטט הזה היה מיוחד במינו, ועם זאת יצא מכשול זה, לכן איני אוכל יותר בשר בהמה". (מעשה איש).

אין מקחו בידו אינו נאמן

רבי יחזקאל ברטלר סיפר, כי הביאו פעם לפני הי'חזון איש' קלף לספר תורה שכתב לעצמו, לאחר שנמסר הקלף לידו ושלם דמיו התחיל הסוחר לשבח את מקחו שלו ולגנות את של אחרים. אמר הי'חזון איש' אחר כך, כי לא היה קונה את הקלף אצל מי שמדבר כך.

הגאון רבי חיים גריינמן זצ"ל יצא אחר הסוחר ושאלו: "באיזה נוסח הוא מעבד העורות?", ואמר לו הנוסח של ברירה ולא של תנאי, חזר רבי חיים לי'חזון איש' ואמר לו: "הנה בפירוש אמר לי הסוחר שאומר הנוסח בלשון ברירה". הגיב הי'חזון איש': "כיון שאמר זאת שכבר אין מיקחו בידו אין בעל המקח נאמן".

לימים פגש רבי חיים את שותפו של הסוחר, ודיבר עמו על צורת העיבוד שנוהג בקלף, ובין השאר דיבר עמו בנוסח העיבוד, ושותף זה אמר לו הנוסח שהיה באמת בתורת תנאי. אזי שאלו ובאיזה נוסח אומר השותף השני? חייך הנשאל ואמר: "הרי הוא אינו משתתף כלל בעיבוד, ולעולם לא היה נוכח בעיבוד כלל, פלוני שותף שעוסק רק בהשקעת כסף ובמסחר מכירתם, ומאי איכפת לן בנוסחו". ומבהיל הרעיון, כי אף שטרח הי'חזון איש' כל כך בהוצאות לספר תורה ומתעורר חשש חמור על כשרותו לא התפעל כלל שאם ההלכה קובעת שאינו נאמן אינו חושש כלל ואינו מאמין. (מעשה איש).

אדם צריך לדאוג לעצמו לדג לוייתן

רבי יחזקאל ברטלר מספר, כי פעם אחת אמר בפני הי'חזון איש' אחד מתלמידיו: "אין זו בעיה כה קשה לעשות מצוה פלונית". העיר לו על כך הי'חזון איש' כי צריך לזוהר מלומר כן, כי בעולם האמת כשירצו לתת שכר על מצוה כזו יאמרו הרי יש כאן הודאת בעל דין שאין המצוה הזו שוה לו כל כך בעולם האמת. "תבקש הרבה לוייתן בשביל זה..."

לא לקלקל להם את הקבלת שבת

מספר רבי יחזקאל ברטלר, פעמים רבות הוצרכו לקרוא לנערים מבתי אבות כדי להשלים למניין בבית הי'חזון איש'. בערב שבת קודש כשהוצרכו מניין לתפילת מנחה גדולה, היה הי'חזון

מרן ראש הישיבה שליט"א ראשון המספידים בהלוויה

מרן הגרמ"ה הירש שליט"א בראש מסע הלוויה

"כה תאמר לבית יעקב"

מאמר שבועי לנשות ישראל
מפי גדולי ראשי הישיבות ומרביצי התורה
מבית "אוסף גיליונות"

בית של תורה

שיחה מאלפת עם ראש ישיבת חברון הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א

בתורה, כשיועד הלומד שאשתו שמחה בלימודו ונוטלת על שכמה את עול הבית בסבלנות ובשמחה. ובכך מחזקת האשה את לימודו של הבעל והיא שותפה נאמנה לתורתו.

כיצד מצמצמים את הפער הרוחני בין הבעל לאשה?

לא יתכן להפריד בין העליה של האברך, העוסק בתורה ושואף לעלות ולגדול בתורה וביראת שמים, בזמן שאשתו נשארת מאחור באותן דרגות רוחניות ואינה מתרוממת יחד איתו. וכאן באה שאלתכם, איך יוצרים שותפות, שהאשה תהיה שותפה לעליה של בעלה למרות שאינה עוסקת בתורה ובמוסר.

בספר אוסף חידו"ת ממרן הגר"א קוטלר זצוק"ל מובא בשם הגר"א, כי תפקידו של האיש הוא בכוח הפעולה, ומדרגתו היא הקיום, ועיקר ציוויו הוא בקום ועשה. והאשה עיקר מדרגתה היא השמירה, ועיקר ציוויה הוא בשב ואל תעשה, ולכן נשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא וחייבות בכל מצוות לא תעשה, וגם פטורות מתלמוד תורה שהוא יסוד עבודת האדם, כיון שתפקידה הוא השמירה ועיקר תפקידה הוא בשב ואל תעשה.

דברים אלה נותנים כיוון ודרך להבין, כי האשה אינה זקוקה למושגי עמל התורה אליהם זקוק בעלה. כיון שמהלך עבודתה הוא בחלק השמירה ולא בחלק הקיום והעלייה. ואינה זקוקה בעבודתה לחלק הקיומי של עבודת התורה. אבל עדיין אנחנו צריכים להסביר מהי עבודת האשה בחלק השמירה.

בחז"ל נאמר: "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין". מהו התבלין הניתן לאשה לעבודת ד' שלה? יש

מהי המעלה של "נשים צדקניות" שבשכרה נגאלו ממצרים?

בגמרא בסוטה יב. מבואר, כי היו הנשים באות לבעליהן אחר שעבדו בפרך ומביאות להם מזון ומים חמים לרחצה. למדנו מסוגיא זו כי מעלת האשה הצדקנית היא שמחלקת ומשפיעה מטובתה על בעלה. אותן נשים צדקניות נותנות את החיזוק והעידוד לבעליהן שלא להיכנס ליאוש מעבודת הפרך, ולהמשיך להתחזק בדרך חיים של רוממות ולהעמיד דורות חדשים לכלל ישראל. האמונה והביטחון שלהן גרמו לבעלים לא ליפול ברוחם. וכך אותן נשים צדקניות העמידו את המשך הדורות בישראל, וזה היה השורש לגאולת ישראל במצרים.

יש בכך מוסר השכל גדול לכל הדורות בתפקיד האשה הצדקנית, בחיזוק רוחו של הבעל בתקופות קשות יותר, להתחזק באמונה וביטחון, ולהשפיע מרוחה להתחזק לעמוד בתקופות של הסתר פנים ולא להגיע חלילה וחס לנפילה.

בגמרא בברכות אמרו כי הנשים זוכות, בכך ששולחות את בניהן ללמוד וממתינות לבעליהן עד ששבים מהישיבה. אדונו הגר"א ביאר שם, כי הגמרא שואלת "נשים במאי זכיין?" הרי גם לנשים יש מצוות שלהן? אבל הביאור הוא, כי ללא זכות התורה אי אפשר לזכות לחיי העולם הבא. וזוהי שאלת הגמרא, במה זוכות הנשים לחיי העולם הבא? ומתרצים כי יש לנשים זכות התורה של בעליהן וילדיהן. בכך שבעליהן עוסקין בתורה והן ממתינות להן עד שיבואו מבית המדרש.

ובאמת צריך להבין, מהי מעלת המתנה זו? ויתכן שכוונת הגמרא שהן ממתינות בסבלנות בלא קוצר רוח, ואז כשהבעלים באים מבית המדרש הן מקבלות את פניהם בשמחה והארת פנים. וזה נותן את הכוח לעמוד

בזה שני מהלכים. ב"עירות דבש" כותב חידוש, שזכות התורה של בעליהן הוא התבלין בשביל האשה ובכך הן זוכות לנצח את היצר. אבל הגר"א באגרתו (במהדורת ארם צובא) כותב "ולנשים הצניעות ומידות הטובות", והאשה צריכה להתמקד בעיקר בצניעות ובמידות טובות וגם האשה זקוקה לספרי מוסר.

לפי ערך הדורות, הנשים לא במדרגה זאת, אבל זכינו בדורנו שיש קלטות רבות של שיחות והרצאות ברמה גבוהה, שבכוחן לרומם לא רק את האנשים אלא גם את הנשים. כדאי לכל אברך לעודד את רעייתו לשמוע, בפרט בזמנים שבלאו הכי היא עוסקת בעבודות הבית.

כפי שאני רואה את הדברים, הסכנה הגדולה יותר מצד היצר בבתי אברכים בני תורה היא הנטיה להתקדם ברמת החיים ולהשקיע זמן, ממון ומחשבה בטיפוח הדירה, בנסיעות ובילויים מחוץ לבית. ואצל נשים ישנה נטיה להשקיע הרבה בלבוש שזה וודאי ההיפך מצניעות. כי צניעות אינה רק לבישת בגד המכסה את המקומות הצנועים אלא הליכות צנועות, והליכות צנועות הם בבגדים ומלבושים שאינם מלבושי ראויה המושכים תשומת לב, ובכלל זה גם חיים צנועים של פנימיות ולא חיים של חיצוניות וראויותיות כלפי חוץ.

חייבים אנו להחדיר לנשות האברכים, כי בית של תורה הוא בית של צניעות והסתפקות במועט, דירה צנועה ופשוטה ומלבושים צנועים ופשוטים. בבית ששמים את עיקר הדגש על עלייה ברמת החיים החיצונית ושאיפת החיים היא להתקדם במותרות ובתענוגי החיים החומריים, אינו יכול להיות בית של רוממות ועליה בתורה וביראת שמים.

מה תפקיד האם בחינוך ילדים?

הגאון במשלי בפרק כ' כותב, שתפקידו של האב ללמד לבנו תורה ותפקידה של האם לחנך את הבן למצוות וללכת בדרך ישרה. בפרק ל' הוא כותב שדרך האב לייסר הבן בשבת מוסר, ודרך האם להדריכו בנחת. למדנו מדבריו שעיקר החינוך לקיום המצוות הוא להימנע מעבירות, וגם החינוך ללכת בדרך ישרה שהוא החינוך למידות טובות, מוטל על האם יותר מאשר על האב. ועוד למדנו מדבריו, שדרך החינוך של האם היא באהבה ונחת.

אפשר לומר בוודאות, כי עיקר הצלחת התלמידים בתורה ויראת שמים תלוי באהבת תורה של האם וכמה שהיא משקיעה זאת בילדים, וכשהילדים גדלים, רואים כי הצלחתם בתורה וביראת שמים זה הדבר החשוב לאמא ומקבלים ממנה אהבה ועידוד בכל הצלחה, זה גורם להגביר את השאיפה לגדול ולהתעלות.

חשוב להדגיש כי כל השקעה שמשקיעים בילדים לא שבה ריקם. כל אהבה, כל תשומת לב ומאמץ וטרח עובר חינוך הילדים נותן פירות, ואין השקעה שוה יותר מהשקעה זו, שזה עיקר עמלנו בעולם הזה, וכלשון בעל ההגדה: "עמלנו אלו הבנים".

מהי "בינה יתירה" שיש לאשה יותר מלאיש?

בינה זו שייכת לתפקיד האשה כפי שהבאנו מדברי הגר"א. שמעתי מהגר"י הוטנר זצ"ל, כי תפקיד האשה הוא לא רק השמירה על עצמה אלא שמירה על הבית כולו. הוא הוכיח זאת ממה שמצאנו אצל האמהות שהן היו השומרות של הבית להרחיק ממנו את הכוח הרע: שרה הרחיקה את ישמעאל ורבקה הרחיקה את עשו

מהבית, ולכן להן ניתנה בינה יתירה לראות ולהבחין בשורשים הרעים ובקוצים שעולים. ורק בעזרת בינה זו הן יכולות לקיים את תפקידן לשמור על קדושת הבית ועל טהרתו.

האם תפקיד אשת האברך להיות עקרת בית או קריירהסטית?

שאלתכם אינה מדויקת, כיון שבמצב שנוצר כיום אין כמעט מציאות שאשה תהיה עקרת בית, כיון שעליה מוטל עול הפרנסה. ההדגשה היא שהאשה, למרות שהיא יוצאת לעבודה, מוטל עליה לראות כי אין תפקידה לפתח קריירה משל עצמה, אלא כדי לאפשר לבעלה לעסוק בתורה.

כפי שראיתי במשך השנים, אם אשת אברך באה בשאיפה להתקדם כביכול ולבנות לה קריירה, תמיד זה בא על חשבוננו של הבעל שלא יכול להקדיש את כל עיתותיו לתורה. וגם על חשבון הילדים שגדלים למעשה בלי אמא לצידם, בדרך כלל, אשה שעסוקה בקריירה משקיעה בכך הרבה תשומת לב וזמן יותר מאשר אשת אברך שעיקר תפקידה הוא אמצעי להחזקת הבית.

זאת ועוד, אשה זו ששאיפותיה הן קריירה אישית, אין ראשה מונח כלל בבית וילדים וזה גורם הרסני להקמת בית של תורה וחינוך ילדים בדרך התורה. מערכת חיים שמטרתה ותכליתה להתקדם ברמת החיים ובקריירה של עבודה, מעמד ומשכורת טובה, היא מערכת חיים של חיי גוף חיצוניים. לעומת זאת, יש מערכת חיים פנימית של שאיפות להקמת בית של תורה והצנע לכת ובוזה צריכים להתמקד בחינוך הבנות.

כפי הנראה, בדור הראשון של סמינר "בית יעקב" היה עיקר הלימוד סביב לימודי קדש ושאר המקצועות היו רק לצאת ידי חובה של השכלה כללית, בשביל לקבל תואר והסמכה למורות. כמו כן, רוב החניכות היו מורות ב"בית יעקב". בדורנו, דור המסלולים, נהפכה הקערה על פיה והבנות לומדות לימודים חיצוניים ברמה גבוהה, וגם יוצאות לעבוד בכל המקצועות, ובמקרים רבים אף עובדות במקומות שאין רוח חכמים נוחה מהם, ובאות במגע עם חברה ירודה ופשרנית בלי כל רמה רוחנית.

אין לנו האפשרות לעצור מגמה זו כיון שאי אפשר להתקיים על משכורת של כולל, וכל אברך כולל זקוק לעבודת האשה, וכמעט שאין משרות פנויות בשטח ההוראה. אבל יש כאן סכנה גדולה, שבת "בית יעקב" שהיא גם אשת אברך שתורתו אומנותו, מקבלת מושגים זרים מהשפעת הרחוב בו היא נמצאת, תה עלול לגרום לה לירידה בערכים של צניעות וגם להיסחף באווירת הרחוב המקיפה אותה. אווירה הגורסת שכל תכלית החיים היא להקים ולבנות מעמד ולעשות כסף, ורדיפה אחרי מותרות באופן מופרז.

משום כך, חייבים הסמינרים למקד את החינוך של הבנות בעיקר על החדרת השאיפות הרוחניות לבית של תורה ולהאיר את עיניהן שאין כל ערך לחיים ריקניים שחיות בו בנות שלא זכו לערכי בית יעקב. לא מספיק בלימודי קדש שלומדים בסמינרים כדי לקנות את ההשקפה האמיתית של תורה, אלא צריך להדגיש בכל הזדמנות את ההכרה הברורה בתכלית האדם בעולמו. ברצוני להציע שכל סמינר יקיים חוגים ושיעורים קבועים לחניכות הסמינר, גם אחרי סיום לימודיהן, באופן שיחזיקו את הקשר עם הסמינר וימשיכו לקבל מוסר והשקפה מהמחנכות היקרות שטיפחו אותן ובנו את אישיותן בשנות נעורן.

תכונה מיוחדת בעולם הספר התורני עם צאת הכרך השלישי מסדרת הספרים הנפלאה 'אוצרותיהם אמלא' | אוצרו המשובח של מגיד המישרים הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א על חומש ויקרא | הטומן בחובו אלפי לקחים, פנינים עובדות והנהגות ערבים ומתוקים לפי סדר הפרשות | יין ישן בקנקן חדש ומפואר

ספר אוצרותיהם אמלא

על חומש ויקרא

סופר 'צ"ל על כס הרבנות. כשהגיע לגיל שמונה עשרה, הצליח בדרך נס להשיג 'סרטיפיקט' ולעלות לארץ הקודש. כל בני משפחתו נותרו מאחור ונספו על קידוש ה', והוא כיחד פליט אוד מוצל מאש, הקים את ביתו כאן כפי מסורת החינוך והנהגה שנקב בפרשבורג. את משנת תלמודו קנה בישיבת 'היכל התלמוד' בתל-אביב, ומאוחר יותר בהיכל ישיבת 'קמניץ' בירושלים.

רבי משה שליט"א רגיל לספר שכאשר נפרד מאביו רבי דוב הי"ד קודם המלחמה, הצטווה על ידו שירבה להסתופף בצילם של צדיקי הדור וגדולי התורה. אביו ידע היטב שזאת תהיה הערובה היחידה להישארו ירא וחרד ומדקדק במצוות כראוי גם כשהוא רחוק ממנו, בימי טשטוש הרוחות דאז.

את צוואת אביו שמרה רוחו, ומאז ומקדם היה יוצא ובא בבתיים של גדולי התורה, מרן הגאונים קברניטי האומה: ה'חזון-איש', ה'אמרי

אמת', הרב מברסק, ה'אמרי חיים', הרב מפוניבז', ה'דעת סופר', הגרא"א דסלר, הגרא"א שר, הגרא"מ שך, ה'סטייפלער', הגר"ש וואזנר, הגרא"ל שטיינמן ועוד. ברבות הימים כשהכירוהו ועמדו על יראתו וטהרת נפשו נעשה לחביבם ואהובם. לא אחת התבטא,

מסודרות אשר נרשמו במשך עשרות שנים על ידי הרב טורק סמוך לשמיעתם, מפי בעלי העובדות וממקורות מהימנים.

רבי אליעזר כבנו של הגה"צ הישיש רבי משה טורק שליט"א, איש דורות ראו עיניו - זכה למלא את אסמיו

כונה רבה והתרגשות מיוחדת בעולם הספר התורני, עם צאת הכרך השלישי מסדרת הספרים הנפלאה 'אוצרותיהם אמלא', לאור עולם. למעלה מ-700 עמודים עמוסים

וגדושים מאוצרו המשובח של מגיד המישרים הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א, רב קהילת 'פרושים' באחוזת ברכפלד ור"מ בישיבת קמניץ בירושלים, שנודע בהשפעת דרשותיו הנלהבות ובדבריו החוצבים, כמעתיק שמועות ואמרות גדולי ומאורי הדור בדקדוק רב ובנאמנות.

לאחר עבודה מיגעת של חברי המערכת ללקט פזורות, לסמן ולבחור את המיטב מתוך מגוון עצום של שיחות, דרשות פנקסים ורשומות, זוכים בימים אלו חובבי היראה והמוסר לראות את הכרך השלישי מהסדרה על חומש ויקרא יוצא מבית הדפוס כלול בהדרו, מלא בחומר תורני עשיר ומרתק, לא יסולא בפז.

הספר מבוסס בעיקרו על שיחות ודרשות שנמסרו בין השנים תש"ע-תשע"ח בהיכל התורה, בתי מדרשות וישיבות, סמינרים ומוסדות חינוך. נוספו עליהן אוצרות יקרי ערך, מתוך רשימות מתיקנות ומחברות

מרן ראש הישיבה שליט"א מעיין באחד הכרכים הקודמים

באוצרות נפלאים שספג אביו מרבותיו הגדולים לפני קרוב לשמונים שנה.

רבי משה שליט"א נולד בעיר הגדולה לאלוקים פרשבורג שבהונגריה, עיר מלאה חכמים וסופרים, עוד בימי שבתו ברמה של גאון ישראל מרן בעל ה'דעת

**מֶרֶן שֶׁר הַתּוֹרָה שְׁלִיט "א מַקְבֵּל הַשָּׁבוּעַ
בְּחִיבָה יִתִּירָה אֶת הַסֵּפֶר הַחֲדָשׁ**

חומש בראשית, לשמחת לב מבקשי ה', ואוהבי תורה ולומדיה, והתקבל באהבה ובחיבה עצומה.

בספר זה כקודמיו עבודות העורכים כללה מיון, איתור וסידור הדברים, בתוך שפע אינסופי וחומר רב של שמועות, עובדות והנהגות משמחות לב ונפש. ללמוד את הדברים ולבררם במקורותיהם, ויחד עם זאת לשמר את הסגנון המיוחד כפי שנשמעו מפי אומרים בניסוח מרנין ושובה לב, ועשו את מלאכתם במיומנות רבה.

היקף הספר סובב את כל סדר יומו של האדם; בתורה, בתפילה, באמונה, במידות טובות ובעבודת ה'; התמודדות בנסיונות, חינוך ועוד. דרכם יוארו פסוקי התורה, ויפתחו את עיני הקורא להעמיק בהבנתם.

הפרשות ערוכות בכמה אופנים שונים כדי שיערבו לחיך המעיניים השונים; ישנן פרשות שהורחב בהן יותר החלק המוסרי, יש שהורחב דוקא חלק האגדה או הפלפול, ויש שהורחב יותר חלק העובדות והנהגות. בכל אלו כאמור ניתן דגש מיוחד לשמור את צביון אמירתם, בדיוקם ובמתקנותם.

את הספר ניתן להשיג בחנויות

הספרים המובחרות. להזמנה מרוכזת ניתן ליצור

קשר: 050-4172546

ולשיחותיו של הרב טורק שליט"א, כי עם היותו מעתיק שמועות מרנן ורבנן גדולי התורה זצ"ל ויבדלחט"א, בלהטו המיוחד הוא מחיה את הדברים ומורידם לשפת המעשה, ומגישם לאוזני השומעים בצורה אקטואלית, קולחת, בהירה ושווה לכל נפש.

במהלך השנים התרבו בקשות חזרות ונשנות לסדרם עלי ספר, כדי שישוטטו בהם רבים ותרבה הדעת, ותהילה לא-ל לפני ודשים ספורים יצא הדבר מן המחשבה אל הפועל, בהוצאת הכרך הראשון על

שבמשך כל שנותיו לא עבר עליו שבוע אחד (!) מבלי שזכה לחסות בצילו של אחד מגדולי התורה, ולשמוע לקח מפיו.

רבי משה שליט"א זכה לעמוד על ערש לידתה של העיר החרדית בני ברק בימי קום המדינה, ולהיות קרוב ועד

לפעולותיהם הציבוריות הכבירות של גדולי הדור, לקומם מחדש את הריסות חורבן יהדות אירופה, ויסוד ממלכות התורה כאן בארץ הקודש. הם ראו בו איש נאמן הראוי לכונן מחדש את מערכת החינוך; כמנהלו הרוחני של תלמוד תורה 'סודי התורה' בתל-אביב, כחבר בוועדות המכוונות את בתי הספר הראשונים לבנות בשכונת 'זכרון מאיר', ובניהול בתי הילדים שהקים ביזע הרב מפוניבי' זצ"ל. את הכל הוא עשה באמונה, באהבה, ובתחושת שליחות.

בנו רבי אליעזר שליט"א השכיל לאגור ברישומיו מאותו ריח ניחוח עתיק יומין שספג אל תוכו אביו שליט"א - בתמימות ובאמונת חכמים נדירה, ורשם את העובדות ההנהגות האמרות והפנינים ששמע אביו מפיהם ומפי כתבם בשנים ההם. אוצרות אלו מובאים בספר, תורה נאה בכלי נאה, במקוריות ובמתקנות רבה.

חיבה יתירה נודעת בקרב עם סגולה לדרשותיו

יאמרו המושלים

ענין של דרשנים
לחרוז בדברי תורה

ספרו של מגיד המיש(י)רים הנודע
הגאון רבי **יצחק גלר** שליט"א

חרוזים מדברי תורה ודברי חז"ל, במשל ושנינה
תוך שימוש נרחב בלשון הקודש, בנושאים:
חינוך | מוסר | חשיבה

מתוך הסכמות הגאונים שליט"א

הגאון הגדול רבי **יצחק זילברשטיין** שליט"א
הרב יצחק גלר שליט"א, שהינו מרצה מיוחד
ברב ג(א)וניותו, בצורות רבות ועשירות בידע,
חשיבה, משלים ורעיונות, ברוך כשרונות בעל
נפש פיוטית, מעביר דברי מוסר והשקפה
במשלים/ מליצות תוך שליטה בלשון הקודש,
בדברי חז"ל.

הגאון רבי **יהודא סילמן** שליט"א
והנה חמותי ראיתי אור והאמת אומר אשר
בטוחני שיש בהם להביא חיזוק ליר"ש, קדושה
ומידות טובות בדרך מושכת לב ומשמחתו
בהיגיון שבה. וכ"ז נכתב בכשרון מבריק.

נפשו תתעשר / ותתאשר
מהאוצרות הרעיוניים בספר זה

ספר ו'3/א/כ בצוף

דברי יצחק
על המעדים
מאת הר"ר **יצחק מורסיה** זצ"ל
ירושלים

לשון הים
קובץ חידות
מאת הגאון רבי **אייזיק אזבד** זצ"ל
ניו-יארק

שו"ת שלמות חיים
לרבי יוסף חיים זונפלד
ירל ע"י **קרן רא"ם**

חלקת בצלאל
שיעורי סוגיות על פרשיות התורה
מאת הר"ר **בצלאל בלידשטיין** שליט"א
בני ברק

שמן למאור
כתבי הלכה, פוראנות
מאת הר"ר **אברהם לידר** זצ"ל

מסכת סופרים
ירל ע"י **קרן רא"ם**

שיעורי רבנו יהושע העשיל
כתובות
מאת ראש ישיבת יד אהרן
הגאון הגדול רבי **יהושע אייכנשטיין** שליט"א

חלקת עמהם
חנוכה
מאת הר"ר **דוד הרשקוביץ** שליט"א
ניו-יארק

שבות יצחק
בידורים בהלכות רפואה
מאת הגאון רבי **יצחק דודי** שליט"א
ירושלים

אילן המשפט
על הלכות שכנים
מאת הר"ר **אריה לייב יודלביץ** שליט"א
ביתר עילית

אודה י-ה
שיחות ומאמרים
מאת הגאון רבי **יהודה זרביב** שליט"א
בני ברק

מאוצר המהרש"א
על התורה והמעדים
בראשית, שמות, מגילת אסתר
ירל ע"י **קרן רא"ם**

אהל יצחק אייזיק
חידושים וביאורים על מסכת חולין
מאת כולל **אהל אור**
מאנסי

עינות מים
מסכת חולין, עבודה זרה
מאת כולל ברכת שלמה
רוויערדייל

ספר היצירה
המיוחס לאברהם אבינו
מאת הגאון רבי **עזרא שרם** שליט"א
ירושלים

עמודי הוד
פסחים
מאת הגאון רבי **עמיהוד קליין** שליט"א
ירושלים